

ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ.

Βορείου Ηπείρου 47, Μαρούσι, Τηλ. 210 80 25 211 email: estiam@gmail.com

ΗΜΕΡΙΔΑ:

«Θρησκευτικά: Όρθοδοξη παιδεία ή πανθηρησκειακή προπαγάνδα;»

Δ/νση Πολιτικού Μουσείου: Ριζάρη 2 & Βασιλίσσης Σοφίας

Διοργάνωση: ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Είσοδος ελεύθερη

Ψάλλει ή χορωδία «Εν Ψαλτηρίω»

1^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος-Συντονιστής:
πρωτοπρ. π. Γεώργιος Φωτόπουλος.

Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Μεταλληνός
Διδάκτωρ θεολογίας & φιλοσοφίας, Ομότιμος Καθηγητής
της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών
«Τό μάθημα των θρησκευτικών και ή άστασίαστη
θέση του στην έθνική μας Παιδεία».

κ. Ηρακλής Ρεράκης
Καθηγητής χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμ.
της Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ.

«Πολυπολιτισμικότητα και Πολυθρησκευτικότητα:
Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικής θρησκευτικής
άγωγής».

κ. Έλενη Βασσάλου καθηγήτρια Θεολόγος
«Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική άγωγή
από τό Υπουργείο Παιδείας».

κ. Δημήτρης Νατσιός Δάσκαλος
«Τό κακό θά μās έρθει από τούς διαβασμένους. Θά
βγουν πράγματα από τό Σχολείο που ό νους σας δέν
φαντάζεται» (άγιος Κοσμάς ό Αιτωλός).

Πρωτοπρ. π. Λάμπρος Φωτόπουλος
Θεολόγος Νομικός, Μγ. Κανονικού Δικαίου,
τέως δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω
«Παιδεία και έλευθερία κατά τόν Άγιο Κοσμά
τόν Αιτωλό»

2^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος-Συντονιστής:
πρωτοπρ. π. Αντώνιος Μπουσδέκας

Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Φωτόπουλος
Νομικός - Θεολόγος, Ίδρυτικό μέλος της Ε.Π.Μ.
«Μεταπατερικές παρεμβάσεις στις Θεολογικές μας
Σχολές - Τρόποι διακριτικών αντιδράσεων».

κ. Γεώργιος Ηλ. Κρίππας
Καθηγητής Έλευθ. Πανεπιστημίου,
Διδάκτωρ Συνταγματικού Δικαίου,
«Η κατοχώρωση του μαθήματος των θρησκευτικών».

κ. Χρήστος Παπασωτηρίου
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω, Ίδρυτικό μέλος της Ε.Π.Μ.
«Τό συνταγματικό δικαίωμα των Έλλήνων γονέων
για τί χριστιανική άγωγή των Έλληνοπαίδων».

Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Εύθυμιου
Επικουρος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών

«Ποιμαντική άποστολή του μαθήματος των
θρησκευτικών στην έκπαίδευση».

Πανοσιολ. Αρχιμ. Σαράντης Σαράντος
Φιλολόγος - Θεολόγος, Ίδρυτικό μέλος της Ε.Π.Μ.
«Ποιά ή προσωπικότητα του μαχίμου Θεολόγου
καθηγητού στην έκπαίδευση».

Έθνικός Ύμνος

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΗΜΕΡΙΔΑ:

«Θρησκευτικά: Ὁρθόδοξη παιδεία ἢ πανθρησκειακή προπαγάνδα;»

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	2
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΗΜΕΡΙΔΑ.....	3
Δυό λόγια γιά τήν ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ.....	4
Εἰσαγωγή.....	5
<i>Ἀρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου, Φιλολόγου - Θεολόγου, Ἰδρυτικοῦ μέλους τῆς Ε.Π.Μ</i> «Ποιά ἢ προσωπικότητα τοῦ μαχίμου Θεολόγου καθηγητοῦ στήν ἐκπαίδευση».....	6
<i>Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν.</i> Τό Μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καί ἡ ἀστασίαστη θέση του στήν ἐθνική μας Παιδεία.....	14
<i>Ἡρακλῆ Ρεράκη, Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.</i> «Πολυπολιτισμικότητα καί Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».....	20
<i>Ἐλένης Βασάλου, καθηγητριάς Θεολόγου.....</i>	
<i>Ριζικές μεταρρυθμίσεις στή θρησκευτική ἀγωγή ἀπό τό Ὑπουργεῖο Παιδείας.....</i>	47
<i>Δημητρίου Νατσιοῦ, Διδασκάλου.</i> «Τό κακό θά μᾶς ἔρθει ἀπό τούς διαβασμένους. Θά βγοῦν πράγματα ἀπό τό Σχολεῖο πού ὁ νοῦς σας δέν φαντάζεται!» (ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός).....	55
<i>Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου. Θεολόγου-Νομικοῦ, Μτ.Κανονικοῦ Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ:</i> ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατά τόν Ἅγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.....	60
<i>Γεωργίου Ἡλ. Κρίππα, Καθηγητοῦ Ἐλευθ. Πανεπιστημίου, Διδάκτορος Συνταγματικοῦ Δικαίου.</i> Τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἀπό ἀπόψεως Νομικῆς καί Ἐγκληματολογικῆς.....	68
<i>Χρήστου Παπασωτηρίου Δικηγόρου παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ, Ἰδρυτικοῦ μέλους τῆς Ε.Π.Μ:</i> «Τό συνταγματικό δικαίωμα τῶν Ἑλλήνων γονέων γιά τή χριστιανική ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαίδων».....	89
<i>Πρωτ. Γεωργίου Χρ. Εὐθυμίου, Ἐπικ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α.</i> Ἡ ποιμαντική διάσταση τῆς ἀποστολῆς τοῦ θεολόγου στήν ἐκπαίδευση.....	94
<i>Πρωτοπρεσβυτέρου Ἰωάννη Φωτοπούλου Νομικοῦ - Θεολόγου, Ἰδρυτικοῦ μέλους τῆς Ε.Π.Μ.</i> «Μεταπατερικές παρεμβάσεις στίς Θεολογικές μας Σχολές – Τρόποι διακριτικῶν ἀντιδράσεων».....	100
ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ.....	105
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ.....	107

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΗΜΕΡΙΔΑ.

«Θρησκευτικά: Όρθόδοξη παιδεία ή πανθρησκειακή προπαγάνδα;»
Άμφιδέατρο Πολεμικού Μουσείου τό Σάββατο 19 Μαΐου 2012 καί ώρα 16:00-22:00.

Πολεμικό Μουσείο
19 Μαΐου 2012
καί ώρα 16:00

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ή ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ;

Διοργάνωση: ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ Είσοδος ελεύθερη

Δ/νση Πολεμικού Μουσείου: Ριζάρη 2 & Βασιλίσσης Σοφίας

Πρόεδρος Συντονιστής:
πρωτοπρ. π. Ιωάννης Φωτόπουλος

Πρόεδρος Συντονιστής:
πρωτοπρ. π. Αντώνιος Μπουσδέκης

16⁰⁰ Έναρξη - Χαιρετισμοί κορυφιά « Εν ψαλτηρίω »	18⁰⁰ Πρωτοπρ. π. Ιωάννης Φωτόπουλος Νομικός - Θεολόγος, Ίδρυτικό μέλος της Ε.Π.Μ. 18¹⁵ «Μεταπατερικές παρεμβάσεις στις 18³⁰ «Μεταπατερικές παρεμβάσεις στις θεολογικές μας Σχολές - Τρόποι διακριτικών αντιδράσεων».
16¹⁵ Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Μεταλληνός Διδάκτωρ Θεολογίας & φιλοσοφίας, Υπόμητρος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών 16³⁰ «Τό μύθημα τών θρησκευτικών καί ή ουσια- σαστι θέση του στην έθνικά μας Παιδεία».	18⁴⁵ κ. Γεώργιος ΗΛ. Κρίππας Καθηγητής Έκτακτ. Πανεπιστημίου, 19¹⁵ Διδάκτωρ Συνταγματικού Δικαίου, «Η κατοχύρωση του μαθήματος τών θρησκευτικών».
16³⁰ κ. Ήρακλής Ρεράκης Καθηγητής χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμα της Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ 16⁴⁵ «Πολυπολιτισμικότητα καί Πολύθρησκευτι- κότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο οχο- λικής θρησκευτικής άγωγής».	19¹⁵ κ. Χρήστος Παπασωτηρίου Διευθυντής παρ' Αρχιεπίσκοπο, Ίδρυτικό μέλος της Ε.Π.Μ. 19³⁰ «Τό συνταγματικό δικαίωμα τών Έλλήνων γονέων γιά τή χριστιανική άγωγή τών Έλληνοπαίδων».
16⁴⁵ κ. Ελένη Βασσάλου καθηγήτρια Θεολόγος 17⁰⁰ «Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική άγωγή από τό Υπουργείο Παιδείας».	19³⁰ Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Εΰθυμίου Έπίσκοπος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών 19⁴⁵ «Ποιμαντικά άποστολή του μαθήματος τών θρησκευτικών στην εκπαίδευση».
17⁰⁰ κ. Δημήτρης Νατσιός Δάσκαλος 17¹⁵ «Τό κακό θά μάς έρθει από τούς διαβρομέ- νους. Οά θύουν πράγματα από τό Σχολείο πού ό νοός σας δέν φαντάζεται» (άγιο Κοσμάς ό Αιτωλός).	19⁴⁵ Πανοσιολ. Αρχιμ. Σαράντης Σαράντος Φιλόλογος - Θεολόγος, Ίδρυτικό μέλος της Ε.Π.Μ. 20⁰⁰ «Ποιά ή προσωπικότητα του μαχημού Θεολόγου καθηγητού στην εκπαίδευση».
16⁴⁵ Πρωτοπρ. π. Λάμπρος Φωτόπουλος Θεολόγος Νομικός, Μτ. Εκκονιστού Δικαίου, έπίσης διευθυντής παρ' Αρχιεπίσκοπο 17³⁰ «Παιδεία καί ελευθερία κατά τόν Άγιο Κοσμά τόν Αιτωλό».	20⁰⁰ Συζήτηση 20¹⁵
17³⁰ Συζήτηση 18¹⁵	20¹⁵ Ανάγνωση πορισμάτων. 21⁰⁰
18¹⁵ Διάλειμμα 18⁴⁵	21⁰⁰ Έθνικός Ύμνος

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ !

Ημερίδα μέ θέμα «Θρησκευτικά: Όρθόδοξη παιδεία ή πανθρησκειακή προπαγάνδα;» πρόκειται νά πραγματοποιηθεί από τήν ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ στό Άμφιδέατρο του Πολεμικού Μουσείου τό Σάββατο 19 Μαΐου 2012 καί ώρα 16:00-22:00.

Η τιμητική σας παρουσία θά μάς δώσει ιδιαίτερη χαρά καί θά ενισχύσει ευρύτερα τήν κάθε αγωνιστική προσπάθεια για τήν υπεράσπιση καί διατήρηση τής όρθόδοξου εκκλησιαστικής μας παραδόσεως καί τής έθνικής μας παιδείας.

Γίνεται πολύς πόλεμος στις μέρες μας έναντίον του μαθήματος τών θρησκευτικών. Άφού πρώτα μείωσαν τίς ώρες διδασκαλίας του, στή συνέχεια έδωσαν τήν δυνατότητα άπαλλαγής από αυτό τώρα προτείνουν νά τό κάνουν επιλεγόμενο, πασχίζουν νά τό μετατρέψουν σε θρησκευιολογία, ώς καί νά τό έξοστρακίσουν παντελώς από τά έλληνορθόδοξα σχολεία μας, ώστε τά παιδιά μας νά βγαίνουν άδρησκα, άοσμα, άχρωμα

καί κατά συνέπεια νά γίνονται εύκολη θήρα στους πάσης φύσεως έπιτηδείους.

Η ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ μέ τή διοργάνωση σχετικής ημερίδας προτίθεται νά συμβάλει στην άναστολή τής υποβαθμίσεως καί αλλοιώσεως του χαρακτήρος του μαθήματος τών Θρησκευτικών.

Δύο λόγια για τήν ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ.

Η ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ είναι μία άστική μή κερδοσκοπική νεοϊδρυθείσα εταιρεία που απαρτίζεται από τέσσερις ιερείς, μαχίμους έφημερίους, και έναν λαϊκό, δικηγόρο παρ'Αρείω Πάγω. Η ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ προσφέρει ορθόδοξες τοποθετήσεις και αντιδρά μέσα στα εκκλησιολογικά και νόμιμα πλαίσια έναντι των πολλών προκλήσεων που συναντώνται καθημερινά στο καθημερινό περιβάλλον και στην πατρίδα μας ευρύτερα.

Η έθνική μας κυριαρχία, ή έθνική μας άμυνα, ή έθνική μας παιδεία, ή έθνική μας οικονομία, ή έθνική μας ασφάλεια βρίσκονται σε κίνδυνο.. Μαζί δέ μ'αυτά παραχωρούνται σε άδηλα κέντρα ή άτομική μας ασφάλεια, μαζί μέ τά άτομικά μας δικαιώματα, ό ήθικός τρόπος ζωής και ή εύρυθμη λειτουργία όλου του κρατικού μηχανισμού.

Επιπλέον ή πνευματική κατάπτωση, ή ισοπέδωση των αξιών, ή εξομοίωση όλων των θρησκείων, ό πόλεμος κατά τής Όρθοδοξίας μας και τής Ιστορίας μας μάς οδήγησαν στην αναγκαιότητα τής ίδρύσεως αυτού του έπισήμου φορέα για νά συμπαραστεκόμαστε έμπράκτως στους συμπολίτες μας.

Βασικοί σκοποί τής ΕΣΤΙΑΣ είναι ή μελέτη τής πατερικής γραμματείας και των Ίερων Κανόνων· ή προάσπιση τής ορθόδοξου πίστεως έναντι νεοφανών αίρέσεων· ή αντιπαράθεση σε θέσεις, ιδέες και πρακτικές έναντιες στην ορθόδοξη παράδοση· ή σπουδή τής έλληνικής και λειτουργικής γλώσσας· μέριμνα για τήν διατήρηση των θρησκευτικών στα σχολεία και για τήν προβολή τής έθνικής μας ιστορίας· ή άρωγή προς τους άναξιοπαδούντες· ή υλική και ήθική συμπαράσταση προς τους πάσης φύσεως διωκόμενους, τους άρνούμενους παντός είδους ταυτότητες που περιέχουν τσίπ και όλους τους έναντιουμένους σε κάθε μέθοδο ήλεκτρονικού φακελλώματος που έπιβουλεύεται τή θεόδοτη έλευθερία μας.

Μέ τις εύχές του άγίου Νεκταρίου που κήρυττε ότι το Έλληνικό Έθνος είναι ό όφθαλμός και ό διδάσκαλος τής Οικουμένης δραστηριοποιούμαστε μέ ήμερίδες, συλλαλητήρια, διαλέξεις, έκπομπές, κείμενα και κηρύγματα, αλλά και πληροφορούμε-ένημερώνουμε ήλεκτρονικά για τις θέσεις μας μέ τις ιστοσελίδες «ΟΡΘΡΟΣ-ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ», «ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ», «ΑΝΑΒΑΣΕΙΣ», «ΨΗΓΜΑΤΑ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ», «ΝΕΑ ΠΡΩΪΑ».

Εισαγωγή.

Πραγματοποιήθηκε τὸ Σάββατο 19 Μαΐου 2012 ἀπὸ τὶς 16:00 τὸ ἀπόγευμα ἕως τὶς 21:30 τὸ βράδυ, ἡ Ἡμερίδα τῆς Ἑστίας Πατερικῶν Μελετῶν μὲ θέμα «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ή ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ;» στὴν αἴθουσα Ἐκδηλώσεων τοῦ Πολεμικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία καλύφτηκε ραδιοφωνικά (91.2 FM) ἀλλὰ καὶ τηλεοπτικά (Web-TV) ἀπὸ τὴν Πειραιϊκὴ Ἐκκλησία, τὴν ὁποία καὶ εὐχαριστοῦμε θερμά.

Ἐναρξή—Χαιρετισμοί: Ἡ ἐκδήλωση ξεκίνησε ψάλλοντας τὸ «Χριστὸς Ἄνέστη» ἀπὸ ὅλους τοὺς παρόντας. Ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Φωτόπουλος, Ἰδρυτικὸ μέλος τῆς Ε.Π.Μ παρουσίασε τὸ θέμα τῆς ἡμερίδος μὲ ἀφορμὴ «μὴ ἀκόμα κρίση παράλληλα μὲ τὴν οικονομική», «ἕνα ὀργανωμένο χτύπημα κατὰ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν». Στὴ συνέχεια, ἀφοῦ εὐχαρίστησε ὅλους ὅσους συνέβαλαν στὴν διοργάνωση τῆς παρουσίας, ἡ Βυζαντινὴ χορωδία «Ἐν ψαλτηρίῳ» ἔψαλε ἐπίκαιρους βυζαντινοὺς ὕμνους. Τέλος, μὲ σύντομο χαιρετισμὸ τοῦ πρὸς τὸν Πρωτοπρεσβύτερο π. Χρῆστο Κυριακόπουλο, ἐκπρόσωπο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κηφισίας, Ἀμαρουσίου καὶ Ὠρωποῦ κ. Κυρίλλου, τοὺς σεβαστοὺς πατέρες, τοὺς συνομιλητές, καὶ ὅλους ὅσους προσήλθαν, ἀνακοίνωσε τὴν ἔναρξή τῆς ἡμερίδας.

Πρὸς διευκόλυνση τῆς θεματικῆς κάλυψης τῆς ἡμερίδας, οἱ εἰσηγήσεις τῶν ὁμιλητῶν παρουσιάστηκαν σὲ δύο συνεδρίες. Οἱ εἰσηγήσεις παρουσιάστηκαν μὲ λίγο διαφορετικὴ σειρά ἀπὸ τὴν προγραμματισθεῖσα γιὰ πρακτικούς λόγους, ὅπως ἀναφέρουμε στὴ συνέχεια.

Τέλος, μετὰ ἀπὸ σύντομες ἐρωτήσεις-ἀπαντήσεις καὶ τοποθετήσεις, ἀναγνώστηκαν τὰ πορίσματα τῆς ἡμερίδας καὶ ἡ ἐκδήλωση ἔκλεισε μὲ τὸν Ἑθνικὸ μας Ὕμνο.

ΕΠΜ.

Ἀρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου,
Φιλολόγου - Θεολόγου, Ἰδρυτικοῦ μέλους τῆς Ε.Π.Μ

«Ποιά ἢ προσωπικότητα τοῦ μαχίμου Θεολόγου καθηγητοῦ στήν ἐκπαίδευση».

Χριστός Ἀνάστη!

Ἀγαπητοί ἀδελφοί.

Εἶναι πιά ἀναμφισβήτητη πραγματικότητα, ὅτι ἡ χώρα μας βρίσκεται κάτω ἀπό τήν τυραννικότερη κυριαρχία πού θά μπορούσε ποτέ νά εὔρεθεῖ. Συμπολίτευση καί ἀντιπολίτευση συνεργαζόμενες μέ τίς ξένες ἀνδελλικές καί ἀντορδόξες δυνάμεις σφυροκοποῦν ἀλύπητα τόν ἐλληνικό λαό στερώντας του στέγη, τροφή καί χρήματα γιά νά τόν ἐξαναγκάσουν νά παραδώσει καί νά προδώσει ὅλους τούς θησαυρούς του, φυσικούς, ὑλικούς καί πνευματικούς στούς ἀφέντες τῆς Νέας Ἐποχῆς.

Ὁ ρόλος λοιπόν τοῦ ὀρθοδόξου μαχίμου θεολόγου στά σχολεῖα τῆς δευτεροβάθμιας καθίσταται σπουδαιότερος καί λίαν ἀπαραίτητος, εἴπερ ποτέ καί ἄλλοτε. «Εἷς ἄνθρωπος θείω ζήλω πεπυρωμένος ὅλον δῆμον δύναται ἀνακαινίσαι» λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὁ ὄντως θείω ζήλω πεπυρωμένος. Τώρα πού ἡ ἀλλοτρίωση τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὑφέρει στήν ἐκπαίδευσή μας μέσω τοῦ μαθήματος τῆς πανθηρησκειακῆς προπαγάνδας, χρειάζομαστε θεολόγους, ἄνδρες καί γυναῖκες μέ φρόνημα ὀρθόδοξο καί ζωή ὀρθόδοξη, δηλαδή χριστοποιούμενες προσωπικότητες ὀλοκληρωμένες καί ὄχι συρόμενες στό φαντασμαγορικό ἄρμα τῆς πανθηρησκείας.

Ἄς ζωγραφίσουμε, ἄς φιλοτεχνήσουμε τήν εἰκόνα τοῦ μαχίμου θεολόγου σέ μιά περίοδο οικονομικῆς κρίσεως, κρίσεως ἀξιών, ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων, ἰδεολογιῶν, κομματικῶν συμπεριφορῶν καί ἀδιεξόδου πολιτικῶν ἐπιλογῶν.

Ἄς τονίσουμε κάποια χαρακτηριστικά του:

1. Ὁ ὀρθόδοξος θεολόγος, μάχιμος καθηγητής, δέν εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει ἔτοιμες ἀπαντήσεις ἐπί παντός θέματος. Δέν εἶναι ἓνα κομπιούτερ, μέσα ἀπό τό ὅποιο

Αρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου Φιλολόγου - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.
«Ποιά ἡ προσωπικότητα τοῦ μαχημοῦ Θεολόγου καθηγητοῦ στὴν ἐκπαίδευση».

αὐτομάτως ἀνιχνεύονται ὅλες οἱ θεολογικὲς γνώσεις. Κατὰ τὸν ἅγιο Ἰερόθεο ἡ Θεολογία εἶναι διπλῆ: «Ἡ μὲν μία εἶναι μυστικὴ, τελετουργικὴ, ἀπόρρητη, ἄρρητη, ἡ ὁποία δρᾷ καὶ νομοθετεῖ γιὰ τὸ Θεὸ μέ τις ἀδίδακτες μυσταγωγίες, ἡ δὲ ἄλλη εἶναι φανερὴ, φιλοσοφικὴ καὶ ἀποδεικτικὴ, ἡ ὁποία πείθει καὶ χρειάζεται τὴ βοήθεια τοῦ λόγου τῶν θεολόγων» (Β'πρὸς Βαρλαάμ. ΕΠΕ 1,538). Ὁ θεολόγος ἔχει βαθειὰ συναίσθηση τῆς ἀνθρωπίνης μικρότητος μπροστὰ στὴν ἐν Τριάδι ἄκτιστη θεία μεγαλειότητα. Εἶναι ὁ πρῶτος κατ' ἐξοχὴν ἀποφατικός - καὶ κατόπιν καταφατικός - ἐπιστήμων, ἐφ' ὅσον διαχειρίζεται θεῖα καὶ ἀνθρώπινα πράγματα, πού ὑπερβαίνουν κάθε ἀπορία καὶ κάθε ἀνθρώπινο περί Θεοῦ ἐρώτημα, καλοπροαίρετο ἢ μή, πού σχετίζεται ἢ ἀνάγεται στὸν Θεάνθρωπο καὶ τελικὰ ἀπαντᾶται ἐν τῷ ἐνανθρωπίσαντι Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Ὁ Χριστὸς τελικὰ δίνει τὴν ἀπάντηση μέ τὴν κατάλληλη λύση. Ὁ θεολόγος ἀνοίγει τὸν δρόμο γιὰ νὰ προσεγγίσει ὁ Χριστὸς τὴν ἀμαρτωλότητά μας. Ἀκόμα καὶ ὁ πλήρης θεῖου φωτισμοῦ καὶ θεοῦψιστου διακρίσεως καὶ διοράσεως π. Πορφύριος ἔλεγε, ὅτι πολλά βλέπω, ἀλλὰ δέν μπορῶ ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ ἀνακοινῶνω, νὰ τὰ κάνω κοινά. Δέν ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὴ δύναμη, τὴν ἱκανότητα καὶ τὸ χάρισμα νὰ διαχειρισθοῦν τὰ δικά τους ψυχολογικά, υπαρξιακά, πνευματικά ἢ καὶ ἀπλούστερα θέματα. Χρειάζεται χριστομηξήμενη χριστοδιακριτικότητα ἐκ μέρους τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ, γιὰ νὰ μὴν ἀπαντήσει ἢ νὰ ἀπαντήσει, νὰ προβληματίσει, νὰ διαπραγματευθεῖ μαζί μέ τούς νέους, τούς μαθητές, τὰ θέματα πού ἄμεσα τούς ἀφοροῦν καὶ στό βάθος τῆς υπάρξεώς τους ζητοῦν ἱκανοποιητικὲς λύσεις.

2. Ἄν ὡς θεολόγοι καὶ ἐμεῖς οἱ κληρικοί μαζί, κρατᾶμε διὰ βίου αὐτὴ τὴ βάση στὴ διδασκαλία μας, τὴν πτωχεῖα τοῦ πνεύματος, τὴ συναίσθηση τῆς ἀμαρτωλότητός μας, τὴν πενία τῶν γνώσεων, τὴν ἐλλειμματικὴ ἐμπειρία τοῦ παραδείσου, τότε ἄδαιο ἀπὸ τὴν προδοτικὴ ὑψηλοφροσύνη, καθήμενοι παρά τούς πόδας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταβρέχοντες καὶ ἐκμάσσοντες μέ καυτὰ ταπεινά δάκρυα, αὐτούς τούς πόδας Του, θά γινόμαστε δι' Αὐτοῦ ἄξιοι νὰ ποῦμε ἕνα λόγο πόνου, πού βγαίνει ἀπὸ πολύπαθη καρδιά, ἕνα λόγο ἐποικοδομητικό, ἕνα λόγο χριστοπαρηγορίας γέννημα τῆς αὐτοεμφίας μας.
3. Ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριό μας, στό κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο, μᾶς δίδεται αὐτὴ ἡ διαβεβαίωση: «**Ποταμοὶ ἐκ κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσι ὕδατος ζῶντος**», πνευματικὴ πραγματικότητα πού κατ' ἐξοχὴν ἰσχύει στὴ ζωὴ τοῦ θεολόγου. Ὅταν ὑπάρχουν οἱ δύο προηγούμενες τοποθετήσεις, στάσεις μυστικῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, τότε παρέχεται τὸ χάρισμα τῆς ἀστεύετης θεανθρώπινης διδασκαλίας. Ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης λέγει καὶ ἐκ τῆς ἐμπειρίας του προφανῶς: «**Εἰ προσεύχη ἀληθῶς, θεολόγος εἶ καὶ εἰ θεολόγος εἶ προσεύχη ἀληθῶς**». Ἡ ἀληθινὴ ταπεινὴ σχέση μέ τὸ Χριστό, δημιουργεῖ ἀληθινὸ χριστιανό, ἀληθινὸ δάσκαλο θεολόγο, ἀφοῦ μέ τὴν ἀληθινὴ προσευχὴ ἔχει γνωρίσει καλὰ τὴν ἄβυσσο τῆς βαθείας καρδίας του καὶ ταυτοχρόνως τὸν ὠκεανὸ τοῦ θεοῦ ἐλέους. Γιαυτό μπορεῖ νὰ κατέβει στὴν κατάσταση τοῦ ἄλλου ἀνθρώπου καὶ δὴ τοῦ νεαροῦ μαθητοῦ του ἢ τῆς μαθήτριάς του, ἀφοῦ οἱ νέοι ὡς ἄπειροι ἀκόμη ἀπὸ τὴν πολλὴ κοσμικὴ, μεταπτωτικὴ ὑποκρισία, δέν μποροῦν νὰ κρυφθοῦν, ἀλλὰ μυστικῶ τῷ τρόπῳ ζητοῦν χεῖρα βοηθείας στά ὁσημέραι ὀγκούμενα προβλήματα τους.

Αρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου Φιλολόγου - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.
«Ποιά ἡ προσωπικότητα τοῦ μαχίμου Θεολόγου καθηγητοῦ στὴν ἐκπαίδευση».

4. Ὁ ὀρθόδοξος θεολόγος εἶναι συνδεδεμένος *σύν πᾶσι τοῖς ἁγίοις*. Ὅσο ἀδύνατος καὶ ἁμαρτωλός κι ἂν αἰσθάνεται, ἔχει τὴν ἐν Χριστῷ ἐμπειρία ὅτι εἶναι μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν ἀνήκει καὶ κάπου ἄλλου. Τόσο ὁ ἴδιος ὅσο καὶ ἡ οἰκογένειά του ἀνήκουν στὸ Χριστό καὶ ἔχουν τὴν ἐμπειρία δεσμοῦ μέ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι μέλη Του ἀγωνιζόμενα τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.

Ὁ οὕτως ζῶν καὶ πολιτευόμενος θεολόγος ἐκτός ἀπὸ τὴν ἐξατομικευμένη ἐν Χριστῷ ἀγωγή πού προσφέρει σέ κάθε μαθητὴ του ἀποκτᾷ καὶ μεταδίδει τὴν ἐμπειρία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ζώντας μέσα στὴν ὁμάδα, μέσα στὴν τάξη, διδάσκοντας ἀτομικά ἀλλὰ καὶ συνολικά.

Βέβαια οἱ συνδῆκες διδασκαλίας μέσα στὰ Γυμνάσια καὶ στὰ Λύκεια δὲν εἶναι ἰδανικές, δὲν εἶναι καθόλου εὐκολες. Ὁ θεολόγος ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσει μικρά καὶ μεγάλα θηρία. Τὰ παιδιά ἐκτός ἀπὸ τὴν προσωπικὴ κρίση τῆς μεταπτυχιακῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας πού διέρχονται, ταλαιπωροῦνται καὶ ἀπὸ τὰ ἐπίκτητα ἢ κληροδοτούμενα πάθη, ἐλαττώματα, ἐγωιστικὲς ἰδιοτροπίες ἡμῶν τῶν μεγάλων. Ἡ περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα τοῦ κοινωνικοῦ βίου μολύνει τὴν ἀδωρότητα – παρθενικότητα τῶν νέων. Αὐτὴν τὴν πραγματικότητα ἐκμεταλλεύεται καὶ ὁ πειράζων διάβολος. Αὐξάνει, πληθύνει, ἐπεκτείνει καὶ συσσωρεύει πολλὰ προβλήματα μέσα στίς αἰθούσες διδασκαλίας καὶ ὄχι μόνο, τόσο στὸ συγκεκριμένο μάθημα, ὅσο καὶ στὰ ἄλλα κατ' ἀναλογία γιὰ νὰ δυσχεράνει παντοιοτρόπως τὸ ἔργο τῆς διδασκαλίας, τῆς ἀφομοιώσεως καὶ μορφώσεως τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ μέσα στίς ψυχές τῶν μαθητῶν.

Καλεῖται λοιπὸν ὁ θεολόγος νὰ μετέλθει πολλὰ εἶδη προσωπικῶν ἐν Χριστῷ πνευματικῶν ἀσκήσεων. Ἰδιαίτερα καλεῖται νὰ ὑπερβῆ τὸν ἀτομισμό του, τὸ ἴδιον μεταπτυχιακὸ θέλημα, νὰ ζητήσει ἐμπόνως τὴ βοήθεια τοῦ Πρώτου Τελείου Διδασκάλου, τοῦ Χριστοῦ, τίς πρεσβείες τῆς Παναγίας μητέρας, τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν διδασκάλων καὶ Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ πνευματικοῦ του πατρός, γιὰ νὰ καταφέρει νὰ διαπεράσει τὸ σκληρότατο φλοιὸ τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ τῶν σημερινῶν μαθητῶν καὶ νὰ ἐξεύρει κώδικα ἐν Χριστῷ ἐπικοινωνίας πάση δυσία. Ὁ πονετικός καὶ σταυρούμενος σημερινὸς καθηγητὴς τῆς δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης, καὶ δὴ ὁ ἐν Χριστῷ ἀγωνιζόμενος θεολόγος εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν ἀποκρυπτογραφῆσει, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος, τρόπο, κώδικα ἐπικοινωνίας μέ τοὺς μαθητές. Ἐτσι δὴ ἀνεβαίνει στίς συνειδήσεις τῶν μαθητῶν του ὅσο αὐτὸς ὁ θεολόγος δὴ ταπεινώνεται καὶ δὴ νίπτει τίς ψυχές τῶν μαθητῶν του ἀπὸ τὸ ρύπο τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀνιαρῆς κοσμικότητας, ὅπως ὁ Κύριος ἐνίψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν Του, τόσο περισσότερο δὴ εἰσπράττει τιμὴ ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν του καὶ ἀποδοχὴ τῆς ἐν Κυρίῳ διδαχῆς του.

Ἀλλὰ καὶ οἱ μαθητές ἀντιστοίχως, ὅσο καὶ ἂν ἔχουν διαφθαρεῖ μέ τὴν τροφοδοσία τῶν ὑποπροϊόντων τῆς Νέας Ἐποχῆς, λόγῳ τῶν χαρισμάτων τοῦ ἀληθινοῦ μυστηρίου τοῦ ὀρθοδόξου Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος, ἔχουν τὴν εὐαίσθησι νὰ ἀντιλαμβάνονται τὴν ἀγάπη, τὸν πόνο, τὴν ἐν Χριστῷ μόρφωση

Αρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου Φιλολόγου - Θεολόγου, Ἰδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.
«Ποιά ἢ προσωπικότητα τοῦ μαχημοῦ Θεολόγου καθηγητοῦ στήν ἐκπαίδευση».

τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ τους. Ἀνοίγουν τίς καρδιές τους καί δειλά - δειλά ἀπορροφοῦν τό ἄδολο γάλα τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως. Κρατοῦν σ' ἓνα μυστικό στόμαχο τήν αὐθεντική χριστιανική διδασκαλία γιά νά τή μυρηκάσουν σέ ἡσυχες, σπάνιες ὥρες καί στιγμές πού ἡ θεία Χάρη θά τοὺς φωτίσει καί θά τοὺς ὑπομνήσει νά ἀξιοποιήσουν.

Οἱ ἐν Χριστῷ γνώσεις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί ἐμπειρίας τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ πού θά μεταγγισθοῦν πρός τοὺς ἀδιάφορους ἢ μή μαθητές, ἐπειδή ἀποτελοῦν χρυσάφια καί διαμάντια, πλοῦτο ἀνέκλειπτο, κληρονομιά τοῦ Ἰδίου τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ πρός ἅπαν τό ἀνθρώπινο γένος, καί πρός τοὺς μαθητές μας, δέν εἶναι δυνατόν κάποτε νά μὴν ἐκτιμηθοῦν. Σέ ὀριακές στιγμές τῆς ζωῆς τους καί κατά τό παρόν ἢ κατά τό ἐγγύς ἢ ἀπώτερο μέλλον, θά ἀναπηδήσουν ἀπό τό πιεσμένο ὑποσυνείδητο, ἀπό τή βαθιά λήθη, ἀπό τὰ ἔγκατα τῆς ὑπάρξεώς τους, καί χωρίς νά τό μάθει ὁ θεολόγος καθηγητής, θά ἀποτελέσουν τό ἱαματικό ἔμπλαστρο, τό ἰσχυρότερο ἀντιβιοτικό, τίς ἀπαραίτητες βιταμίνες, τὰ ὄντως θεραπευτικά φάρμακα πού θά ἀρχίσουν τήν ἀληθινή θεραπεία τόσο γιά τό ὑπόλοιπο διάβα τῆς παρουσίας ζωῆς ἐντός τῆς στρατευομένης μας ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅσο καί γιά τήν εἴσοδο στήν αἰώνια μετά τοῦ Κυρίου μας ζωή, στή θριαμβεύουσα Ἐκκλησία τῶν ἐν οὐρανοῖς πρωτοτόκων.

5. Τώρα δέν ἐπιθυμῶ νά στεναχωρήσω κανένα. Ὅμως θά πρέπει νά εἴμαστε ἀπόλυτα σαφείς καί ἀληθινοί. Ὅλα τὰ παραπάνω γνωρίσματα τοῦ θεολόγου ἐπιβεβαιώνουν, ὅτι ὡς ἡλεημένος παρά Χριστοῦ, ὡς κεκλημένος ὑπό τοῦ Χριστοῦ, δέν εἶναι δυνατόν νά διακατέχεται ἀπό κανένα κόμπλεξ καί ἀπό κανένα παραπλήσιο σύνδρομο. «Κατέχει» ἓνα θησαυρό γνώσεων εἴκοσι αἰώνων, γνώσεων κτιστῶν καί ἀκτίστων, μεθεκτῶν καί ἀμεδέκτων. Ἐκτός καί ἔχει ἐγκλωβισθεῖ στό νεωτερισμό τῆς «μεταπατερικῆς θεολογίας». Οἱ μεταπατερικοί κομματιάζουν τό χωρο τῶν ἁγίων καί θεοφόρων Πατέρων σέ πάλαι πατερικούς, ἀρχαιοτέρους ἢ νεοτέρους, συγχρονισμένους καί μή, παροπλισμένους λόγῳ τῆς παλαιότητάς τους καί σέ τωρινούς εὐαισθητότερους στά σύγχρονα προβλήματα τῶν συγχρόνων νεομεταπατερικῶν ἀνθρώπων. Θύματα τῆς Νέας Ἐποχῆς αὐτοί οἱ θεολόγοι, σέρνουν καί τοὺς νεομεταπατερικούς ὀπαδούς τους, σέ ἄγνωστους, ἀπάτητους, δύσβατους, ἀνήλιαγους, ἀδιέξοδους δρόμους, ἀσθμαίνοντες σέ νεομεταπατερικές ἐφευρέσεις, μέ τό ἀζημίωτο ἢ μέ τίς ἀποζημιώσεις τῶν προγραμμάτων τῆς Νέας Ἐποχῆς.

Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ὅπως θαυμάσια θά μᾶς τόν παρουσιάσει ὁ π. Λάμπρος Φωτόπουλος, δέν ὑπέφερε ἀπό παλαιοπατερικά ἢ μεταπατερικά διλήμματα Ἐνωμένος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μέ ὅλους τοὺς Ἁγίους Πατέρες διαχρονικά - μή νεοπατερικά - πότισε καί ἔθρεψε μέ τίς διδαχές τῆς ἐν Χριστῷ θεανθρώπινης ἐλευθερίας τοὺς νέους καί γέρους, ὥστε νά εἶναι σέ θέση νά διαχειριστοῦν τήν ἐπίγεια ἐλευθερία τους.

Τό αὐτό ζέον πατερικό, διαχρονικό καί ὑπερχρονικό πνεῦμα ἐνέπνεε τόν ἅγιο τοῦ αἰῶνα μας, τόν ἅγιο Νεκτάριο, τόν ἅγιο Νικόλαο Πλανᾶ, τόν ἅγιο Ἰουστῖνο Πόποβιτς, καί τοὺς πολύ κοντινοὺς μας π. Πορφύριο, π. Παΐσιο, π. Ἰάκωβο. Ζοῦσαν καί λαμπρῶς ἀκτινοβολοῦσαν σέ

Αρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου Φιλολόγου - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.
«Ποιά ἡ προσωπικότητα τοῦ μαχίμου Θεολόγου καθηγητοῦ στὴν ἐκπαίδευση».

χιλιάδες συγχρόνους τους τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ ἀκαινοτόμητο μέ τὸν ἐν Χριστῷ πατερικό βίό τους
καί μέ τὸν ἐν Χριστῷ πατερικό λόγο τους.

Ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ συνάδελφοι θεολόγοι,

Ὁ Κύριός μας λίγο πρὶν ἀναληφθεῖ στοὺς οὐρανοὺς ἔδωσε καίρια ἐντολή στοὺς μαθητές
Του: **«Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα
ἐνετειλάμην ὑμῖν».** Ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν ἐντολή τοῦ Κυρίου ἐπαναδιδάσκει ὁ θεολόγος
καθηγητὴς στοὺς ἤδη βαπτισμένους μαθητές, ἀλλὰ καὶ στοὺς μὴ βαπτισμένους καὶ δι' αὐτῶν
στοὺς γονεῖς τους καὶ τοὺς φίλους τους. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ **«οὐ δέδεται».** Τρέχει καὶ μεταδίδεται
καὶ διαδίδεται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ θεολόγου σ' ὀλόκληρη τὴ μαθητικὴ κοινότητα καὶ στὴν
κοινότητα τῶν συναδέλφων σέ ὅλη τὴν κοινωνία, καὶ σέ ὅλη τὴν παγκόσμια κοινότητα μέσω
τῶν συγχρόνων μέσων ἐπικοινωνίας. Ὁ Κύριός μας δὲν εἶπε στοὺς μαθητές του μὴ μαθητεύετε,
μὴ βαπτίζετε πάντα τὰ ἔθνη, ρωτήστε τους ἂν θέλουν. Μή, μή τοὺς πιέσετε... Μά ποῦ νὰ ξέρουν
οἱ ἄνθρωποι... ἀφοῦ εἶναι ἀφώτιστοι ὡς ἀβάπτιστοι; Ἐμεῖς ὡς φωτισθέντες, βαπτισμένοι,
μυρωμένοι, κοινωνημένοι ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ ἀκούσουμε καὶ νὰ ὑπακούσουμε στὴν ἐντολή
τοῦ διδάξαντος, θαυματουργήσαντος, μαρτυρήσαντος, σταυρωθέντος, θανόντος καὶ Ἀναστάντος
Κυρίου μας.

Ἡ ἐντολή αὐτὴ τοῦ Κυρίου **«πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»** ἔτυχε
θερμότητος ἀποδοχῆς ἀπὸ τοὺς μαθητές Του, πού ἀπλώθηκαν σ' ὅλον τὸ γνωστό τότε κόσμο
καὶ ἔγιναν Ἀπόστολοί Του εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Αὐτὴ ἡ ἐντολή ἰσχύει πρωτίστως γιὰ τὰ νεαρά
βλαστάρια μας, πού ἀπὸ πολὺ μικρᾶς ἡλικίας ἡ Ἐκκλησία μας τοὺς ἐμπιστεύεται τὰ τρία ἱερά
Τῆς μυστήρια, Βάπτισμα, Χρῖσμα καὶ θεία Κοινωνία, ἐπειδὴ πιστεύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι
εἰκόνα τοῦ Θεοῦ βγαλμένη ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Τὸ Ἑλληνικό Σύνταγμα καὶ οἱ νόμοι μας
μέχρι τώρα ζητοῦν ὀρθόδοξη νὰ εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν στά παιδιά μας, ἀφοῦ
τόσο πλούσια καὶ ἀνεξάντλητη εἶναι ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία καὶ ζωή.

Ἄν τὰ παιδιά μας, ἡ νέα γενιά, γαλουχηθεῖ μέ τὴ χριστοδοκιμασμένη ὀρθόδοξη διδαχή,
θά ἀποκτήσει ἰσχυρά ἐν Χριστῷ πνευματικὰ ἀντισώματα γιὰ νὰ ἀνδίσταται στὸν καταιγισμό
τῆς Νέας Ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ζεῖ μέ ἰσορροπία πνευματικὴ, ψυχολογική, μορφωτική,
κοινωνική, διανοητική, συναισθηματική, σωματική, πού χαρίζει ἡ ὄντως ὀρθόδοξη διδαχή. Μέ
ὄπλισμό καὶ μέ περιουσία αὐτὴ τὴν ὀρθόδοξη διδαχή θά μπορεῖ νὰ στέκεται μέ σεβασμό ἀληθινό
καὶ ἀγάπη ἀληθινὴ μπροστά σέ κάθε ἑτερόδοξο ἢ ἀλλόθρησκο, ἀφοῦ εἶναι ἐγνωσμένη ἡ ἐν
Χριστῷ φιλαδελφία τῶν ὀρθοδόξων, πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ταπεινὴ ἐν Χριστῷ Τριαδικὴ
φιλοθεΐα.

Ἔτσι θά ἐπαληθευθεῖ καὶ ὁ Ἅγιος τοῦ αἰῶνα μας, ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος, πού προφητικὰ καὶ
θεοφώτιστα στὴν ἐποχὴ του εἶχε πεῖ ὅτι τὸ Ἑλληνικό Ἔθνος εἶναι προορισμένο νὰ εἶναι
ὀφθαλμὸς καὶ δάσκαλος τῆς οἰκουμένης.

Αρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου Φιλολόγου - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.
«Ποιά ἡ προσωπικότητα τοῦ μαχίμου Θεολόγου καθηγητοῦ στήν ἐκπαίδευση».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Θεολογία πότε εἶναι ἐπικίνδυνη.

Δέν εἶναι λοιπόν ἀκίνδυνο νά μιλοῦν γιά τόν Θεό ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δέν γνωρίζουν νά συναναστρέφονται μέ τόν Θεό καί νά κρίνουν γιά τό αὔλο φῶς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν γνωρίσει τό αἰσθητό φῶς πού εἶναι πάνω ἀπό αὐτό, οὔτε ἔχουν ἀγιασθεῖ κατά τό νοερό τῆς ψυχῆς μέ τό νοερό καί ἀληθινό φῶς καί βρῆκαν πράγματι «τήν εἰς τόν Χριστόν κρυμμένην ζωήν» καί ἀναστήθησαν στήν πρώτη ἀνάστασι. Ὅσοι εἶχαν αὐτή τήν εὐτυχία, ἔχουν τήν καρδιά τους σάν λυδία λίθο, γνησιωτάτη καί κριτικωτάτη ἀπό αὐτούς δέν θά μπορούσες νά διαφύγεις καί ἂν ἀκόμη τούς προσφέρεις χαλκό στολισμένο μέ λειωμένα ἄνθη χρυσοῦ. Τά αἰσθητήριά τους εἶναι γυμνασμένα στήν διάκρισι καλοῦ καί κακοῦ, καί δέν θά μπορούσες νά γοητεύσης τήν ἀκοή, οὔτε νά ὑποκλέψης οὔτε νά πείσης, ἀκόμη καί ἂν συγκεντρώσης καί ταξινομήσης μέ τρόπο πολύ σαγηνευτικό μέ πολλή τάξι καί πειστικότητα τίς λέξεις. Διότι εἶναι ἱκανοί καί διά μέσου αὐτῶν νά ἰδοῦν τό ἀηδές καί ἄπρεπο καί φευκτό τῆς ἐσωτερικῆς ἀπάτης, αὐτοί οἱ ὁποῖοι θά μπορούσαν νά ποῦν ὅτι σωστά καλῶς ἐναρμονίσθηκε ἐκεῖ ἡ ἔνωσις μέ τούς ἀόμματους οἱ ὁποῖοι ὑποκρίνονται ἐκείνους πού βλέπουν. Διότι χωρίς νά τό ἀντιληφθοῦν οἱ ἴδιοι φανέρωσαν τήν ἀπάτη τους.

(Α' πρὸς Βαρλαάμ, ΕΠΕ 1,492).

Τρόπος ἀποκτήσεως.

Ὅπως ἂν σκέπτεσαι γιά μία πόλι τήν ὁποία δέν εἶδες ἀκόμη μέ τό νά τήν σκέπτεσαι δέν ἀπέκτησες πείρα γι' αὐτήν, ἔτσι καί, σχετικά μέ τόν Θεό καί τά θεῖα δέν ἀποκτᾶς πείρα αὐτῶν μέ τό νά σκέπτεσαι καί νά θεολογῆς γι' αὐτά. Καί ὅπως τόν χρυσό, ἐάν δέν τόν ἀποκτήσης αἰσθητά καί ἂν ἔχης στήν διάνοιά σου μύριες φορές τήν ἔννοια τοῦ χρυσοῦ, καθόλου δέν κατέχεις ἢ βλέπεις ἢ ἔχεις ἀποκτήσει χρυσό, ἔτσι καί ἂν μύριες φορές φέρεις στή διάνοιά σου τούς θεῖους θησαυρούς ἀλλά δέν πάθης τά θεῖα καί δέν δῆς μέ τούς νοερούς καί πάνω ἀπό τήν διάνοια ὀφθαλμούς οὔτε βλέπεις οὔτε ἔχεις ἀποκτήσει κάτι ἀπό τά θεῖα ἀληθινά. Εἶπα μέ νοερούς ὀφθαλμούς, διότι παρέχεται σ' αὐτούς ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος, μέ τήν ὁποία βλέπονται αὐτά, ἐπειδὴ τό πανίερο ἐκεῖνο θέαμα τοῦ θειοτάτου καί ὑπερφυσικοῦ φωτός βρίσκεται πάνω ἀπό τούς νοερούς ὀφθαλμούς.

(Ἰπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων, λόγος 1,3 ΕΠΕ 2,186)

Αρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου Φιλολόγου - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.
«Ποιά ἡ προσωπικότητα τοῦ μαχίμου Θεολόγου καθηγητοῦ στὴν ἐκπαίδευση».

Μέ τὴν ἀποφατικὴ θεολογία γνωρίζουμε καλλίτερα τὸν Θεό.

Ἄλλ' ἐμεῖς, ἔχοντας ὑψωθεῖ ἐπάνω ἀπὸ τὴν γνῶσι, ἔχομε πεισθεῖ ὅτι εἶναι εὐκολότατο στὸν Θεό νά φέρη στὴν ὑπαρξί μυρίους κόσμους, ὄχι μόνον ὁμοίους, ἀλλὰ καὶ διαφόρους, καὶ ἀποφάσκομε τὸ θεῖον ἀπὸ ὅλους γενικά, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα πού δέν μᾶς εἶναι γνωστά γνωρίζουμε τὴν ἀπειροδύναμη δύναμι. Ἔτσι λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι ὁ Χριστός κάθησε πάνω ἀπὸ κάθε ὄνομα, ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτά πού ὀνομάζονται, δηλαδή πού εἶναι γνωστά στὸν παρόντα αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ θά γίνουν γνωστά στὸν μέλλοντα (Εφ. 20,21), καὶ ἐγκωμιάζοντας τὴν μεγαλωσύνη τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ἐκεῖνα πού δέν εἶναι γνωστά σ' αὐτόν σέ ἄλλο σημεῖο τῶν ἐπιστολῶν, ἀφοῦ εἶπε «ποιός θά μᾶς χωρίση ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ;» (Ρωμ. 8,35-39) καὶ ἀπαρίθμησε ὅλα τὰ αἰσθητά καὶ νοητά τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, προσθέτει «οὔτε κανένα ἄλλο κτίσμα θά μπορέση νά μᾶς χωρίση ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ», κατανοώντας τὰ μὴ ὄντα ἀπὸ τὰ ὄντα καὶ διατυπώνοντας τὴν γνώμη του γι' αὐτά ὡς ὄντα κατ' ἀναλογία ἐκείνων. Ἐμεῖς λοιπὸν πού κατανοοῦμε ἀπὸ τὸ ἓνα κτίσμα μυρίους κόσμους καὶ ἀπὸ τὸ πεπερασμένο τὴν ἀπειρη δύναμι, πῶς ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους σχετικά μέ αὐτόν δέν θά γνωρίσουμε τὰ πάντα, ὅπως γνωρίζουμε, σύμφωνα μέ τὸ λεγόμενο, ἀπὸ τὰ νύχια τὸ λιοντάρι καὶ ἀπὸ τὸ ἄκρο τὸ ὕφασμα, ὥστε ἔτσι νά ἀναγνωρίσωμε τὸν Θεό ὡς αἴτιο ὅλων καὶ νά ἀφαιρέσωμε αὐτόν ἀπὸ ὅλα αὐτά καὶ νά προσθέσωμε μέ τὴν πίστι μας αὐτό πού ὑπερβαίνει τὴν θεογνωσία μέσῳ τῶν ὄντων, ὅτι ὅλα ἤρθαν στὴν ὑπαρξί ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντα μέ μόνο τὸ λόγο του;

(Ἰπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων, λόγος 2,3 ΕΠΕ 2,452-454)

Ἀποφατικὴ θεολογία. Γνωρίζουμε τὸν Θεό ἀπὸ ἐκεῖνα πού τὸν ἀγνοοῦμε.

Πῶς λοιπὸν γνωρίζουμε τὸν Θεό ἀπὸ τὰ κτίσματα καὶ ὄχι ἀπὸ ὅσα τὸν ἀγνοοῦμε, ἀλλὰ ἀπὸ ὅσα τὸν γνωρίζουμε; Ἄραγε ἂν κάποιος δέν δοκιμάση γάμο, δέν γνωρίζει τὴν συνάφεια τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησία, ἐπειδὴ δέν μπορεῖ νά κατανοήση ἀπὸ αὐτόν τὴν ἀναλογία, καὶ ἐπομένως θά συμβουλευσῆς ὅλους νά ἀποφεύγουν τὴν παρθενία γιὰ νά βροῦν τὴν δική σου θεογνωσία; Ἀλλὰ θά ἐλεγχθῆς ἀπὸ τὸν Παῦλο ὁ ὁποῖος, ὄντας ἄγαμος φώναζε πρῶτος «τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶ... ἀλλ' εἰς Χριστόν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» (Εφ. 5,32).

(Ἰπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων λόγος 2,3 ΕΠΕ 2,458)

Ἀνεβαίνει πάνω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του ὄχι μόνο ὁ νοῦς τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν γίνῃ μέ τὴν ἀπάθεια ἀγγελόμορφος ἔτσι λοιπὸν καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνο θά ἐπιτύχη καὶ θεοφάνεια ὑπερφυσική θά ἀξιωθῆ μὴ βλέποντας βέβαια τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ βλέποντας τὸν Θεό μέ μιὰ θεοπρεπῆ ἐκφαντορία ἀνάλογη πρὸς τὸν ἑαυτό του (Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου ΡG 3.180C...) Καὶ αὐτό συμβαίνει ὄχι κατὰ ἀπόφασιν (γιατί βλέπει κάτι), ἀλλὰ κατὰ τρόπο ἀνώτερο τοῦ κατὰ ἀπόφασιν, διότι ὁ Θεός δέν βρίσκεται μόνο πάνω ἀπὸ τὴν γνῶσι, ἀλλ' εἶναι καὶ

Αρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου Φιλολόγου - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.
«Ποιά ἡ προσωπικότητα τοῦ μαχίμου Θεολόγου καθηγητοῦ στὴν ἐκπαίδευση».

ὑπεράγνωστος καὶ ἔχει κρυφὴ καὶ τὴν φανέρωσι ἀκόμη, πράγμα πού εἶναι τό πιό θεῖο καὶ πιό παράδοξο ἀπό ὅλα, ἐπειδὴ καὶ οἱ θεοειδεῖς ὁράσεις, ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι συμβολικὲς ἔχουν κατὰ τρόπο ὑπεροχικό τό ἄγνωστο· γιατί οἱ ὁράσεις αὐτὲς διαφαίνονται μέ ἄλλο νόμο, καὶ ὄχι ὅπως στὴν φύσι, τόσο τὴ θεία, ὅσο καὶ τὴν ἀνθρωπίνη, καὶ ὅπως θά λέγαμε, σύμφωνα μέ τίς δικές μας δυνατότητες καὶ πάνω ἀπό μᾶς, ὥστε νά μὴν ὑπάρχει οὔτε ὀνομασία πού νά δηλώνη κυριολεκτικὰ αὐτές. Καὶ αὐτό ἔδειξε ἐκεῖνος πού εἶπε στόν Μανωέ, ὅταν αὐτός ρώτησε, ποῖο εἶναι τό ὄνομά σου, ὅτι καὶ αὐτό εἶναι θαυμαστό (Κριτ. 13,13 κ. ἐ.) ἐπειδὴ καὶ ἡ ὄρασις δέν ἦταν λιγότερο θαυμαστή καὶ μαζί μέ τό ἀκατάληπτο εἶχε καὶ τό ἀνώνυμο.

(Ἰπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων, λόγος 1,3 ΕΠΕ 2,156).

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού,
Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν.

Τό Μαθήμα τῶν Θρησκευτικῶν καί ἡ ἀστασίαστη θέση του στήν ἐθνική μας Παιδεία.

Ἡ πείρα τῶν δεκαετιῶν, πού κουβαλῶ στους ὤμους μου, ἡ ἐπί 42 συναπτά ἔτη διακονία μου στόν χῶρο τῆς Παιδείας καί, κυρίως, ἡ κατά τήν τριετία τῆς κοσμητείας μου (2004-2007) συνεχῆς ἐπαφή καί -συνήθως- θηριομαχία μου μέ ὑπεύθυνα στελέχη τῆς διανόησης καί τῆς πολιτικῆς, μέ ἔχουν πείσει, ὅτι ὑπάρχει, κυρίως στους χώρους αὐτούς, μόνιμη ἡ διάθεση νά διακοπεῖ κάθε σχέση τοῦ Λαοῦ μας μέ τήν παράδοση καί τήν ταυτότητά μας. Στό πλαίσιο αὐτῆς τῆς ἐπιδίωξης ἐντάσσεται καί ἡ ἐξωση τοῦ Μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ἀπό τά Προγράμματα τῆς Ἐκπαίδευσῆς μας. Αὐτό δηλαδή, πού οἱ ἄλλοι Ὀρθόδοξοι ἀδελφοί μας, ἔζησαν στό Σοβιετικό καθεστῶς τους, ἀπειλεῖ ἐμᾶς μέσα στήν Ἐνωμένη Εὐρώπη τοῦ ἐνδείκοντος Φραγκισμού.

Εἰς πείσμα ὁμως ὄλων τῶν τεκταινομένων εἰς βάρος τοῦ Μ.π.Θ., ἀκόμη καί ἀπό ἐπαγγελματίες Θεολόγους, θά τολμήσω νά μιλήσω γιά τήν ἐθνική σημασία τοῦ μαθήματος, γνωρίζοντας ὅτι ἰσχύει καί γιά τόν ὁμιλοῦντα, ὁ σχετιζόμενος μέ παρόμοιες περιπτώσεις λόγος τοῦ ἱ.Χρυσοστόμου: «Καί δόξω καταγέλαστος εἶναι τῶν τοιούτων ἐπιλαμβανόμενος». Ὅπως ὁμως ἐκεῖνος, θά συγχωρηθεῖ νά ἐπαναλάβω καί ἐγώ: «Ἄλλ' ὁμως οὐ παύσομαι λέγων»...

1. Οἱ στρεφόμενοι κατά τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ἰσχυρίζονται, ὅτι λειτουργεῖ ὡς «θρησκευτική κατήχηση βιωματικοῦ χαρακτήρα», «ἱκανοποιεῖ ἐν πρώτοις τήν στοχοθεσία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία μέσω ἑνός κρατικοῦ μηχανισμοῦ μεταδίδει τίς θρησκευτικές τῆς πεποιδήσεις, ἀναζητώντας ἀκροατήριον» καί «κατά δεύτερον ἱκανοποιεῖ τό κράτος, τό ὁποῖο χρησιμοποιοῦν τήν θρησκεία [...] γιά τόν κοινωνικό ἔλεγχο μέσω τῆς ἡθικοποίησης τῶν πολιτῶν του». Ποιά εἶναι ἡ λύση; ἐρωτοῦν. Καί ἀπαντοῦν: «Κατάργηση τώρα!» (Ἄλ. Σακελλάριος, πανεπιστημιακός, «Ἐλευθεροτυπία», 8.1.2009). Πρόκειται γιά συνθηματολογία φυσικά, προσδιοριζόμενη ἀπό τό πνεῦμα καί τίς στοχοθεσίες τῆς εὐρωπαϊκῆς μετανεωτερικότητος καί τῆς σύμφυτης μέ αὐτήν Νέας Ἐποχῆς.

Εἶναι βέβαια γεγονός, ὅτι καί τό Μ.π.Θ. ἀνήκει στόν ἐκπαιδευτικό προγραμματισμό τῆς Πολιτείας καί τῶν ἐπιδιώξεων τῆς καί ὄχι στό ποιμαντικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μέ τό

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Όμοτίμου Καθηγητού Παν/μίου Αθηνών.
Τό Μάθημα τών Θρησκευτικών και ή άσπασίαστη θέση του στήν έθνική μας Παιδεία.

πνεύμα τών «διακριτών ρόλων» τους. Ποιό όμως ήταν μέχρι πρόσφατα τό πνεύμα τής Πολιτείας; Ο σκοπός του μαθήματος, όπως προσδιορίσθηκε μέ τόν Ν. 1566/1985 και τίς αποφάσεις 3338/1995 και 2176/1998 του Συμβουλίου τής Έπικρατείας είναι: «Η φανέρωση τών άληθειών του Χριστού για τόν Θεό, για τόν κόσμο και για τόν άνθρωπο, ή μ ύ η σ η (σημ. Γ.Δ.Μ., αυτό σημαίνει βιωματική συμμετοχή) τών μαθητών στις σωτήριες άλήθειες του Χριστιανισμού μέ τήν ορθόδοξη πίστη και ζωή... ή βίωση τών άληθειών τής ορθόδοξης χριστιανικής πίστεως στις συγκεκριμένες περιστάσεις τής καθημερινής ζωής του μαθητή, για να βελτιώνεται συνεχώς «έν σοφία, ήλικία και χάριτι (Λουκ. 2,52)», ώστε να καταξιώθει «εις άνθρωπον τέλειον, εις μέτρον ήλικίας του πληρώματος του Χριστού. (πρόβλ. Έφεσ. 4,13)». Αυτά φυσικά, γράφθηκαν και ισχύουν για τούς ορθόδοξους Μαθητές, για τούς όποιους -και κατά τό Ύπουργείο- τό Μάθημα είναι «ύποχρεωτικό».

Έξ άλλου, ή αναφορά στό παύλειο χωρίο τής πρός Έφεσίους, βεβαιώνει ότι τό μάθημα εντάχθηκε έμμεσα μέν, αλλά δραστικά, και από τήν Πολιτεία, στό κλίμα τής ποιμαντικής προοπτικής τής εκκλησιαστικής κατήχησης, αναγνωριζόμενο tacite ως προέκταση του κατηχητικού έργου τής Εκκλησίας στόν χώρο τής εκπαίδευσης, μέ τίς προϋποθέσεις και δυνατότητες του σχολείου.

Αλλά τό 2003 έγινε αναδιατύπωση του «σκοπού» του Μ.π.Θ., καθοριζόμενο -και πάλι- από τήν Πολιτεία (ΦΕΚ 303/13.3.2003). Διαβάζουμε λοιπόν: «Η διδασκαλία του Μ.π.Θ. συμβάλλει στην άπόκτηση γνώσεων γύρω από τή χριστιανική πίστη και τήν Όρθόδοξη Χριστιανική παράδοση. Στην προβολή τής ορθόδοξης πνευματικότητας ως άτομικού και συλλογικού βιώματος. Στην κατανόηση τής χριστιανικής πίστεως, ως μέσου νοηματοδότησης του κόσμου και τής ζωής. Στην παροχή εύκαιριών στους μαθητές για θρησκευτικό προβληματισμό και στοχασμό. Στην κριτική έπεξεργασία τών θρησκευτικών παραδοχών, άξιων, στάσεων. Στην διερεύνηση του ρόλου που έπαιξε και παίζει ο Χριστιανισμός στόν πολιτισμό και τήν ιστορία τής Ελλάδας και τής Ευρώπης. Στην κατανόηση τής θρησκείας ως παράγοντα που συντελεί στην άνάπτυξη του πολιτισμού και τής πνευματικής ζωής. Στην επίγνωση τής ύπαρξης διαφορετικών εκφράσεων τής θρησκευτικότητας. Στην αντιμετώπιση τών κοινωνικών προβλημάτων και τών μεγάλων συγχρόνων διλημμάτων. Στην άνάπτυξη ανεξάρτητης σκέψης και ελεύθερης έκφρασης. Στην αξιολόγηση του Χριστιανισμού ως παράγοντα βελτίωσης τής ζωής τών ανθρώπων».

Έπικροτούμε έξ άλλου και τά ύπογραμμισμένα «βασικά κριτήρια» για τήν εκθεση τής διδακτικής ύλης: Απαιτούμενη στάση άπέναντι στους άλλόπιστους, τούς έτερόδοξους, τίς προβληματικές ιδεολογίες και τά αντίστοιχα κινήματα: «Έγκυρη ενημέρωση, άνάλυση, έρμηνεία. Συμπαράθεση άπόψεων (άμερόληπτη και άντικειμενική). Σεβασμός τών εκπροσώπων τους. Άγωγή για μαρτυρία και όμολογία ή διάλογο (όπου αυτός είναι δυνατός), καθώς και για άμυνα (όπου είναι άναπόφευκτο). Αποφυγή προσβλητικών χαρακτηρισμών, ύποτίμησης, περιφρόνησης, γελοιοποίησης, πολεμικής και φανατικής αντίθεσης».

Σημασία, λοιπόν, έχει ότι ή Πολιτεία άποδέχεται μέ αυτά και συνιστά τόν «όμολογιακό» χαρακτήρα του Μαθήματος, άκόμη δέ και ο Συνήγορος του Πολίτη (Διαμεσολάβηση, αρ. 2141/2005 περί τής Έξομολογήσεως στα Σχολεία), που παραδέχεται ότι βάσει του Συντάγματος «δέν ύπάρχει λόγος να είναι θρησκευολογικό, αλλά μπορεί κάλλιστα να είναι

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Όμοτίμου Καθηγητού Παν/μίου Αθηνών.
Τό Μάθημα τών Θρησκευτικών και ή άσπασίαστη θέση του στήν έθνική μας Παιδεία.

όμολογιακό, άρκει νά αφήνει περιθώρια για τήν έλεύθερη ανάπτυξη τής προσωπικότητας τών μαθητών».

2. Η έκκλησιαστική, λοιπόν, «κατήχηση» ώς προσφορά τής ορθόδοξης πίστης και παράδοσης για τήν έμπέδωση τών Όρθοδόξων μαθητών σ' αυτήν, προϋποτίθεται και στήν Έκπαίδευση. Αυτό όμως όφείλει νά γίνεται μέ τήν **άντικειμενικότητα και κριτική μέθοδο τής έπιστήμης**, ώς **προέκταση όχι τής ένοριακής κατήχησης, αλλά τής καλλιεργούμενης στά Πανεπιστήμια θεολογικής έπιστήμης**. Τά πορίσματα τής άδέσμευτης ακαδημαϊκής έρευνας μεταφέρονται έτσι, στόν χώρο τής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μέ τήν έλευθερία και νηφαλιότητα του έπιστημονικού λόγου.

Τό Μάθημα προσφέρει τήν ιστορική πορεία και παρουσία του Χριστιανισμού, και ειδικά τής Όρθοδοξίας, τήν λατρεία, τήν τέχνη και τήν ζωή της. Η προοπτική του είναι **οικουμενική, άλλ' όχι οικουμενιστική**, στό πνεύμα δηλαδή τής Νέας Έποχής και τής Πανθρησκείας της. Τί σημαίνει οικουμενική; Αυτόνομη τό Μάθημα θά παρουσιάσει, μέ τή μεγαλύτερη δυνατή άμεροληψία, τό όδυνηρό σχίσμα και τήν διαφοροποίηση του δυτικού Χριστιανισμού από τή μία και άδιαίρετη χριστιανική άρχαιότητα, τόν **Παπισμό**, και ό,τι αυτός σημαίνει, ώς και τήν προτεσταντική πολυδιάσπαση, χωρίς νά λείπει, φυσικά και ή αυτοκριτική για υπερβάσεις ή παραλείψεις εκπροσώπων τής Όρθόδοξης Ανατολής. Η ύποστηριζόμενη και από Όρθοδόξους έμμονή στά **ένοϋντα** (αυτό συμβαίνει και στόν οικουμενικό Διάλογο) είναι παραπλανητική, διότι παραθεωρεί τήν θλιβερή τραγικότητα του σχίσματος, ή άρση και θεραπεία του όποιου είναι δυνατή, όταν συνειδητοποιηθούν τά **χωρίζοντα** πού, εξέλικτικά, έπέφεραν τήν πνευματική και πολιτιστική αλλοτρίωση μεγάλου μέρους τής Χριστιανοσύνης και τήν δημιουργία τής σημερινής Εϋρώπης. Η έφαρμογή τής μεθόδου τής άποσιώπησης τής διαφοράς, όπως ένσαρκώθηκε στό διαβόητο βιβλίο τής ιστορίας τής ΣΤ' Δημοτικού, όχι μόνο είναι άντιεπιστημονική, αλλά και παραπειστική, εισάγοντας κλίμα έξωπραγματικής μυθοπλασίας και οικοδομώντας γνώση αναληθή και γι' αυτό επικίνδυνη.

Έξ άλλου, αναφερόμενο τό Μάθημα στά θρησκευάματα (θρησκείες, όπως συνήθως λέμε), δέν είναι δυνατόν νά μή διαφοροποιήσει τήν χριστιανική αυθεντικότητα (πατερική Όρθοδοξία) από τήν θρησκεία. Βέβαια, πάντα κρίσιμος παραμένει ό τρόπος τής διδασκαλίας, πού είναι άνεπίτρεπτο νά εκτρέπεται σέ «θρησκευτικό ρητορισμό» θριαμβολογίας και αυτοδικαίωσης. Προσφέρουμε άλλωστε, τήν πίστη και παράδοση τών Αγίων και όχι τίς δικές μας αλλοτριωμένες συχνά πεποιθήσεις και άπόψεις ώς «ορθόδοξη» ιδεολογία.

Μετά λοιπόν από αυτά αναδύεται τό έρώτημα: Γιατί οί πρόσφατες παλινωδίες τής Πολιτείας; Άς μή λησμονούμε όμως τήν εϋστοχη έπισήμανση του σοφού Λάϊμπνιτς, ότι «άν ή Γεωμετρία άπαιτούσε τρόπο ζωής, θά τήν είχαμε άποβάλει από τήν σχολική εκπαίδευση!» Αυτό είναι τό πρίσμα θεώρησης του Μ.τ.Θ. από τους πολεμίους του. Η πολεμική –συνεπώς– κατά του όμολογιακού, κατά τά παραπάνω, χαρακτήρα του Μαθήματος άντιμάχεται τήν ίδια τήν πατερική Όρθοδοξία, διότι ανατρέπει αυτόχρονα κάθε αλλοτριωμένη χριστιανικότητα και τήν στοχοθεσία τής Νέας Έποχής, τήν όποία διακονούν άκόμη και Κληρικοί και Θεολόγοι μας, έν γνώσει ή έν άγνοία. Η καθαρά Όρθοδοξία όμως, προσφέρει μεγαλύτερες δυνατότητες είλικρινούς

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν.
Τό Μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καί ἡ ἀσπασίαστη θέση του στήν ἐθνική μας Παιδεία.

συνάντησης καί διαλόγου μέ τά θρησκευόμενα, π.χ. τό Ἰσλάμ, ἀπό ὅσο ἡ ἐκκοσμικευμένη δυτική χριστιανοσύνη.

3. Σ' αὐτό τό σημεῖο προσκρούει, ἀκριβῶς, ἡ προτεινόμενη, ἔντονα μάλιστα, θρησκευολογική μετασκευή τοῦ μαθήματός μας, δῆθεν γιά τήν πλουραλιστική κοινωνία μας. Ἄλλωστε, σέ ὀρθοδόξους μαθητές ἀπευθύνεται τό μάθημα. Λησμονεῖται ἔτσι, ἡ ἐπιστημονική ἀρχή, ὅτι ἡ κατανόηση τῆς ἑτερότητας προϋποθέτει καλή γνώση τοῦ ἰδίου καί οἰκείου, μέ βάση τήν ἀριστοτελική θεμελίωση τῆς γνωσιολογίας στίς ἀρχές τῆς ὁμοιότητας καί τῆς ἀντίθεσης/διαφοράς.

Ὁ συνεχής ὁμως τόνισμός, εὐκαίρως ἀκαίρως, ἀπό εἰδικούς, ἀλλά ἀδέξιους ἐρασιτέχνες τοῦ παιδευτικοῦ χώρου, τῆς ἀναγκαίας θρησκευολογικῆς μεταρρύθμισης τοῦ Μαθήματος ἀποβλέπει βασικά στήν μεταρρύθμιση τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καί τελικά στήν ἔξωσή τους ἀπό τόν χώρο τῆς Κρατικῆς Ἐκπαίδευσης. Τό πρῶτο βῆμα σ' αὐτήν τήν κατεύθυνση ἔγινε μέ τήν ἀνωτατοποίηση καί ἀνάδειξη σέ πανεπιστημιακές σχολές τῶν τεσσάρων «Ἐκκλησιαστικῶν Ἀκαδημιῶν», πού ἀνοιξαν τόν δρόμο στήν ἰδιωτικοποίηση τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καί ἐκπαίδευσης. (Καί αὐτό δέν ἔχει σχέση μέ τήν ἱκανότητα τῶν διδασκόντων σ' αὐτές Συναδέλφω).

Προϋπόθεση τῆς θρησκευολογικῆς μεταρρύθμισης τοῦ Μ.τ.Θ. εἶναι, ὅπως ἔχει ὑποστηριχθεῖ «ἡ ριζική ἀλλαγὴ τοῦ χαρακτήρα τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν» καί (ζητεῖται) «εἴτε ἡ ὑπαγωγή τους στίς εὐρύτερες παιδαγωγικές, εἴτε ἡ μετεξέλιξή τους σέ σχολές ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν». Αὐτό βέβαια ἐπί δεκαετίες τώρα τό ὑποστηρίζουν καί Καθηγητές τῶν Σχολῶν μας. Πόσο δίκιο, λοιπόν, ἔχει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὅταν λέγει, ὅτι «τόν ἑαυτόν μή ἀδικοῦντα, οὐδεὶς παραβλάψαι δύναται» (PG 52, 459 ἑπ.).

Ἡ φύση ὁμως καί τό περιεχόμενο τοῦ Μ.τ.Θ. καί ἡ θέση του στό ἐκπαιδευτικό μας σύστημα σχετίζεται ἄμεσα μέ τόν τύπο ἀνθρώπου, πού ἐπιδιώκει ἡ Παιδεία/Ἐκπαίδευσή μας, πού ἀδιαφορώντας γιά τήν ἱστορική συνέχεια καί συνοχή τῆς κοινωνίας μας, στοχεύει, κατά τά φαινόμενα σέ μιά «κοινωνία οὐδέτερη» χωρίς ταυτότητα, χωρίς παραδόσεις, χωρίς ἱστορία, χωρίς συλλογικά βιώματα, χωρίς μεταφυσική ἐλπίδα» (Χρ. Γιανναρᾶς).

1. Μετά τόν ὁμολογιακό, ὑπό τίς παραπάνω προϋποθέσεις, ἰδιαίτερη σημασία ἔχει καί ὁ ἐθνικός χαρακτήρας τοῦ Μαθήματος, ἀναγνωριζόμενος καί αὐτός ἀπό τό Σύνταγμα μας, πού ὀρίζει, ὡς βούληση τοῦ Ἔθνους, τήν ἠθική, πνευματική καί φυσική ἀγωγή τῶν Ἑλλήνων, τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐθνικῆς καί θρησκευτικῆς συνείδησης καί τήν διάπλασή τους σέ ἐλεύθερους πολίτες (16,2). Τήν πρακτική διεύρυνση αὐτοῦ τοῦ αἰτήματος προσφέρει τό ἄρθρο 1, παρ. 1^α, τοῦ Ν., 1566/1985, μιλώντας γιά τήν δημιουργία πολιτῶν, πού νά «διακατέχονται ἀπό πίστη πρὸς τήν πατρίδα καί τά γνήσια στοιχεῖα τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσης». Ὁ ἐθνικός χαρακτήρας σύνολης τῆς σχολικῆς μας παιδείας προσκρούει βέβαια στό ρεῦμα τοῦ φυλετικοῦ ἐθνικισμοῦ (19^{ος} αἰ.) καί τοῦ διεθνισμοῦ (20^{ος} αἰ.), πού νοθεύουν τόν ἀταξικό καί ἀντιπαραταξιακό πατριωτισμό, στά ὅρια τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἑτερότητας καί τῆς ἐλευθερίας της.

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Όμοτίμου Καθηγητού Παν/μίου Αθηνών.
Τό Μάθημα τών Θρησκευτικών και ή άσπασίαστη θέση του στην έθνική μας Παιδεία.

Αυτό είναι, άλλωστε, τό αιδεντικό πνεύμα του Έλληνισμού στην διαιώνία του πορεία. Σήμερα ή άπειλή προέρχεται από την καλλιεργούμενη άν(τ)εθνικότητα και τίς σαφώς άντεθνικές θεωρίες, πού εισάγονται μεθοδευμένα στον χώρο της ιστορίας και γενικότερα της παιδείας. Η Όρθοδοξία όμως συνδέει άρμονικά την έθνικότητα με την υπερεθνικότητα, ιδιαίτερα στον χώρο της λατρείας. Αυτά πρέπει ιδιαίτερα νά λαμβάνονται υπόψη, για την κατανόηση τών όποιωνδήποτε αρνητικών συμπεριφορών έναντι του Μαθήματός μας.

Η ιδιαίτερη σημασία του Μ.τ.Θ. στην καλλιέργεια του έθνικού φρονήματος, πού είναι συγχρόνως υπερφυλετικό και οικουμενικό, φαίνεται σε βάθος και πλάτος στην προβολή και έρμηνεία από αυτό του πολιτισμού μας σε όλες τίς όψεις του. Γι' αυτό άποκρούεται και τό Μάθημά μας, μαζί με την Ιστορία, από εκείνους πού άκολουθούν την έξωθεν χαρασσόμενη γραμμή του άντεθνισμού και κατεργάζεται την εκδεμελίωση του Έθνους, ως όρου και ως φορέα συγκεκριμένου νοήματος. Στο πλαίσιο αυτής της πολεμικής σχετικοποιούνται και βαθμηδόν άπονοηματοδοτούνται ή πίστη, ή ιστορία, ό πολιτισμός, ή παράδοση και κάθε στοιχείο της έθνότητας και έθνικότητας. Η τεχνητή και έξωθεν προωδούμενη πολυπολιτισμικότητα έχει ως στόχους τά μαθήματα τών Θρησκευτικών, της Ιστορίας και τών Έλληνικών (γλώσσα), διότι προβάλλουν και ενισχύουν τά κύρια συστατικά του Έθνους και της έθνικότητάς μας. Η στάση, συνεπώς, άπέναντι στα μαθήματα αυτά, ιδιαίτερα στο Μ.τ.Θ., έλέγχει την ποιότητα της πολιτισμικής μας συνείδησης.

Η Όρθόδοξη Θεολογία, πού προσφέρεται στην εκπαίδευση, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την παγκόσμια ιστορία και ιδιαίτερα την έλληνική. Η εκκλησιαστική ιστορία άλλωστε, είναι μέρος της ιστορίας του πολιτισμού. Ο χωρισμός της Θεολογίας από την Ιστορία είναι ξένος προς την έλληνικότητα.

Έξ άλλου, είναι άδιανόητος κάθε διαχωρισμός της ιστορίας και του πολιτισμού από την Θεολογία της Όρθοδοξίας και του τρόπου ζωής, πού παράγει. Όλη ή ζωή του Έθνους είναι διαποτισμένη από τό πνεύμα της Όρθοδοξίας, άφου Όρθοδοξία και Έλληνικότητα, ένωμένα σε μία θεανθρώπινη ένωση, είναι μεγέθη άσύγχυτα μέν, αλλά και άδιαίρετα δέ. Η ισχυρότερη έπιβεβαίωση αυτής της εύεργετικής για τό Έθνος ένότητας Έλληνισμού και Όρθοδοξίας προκύπτει και από τον θηριώδη άγώνα τών Νεοεποχιτών, άκόμη και έπαγγελματιών Θεολόγων, για τον διαχωρισμό τους, με την άποσύνδεσή μας από τό Βυζάντιο και την ιστορική και πολιτιστική συνέχειά τους.

Γι' αυτό τό Μάθημά μας, πράγματι, δέν πρέπει νά έχει στενά όμολογιακό, ούτε (όμως) και γενικά θρησκευτολογικό χαρακτήρα, αλλά κυρίως ιστορικό. Τό μάθημα ένσαρκώνει και εκφράζει σύνολο τόν πολιτισμό μας και βοηθά στην κατανόηση της έθνικής μας παράδοσης. Προσφέρει τά αναγκαία έρμηνευτικά κλειδιά για την προσέγγιση και βίωση του πολιτισμού μας (τοπωνύμια, έορτές, πανηγύρεις, έθιμα και όλο τό περιεχόμενο του λαϊκού βίου και της θρησκείας).

2. Παράλληλα όμως τό Μ.τ.Θ. συμβάλλει και στην παραγωγή πολιτισμού, όπως άλλωστε και όλη ή Όρθοδοξία. Ο πολιτισμός προϋποθέτει «τόν πολιτισμό της ψυχής» κατά τον

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Όμοτίμου Καθηγητού Παν/μίου Αθηνών.
Τό Μάθημα τών Θρησκευτικῶν καί ἡ ἀσπασίαστη θέση του στήν ἐθνική μας Παιδεία.

Τούμπη. Λειτουργώντας σ' αυτό τό πλαίσιο, τό Μάθημά μας προβάλλει τίς σταθερές τοῦ πολιτισμοῦ, πού διακρατοῦν τήν ἐθνική ταυτότητα μας καί τήν ἰδιοπροσωπία μας, ὡς προϋπόθεση τῆς ἐθνικῆς συνέχειάς μας στόν ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο τῆς Νέας Ἐποχῆς καί τῆς ἰσοπεδωτικῆς Παγκοσμιοποίησης. Βοηθεῖ ἔτσι, στήν ἀποφυγή τῆς ὀλισθητικῆς συγχώνευσης καί διάλυσης στή νεοεποχίτικη πλανητική κοινωνία, καί τῆς μεταβολῆς τῶν Νέων μας σέ πλανητικούς ἀνθρώπους, οικονομικές δηλ. μονάδες τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς. Ἀλλ' αὐτό ἀκριβῶς ἐπιδιώκουν οἱ πολέμιοι τοῦ Μαθήματος. Διότι τό κύριο διαφοροποιητικό στοιχεῖο μας ἀπέναντι στήν κατασκευαζόμενη νέα παγκόσμια κοινωνία, εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη παράδοσή μας, ὅπως καί ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων φυσικά. Ἡ αὐθεντική δέ, δηλ. ἀποστολική καί ἀγιοπατερική Ὁρθοδοξία, ποτέ δέν μπορεῖ νά δημιουργήσει πνεῦμα μισαλλοδοξίας καί φανατισμοῦ, διότι ἡ μαρτυρική συνείδηση πού δημιουργεῖ, ἐκφράζεται ὡς θυσία τοῦ Ὁρθοδόξου γιά τοὺς ἄλλους καί ὄχι τό ἀντίθετο, τό ὅποιο συνιστᾷ μόνιμη πράξη τῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου. Ὄταν καί ὅπου ὑπάρχουν ἀντίθετα δείγματα, ἀπλούστατα, δέν πρόκειται γιά Ὁρθοδοξία!

Τό Μ.π.Θ. συνεπῶς, εἶναι **μία δυνατότητα συνάντησης ὅλης τῆς εὐρωπαϊκῆς νεολαίας στήν ἀρχαία πολιτιστική ἐνότητά της**. Συμβάλλει ἔτσι στήν πορεία πρὸς τήν εὐρωπαϊκή ἐνότητα, μέ μία σταθερή βάση. Οἱ ὀρθόδοξοι μαθητές, ἐξ ἄλλου, θά σέβονται πολύ περισσότερο τοὺς πολιτισμούς τῶν εἰσερχομένων στό χῶρο μας Ξένων, ὅσο περισσότερο μάθουν νά σέβονται τόν δικό τους πολιτισμό, ὀδηγούμενοι σέ φιλικές καί φιλάνθρωπες σχέσεις μαζί τους.

Δέν πρέπει δέ νά λησμονεῖται, ὅτι ὁ ἐλληνορθόδοξος πολιτισμός, τόν ὅποιο ἐνσαρκώνει καί μεταδίδει τό Μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, βρίσκεται στή βάση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, συνδέοντας, ἔτσι, καί τοὺς Ὁρθοδόξους, ἀλλά καί ὅλη τήν Εὐρώπη, μέ τήν ταυτότητά της κατά τήν πρό τοῦ σχίσματος (11^{ος} αἰ.) ἐποχή, παραπέμποντας στήν ἀρχαία Ἐνωμένη Εὐρώπη.

Βέβαια, δέν τρέφω ψευδαισθήσεις. Γνωρίζω, ὅτι οἱ ἄγευστοι τῆς Ὁρθοδοξίας ὡς πατερικότητας, ἀκούοντας τίς ἐπισημάνσεις αὐτές, αἰσθάνονται φρικίαση. Αὐτό ὅμως πού μέ τρομάζει, εἶναι ὅτι ὑπάρχουν καί Θεολόγοι, πού συμερίζονται αὐτήν τήν στάση. Καί γι' αὐτούς μέν εὐχομαι «ὁ Θεός νά τοὺς φωτίσει», γιά μᾶς δέ «καλόν ἀγώννα»!

ΗΜΕΡΙΔΑ: "ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ἢ ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ";
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ 19-5-2012

Ἡρακλῆ Ρεράκης,

Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.

«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣΧΟΛΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΗΡΑΚΛΗΣ ΡΕΡΑΚΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ -
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
Τ Η Λ . - F A X : 2310 997113 ΚΙΝ. 6936977074
E M A I L : irerakis@past.auth.gr
Θεσσαλονίκη, 04 Ἰουλίου 2012

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΠΡΟΣ

Ἱερά Σύνοδο Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΘΕΜΑ: Νέο πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδῶν στὰ Θρησκευτικά καὶ
Ὁδηγὸς Ἐκπαιδευτικοῦ

ΚΟΙΝ.:

1. Ἱερά Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο Κρήτης
2. Ὑπουργὸ Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμοῦ & Ἀθλητισμοῦ
3. Μητροπολίτες ἐλληνικῆς ἐπικράτειας
4. Ἱερεῖς Μονῆς ἐλληνικῆς ἐπικράτειας
5. Συμβούλους Θεολόγων
6. Φορεῖς Θεολόγων

Ἡρακλῆ Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Μὲ ἀφορμὴ τὸ δικαιολογημένο θόρυβο πὺ ἐχει δημιουργηθεῖ στὸ θεολογικὸ κόσμο, μετὰ τὴ δημοσιοποίηση καὶ τὴν πιλοτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ Νέου Προγράμματος Σπουδῶν (ΠΣ) καὶ τοῦ Ὁδηγοῦ γιὰ τὸν Ἐκπαιδευτικὸ (ΟΕ) κατὰ τὸ σχολικὸ ἔτος 2011-2012 στὸ Μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν (ΜτΘ), μελέτησα διεξοδικά, ἀπὸ πλευρᾶς παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πλευρᾶς θεολογικῆς τὰ παραπάνω κείμενα.

Θεωρῶ χρέος μου, ὡς ἐν ἐνεργείᾳ Καθηγητῆς Παιδαγωγικῆς - Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ ΑΠΘ, ὡς Διευθυντῆς τοῦ Ἐργαστηρίου 2 Παιδαγωγικῆς - Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ, ὡς ὑπηρετήσας Θεολόγος Ἐκπαιδευτικὸς καὶ Σύμβουλος Θεολόγων στὴ Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση, πρωτίστως ὅμως ὡς χριστιανὸς ὀρθόδοξος, νὰ σᾶς ἐκθέσω τὶς παρατηρήσεις μου σχετικὰ μὲ τὸ σκοπὸ, τὸ περιεχόμενον, τὴν κατεύθυνση καὶ τὸν προσανατολισμὸ αὐτοῦ τοῦ προγράμματος.

1. Ὁ μύθος τῆς Πολυπολιτισμικότητας.

α. Τὸ ὑπὸ συζήτηση ΠΣ προϋποθέτει τὴν ἀδιαπραγμάτευτη ἀποδοχὴ τῆς ἀποψῆς ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἔχει μετατραπεῖ σὲ “πολυπολιτισμικὴ” χώρα. Ἐπ’ αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ, οἰκοδομεῖται ὅλη ἡ φιλοσοφία περὶ τῆς ἀναγκαιότητας τοῦ πολυθρησκειακοῦ του περιεχομένου. Δὲν ἀναφέρεται ὅμως, μὲ ποιά στοιχεῖα ὀδηγεῖται στὸ συμπέρασμα αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἑλλάδα εἶναι πολυπολιτισμικὴ χώρα, ποιοί, δηλαδὴ, εἶναι αὐτοὶ οἱ πολιτισμοί, πλὴν τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἐκείνου τῆς κοινότητος τῶν μουσουλμάνων τῆς Θράκης πὺ εἶναι διακριτοὶ καὶ μὲ ζῶσα καὶ ἐνεργῆ παρουσία στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία. Στὴν πραγματικότητα, ἡ Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρξε ποτὲ “πολυπολιτισμικὴ” χώρα μὲ τὴν ἔννοια, τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἔκταση πὺ ἐπιχειροῦν νὰ τὴν προσδιορίσουν οἱ συντάκτες τοῦ ΠΣ.

β. Ὁ ὅρος “Πολιτισμὸς” σημαίνει τὰ ὕλικά, τεχνικά καὶ πνευματικὰ ἐπιτεύγματα τῶν λαῶν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ θρησκεία, ἡ γλῶσσα, ἡ παιδεία, ἡ φιλοσοφία, ἡ λογοτεχνία, ἡ ποίηση, ἡ τέχνη, τὸ δίκαιο, ἡ ἐπιστήμη, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, οἱ παραδόσεις, οἱ ἀξίες, τὰ πρότυπα, οἱ χοροί, τὰ τραγούδια κ.ἄ.

Ἡ “πολυπολιτισμικότητα”, ἐξάλλου, ἀφορᾶ στὴ συμβίωση καὶ στὴ συνύπαρξη κοινοτήτων μὲ διαφορετικοὺς πολιτισμοὺς, διαφορετικὲς ἢ αὐτόνομες πολιτισμικὲς ὀντότητες, παραδόσεις καὶ κώδικες, διαφορετικὲς κοινωνικὲς λειτουργίες κ.ἄ.¹

¹ Ν. Βερνίκος, Σ. Δασκαλοπούλου, Πολυπολιτισμικότητα: Οἱ διαστάσεις τῆς πολιτισμικῆς ταυτότητας, ἔκδ. Κριτικὴ, Ἀθήνα 2002, σ. 37.

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητού χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμ. τής Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα και Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικής
θρησκευτικής αγωγής».

Τό μοντέλο τής “πολυπολιτισμικότητας” ἐφαρμόστηκε, ὄχι βέβαια μὲ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία, στὴν Ἀμερική², ὅπου, πραγματικά, σωρεύτηκαν καὶ ἐδράσθησαν πολλοὶ λαοὶ καὶ πολιτισμοὶ καὶ ἀργότερα καὶ στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση³.

γ. Βασικὴ προϋπόθεση γιὰ νὰ υπάρξει “πολυπολιτισμικότητα”, εἶναι “πολλοὶ πολιτισμοὶ” νὰ ἐκφράζονται καὶ νὰ ἐξελίσσονται στὸν ἴδιο τόπο καὶ χρόνο, ὑπὸ τις ἴδιες συνθῆκες. Αὐτὴ ἡ προϋπόθεση δὲν ὑφίσταται στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Οἱ νόμιμοι οἰκονομικοὶ μετανάστες, ποὺ ἐργάζονται σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς χώρας ἔχουν πλήρως ἐνταχθεῖ πολιτισμικά, ἐνῶ οἱ παράνομοι μετανάστες, ποὺ συσσωρεύονται ἐγκλωβισμένοι στὴν ἑλληνικὴ πρωτεύουσα καὶ σὲ ἄλλα ἀστικά κέντρα, ἀδιαφοροῦν ἐντελῶς γιὰ τὴν πολιτισμικὴ τους ἐντάξη, περιμένοντας τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναχωρήσουν πρὸς τις εὐρωπαϊκὲς χώρες προορισμοῦ τους. Ἡ παρουσία συνεπῶς, ἀλλοδαπῶν στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ἀπαιτεῖ συγκεκριμένους πρωτοβουλίες στὸ πλαίσιο μίας ἐκσυγχρονισμένης μεταναστευτικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ ἐπ’ οὐδενὶ δὲν ἀρκεῖ γιὰ τὸ χαρακτηρισμὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ὡς πολυπολιτισμικῆς.

δ. Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ ΠΣ, ἐξάλλου, ὅτι ἐπιδιώκει ἓνα ΜτΘ, στὸ ὁποῖο «νὰ συμμετέχουν ὅλα τὰ παιδιά, χωρὶς καμιά διάκριση καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ ἢ μὴ δέσμευσή τους»⁴, μὲ τὴν αἰτιολογία - πρόσχημα νὰ καταπολεμηθεῖ ὁ ρατσισμὸς καὶ ἡ ξενοφοβία, εἶναι ἀβάσιμος. Στὴ χώρα μας, δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ τέτοιου εἴδους φαινόμενα, τουλάχιστον σὲ τέτοια ἔκταση ποὺ νὰ γεννοῦν σχετικὸ προβληματισμὸ. Τὸ 99% τῶν ἀλλοδόξων μαθητῶν παρακολουθοῦν διαρκῶς ὅλα τὰ προηγούμενα χρόνια τὸ ΜτΘ καὶ ζητοῦν νὰ βαδμολογοῦνται, ἐνῶ εἶχαν καὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλαγῆς.

Ἄλλωστε, δὲν ὑπάρχει καμιά ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἢ δημοσκοπηση ποὺ νὰ ἔχει διεξαχθεῖ εἴτε σὲ θεολόγους, εἴτε σὲ δασκάλους, εἴτε σὲ γονεῖς μαθητῶν, εἴτε στοὺς ἴδιους τοὺς μαθητές, ποὺ νὰ καταγράφει προβλήματα ἐτερότητας ἢ συμβίωσης μὲ τὸ διαφορετικὸ μαθητὴ καὶ νὰ συνηγορεῖ στὴν ἀναγκαιότητα ἀλλαγῆς τοῦ ΠΣ στὰ Θρησκευτικά.

ε. Ἀξίζει, σὲ κάθε περίπτωση, νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ ἴδιο τὸ νέο ΠΣ αὐτοαναιρεῖται στοὺς ἰσχυρισμοὺς του, ἀφοῦ ἐπισημαίνεται σ’ αὐτὸ ὅτι στὰ ἤδη διδασκόμενα βιβλία τῶν Θρησκευτικῶν, ποὺ κυκλοφόρησαν τὸ 2006 «ἡ θρησκευτικὴ ὕλη προσεγγίζεται μὲ πνεῦμα διαλόγου, ἐλευθερίας καὶ καταλλαγῆς, χωρὶς ὁμολογιακὴ ἐμμονή, κατηχητισμὸ, φανατισμὸ ἢ μισαλλοδοξία. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ προσπάθεια τοῦ 2003-2006 ἀναδεικνύει ἓνα ΜτΘ ποὺ βοηθᾷ

² Τὸ μοντέλο τῆς “πολυπολιτισμικότητας” ἐμφανίστηκε στὶς ΗΠΑ τὴ δεκαετία τοῦ ’70, σὲ μίαν χώρα, ποὺ ὄντως ὑπῆρχαν καὶ ὑπάρχουν πολλὲς διαφορετικὲς ἐθνοτικές ομάδες, μὲ ἔντονη τὴν πολιτισμικὴ τους παρουσία σὲ ὅλους τοὺς τομείς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Στόχος τῆς δημιουργίας αὐτοῦ τοῦ μοντέλου ἦταν νὰ ἀντικαταστήσει τὸ μοντέλο τοῦ «χωνευτηρίου» ἢ τῆς ἀφομοίωσης τῶν μεταναστῶν. Ἡδῆ, ὡστόσο, ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ ’90 τὸ μοντέλο αὐτὸ παραμερίστηκε, ἐπειδὴ πυροδοτοῦσε ρατσιστικὲς ἀντιδράσεις.

³ Τὰ τελευταία χρόνια τὸ μοντέλο τῆς “πολυπολιτισμικότητας” υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Ὡστόσο, μετὰ τις παρενέργειες ποὺ δημιουργήθηκαν (ἐξαρση ρατσισμοῦ, ἐγκληματικότητα, ἀνοδος τῆς ἄκρας δεξιᾶς) ἢ μίαν μετὰ τὴν ἄλλη οἱ εὐρωπαϊκὲς χώρες (Βρετανία, Δανία, Γαλλία, Ὁλλανδία, Γερμανία, Λετονία κ.ἄ.) ἐπιστρέφουν στὸ μοντέλο τῆς ἐντάξης ἢ τῆς ἀφομοίωσης.

⁴ ΠΣ, σ. 11.

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

στὴν κατανόηση τῆς Παράδοσης καὶ ἐκφράζει τὸ θρησκευτικὸ πολιτισμὸ μας μὲ σεβασμὸ πρὸς κάθε ἑτερότητα⁵. Δὲν κατανοεῖται ἐπομένως ὁ λόγος πού τίθεται ἐκ νέου τὸ θέμα τοῦ σεβασμοῦ στὴν ἑτερότητα, ὅταν οἱ ἴδιοι οἱ ὑπεύθυνοι γιὰ τὴ σύνταξη καὶ τὴν ἐγκριση τοῦ ΠΣ καὶ τῶν σχολικῶν βιβλίων πρὶν πέντε χρόνια ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκόμα ἐπιβεβαιώνουν, ὅτι δὲν ὑφίσταται τέτοιο θέμα.

2. Ἡ μετατροπὴ τοῦ χαρακτήρα τοῦ ΜτΘ σὲ πολυθρησκειακὸ.

Τὸ νέο πιλοτικὸ ΠΣ μετατρέπει τὸ ΜτΘ σὲ ἓνα πολυθρησκειακὸ μάθημα, μὲ τὴ διδασκαλία ὀκτώ διαφορετικῶν θρησκευτικῶν ἐκδοχῶν ταυτόχρονα. Μὲ αὐτὸ τὸ περιεχόμενον, ἂν τὸ ΠΣ ἐφαρμοστεῖ στὰ ἑλληνικὰ Δημοτικὰ καὶ Γυμνάσια τῆς χώρας, πρόκειται νὰ προξενήσῃ σοβαρότατο πρόβλημα στὴν ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης τῶν μαθητῶν. Εἰδικότερα:

α. Τὸ νέο ΠΣ στέκεται ἀρνητικὰ στὴν πίστη τῶν παιδιῶν, ἐνῶ ἀναφέρεται θετικὰ ἀπέναντι σὲ μία γενικὴ θεώρηση τῶν θρησκειῶν: «Οἱ θρησκείες μποροῦν νὰ βοηθήσουν στὴν ἀντιμετώπιση τῶν συγκρούσεων καὶ στὴ δημιουργία μίας σύγχρονης πολυπολιτισμικῆς κοινωνίας. Παρὰ τὶς ὅποιες δυσκολίες καὶ διαφορές, ὁ θεραπευτικὸς καὶ συμφιλιωτικὸς ρόλος τῶν θρησκειῶν παραμένει βασικὸς, καθὼς στὶς περισσότερες θρησκείες ὑπάρχουν “πηγές” θεραπείας καὶ συμφιλίωσης»⁶.

Ἵπογραμμίζεται ἀκόμη ὅτι «ἀναγνωρίζεται⁷ πὼς ἓνα ΜτΘ πού στοχεύει ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὴν ἐξοικείωση τῶν μαθητῶν σὲ μία μόνο ἰδιαίτερη θρησκευτικὴ παράδοση ἔχει πλέον φτάσει στὰ ὅρια του»⁸. Ἡ σχολικὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή, σύμφωνα μὲ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν συντακτῶν, «χρειάζεται⁹ νὰ ὑπερβεῖ πρακτικὲς μονοφωνίας καὶ ἀντιλήψεις ἀποκλειστικότητας. Βασικὴ προϋπόθεση αὐτῆς τῆς ὑπέρβασης εἶναι ἡ διευρυμένη γνώση “γύρω ἀπὸ τὶς θρησκείες” καὶ τὶς ὅποιες κοσμοθεωρήσεις πού νοηματοδοτοῦν τὸν ἀνθρώπινο βίον ἀλλὰ καὶ “μέσα ἀπὸ τὴ θρησκεία” γιὰ νὰ κατανοήσουν κατὰ πόσο καὶ μὲ ποιὸ τρόπο ἡ κάθε θρησκεία συνυφαίνεται μὲ τὰ προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς»¹⁰.

Τὸ ΜτΘ, κατὰ συνέπεια, δὲ σχετίζεται πλέον μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὴν πίστη τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ προβάλλεται ἓνα νέο μοντέλο θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο «ἡ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευση καλεῖται νὰ ὑπηρετήσῃ ἓνα θρησκευτικὸ γραμματισμὸ, ὁ ὁποῖος θὰ

⁵ ΠΣ, σ. 10.

⁶ ΠΣ, σ. 11.

⁷ Δὲν ἀναφέρεται βέβαια ἀπὸ ποιὸς «ἀναγνωρίζεται», ἂν δηλαδὴ ὑπάρχουν ἐπιστημονικὲς, θεολογικὲς ἢ ἐκκλησιαστικὲς ἐρευνες πού τὸ «ἀναγνωρίζουν», διότι διαφορετικὰ συμπεραίνει κανεὶς ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ τῶν συντακτῶν ἀποτελοῦν γενικόλογες καὶ ἀτεκμηρίωτες διαπιστώσεις.

⁸ ΠΣ, σ. 11-12

⁹ Ἀπὸ πού προκύπτει ὅτι «χρειάζεται»; Ποιὸς καὶ μὲ ποιὰ κριτήρια ἀποφάσισε ὅτι «χρειάζεται»;

¹⁰ ΠΣ, σ. 12.

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

πρέπει νὰ ὑπηρετεῖ κοινωνικὰ προστάγματα καθολικοῦ χαρακτήρα, ὅπως εἶναι πρῶτα καὶ κύρια ὁ πολιτισμικὸς ἐγκλιματισμὸς τοῦ μαθητῆ στὴν εὐρύτερη κοινωνικὴ πραγματικότητα ποὺ ζεῖ καὶ ὄχι ὁ ἰδεολογικὸς ἐγκλιβωτισμὸς του σὲ ἀπολυτοποιημένες ἐρμηνεῖες καὶ στάσεις ζωῆς. Ἐξάλλου, ἡ κύρια στόχευση τοῦ πολιτισμικοῦ ἐγκλιματισμοῦ, ποὺ συνεπάγεται ὁ θρησκευτικὸς γραμματισμὸς, ἀπευθύνεται ὄχι μόνον στοὺς Ἕλληνες ἢ στοὺς ὀρθόδοξους μαθητές, ἀλλὰ σὲ ὅλους, ἀνεξαιρέτως ἐθνικῆς καταγωγῆς ἢ θρησκευτικῆς καὶ ὁμολογιακῆς ταυτότητας»¹¹.

Ὑπογραμμίζεται ἀκόμη ὅτι «στὸ πλαίσιο τῆς σύγχρονης Θρησκευτικῆς Ἐκπαίδευσης οἱ θρησκείες ἐξετάζονται μέσα στὸ πολιτισμικὸ τους περιβάλλον, χωρὶς νὰ διαχωρίζεται ἡ μελέτη τῆς θρησκείας ἀπὸ τὸν πολιτισμό»¹².

Τὸ νέο μοντέλο τοῦ ΜτΘ θεμελιώνεται στὴ «γνώση γύρω καὶ μέσα ἀπὸ τὶς Θρησκείες»¹³, ποὺ καθοδηγεῖ τοὺς μαθητές σὲ «μία κριτικὴ ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς τους συνείδησης μὲ γνώσεις, ἀξίες καὶ στάσεις ποὺ παρέχει γιὰ τὶς Θρησκείες καὶ ἀπὸ τὶς Θρησκείες»¹⁴.

Εἶναι, ἐπομένως, ἐμφανὲς ὅτι τὸ νέο ΠΣ ἐξαφανίζει διὰ τῆς πολτοποίησης τῶν θρησκειῶν τὴν πίστη τῶν μαθητῶν καί, ἰδίως, στὴν περίπτωση τῶν χριστιανῶν μαθητῶν, τὴν πίστη τους στὸ Σύμβολο τῶν Θεοφόρων Πατέρων, στὴν ὁποία βαπτίστηκαν, τὴν πίστη «εἰς ἓναν Θεόν» καὶ «εἰς ἓναν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν» καὶ «εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον» καὶ εἰσάγει τὴ «γνώση μέσα καὶ ἀπὸ τὶς θρησκείες».

6. Ὅπως διαπιστώνεται, δεκαπέντε ἄνθρωποι, μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν «ἐμπειρογνομόνων», ἀποφάσισαν ὅτι τὸ ΜτΘ πρέπει νὰ ὑπερβεῖ τὴ μονοφωνικὴ πίστη τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης καὶ ὅτι «βασικὴ προϋπόθεση αὐτῆς τῆς ὑπέρβασης εἶναι ἡ διευρυμένη γνώση “γύρω ἀπὸ τὶς Θρησκείες”. Βεβαίως, ἡ «ὑπέρβαση» αὐτὴ δὲν ἐγίνε ξαφνικά¹⁵.

¹¹ ΠΣ, σ. 16.

¹² ΠΣ, σ. 12

¹³ ΠΣ, σ. 12.

¹⁴ ΠΣ, σ. 13

¹⁵ Ἐρευνώντας περαιτέρω τὸ θέμα διαπίστωσα ὅτι τῆς μετατροπῆς τοῦ ΜτΘ σὲ πολυθρησκειακὸ καὶ πολυπολιτισμικὸ μάθημα προηγήθηκε, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἐκτενὴς προεργασία. Σὲ ἄρθρο τοῦ συντονιστῆ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν λεγομένων «ἐμπειρογνομόνων» γιὰ τὴν κατάρτιση τοῦ ΠΣ, ποὺ εἶχε δημοσιευθεῖ στὴν Ἱστοσελίδα τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, μὲ τίτλο «Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν στὴ δημόσια ἐκπαίδευση», γίνεται λόγος γιὰ «τεταμένες σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἀπὸ τὴ μεταπολίτευση ὡς τὶς μέρες μας», γιὰ «προοπτικὴ τοῦ χωρισμοῦ (Ἐκκλησίας- Πολιτείας), ἀργὴ ἀλλὰ σταθερὴ, ὡς ἱστορικὴ μοῖρα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ». Στὸ ἴδιο ἄρθρο ἰσχυρίζεται ὅτι «μία τέτοια ἐξέλιξη θὰ σημάνει καὶ τὸ τέλος τῶν ἱστορικῶν προνομίων τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Ἑλλάδα καὶ σαφῶς τὸ κλείσιμο τοῦ ἱστορικοῦ κύκλου τῶν Θρησκευτικῶν ὡς ὁμολογιακοῦ μαθήματος». (Στ. Γιαγκάζογλου, «Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν στὴ δημόσια ἐκπαίδευση», στὸ Ἀνάλεκτα, ΠΙ, σ. 3 καὶ 5). Σὲ δεῦτερο ἄρθρο του, δημοσιευμένο ἐπίσης στὴν παραπάνω Ἱστοσελίδα, μὲ τίτλο: «Ἡ φυσιογνωμία καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος. Ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή στὶς σύγχρονες πολυπολιτισμικὲς κοινωνίες», γίνεται πῶς συγκεκριμένως ὡς πρὸς τὸ σχέδιο ἀποδόμησης καὶ ἀποορθοδοξοποίησης ποὺ σχεδίαζε νὰ πραγματοποιήσει: Τὸ πρόβλημά του μαθήματος, γράφει, εἶναι «ὁ ὁμολογιακὸς χαρακτήρας του. Τὸ μάθημα ἔχει κατηχητικὸν χαρακτήρα, εἶναι μονοφωνικὸ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του καὶ συνεπῶς δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀνάγκη μίας ἐλεύθερης

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητού χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμ. τής Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα και Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικής
θρησκευτικής αγωγής».*

γ. Έπισημαίνουμε, στο σημείο αυτό, ότι ο Οικουμενικός Πατριάρχης σε Όμιλία του, το 2005, στο Πανεπιστήμιο τής Δυτικής Μακεδονίας αναφέρεται στην προσπάθεια που γίνεται για να μετατραπεί το ΜτΘ σε θρησκευολογικό και τάσσεται καθαρά υπέρ τής συνέχισης τής ορθόδοξης χριστιανικής αγωγής στη δημόσια Έκπαίδευση, διότι πιστεύει ότι αποτελεί πηγή ήθους¹⁶.

πλουραλιστικής κοινωνίας. Το έλληνικό σχολείο αποτελεί άκραιο περίπτωση θρησκευτικού κατηχητισμού. Σ' ένα πλουραλιστικό και δημοκρατικό σχολείο, που σέβεται τή θρησκευτική έτερότητα και μάλιστα στο πλαίσιο τής σύγχρονης συνείδησης τής ευρωπαϊκής πολιτιστικής πραγματικότητας, ή λύση δέν είναι παρά ή κατάργηση του όμολογιακού μαθήματος και ή μετάβαση σε ένα ουδετερόθρησκο σχολείο. Πέραν τής πλήρους κατάργησης του θρησκευτικού μαθήματος που ύποστηρίζεται από ελάχιστους κύκλους, ως έναλλακτική πρόταση προβάλλεται συνήθως ή αντικατάσταση του όμολογιακού από το θρησκευολογικό μοντέλο». (Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία και ό χαρακτήρας του θρησκευτικού μαθήματος, Η θρησκευτική αγωγή στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες», στο Άνάλεκτα, ΙΙΙ, σ. 6-7). Πρωταρχική παρατήρησή μας είναι ότι όλα τά παραπάνω αποτελούν έχθρική και συκοφαντική επίθεση έναντιον του ΜτΘ και μάλιστα από τον ίδιο τον ύποτιθέμενο αρμόδιο για να στηρίξει το ΜτΘ. Η δεύτερη παρατήρηση αφορά στον αντιφατικό χαρακτήρα των γραφομένων του, διότι το έρώτημα που προκύπτει από τά όσα γράφει είναι: **Γιατί τόσα χρόνια που βρίσκεται στην υπεύθυνη θέση του Συμβούλου στο Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο σχεδίαζε και ένεκρινε, τή συγγραφή όλων αυτών των Προγραμμάτων και των Βιβλίων των Θρησκευτικών, που, όπως ισχυρίζεται τώρα, ήταν όμολογιακά; Τώρα είναι όμολογιακά; Τότε δέν ήταν;** Στο ίδιο άρθρο του προτείνει «να διαλεχτεί ή χριστιανική θεολογία δημιουργικά με τήν πολιτισμική και θρησκευτική ποικιλομορφία, να προσπεράσει τή μισαλλοδοξία και το φανατισμό, να μήν προσκολλάται στο ένδοξο παρελθόν, ούτε να κλείνεται σε ένα είδος ιδιοκτησιακής αντίληψης για τήν κατοχή τής αλήθειας» (Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία...», ό.π., σ.12 και 14). Μέσα από ποιές έπιστημονικές μελέτες έχουν διαπιστωθεί όσα άβάσιμα ισχυρίζεται για φαινόμενα μισαλλοδοξίας και φανατισμού στη θεολογία δέν μας λέει. Ισχυρίζεται ακόμη ότι «χρειάζεται μία νέα προσέγγιση των σημερινών κοινωνικών και πολιτισμικών πραγματικοτήτων του κόσμου μας μέσα από μία θεολογία τής πολυπολιτισμικότητας. Είναι όντως ανάγκη το ΜτΘ να αλλάξει φυσιογνωμία και χαρακτήρα. Είναι ανάγκη ή θεολογία τής πολυπολιτισμικότητας, όχι άπλως να το άγγίζει, αλλά να το διαπεράσει, κομίζοντας μία άλλη μαρτυρία για τήν αλήθεια τής ζωής του ανθρώπου και του κόσμου. Είναι ανάγκη να αναπλαισιωθεί ό θεολογικός και παιδαγωγικός του χαρακτήρας σε νέες βάσεις και άρχές» (Στ. Γιαγκάζογλου, «Η φυσιογνωμία...», ό.π., σ. 14-15). Η χρήση του όρου «θεολογία τής πολυπολιτισμικότητας» στην ορθόδοξη θεολογία, αποτελεί νέα έφεύρεση και ή πρωτοτυπία άνήκει στο συγγραφέα του παρόντος άρθρου. Είναι έμφανές από τά παραπάνω ότι προετοιμαζόταν πολύ νωρίτερα το κλίμα τής αποορθοδοξοποίησης του ΜτΘ και το 2011 συστήνεται, με άγνωστα κριτήρια μία ομάδα, ή μεγάλη πλειοψηφία των μελών τής οποίας είναι «έμπειροτέχνες» και όχι «έμπειρογνώμονες», όπως βαπτίστηκαν από το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο και από τή γνωστή για τά «προοδευτικά» της «προτερήματα» Ύπουργό.

¹⁶ Οικουμενικού Πατριάρχου κ. κ. Βαρδολομαίου, «Εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου», Όμιλία εις το Πανεπιστήμιον τής Δυτικής Μακεδονίας, στο περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, άρ. 9, Οκτώβριος 2005, σ. 725-726: «Σάς είναι γνωστόν ότι κατά τους τελευταίους χρόνους όξεία διεξάγεται συζήτηση περὶ τής χρησιμότητας τής θρησκευτικής αγωγής εις τήν δημοσίαν εκπαίδευσιν. Οί μέν, επικαλούμενοι τήν παράδοσιν του Γένους ήμών και τήν εισφοράν τής Έκκλησίας εις τήν διατήρησιν τής πολιτιστικής ταυτότητος ήμών, ως και πολλά άλλα έπιχειρήματα, φρονούν ότι ή θρησκευτική αγωγή είναι λίαν απαραίτητος και χρήσιμος διά τους νέους και το κράτος. Οί δέ, επικαλούμενοι κυρίως τήν θρησκευτικήν έλευθερίαν και τήν λεγομένην ουδετερότητα του κράτους έναντι των θρησκειών, προτείνουν να καταργηθί τελείως ή θρησκευτική αγωγή από τήν δημοσίαν εκπαίδευσιν ή τουλάχιστον να μετατραπή εις θρησκευολογικήν έγκυκλοπαιδικήν γνώσιν. Κρίνοντας με κριτήρια τελείως αντικειμενικά, χωρίς ουδεμίαν προκατάληψιν προερχομένην εκ τής έν τή Χριστιανική Έκκλησία ήγετικής θέσεως ήμών, έχομεν πεισθή ότι ή χριστιανική θρησκευτική αγωγή είναι χρησιμώτατον και πολυτιμώτατον στοιχείον τής καθόλου αγωγής του νέου. Κατ' άρχήν, αί διεθνείς συμβάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών έλευθεριών

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

δ. Περαιτέρω, οἱ συντάκτες τοῦ ΠΣ χρησιμοποιοῦν ὀρθόδοξα χριστιανικὰ ὀνόματα, πρόσωπα καὶ γεγονότα, παράλληλα καὶ ταυτόχρονα μὲ ἐκεῖνα τῶν ἄλλων θρησκειῶν, ὁμολογιῶν καὶ κοσμοθεωριῶν. Δὲν εἶναι ὅμως τὸ ζήτημα, ἂν χρησιμοποιοῦνται ὀρθόδοξα ὀνόματα, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, ὁ ρόλος, τὸ νόημα καὶ ἡ σημασία ποὺ τοὺς προσδίδεται, μέσα στὸ νέο ΠΣ. Δὲν χρειάζεται ιδιαίτερη προσπάθεια νὰ διαπιστωθεῖ ὅτι ἡ χρῆση τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης εἶναι ἐντελῶς ἐπιφανειακὴ, ἀφοῦ, τελικὰ, ὁ χαρακτήρας τοῦ ΠΣ καθορίζεται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ΠΣ ὡς πολυθρησκευτικὸς καὶ ὄχι ὡς ὀρθόδοξος. Μὲ ἀπόλυτη σαφήνεια σημειώνεται σὲ ἀρκετὰ σημεία τοῦ ΠΣ καὶ τοῦ ΟΕ ἡ ἐντελῶς ἀρνητικὴ τοποθέτηση ἀπέναντι στὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ στὸ ρόλο τῆς, ὡς προσδιοριστικοῦ στοιχείου τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν, ὅπως εἶδαμε παραπάνω, ἐνῶ ἀναφέρεται θετικὰ ἀπέναντι στὴ γνώση τῶν θρησκειῶν. Ἡ γνώση αὐτὴ καθοδηγεῖ τοὺς μαθητὲς σὲ «μία κριτικὴ ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς τους συνειδήσεως μὲ γνώσεις, ἀξίες καὶ στάσεις ποὺ παρέχει γιὰ τὶς θρησκείες»¹⁷.

Στὸν ΟΕ, ἐπίσης, ἀναφέρεται ὅτι οἱ μαθητὲς διεκδικοῦν τὴν ἀλήθεια, χωρὶς «νὰ διαποτίζονται σὲ μία θρησκευτικὴ ἄποψη» καὶ ὅτι ὁ θρησκευτικὸς γραμματισμὸς, γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ γίνεῖ ἀναφορὰ παρακάτω, τοὺς βοηθᾷ νὰ διαχειριστοῦν τὸν πλουραλισμὸ, ποὺ «τοὺς προσφέρει εὐκαιρίες νὰ μελετήσουν καὶ νὰ στοχαστοῦν διαφορετικὲς θρησκευτικὲς καὶ φιλοσοφικὲς θεωρήσεις»¹⁸, χρησιμοποιώντας τὴν ἐρμηνεία, τὴν κριτικὴ καὶ τὸν αὐτοστοχαστικὸ τρόπο.

ε. Τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα τοῦ ΠΣ, ὡστόσο, πέραν τῶν παραπάνω, εἶναι ὅτι ἀπουσιάζει ἀπὸ αὐτὸ ἡ οὐσία τῆς Θεολογίας τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι τὸ διὰ τῆς Σαρκώσεως, Σταυρώσεως, Ἀναστάσεως, Ἀναλήψεως καὶ Πεντηκοστῆς μήνυμα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπουσιάζει ἡ κλήση τῶν μαθητῶν νὰ συμμετέχουν στὸ λυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Τὴν ἴδια στιγμὴ, ἀντ'

ἀναγνωρίζουν εἰς τοὺς γονεῖς τὸ δικαίωμα νὰ δίδουν εἰς τὰ τέκνα των τὴν προτιμωμένην ἀπὸ αὐτοὺς θρησκευτικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἀγωγήν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσῃ ὁ νέος ἡθικὰς ἀρχὰς συμπεριφορᾶς. Βεβαίως πολλὰ πηγαὶ ἡθικῆς προτείνονται, ἀλλὰ ἐκεῖνη ἡ ὁποία ἀσκεῖ τὴν ἐντονωτέραν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ νέου εἶναι ἡ ἔχουσα ὡς ἀναφορὰν τῆς τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης, τὸν πάνσοφον καὶ πατριῶν, ὁ ὁποῖος δίδει ὁδηγίαν συμπεριφορᾶς ἀκριβῶς διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι ὡς ἐκδήλωσιν μίας αὐθαιρέτου ἰσχυρᾶς θελήσεως. Αἱ ἐγκληματολογικαὶ στατιστικαὶ καὶ αἱ κοινωνιολογικαὶ ἐρευναι παρέχουν πλῆθος στοιχείων πειθόντων καὶ τοὺς πλέον δυσπίστους ὅτι οἱ στερούμενοι ὑγιοῦς χριστιανικῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ ἀγωγῆς εἶναι ἐπιρρεπεῖς εἰς τὰς παραβάσεις καὶ τὴν ἀντικοινωνικὴν συμπεριφορὰν, τὴν χρῆσιν ἐξαρτησιογόνων οὐσιῶν καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας. Ἐπομένως, καὶ ἂν ἀκόμη προσωπικῶς δὲν μετέχουν τῆς Χριστιανικῆς Ὀρθόδοξου Πίστεως, θὰ πρέπει νὰ ἐπικροτήσωμεν τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα, ἰδίᾳ κατὰ τὸ ἡθικὸν μέρος αὐτῆς, διότι ἐξ αὐτῆς θὰ προέλθουν μεγάλα κοινωνικὰ ὄφελῃ, ὡς ἡ μείωσις τῆς παραβατικότητος καὶ τῆς ἐν γένει ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς. Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, ἐφ' ὅσον εἶναι ἀνόθευτος ἀπὸ ἀνθρωπίνας παρανοήσεις, περιέχει ὡς βασικὰ στοιχεῖα αὐτῆς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν γνώσιν ἀφ' ἑνός, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν καταλλαγὴν ἀφ' ἑτέρου καὶ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν αὐτοσυγκράτησιν ἐκ τρίτου».

¹⁷ ΠΣ, σ. 13.

¹⁸ ΟΕ, σ. 15

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καί Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

αὐτοῦ, προβάλλεται ὁ συμφιλίωτικός, θεραπευτικός, κοινωνικός καί νοηματοδοτικός ρόλος ὄλων τῶν θρησκειῶν!

3. Παραμένει τὸ ΜτΘ ὁρθόδοξο;

Οἱ συντάκτες τοῦ ΠΣ ἔχουν ἰσχυριστεῖ με ἐμφάση καί ἐπιμονή, ἀκόμα καί ἐνώπιον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὅτι τὸ ΜτΘ με τὸ νέο ΠΣ παραμένει ὁρθόδοξο. Ἐντούτοις:

Πῶς εἶναι ὁρθόδοξο, ὅταν ἀπουσιάζει ὁ Χριστός, ὄχι ὡς ὄνομα, ἀλλὰ ὡς Θεάνθρωπος, Σωτήρας καί Λυτρωτῆς τοῦ κόσμου, ὅταν ἀπουσιάζει ἡ σχέση καί ἀναφορά τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό;

Πῶς εἶναι ὁρθόδοξο, ὅταν ἀπουσιάζει ἡ συμμετοχὴ στὴ λατρευτικὴ καί μυστηριακὴ ζωὴ, ὅταν ὁ μαθητῆς προτρέπεται σὲ κοινωνικὴ ζωὴ, ἀλλὰ ὄχι σὲ ἐκκλησιαστικὴ;

Πῶς εἶναι ὁρθόδοξο, ὅταν ἡ ὁρθόδοξη χριστιανικὴ πίστη ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὸ ΜτΘ καί τὴ θέση τῆς παίρνει μία διανοητικὴ, γνωσιοκρατικὴ, λογοκρατικὴ θρησκευτικότητα;

Πῶς εἶναι ὁρθόδοξο, ὅταν υἱοθετεῖται μία μορφή νεοβαρλααμικῆς γνωσιολογίας καί ἀναστοχασμοῦ καί ὄχι ἡ ἐμπειρία τῶν θείων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὴν ἐξέφρασε ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καί οἱ ἄλλοι θεοφόροι Πατέρες;

Πῶς εἶναι ὁρθόδοξο, ὅταν οἱ μαθητῆς προτρέπονται, μέσα ἀπὸ τὸ ΠΣ, ὄχι σὲ ἐμπρακτὴ πίστη πρὸς τὸν Θεό, ἀλλὰ σὲ γνώση τῶν Θρησκειῶν, με σκοπὸ τὴν ἀντλήση ἀπὸ αὐτὲς κοινωνικῶν μηνυμάτων καί προσταγμάτων;

Πῶς εἶναι ὁρθόδοξο, ὅταν στὸν ΟΕ ἀναφέρεται ὅτι οἱ μαθητῆς διεκδικοῦν τὴν ἀλήθεια, χωρὶς «νὰ διαποτίζονται σὲ μία θρησκευτικὴ ἀποψη» καί ὅτι ὁ θρησκευτικὸς γραμματισμὸς τοὺς βοηθεῖ νὰ διαχειριστοῦν τὸν πλουραλισμὸ, πού «τοὺς προσφέρει εὐκαιρίες νὰ μελετήσουν καί νὰ στοχαστοῦν διαφορετικὲς θρησκευτικὲς καί φιλοσοφικὲς θεωρήσεις»¹⁹, χρησιμοποιώντας τὴν ἐρμηνεία, τὴν κριτικὴ καί τὸν αὐτοστοχαστικὸ τρόπο;

Πῶς εἶναι ὁρθόδοξο, ὅταν σὲ κεφάλαιο τοῦ ΟΕ με τίτλο: «Κατευθύνσεις καί ἀπαιτήσεις ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή» γίνεται λόγος γιὰ «ἀποδοχὴ τοῦ πλουραλισμοῦ καί τῆς πολυπολιτισμικότητας, ὡς ἀφετηρίας γιὰ ὅποιαδήποτε σοβαρὴ ἐκπαιδευτικὴ θεωρία καί πρακτικὴ» καί ὅτι «σὲ κάθε ἐκδοχῇ τοῦ ΜτΘ προϋποτίθεται, πέρα ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ, καί ἡ διευρυμένη γνώση γύρω ἀπὸ τὶς Θρησκείες καί τὶς κοσμοθεωρήσεις (μάθηση γύρω ἀπὸ τὶς Θρησκείες)»²⁰.

¹⁹ ΟΕ, σ. 15.

²⁰ ΟΕ, σ. 28-29.

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

Πῶς εἶναι ὀρθόδοξο, ὅταν σὲ κεφάλαιο τοῦ ΟΕ μὲ τίτλο: «Ἀρχές - κλειδιά γιὰ τὴ θρησκευτικὴ μάθηση» ἀναφέρεται ὅτι «ἡ θρησκευτικὴ μάθηση ἐπιχειρεῖ τὴν ὑπέρβαση τῆς θρησκευτικῆς ἀπολυτότητας (δηλαδή τῆς υπερβάσεως τῆς συμμορφώσεως σὲ χριστιανικὲς ἀξίες)»²¹;

Πῶς εἶναι ὀρθόδοξο, ὅταν στὸ σημεῖο τοῦ ΟΕ ὅπου δίνονται οἱ κατευθύνσεις τοῦ ΜτΘ, ἀναφέρεται ὅτι «θεωρεῖται σπουδαῖο νὰ ἐλαχιστοποιηθεῖ τὸ ἐνδεχόμενο ἐπιβολῆς ἐνὸς μονοδιάστατου πολιτισμικοῦ μοντέλου»²² καὶ ἐννοεῖται -ἐμμέσως πλὴν σαφῶς- τὸ μοντέλο τοῦ ἐλληνορθόδοξου πολιτισμοῦ, ἀφοῦ ἡ πλειονότητα τῶν μαθητῶν ἔχει ἀνατραφεῖ στὸ πλαίσιο τῆς ἐλληνορθόδοξης παράδοσης, ἕως τὴν ἡλικία τῶν (8) ἐτῶν, ποὺ πρόκειται νὰ δεχτοῦν στὸ σχολεῖο τὴν ἐπίδραση τοῦ νέου μοντέλου τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, τὸ ὁποῖο κυριολεκτικὰ τοὺς ἀλλάζει τὴν πίστη;

Πῶς εἶναι ὀρθόδοξο ὅταν, γιὰ παράδειγμα, διδάσκει στὰ παιδιά τὴν πλάνη ὅτι «οἱ θρησκείες εἶναι πηγὴ ἐλπίδας γιὰ σωτηρία»²³, ἀφοῦ ἡ ὀρθόδοξη παράδοση ἀναγνωρίζει, ὡς μοναδικὴ πηγὴ ἐλπίδας, τὸν ἕνα Σωτῆρα καὶ Λυτρωτῆ, τὸν Σαρκωθέντα καὶ Ἀναστάντα διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν καὶ ἀφοῦ στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὀρίζεται ὅτι μία εἶναι ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ προσδοκία σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ Ἀνάσταση τῶν νεκρῶν καὶ ἡ ζωὴ τοῦ μέλλοντος;

Πῶς εἶναι ὀρθόδοξο, ὅταν σὲ διδακτικὴ ἐνότητα μὲ τίτλο «Ἅγιοι ἄνθρωποι» ἀναφέρονται ἅγιοι καὶ ἁγίες τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅπως: Ἁγ. Βερονίκη, Ἀββᾶς Πινούφριος, Νεομάρτυς Ἀχμέτ, Κάλφας ἐξ Ἀγαρηνῶν, Ἁγία Φιλοδέη, Μαρία Σκόπτσοβα, ἐνῶ ἀμέσως μετὰ παρατίθενται, ἰσάξια καὶ ἰσότημα «ἅγιοι ἄνθρωποι στὶς θρησκείες τοῦ κόσμου: Βούδας, Κομφούκιος, Μωάμεδ, Βισνοῦ (Κρίσνα), Δαλαί Λάμα, Γκάντι καὶ πολλὰ ἄλλα πρόσωπα ἱστορικὰ καὶ μυθικὰ»²⁴; Τὰ παιδιά ἔτσι μαθαίνουν ἐπίσημα στὰ Θρησκευτικὰ τους ὅτι ὁ ὅρος «Ἅγιος» δὲν εἶναι μόνον χριστιανικός, ὅτι ἀποδίδεται καὶ σὲ μὴ χριστιανούς, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας Ἅγιοι καὶ ὅτι δυνατότητα ἁγιότητος, ὡς τελείωσης, δικαίωσης καὶ ὀλοκλήρωσης τοῦ ἐνχριστωμένου βίου, ἔχουν καὶ οἱ ἄλλες θρησκείες!

-Πῶς εἶναι ὀρθόδοξο, ὅταν σὲ διδακτικὴ ἐνότητα μὲ τίτλο: «Ὅλοι ἴσοι, ὅλοι διαφορετικοί», ἀναφερόμενη σὲ ἕνα παιδί ποὺ βαπτίζεται στὸ ὄνομά τοῦ Χριστοῦ, προσφέρονται τὰ παρακάτω διδακτικὰ στοιχεῖα: «Βάπτισμα καὶ Χρῖσμα τῶν ὀρθοδόξων. Βάπτισμα καὶ χρῖσμα τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Βάπτισμα τῶν Προτεστάντων. Τελετὲς ἐνηλικίωσης σὲ θρησκείες τοῦ κόσμου: Μμάρ Μιτσβά / Μπάτ Μιτσβά. Ἐνηλικίωση τῶν Μουσουλμάνων. Ἐνηλικίωση τῶν Ἰνδουιστῶν. Γιορτὲς τοῦ κόσμου γεμάτες χαρὰ καὶ φῶς: Χανουκά, Diwali»²⁵. Ἐδῶ ὑπάρχει ὁ κίνδυνος οἱ μικροὶ μαθητὲς, λόγῳ τῆς ἑλλειψῆς ἀναπτυγμένης κριτικῆς σκέψεως, νὰ περιέλθουν

²¹ ΟΕ, σ. 92.

²² ΟΕ, σ. 97.

²³ ΠΣ, σ. 12.

²⁴ ΠΣ - (Δημοσικῶ), σ. 57.

²⁵ ΠΣ - (Δημοσικῶ), σ. 41.

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

σὲ κατάσταση συγχύσεως καὶ νὰ θεωρήσουν τὸ ὀρθόδοξο βάπτισμα, τὸ δικό τους βάπτισμα, ἰσότιμο μὲ ἐκεῖνο τῶν χριστιανικῶν ὁμολογιῶν ἢ μὲ τὶς τελετὲς ἐνηλικίωσης τῶν θρησκείων!

Πῶς εἶναι ὀρθόδοξο, ὅταν ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὴν περιγραφή τῶν στόχων, ποὺ θέτει τὸ ἴδιο τὸ ΠΣ γιὰ κάθε τάξη ξεχωριστά, ἐπιβεβαιώνεται ἡ ἀποορθοδοξοποίησή του καὶ ἡ εἰσαγωγή ἐνὸς μαθήματος ἱστορίας τῶν θρησκειῶν γενικά; Παραθέτουμε ὀρισμένα ἐνδεικτικὰ παραδείγματα:

i) Στὸ Νηπιαγωγεῖο καὶ τὸ Δημοτικὸ: Τίτλος: Ὁ κόσμος τῆς θρησκείας. Στόχος: Προσεγγίζεται ἡ θρησκεία αὐτὴ καθ' ἑαυτή· πρόκειται γιὰ χαρτογράφηση καὶ ἀναγνώριση τῶν βασικῶν ἐξωτερικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς... Παρέχονται στοιχεῖα γύρω ἀπὸ τὰ πρόσωπα, τὰ ἔθιμα, τὰ σύμβολα, τὴν ἱστορία, τὰ μνημεῖα, τὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων»²⁶.

ii) Στὸ Γυμνάσιο: Τίτλος: Θρησκεία καὶ ἱστορία ὡς ἐκφραση πολιτισμοῦ. Στόχος: «Μελέτη τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ αὐτὴ παρήγαγε ἱστορικά. Δίνεται ἐμφαση στὴ ζωὴ, τὴν ἱστορία, τὴν τέχνη, τὸν πολιτισμὸ, ποὺ σάρκωσαν ὁ Χριστιανισμὸς, ἰδιαίτερα ἡ ὀρθοδοξία, καὶ οἱ μεγάλες θρησκευτικὲς Παραδόσεις»²⁷.

iii) Στὸ Λύκειο: Τίτλος: Θρησκεία καὶ πολιτισμὸς σὲ διάλογο μὲ τὴν κοινωνία. Στόχος: «Βασικὸς ἄξονας ἡ θρησκεία καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς σὲ σχέση μὲ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ καὶ τὴν κοινωνία τῆς σύγχρονης νεωτερικότητας»²⁸.

Γενικά, τὸ ΜτΘ στὴν Ἐκπαίδευση περιλαμβάνει θεματικὰ πεδία ὅπως:

α. «Πῶς ἡ θρησκεία ἐνεργοποιεῖ τὰ γνωστικὰ ἐργαλεῖα τῶν ἀνθρώπων;».

β. «Πῶς ἡ θρησκεία μεταφράζεται σὲ πρόταση πολιτισμοῦ;».

γ. «Προσέγγιση τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου στὴν πολυμορφία του.»²⁹

²⁶ ΠΣ, σ. 22

²⁷ ΠΣ, σ. 23.

²⁸ ΠΣ, σ. 24. Ἀπορίας ἄξιο εἶναι ὅτι τὸ ΠΣ ἀναφέρει σὲ σχέση καὶ ὄχι σὲ ἀντιπαράθεση μὲ τὴ σύγχρονη νεωτερικότητα, δηλαδὴ τὸ σύγχρονο διαφωτισμὸ. Καὶ διερωτᾶται κανεὶς, δὲν γνώριζαν ἄραγε οἱ συντάκτες, ὅταν ἔγραφαν τὰ παραπάνω, τὶς θέσεις καὶ τὶς ἐχθρικές διαθέσεις τῆς ὀρθολογικῆς νεωτερικότητας ἀλλὰ καὶ τῆς μετανεωτερικότητας ἐναντι τοῦ Χριστιανισμοῦ; Δὲν γνώριζαν ὅτι ὁ διαφωτισμὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μετέτρεψε τὸν Θεὸ ἀπὸ πρόσωπο σὲ ἐννοια καὶ τὴν ἀποκαλυπτικὴ πίστη σὲ ἀνθρωποκεντρικὸ καὶ ἀνθρωποπλαστικὸ δημιούργημα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, δηλαδὴ σὲ μεταφυσική; (Ηρ. Ρεράκης, *Θρησκευτικὰ καὶ πολιτισμικὰ πρότυπα στὸ ἔργο τοῦ Δ. Σολωμοῦ*, ἐκδ. Γρηγόρης, Ἀθήνα 2003, σ.270-284).

²⁹ ΠΣ, σ. 24-25.

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητού χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμ. τής Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα και Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικής
θρησκευτικής αγωγής».

4. Η κυριαρχία του ορθολογικού και ανθρωποκεντρικού στοιχείου.

α. Το ΠΣ έχει εμπνευστεί από το βρετανικό θρησκευτολογικό Πρόγραμμα θρησκευτικής εκπαίδευσης, από το οποίο και αντιγράφεται το μοντέλο του «θρησκευτικού γραμματισμού». Η Μεγάλη Βρετανία, όμως, έχει μία άλλη θρησκευτικότητα, που πηγάζει από μία διαφορετική ιστορική και θεολογική παράδοση, κατά βάση προτεσταντική. Το Πρόγραμμα αυτό καταρτίστηκε με βάση την εκεί υπάρχουσα πολυθρησκευτική παράδοση και τις λειτουργούσες αντίστοιχες θρησκευτικές κοινότητες, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των οποίων δεν έχουν καμιά σχέση με τη μονοθρησκευτική ορθόδοξη χριστιανική παράδοση τής Ελλάδας.

β. Τί είναι όμως ο «θρησκευτικός γραμματισμός»; Είναι μία θεωρία με φιλοσοφικό, θεολογικό και παιδαγωγικό περιεχόμενο, εισηγητής της οποίας είναι ο καθηγητής Θρησκευτικών και Θεολογικών Σπουδών Andrew Wright του King's College του Λονδίνου. Σύμφωνα με τις θέσεις του, «θρησκευτικός γραμματισμός» σημαίνει τη γνώση και την ικανότητα κατανόησης του θρησκευτικού φαινομένου, με βαθύτερο σκοπό την τόνωση της κοινωνικής συνοχής. Η θεωρία του «θρησκευτικού γραμματισμού» στηρίζεται στις ιδέες του κριτικού ρεαλισμού και στην κριτική παιδαγωγική θεωρία της Σχολής τής Φραγκφούρτης, μία νεομαρξιστική θεωρία με κοινωνιολογικό και φιλοσοφικό προσανατολισμό, που προτείνει, όπως θα δούμε στη συνέχεια, μία παιδεία τής αμφισβήτησης και τής κριτικής των πάντων και προάγει τον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου μέσα από την εκπαίδευση.

γ. Ο μαθητής, σύμφωνα με τη θεωρία του «θρησκευτικού γραμματισμού», όπως υποστηρίζει το ΠΣ, ακολουθεί τρία επίπεδα ή ενδιαφέροντα. Το πρώτο είναι η εμπειρική κατανόηση του θρησκευτικού αντικειμένου. Το δεύτερο είναι η έρμηνεία του και το τρίτο είναι η «χειραφέτηση», ή ελευθερία δηλαδή του μαθητή «από ό,τι ονομάζεται “πρόσδεση στο παρελθόν”» μέσα από ένα κριτικό αυτοστοχαστικό τρόπο. Τα πάντα, λέει το νέο ΠΣ, μπαίνουν σε μία διαδικασία κριτικής για «να διαμορφώσει ο μαθητής τη δική του άποψη, αλλά και αντί-άποψη. Καμιά απόδειξη δεν γίνεται αποδεκτή “ελαφρά τή καρδιά”. Τίποτε δεν θεωρείται δεδομένο, καμιά εξουσία δεν είναι υπεράνω κριτικής. Ο μαθητής επιβεβαιώνει ότι η επιστήμη τολμά, έπινει και ελευθερώνει. Πάνω και πέρα από την κατανόηση υπάρχει ένα ενδιαφέρον του κάθε μαθητή για μία αναζήτηση αυτού που ορίζεται ως “χειραφέτηση”. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι ελεύθεροι, να διαμορφώνουν τις δικές τους γνώμες.

Η γνώση είναι αληθινή, όταν μάς ελευθερώνει από ό,τι ονομάζεται “πρόσδεση στο παρελθόν”. Χωρίς αυτό το χειραφετικό ενδιαφέρον οι “αλήθειες” οποιασδήποτε γνώσης λειτουργούν στατικά και ένδεχομένως χρησιμοποιούνται για ποικιλότροπη χειραγώγηση»³⁰.

Χωρίς, σε καμιά περίπτωση, να αμφισβητείται η σημασία τής ανάπτυξης τής κριτικής σκέψης του μαθητή, θα πρέπει να τονιστεί ότι συνεχώς και αδιάκριτη κριτική με έμφατικό, μάλιστα, σκοπό τη «χειραφέτηση» «από ό,τι ονομάζεται πρόσδεση στο παρελθόν» οδηγεί στην

³⁰ ΠΣ, σ. 21.

Ἡρακλῆ Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

πλήρη ἀλλοίωση τῆς θρησκευτικῆς πίστης. Καὶ πάντως, δὲν συνιστᾶ «χειραγώγηση» ἢ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας μίας χριστιανικῆς θρησκείας.

δ. Οἱ ἀρχές αὐτὲς τῆς θεωρίας τοῦ «θρησκευτικοῦ γραμματισμοῦ» βρίσκονται σὲ ἀπόλυτη ἀντίθεση μὲ τὰ κριτήρια καὶ τὶς προϋποθέσεις προσέγγισης τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης, ποὺ εἶναι πρῶτα καὶ κύρια ἡ πίστη καὶ μετὰ ἡ λογικὴ καὶ ἡ κριτικὴ. Εἶναι ἐπομένως σαφὲς ὅτι ἡ νέα θρησκευτικὴ ἀγωγή δομεῖται χωρὶς τὴ βάση τῆς πίστεως, ἀλλὰ μὲ τὶς θεμελιακὲς ἀρχές τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τῆς κριτικῆς, τῆς ἀμφισβήτησης καὶ τοῦ ἀναστοχασμοῦ. Ἄλλωστε, αὐτὸ ὑπονοεῖται καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ΠΣ, ὅταν ἀναφέρεται ξεκάθαρα ὅτι τὸ ΜτΘ «θεμελιώνεται στὴ σχέση του μὲ τὸ λόγο καὶ τὴν ἐρμηνεία του» καὶ «στοχεύει νὰ οἰκοδομήσει λογικὰ τὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήβων»³¹.

ε. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ ὀρθολογικὸ μοτίβο ἔχει οἰκοδομηθεῖ ὀλόκληρη ἡ φιλοσοφία τοῦ νέου ΠΣ. Σὲ εἰδικὸ κεφάλαιο, μάλιστα, μὲ τίτλο: «Ἡ ὑπογράμμιση τῆς ἀνθρωποκεντρικῆς διάστασης», καθορίζεται ὡς κατεύθυνση τῆς σχολικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς ἢ ἀτομοκεντρικότητα καὶ ἀνθρωποκεντρικότητα τοῦ μαθητῆ, χωρὶς πίστη καὶ ἀναφορὰ στὸν Θεό: Συγκεκριμένα ἀναφέρει: «Μία σύγχρονη ἀντίληψη γιὰ τὸ ΜτΘ καλεῖται νὰ ἐστιάσει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μαθητῆ στὴν ἀνθρώπινη διάσταση τῶν θρησκείων καὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως ἀναδεικνύοντας, σχολιάζοντας καὶ προσεγγίζοντας κριτικὰ τὴ θρησκεία ὡς διαχρονικὴ πηγὴ ἔμπνευσης γιὰ τὸν πολιτισμὸ καὶ ἀντλήσης προσωπικοῦ ἀλλὰ καὶ συλλογικοῦ ὑπαρξιακοῦ νοήματος ὡς συνεκτικοῦ δεσμοῦ κοινωνικῶν συσσωματώσεων»³².

στ. Μὲ τὸ νέο ΠΣ, ἐπίσης, ἡ προσέγγιση τοῦ «ἄλλου» μετατρέπεται σὲ κατασκευάσμα λογικῆς διεργασίας, σὲ ἓνα ἀπλὸ ἐνδιαφέρον, σὲ μίαν λογικὴ διαδικασία ἀποδοχῆς. Δὲν εἶναι προῖον σταυρικῆς, θυσιαστικῆς, ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης, δὲν εἶναι «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη»³³, ἀλλὰ μίαν αὐτονομημένη ἀνθρωποκεντρικὴ λειτουργία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ προσανατολισμὸς τοῦ ΜτΘ μὲ τὸ νέο ΠΣ ὀρίζεται, ὡς νὰ εἶναι ἓνα μάθημα κοινωνικῆς ἀγωγῆς ἢ ἡθικῆς, μὲ τὶς παρακάτω προτάσεις:

«Καλλιέργεια ἀξιών καὶ στάσεων...».

«Καλλιέργεια ἰκανοτήτων καὶ δεξιοτήτων...».

«Καλλιέργεια διαπολιτισμικῆς ἐπικοινωνίας καὶ διαλόγου...»³⁴.

³¹ ΠΣ, σ. 21.

³² ΠΣ, σ. 18.

³³ Γαλ. 5,6.

³⁴ ΠΣ, σ. 17-18.

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

5. Ἡ ἀντιφατικότητα ὡς πρὸς τὸ σεβασμὸ στὴν ἑτερότητα.

α. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο τὸ γεγονός ὅτι οἱ συντάκτες, ἐνῶ θέτουν ὡς «σημαία» τοῦ ΠΣ τὸ σεβασμὸ στὸν «ἄλλον», τὸν διαφορετικό, δὲν λαμβάνουν ὑπόψη τους τὴ θρησκευτικὴ ἑτερότητα – διαφορά, οὔτε τῆς συντριπτικῆς πλειονότητος τῶν μαθητῶν, οὔτε τῆς μειονότητος τῶν ἀλλοδόξων ἢ ἀλλοθρήσκων παιδιῶν ποὺ φοιτοῦν στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἀλλὰ ἀντίθετα, μέσῳ τῆς διδασκαλίας ἐνὸς συνονθυλεύματος θρησκειῶν, ὑπονομεύουν κάθε σεβασμὸ στὴ θρησκευτικὴ ἰδιαιτερότητα τοῦ συνόλου τῶν μαθητῶν.

β. Ἡ ἑτερότητα, ὡς διαφορά, προϋποθέτει τὴν ἰδιαιτερότητα τόσο τῶν προσώπων ὅσο καὶ τῆς πολιτισμικῆς ἢ θρησκευτικῆς κοινότητος ποὺ ἀνήκουν. Διαφορετικά, προκύπτει πολιτισμικὴ ἢ θρησκευτικὴ ὁμογενοποίηση.

γ. Ἡ κατάργηση τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἑτερότητας ὅλων τῶν μαθητῶν, ἐπιχειρεῖται μὲ τρεῖς τρόπους:

Πρῶτον, μὲ τὴ φανερὴ ὑποτίμηση καὶ κακοποίηση τῆς πίστεως τῶν παιδιῶν καὶ τὴν ἀπροκάλυπτη προτίμηση ποὺ ἐμφατικὰ ἐπιδεικνύεται σὲ ὀλόκληρο τὸ ΠΣ καὶ τὸν ΟΕ στὶς θρησκείες, ὅπως εἶδαμε παραπάνω.

Δεύτερον, μὲ τὶς ἀπαράδεκτες θεολογικὲς παραχαράξεις καὶ ἐκπτώσεις τῆς πίστεως τῶν παιδιῶν τῆς πλειονότητος, ποὺ, ὅπως εἶδαμε ἀπὸ παραδείγματα ποὺ παραθέσαμε παραπάνω, ἐπιχειροῦνται συστηματικὰ στὸ ΠΣ καὶ τὸν ΟΕ.

Τρίτον, μέσῳ τοῦ σκοπίμου, κατὰ τὴ γνώμη μου, μεθοδευμένου συνονθυλεύματος ποὺ ἐπιχειρεῖται, μὲ τὴν ἀνάμειξη καὶ τὴν ταυτόχρονη διδασκαλία ὅλης αὐτῆς τῆς ποικιλίας τῶν θρησκευτικῶν ἐκδοχῶν τὸ μόνο ποὺ ἐπιτυγχάνεται εἶναι νὰ δημιουργηθεῖ θρησκευτικὴ σύγχυση καὶ ἀπέχθεια στὰ παιδιά. Τὸ μοντέλο αὐτὸ τῆς ταυτόχρονης διδασκαλίας πολλῶν διαφορετικῶν ἐκδοχῶν σὲ κάθε ἐνότητα εἶναι ἀνεπίτρεπτο ἀπὸ παιδαγωγικῆς πλευρᾶς νὰ προσφέρεται σὲ παιδιά μικρῆς ἡλικίας, ἐνῶ ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καὶ τὴν ἰσχυρότερη ἀπόδειξη τῶν προθέσεων τῶν συντακτῶν νὰ διαβρώσουν καὶ νὰ ἀλλοτριώσουν, διὰ τῆς πολτοποιήσεως μὲ ἄλλες πίστεις, τὴν πατροπαράδοτη πίστη τῶν μαθητῶν.

δ. Ἐπομένως, ὅποιεσδήποτε μεγάλωστομες καὶ εὐφυῶς χρησιμοποιούμενες στὸ ΠΣ ἐκφράσεις, γιὰ δῆθεν σεβασμὸ τῆς ἑτερότητας, αὐτοακυρώνονται ἐφόσον δὲν ὑπάρχει αὐτὸς καθαυτὸς ὁ σεβασμὸς στὴ θρησκευτικὴ ταυτότητα τῶν μαθητῶν.

ε. Σὲ κάθε περίπτωση, ὁ σεβασμὸς τῆς ἑτερότητας, ὡς αἴτημα ἀγωγῆς, ποὺ δῆθεν ἐπιδιώκεται μὲ τὸ ΠΣ, καλλιεργεῖται ἤδη καὶ μπορεῖ νὰ καλλιεργηθεῖ ὡς πρότυπο καὶ στὸ μέλλον, μόνον μέσα ἀπὸ τὴν οἰκεία ὀρθόδοξη θρησκευτικὴ παράδοση καὶ ἀγωγή, ἢ ὁποία ἐπιδιώκει τὴν πολύπλευρη καλλιέργειά τῆς προσωπικότητος τοῦ μαθητῆ, τὴ συγκρότηση τῆς πνευματικῆς ἡθικῆς καὶ κοινωνικῆς τους ὀντότητας, μέσα ἀπὸ τὴ στενὴ σχέση μὲ τὸν Θεὸ καὶ μέσα ἀπὸ τὶς φωτισμένες συνέπειες ποὺ ἔχει ἡ πίστη σ' Αὐτὸν γιὰ τὴ σύναψη, σὲ ὀριζόντιο

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητού χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμ. τής Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα και Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικής
θρησκευτικής άγωγής».*

ἐπίπεδο, ὑγειῶν σχέσεων μὲ τὸν ἐκάστοτε «ἄλλο»³⁵. Ὁ σεβασμὸς τῆς θρησκευτικῆς ἑτερότητας δὲν εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ πραγματοποιηθεῖ, χωρὶς τὴν πνευματικὴ συγκρότηση καὶ αὐτοσυνειδησία τῆς θρησκευτικῆς ταυτότητας τοῦ ὑποκειμένου, ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ὀριοθέτησή του ἀπέναντι στὶς οἰκειῆς θεσμικὲς ἐκφάνσεις τοῦ ἱεροῦ καὶ τὸν συνεχῆ «διάλογό» του μὲ τὸ πολιτισμικὸ περιβάλλον στὸ ὁποῖο ἀνήκει.

στ. Ἐνα θέμα ποὺ θέτουν ἐμφατικὰ οἱ συντάκτες τοῦ ΠΣ εἶναι ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβουν ὑπόψη τους τὸ θέμα τοῦ θρησκευτικοῦ πλουραλισμοῦ. Ἐπ' αὐτοῦ, ἐντούτοις, ὑφίσταται ἡ ἐξῆς διάκριση:

Ἄλλο ζήτημα εἶναι ὁ θρησκευτικὸς πλουραλισμὸς ὡς σεβασμὸς στὴ θρησκευτικὴ ἐπιλογή καὶ τὴν ἄσκηση τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων τοῦ ἄλλου, ποὺ ὅλοι αὐτονόητα ἀντιμετωπίζουν μὲ εὐαισθησία, καὶ ἄλλο ζήτημα εἶναι ὁ θρησκευτικὸς πλουραλισμὸς ὡς κριτήριον καθορισμοῦ ἑνὸς ἐκπαιδευτικοῦ Προγράμματος μίας χώρας γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν νέων τῆς. Ἡ ἔννοια ποὺ προσδίδουν οἱ «ἐμπειρογνώμονες» τοῦ ΠΣ στὸν πλουραλισμὸ συνιστᾷ ἕναν οὐτοπικὸ, παράλογο καὶ ἀντιπαιδαγωγικὸ πλουραλισμὸ, ποὺ ὄχι μόνον δὲν ἀναπτύσσει, ἀλλὰ, ἀντίθετα, διαβρώνει καὶ ἐξαφανίζει τὴ θρησκευτικὴ συνειδηση τῶν μαθητῶν³⁶.

Ἐρωτᾶται:

Μπορεῖ ἕνα παιδί νὰ μάθει τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, μέσα ἀπὸ ταυτόχρονη διδασκαλία (8) διαφορετικῶν γλωσσῶν; ἢ νὰ μάθει ἑλληνικὴ ἱστορία, μέσα ἀπὸ ταυτόχρονη διδασκαλία (8) διαφορετικῶν ἱστοριῶν;

Τὰ παιδιά θὰ πρέπει νὰ διευκολύνονται καὶ ὄχι νὰ ἐμποδίζονται στὴν καλλιέργεια καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς δικῆς τους θρησκευτικῆς συνειδήσεως καὶ πίστεως, ποὺ ἄλλωστε συνιστᾷ στοιχεῖο τῆς πολιτισμικῆς τους ταυτότητας. Ἡ ἀπόρριψη αὐτῆς τῆς δυνατότητας καταργεῖ στὴν πραγματικότητα, τὴν ταυτότητα καὶ τὴ μοναδικότητα τοῦ προσώπου. Καὶ χωρὶς ταυτότητα, ποὺ διασφαλίζει τὴν ὑπαρξὴ τῆς διαφορᾶς, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἑτερότητα³⁷.

Ὁ σεβασμὸς στὴν ἑτερότητα προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ τῆς ταυτότητας. Ὁ πλουραλισμὸς καὶ ἡ πολυφωνία δὲν καταργοῦν τὶς πολιτισμικὲς καὶ θρησκευτικὲς διαφορὲς, ἀλλὰ τὶς ἀποδέχονται. Ὁ πολυπολιτισμὸς, ἄλλωστε, τὸν ὁποῖο ἐπικαλοῦνται οἱ συντάκτες τοῦ ΠΣ, δέχεται τὴν εἰρηνικὴ προσώπων καὶ κοινοτήτων μὲ ποικίλο πολιτισμικὸ καὶ θρησκευτικὸ ὑπόβαθρο. Θεωρεῖται κατὰ τὴ γνώμη μου παράδοξο, σ' αὐτὲς τὶς δύσκολες μέρες ποὺ περνᾷ ἡ χώρα μας, νὰ ἐπιχειρεῖται, ἐντελῶς ἄκαιρα, μία τέτοιου μεγέθους θεμελιακὴ ἀλλοίωση καὶ ἀνατροπὴ στὴν ἑλληνικὴ θρησκευτικὴ ἄγωγή, ὅταν ἀντίθετα, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναζητοῦνται τρόποι

³⁵ Ηρ. Ρεράκης, Ὁ «ἄλλος» στὸ ἑλληνικὸ σχολεῖο. Ὁρθόδοξη χριστιανοπαιδαγωγικὴ θεώρηση, ἐκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2006.

³⁶ D. Grace, Κοινωνιολογία τῆς Θρησκείας, μτφρ. Εὐαγγελία Λιλιου-Νίκη Παπαγεωργίου, ἐκδ. Κριτική, Ἀθήνα 2010, σ. 94.

³⁷ Στ. Πορτελάνος, Θέματα Θρησκευτοπαιδαγωγικῆς, ἐκδ. Ἐννοια, Ἀθήνα 2010, σ. 14.

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητού χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμ. τής Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα και Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικής
θρησκευτικής αγωγής».

άνασυγκρότησης και ενίσχυσης όλων των στοιχείων εκείνων που συνιστούν την έν γένει πνευματική μας ταυτότητα.

6. Η άνατροπή του παιδαγωγικού χαρακτήρα του ΜτΘ μέσα από τὸ ΠΣ και τὸν ΟΕ.

α. Σύμφωνα με τούς συντάκτες του ΠΣ, ὁ «θρησκευτικός γραμματισμός» θεωρεῖται ὅτι ἐπιδιώκει τὴν καλλιέργεια τῆς θρησκευτικῆς αὐτοσυνειδησίας τῶν μαθητῶν. Ὅμως, ἡ διδασκαλία μίας πολτοποιομένης καὶ χωρὶς δομὴ καὶ παιδαγωγικὴς προϋποθέσεις ὕλης ποὺ προέρχονται ἀπὸ (8) διαφορετικὴς θρησκευτικότητες, σὲ μαθητὲς ἡλικίας (8) ἕως (15) ἐτῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἡλικιακὸ, γνωστικὸ καὶ προσληπτικὸ ἐπίπεδο εἶναι πολὺ χαμηλότερο ἀπὸ ἐκεῖνο τῶν γνώσεων ποὺ τοὺς προσφέρονται, δημιουργεῖ προϋποθέσεις ἀπόλυτης σύγχυσης καὶ ἀποπροσανατολισμοῦ. Τὸ μοντέλο τοῦ «θρησκευτικοῦ γραμματισμοῦ», λόγω τῶν δυσνόητων γιὰ τὴν ἡλικία τους ἐννοιῶν καὶ θεμάτων ποὺ ἐμπεριέχονται στὸ ΠΣ καὶ λόγω τοῦ θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ ποὺ ἐπιβάλλει, ὄχι μόνον δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ καλλιεργεῖ καὶ νὰ ἀναπτύσει θρησκευτικὴ συνείδηση καὶ αὐτοσυνειδησία, ἀλλὰ, ἐπιπλέον, γεμίζει τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν με σύγχυση, ἄρνηση, ἀμφισβήτηση, σχετικισμό, τόσο ὡς πρὸς τὴ δική τους θρησκευτικὴ ταυτότητα καὶ συνείδηση, ὅσο καὶ ὡς πρὸς κάθε ἄλλη θρησκευτικὴτητα.

β. Ο Piaget ὑποστηρίζει ὅτι ἡ νοητικὴ ἀνάπτυξη συνδυάζεται με τὴ βιολογικὴ ὠρίμανση, ὅτι ἡ ἐξέλιξη τῆς γνωστικῆς διαδικασίας ἀπαιτεῖ σταδιακὴ δημιουργία γνωστικῶν δομῶν καὶ ὅτι βασικοὶ παράγοντες μάθησης εἶναι ἡ βιολογικὴ ὠρίμανση, ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀλληλεπίδραση. Ο Vygotsky, ἐπίσης, σημειώνει ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ σύμβολα κουλτούρας μέσα στὰ ὁποῖα ζεῖ τὸ παιδί, ὁ δὲ Bruner ὑπογραμμίζει ὅτι ὁτιδήποτε καὶ νὰ προσφερθεῖ ὡς διδακτικὸ ἀγαθὸ στὸ παιδί πρέπει νὰ προσαρμόζεται στὸ γνωστικὸ του ἐπίπεδο.

γ. Τὸ συνονθύλευμα θρησκευτικῶν πίστεων σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία μόνον προϋποθέσεις σύγχυσης, σχετικισμοῦ καὶ θρησκευτικοῦ μηδενισμοῦ μπορεῖ νὰ προσφέρει. Ὁ Καθηγητὴς Δελικωνσταντῆς ἔχει τονίσει σχετικὰ ὅτι «ἡ ἀναγνώριση τῶν πλουραλιστικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς σύγχρονης εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, σὲ καμία περίπτωση δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνει τὴ μετατροπὴ τῆς θρησκευτικῆς αγωγῆς σὲ μάθημα Θρησκευτολογίας. Μία τέτοια μεταβολὴ ὁδηγεῖ ἀναπότρεπτα σὲ ἀφελῆ συγκρητισμὸ, πολιτισμικὸ μηδενισμὸ καὶ ἀξιολογικὸ μινιμαλισμὸ»³⁸

δ. Βασικὴ παρατήρηση ἐπομένως ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ ΠΣ καὶ τοῦ ΟΕ εἶναι ὅτι ὑπάρχει σὲ ὑπερβολικὸ βαθμὸ πρόβλημα ἀναπόκρισης καὶ ἀναλογικότητάς τοῦ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου τῶν

³⁸ Κ. Δελικωνσταντῆς, «Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Διάσταση τῆς Σχολικῆς Θρησκευτικῆς Ἀγωγῆς», στί:

Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων-Διακοινοβουλευτικὴ Συνέλευση Ὁρθοδοξίας, *Τὰ θρησκευτικὰ ὡς μάθημα ταυτότητας καὶ πολιτισμοῦ*, Βόλος 15-17 Μαΐου 2004, Ἀθήνα 2005, σ. 52-53.

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

περιεχομένων τοῦ ΠΣ πρὸς τὸ ἐπίπεδο ἀντιληπτικότητας τῶν μαθητῶν. Οἱ συντάκτες, μοιάζει σὰν νὰ ἐνεργοῦν σκόπιμα καὶ νὰ μὴν λαμβάνουν ὑπόψη τὴν πνευματικὴ, νοητικὴ καὶ ἐμπειρικὴ κατάσταση καὶ δεκτικότητα τῶν παιδιῶν στὴν ἡλικία πού βρίσκονται.

Προσωπικά, ἐπιχείρησα νὰ δώσω πρὸς πραγμάτευση ἄρκετὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω θέματα σὲ φοιτητές μου. Διαπίστωσα, ὅμως, πὼς ἀκόμα καὶ αὐτοὶ δυσκολεύονταν νὰ τὰ κατανοήσουν καὶ νὰ τὰ ἐπεξεργαστοῦν.

ε. Ὁ τρόπος, ἐπίσης, πού προσεγγίζεται ἡ θρησκεία εἶναι ἀπολύτως ὀρθολογικός, πληροφοριακὸς καὶ οὐδέτερος. Ἀπουσιάζει κάθε στοιχεῖο βιωματικότητας, ἐνῶ δὲν σχετίζεται μὲ τὴν ἐνταξὴ ἢ συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν στὴ θρησκευτικὴ τους κοινότητα ἢ τὴ δέσμευσή τους στὴν πίστη τῶν γονέων τους, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διδάσκονται πλημμελῶς, τόσο ὁ Χριστιανισμὸς (Ὁρθοδοξία – Ρωμαιοκαθολικισμὸς – Προτεσταντισμὸς), ὅσο καὶ οἱ ἄλλες (5) θρησκευτικότητες.

στ. Εἶναι φανερὸ ὅτι εἶναι ἀδύνατον οἱ μαθητὲς νὰ κατορθώσουν, μέσα ἀπὸ ὅλο αὐτὸ τὸν κυκεῶνα θρησκευτικῶν θεμάτων, μὲ τόσο πολὺπλοκο, πολὺπλευρο καὶ πολυποίκιλο περιεχόμενο καὶ μὲ τόσο ὑψηλὸ γιὰ τὴν ἀντιληπτικότητά τους ἐπίπεδο ἐννοιῶν, νὰ κατανοήσουν, νὰ ἐπεξεργαστοῦν καὶ νὰ μάθουν τελικὰ κάτι ἀπ' ὅλα αὐτά.

ζ. Μέσα ἀπὸ τέτοιας μορφῆς μεθοδικὰ ἐπιλεγμένες καὶ διασκευασμένες θρησκευτικὲς γνώσεις, γίνεται προσπάθεια νὰ ἐπιβληθεῖ ἡ βαρλααμικὴ καὶ μεταπατερικὴ θεολογία στὴ θρησκευτικὴ συνείδηση τῶν μαθητῶν, σύμφωνα μὲ τὸ μοντέλο τοῦ «θρησκευτικοῦ γραμματισμοῦ».

Ἀπὸ παιδαγωγικῆς πλευρᾶς, ὡστόσο, θρησκευτικὴ αὐτοσυνειδησία μπορεῖ νὰ διαμορφωθεῖ μόνον ἀπὸ τὴ διδασκαλία καὶ τὴν ἐμπειρία τῆς πίστεως, μὲ τὴ χρήση ἀπλῶν, εὐληπτῶν καὶ προπαντὸς ζωντανῶν προτύπων.

η. Ἐπισημαίνεται ὅτι δὲν λαμβάνονται ὑπόψη οἱ θέσεις ἐκπροσώπων τῆς γνωστικῆς ψυχολογίας, ὅπως τῶν Kolb, Honey, Mumford, Cobb, Glasefeld, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν τὴ συνεργασία τῆς μάθησης μὲ τὴν ἐμπειρία καὶ τονίζουν ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ υπάρξει μάθηση, ὅταν αὐτὴ δὲν βασίζεται στὶς ἐμπειρίες τῶν μαθητῶν. Δὲν λαμβάνεται ὑπόψη, ἐπίσης, ὁ γνωστικὸς ψυχολόγος τῆς μάθησης J. Bruner, ὁ ὁποῖος στηρίζει τίς διαπιστώσεις του στὴν θεωρία τῆς μάθησης, πού ὀρίζει ὅτι κάθε νέα γνώση ἐδράζεται πάνω σὲ ἡδὴ διαμορφωμένα πρότυπα.

Μποροῦν, ἄραγε, νὰ μᾶς ποῦν οἱ «ἐμπειρογνώμονες» τί προηγούμενες ἐμπειρίες ἔχουν παιδιὰ ἀπὸ (8) ἕως (15) ἐτῶν, σχετικὲς μὲ τὸν Ἰουδαϊσμό, τὸ Ἰσλάμ, τὸν Ἰνδουϊσμό, τὸ Βουδισμό, τὸν Κομφουκιανισμό, τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό, τὸν Προτεσταντισμό;

θ. Ἡ ἀποκόλληση τῶν παιδιῶν, σὲ μία εὐαίσθητη μάλιστα ἡλικία, ἀπὸ τὴν οἰκεία θρησκευτικὴ τους πίστη, ἢ διδασκαλία πολλαπλῶν παράλληλα θρησκευτικῶν παραδόσεων καὶ τὸ ἐντονο ἐνδιαφέρον γιὰ τίς θρησκευτικὲς ιδέες ἢ πρακτικὲς ἄλλων θρησκείων, πού ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸ νέο ΠΣ, εἶναι μία τακτικὴ πού προϋποθέτει, ἂν δὲν ἐπιτάσσει, ἢ συγκριτικὴ

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

θρησκευολογία³⁹. Μία τέτοιας μορφῆς πολυθρησκευτικῆ προσέγγιση τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς ὅμως στήν ἡλικία τῶν παιδιῶν τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τοῦ Γυμνασίου, μέ μαθηματικὴ ἀκρίβεια ἀποδομεῖ καὶ ἐξανεμίζει τὴν παιδαγωγικὴ καὶ παιδευτικὴ ἀξία τῆς οἰκείας πίστεως (παροχὴ ἡθικοκοινωνικῶν καὶ πολιτισμικῶν προτύπων), τὴν καλλιέργεια τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκη, ἰδιαίτερα σ' αὐτὴν τὴ δύσκολη ἐποχὴ τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς πνευματικῆς κρίσης ὁ ἑλληνικὸς λαός.

ι. Σημειῶνω μέ ἔμφαση ὅτι δὲν εἶναι σὲ καμμία περίπτωση κακὸ νὰ διδάσκονται τὰ παιδιά στοιχεῖα ἀπὸ ἄλλες θρησκείες, ἀλλὰ εἶναι κακὸ νὰ τὶς διδάσκονται μέ ἀντιπαιδαγωγικὸ τρόπο. Στὰ παιδιά αὐτῆς τῆς ἡλικίας εἶναι καλὸ νὰ παρέχονται ἀπλές, κατανοητὲς καὶ εὐχάριστες πληροφορίες γιὰ τὶς ἄλλες θρησκείες, πὺ νὰ ἀντιστοιχοῦν στήν ψυχοκινητικὴ τους δεκτικότητά.

Τονίζω, ὅμως, ὅτι βασικὸ στοιχεῖο γιὰ μία γόνιμη καὶ παιδαγωγικὰ ἔγκυρη θρησκευτικὴ ἀγωγή εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ βιωματικὴ καὶ ἐμπειρικὴ ἀνάπτυξη τῆς οἰκείας θρησκευτικῆς πίστεως, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει στὶς περισσότερες εὐρωπαϊκὲς χώρες.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, τὰ παιδιά, καταρχὰς διδάσκονται, ἐπεξεργάζονται, βιώνουν καὶ συνειδητοποιοῦν τὸ δικὸ τους θρησκευτικὸ ἀλφάβητάρι, τὴν πίστη τῶν γονέων τους - οἱ ὅποιοι ἔχουν καὶ τὴν ἀποκλειστικὴ εὐθύνη τοῦ θρησκευτικοῦ τους προσδιορισμοῦ - καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία, μάλιστα, ἔχουν καὶ τὶς ἀπαιτούμενες γιὰ τὴ γόνιμη θρησκευτικὴ τους ἀγωγή, ἀπὸ πλευρᾶς παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογίας, θρησκευτικῆς πολιτισμικῆς καὶ παιδευτικῆς ἐμπειρίας ἢ βιώματα.

Στὴ συνέχεια, καὶ καθὼς ἀναπτύσσεται τὸ γνωστικὸ καὶ ἀντιληπτικὸ τους ἐπίπεδο, μέσα ἀπὸ τὰ γνωστὰ προχωροῦν στὰ ἄγνωστα καὶ παιδαγωγοῦνται σταδιακὰ καὶ σφαιρικὰ σὲ ὅ, τι ἔχει σχέση μέ τὸ ἐν γένει θρησκευτικὸ φαινόμενο. Ἀργότερα, στὸ ἐπίπεδο τοῦ Λυκείου - ὅπως συνέβαινε μέχρι σήμερα - πὺ ἔχουν, μάλιστα, ἀναπτύξει τὴν ἀπαιτούμενη κριτικὴ σκέψη καὶ διάκριση, μποροῦν, χωρὶς τὸν κίνδυνο τῆς συγχύσεως, νὰ προσεγγίζου καὶ νὰ ἀξιολογοῦν συστηματικότερα καὶ ἄλλες ἄγνωστες καὶ ξένες σ' αὐτὰ θρησκευτικῆς παραδόσεις.

Ὁ Ausubel, εἰσηγητῆς τῆς νοηματικῆς καὶ προσληπτικῆς μάθησης, ὑποστηρίζει ὅτι οἱ νέες πληροφορίες ἢ ιδέες μποροῦν νὰ μαθευτοῦν, μόνο στὸ βαθμὸ πὺ συνδέονται μέ προϋπάρχουσες ἐννοιες καὶ ιδέες στὴ γνωστικὴ δομὴ τῶν μαθητῶν. Θεωρεῖ, δηλαδή, σημαντικὴ γιὰ τὴ μάθηση τὴν ἀξιοποίηση τῶν προηγούμενων γνώσεων, τὸ γνωστικὸ ὑπόβαθρο τῶν μαθητῶν καὶ τὴ συμπλήρωσή του μέ νέες, ἀπλές καὶ κατανοητὲς γνώσεις. Μὲ ἄλλα λόγια, υἱοθετεῖ τὴ συσχέτιση τῶν νέων ἐνοιῶν μέ αὐτὲς πὺ ἔχουν ἤδη ἀφομοιωθεῖ στὴ νοηματικὴ δομὴ τῶν μαθητῶν. Τὰ παιδιά, ἔτσι, πρῶτα μαθαίνουν γιὰ νὰ μποροῦν ἔπειτα νὰ ἀνακαλύπτουν.

³⁹ E. J. Sharpe, *Συγκριτικὴ θρησκευολογία*, μτφρ. Στ. Παπαλεξανδρόπουλος, εκδ. Ἄρτος Ζωῆς, Αθήνα 2008, σ. 33.

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

Ἡ ταυτόχρονη, ἀντίθετα, διδασκαλία τόσο διαφορετικῶν ἐκδοχῶν θρησκευτικότητας, ἀπὸ παιδαγωγικῆς πλευρᾶς εἶναι μέθοδος ἀσύμβατη καὶ λανθασμένη ἀλλὰ καὶ καταστροφικὴ ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ἀποτελέσματα ποὺ θὰ ἔχει, διότι ἀποτελεῖ βίαιη εἰσβολὴ στὴ δομὴ τοῦ θρησκευτικοῦ κόσμου τῶν παιδιῶν.

ια. Ἐξάλλου, σὲ μία δημοκρατικὴ εὐρωπαϊκὴ χώρα, δὲν ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα, μέσα ἀπὸ τέτοιες ἀντιπαιδαγωγικὲς μεθόδους καὶ ἀνεδαφικοὺς πειραματισμούς, νὰ δημιουργεῖ θρησκευτικὴ σύγχυση στὰ παιδιά, ἐπιχειρώντας τὴν ἀποδόμηση τῆς οἰκείας γονεϊκῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ ταυτότητάς τους.

Ἄλλωστε καὶ θεσμικὰ κείμενα, ὅπως ἡ ὑπ. ἀριθμ. 1720/2005 Σύσταση τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης (ἄρθρο 3), ὅχι μόνον δὲν ἐπιβάλλουν τέτοιες λύσεις, ὅπως ὀρισμένες φορὲς ψευδῶς καὶ παραπλανητικὰ παρουσιάζεται, ἀλλὰ, ἀντίθετα, προτρέπουν νὰ γίνεταί σεβαστὸ τὸ δικαίωμα τῶν γονέων νὰ ἀνατρέφουν τὰ παιδιά τους σύμφωνα μὲ τὶς δικές τους θρησκευτικὲς πεποιθήσεις.

Τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, ἀκόμη, δὲν προτείνει συγκεκριμένο ΠΣ, ἀλλὰ ἀπλῶς προτρέπει τὶς εὐρωπαϊκὲς χώρες νὰ ρυθμίζουν τὰ ἐκπαιδευτικὰ τους συστήματα, ἔτσι ὥστε ὁ μαθητὴς, παράλληλα μὲ τὴ γνωριμία τῆς δικῆς του θρησκείας, νὰ ἀνακαλύπτει καὶ τὴ θρησκεία τῶν γειτονικῶν λαῶν. Κάθε μαθητὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύει ὅτι ἡ δική του θρησκεία εἶναι ἡ ἀληθινὴ πίστη. Ἀπλῶς δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖ πὼς ἡ διαφορετικὴ θρησκεία ἢ ἡ ἀθεΐα διαφοροποιεῖ ἀξιολογικὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἴδια Σύσταση, εἶναι ζήτημα τῆς κάθε χώρας μεμονωμένα, νὰ πετύχει τὸ συγκεκριμένο στόχο, ποὺ εἶναι ἀφενὸς νὰ γνωρίσουν οἱ μαθητὲς βιωματικά τὴ δική τους γονεϊκὴ πίστη, διατηρώντας τὴν πολιτισμικὴ τους ταυτότητα καὶ ἀφετέρου νὰ προσεγγίσουν γνωσιολογικὰ καὶ πληροφοριακὰ τὶς ἄλλες θρησκείες.

7. Χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα τοῦ ΠΣ καὶ τοῦ ΟΕ.

Μία σύντομη ἀνάγνωση τοῦ ΠΣ καὶ τοῦ ΟΕ ἀρκεῖ γιὰ νὰ διαπιστώσει κανεὶς ὅτι αὐτὸ τὸ ΠΣ εἶναι πρόχειρα καταρτισμένο καὶ μὲ οὐτοπικὲς καὶ ἀνεδαφικὲς προσδοκίες, ποὺ δὲν λαμβάνει ὑπόψη τὶς θρησκευτικὲς καὶ παιδαγωγικὲς προϋποθέσεις τῶν μαθητῶν, στοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται. Παραθέτουμε ὀρισμένα ἐνδεικτικὰ παραδείγματα:

α. Στὴν Γ' Δημοτικοῦ, στὴν ἐνότητα μὲ τίτλο: «Κυριακὴ, Μία σημαντικὴ ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας», τίθενται ὡς βασικὰ θέματα τὰ παρακάτω:

-Ἡ Κυριακὴ τῶν Χριστιανῶν: Στὸ χριστιανικὸ ναὸ (ἢ καμπάνα, ὁ ναός, τὰ κεριά, οἱ εἰκόνες, ὁ Σταυρός).

-Τὸ Σάββατο τῶν Ἑβραίων: Στὴ συναγωγὴ (ραββίνος, τορὰ, κεριά, μενορά, κιπά, τεφιλίν).

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητού χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμ. τής Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα και Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικής
θρησκευτικής άγωγής».

-**Η Παρασκευή τών Μουσουλμάνων:** Στο Τζαμί ή Τέμενος (Κοράνιο, μιναρές, μουεζίνης, χατίπης, ιμάμης, νίψεις προσώπου, χειριών και ποδιών, βγάλσιμο παπουτσιών, μάσπαχ, κατεύθυνση προσευχής, κήρυγμα).

-**Σύμβολα θρησκειών του κόσμου:** Ο σταυρός, ο ίχθύς, η άμπελος, ο πέλεκυς, το άστρο του Δαβίδ, η Μενορά, η ήμισέληνος, το όνομα του Άλλάχ, η Σβάστικα, (Ινδουϊσμός - Τζαϊνισμός), το γίν και το γιανκ, το ωμ, ο τροχός τής διδασκαλίας του Βούδα (ντάρμα), ο λωτός, το σύμβολο τής μη βίας (αχίμζα)⁴⁰

Πέρα από το γεγονός ότι αποσιωπάται το αναστάσιμο και έορταστικό νόημα τής χριστιανικής Κυριακής, ως ημέρας του Κυρίου και εξισώνεται απόλυτα στή συνείδηση του μαθητή με όλες τις άλλες έορτίες ήμέρες τών άλλων θρησκειών, **υπάρχει παιδαγωγός στον κόσμο που θα μπορούσε να εγκρίνει ως διδακτέα ύλη για το πνευματικό επίπεδο παιδιών (8) έτών όλη αυτήν τήν πανσπερμία τών θρησκευτικών έννοιών, ονομάτων, συμβόλων και γνώσεων;**

Πώς να μήν υποθέσει κανείς ότι όλα αυτά γράφτηκαν μεθοδευμένα για να προκαλέσουν θρησκευτική σύγχυση και άμφισβήτηση;

Για ποιό παιδαγωγικό λόγο πρέπει τα παιδιά τής Γ' Δημοτικού να προσλάβουν αυτήν τήν ύλη; Στους στόχους τής τάξης αναφέρεται ότι όλα αυτά τα μαθαίνουν για να «άντιληφθούν τήν ύπαρξη διαφορετικών μορφών θρησκευτικής έκφρασης και να μάθουν να επικοινωνούν με το διαφορετικό»⁴¹.

Είναι σωστό παιδαγωγικά να εξουθενώνονται τα παιδιά με τήν ταυτόχρονη εκμάθηση τόσο διαφορετικών θρησκευτικών γνώσεων και ονομάτων, προκειμένου να μάθουν ότι κάποιοι άλλοι λαοί πιστεύουν σε διαφορετικές θεότητες από αυτά και ότι αυτό δέν έμποδίζει τήν επικοινωνία τους με αυτούς τους λαούς;

Δέν μπόρεσαν οι «έμπειρογνώμονες» να βρουν πιό εύκολο, πιό εύπεμπτο και πιό εύχάριστο τρόπο για να προσφερθεί αυτό το πρότυπο στο μικρό μαθητή τής Γ' Δημοτικού;

6. Στην Δ' Δημοτικού, επίσης, τίθενται μεταξύ άλλων ως μαθησιακοί στόχοι για τους μαθητές **απίθανες και άνεργμήνευτες προσδοκίες:** Να μπορούν, δηλαδή, «να διερευνήσουν τή στενή σχέση τής θρησκείας με το χώρο και το χρόνο»⁴² ή τοποθετείται μεταξύ τών προσδοκώμενων έπαρκειών ή δυνατότητα να μπορούν να **άνιχνεύουν τήν έπιρροή ιερών**

⁴⁰ ΠΣ - (Δημοτικού), σ. 31.

⁴¹ ΠΣ - (Δημοτικού), σ. 29.

⁴² ΠΣ - (Δημοτικού), σ. 38.

Ἡρακλῆ Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
*«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

κειμένων ἄλλων θρησκείων στὴ ζωὴ καὶ στὸν πολιτισμὸ ἄλλων χωρῶν» ἢ νὰ «περιγράβουν ὁμοιότητες ποὺ ὑπάρχουν στὶς θρησκείες»⁴³.

Ὅλα αὐτά, μάλιστα, χωρὶς φυσικὰ νὰ ἔχουν διδαχτεῖ τὰ παιδιὰ (οὔτε βέβαια θὰ μπορούσαν σ' αὐτὴν τὴν ἡλικία νὰ διδαχτοῦν) ὀλοκληρωμένα καὶ ἐπαρκῶς τὶς θρησκείες ἢ τοὺς πολιτισμοὺς τῶν ἄλλων λαῶν καὶ θρησκείων ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν κριτικὴ ἰκανότητα νὰ πραγματοποιήσουν τέτοιου ὑψηλοῦ ἐπιπέδου κριτικὲς καὶ ἐννοιολογικὲς διεργασίες.

Πρόκειται γιὰ ἀκατανόητα, πολύπλοκα, ἀκατάλληλα καὶ δύσκολα θέματα, γιὰ τὰ ὁποῖα τὰ παιδιὰ δὲν ἔχουν καμιά προηγούμενη ἐμπειρία ἢ γνωστικὴ δομὴ, θέματα ἀνεπαρκῆ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς καὶ παιδαγωγικῆς πλευρᾶς, ποὺ πνίγουν τὸ μαθησιακὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς μαθήσεως, ποὺ δὲν δημιουργοῦν προϋποθέσεις βιωματικῆς ἐνσυναίσθησης, ἐνῶ προξενοῦν ἀτελείωτες ἀπορίες καὶ ἀμφιβολίες καθὼς καὶ θρησκευτικὴ ἀπέχθεια στὰ παιδιὰ.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οὔτε οἱ περισσότεροὶ δάσκαλοι δὲν ἔχουν ἀπὸ τὶς πανεπιστημιακὲς σπουδὲς τοὺς τὶς ἐπιστημονικὲς - θεολογικὲς προϋποθέσεις νὰ διδάξουν ἐπαρκῶς τέτοια ποικιλότροπου περιεχομένου πολυθρησκειακῆ θεματολογία.

γ. Στὴν Ε' Δημοτικῷ τίθεται ὡς στόχος τοῦ ΜτΘ «νὰ προσεγγίσουν τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἰησοῦ ὡς δασκάλου»⁴⁴ καὶ ἀναφέρει ὅτι «οἱ μαθητὲς ἀναγνωρίζουν καὶ ἀξιολογοῦν τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὡς δάσκαλο», χωρὶς νὰ γίνεται οὔτε μία νύξη γιὰ τὸν Χριστὸ, ὡς Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Λυτρωτῆ, ἐνῶ δίπλα του, στὴν ἴδια ἐνότητα, τοποθετοῦνται ἰσότιμα καὶ ἰσάξια «οἱ μεγάλοι δάσκαλοι θρησκείων τοῦ κόσμου: Μωάμεδ, Βούδας, Κομφούκιος»⁴⁵.

δ. Στὴν ΣΤ' Δημοτικῷ, ἐπίσης, ἀναφέρεται στὰ προσδοκώμενα μαθησιακὰ ἀποτελέσματα ὅτι τὰ παιδιὰ «ἀξιολογοῦν τὴ σημασία τῆς καθιέρωσης τῆς ἀνεξιδρησκείας καὶ ἐκφράζουν τὶς ἰδέες τοὺς γιὰ τὴ σημασία τῆς στὴν ἐποχὴ μας»⁴⁶!

Τέτοιοι στόχοι χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἀστοχία, διότι ἀπλῶς δὲν εἶναι προσαρμοσμένοι στὶς προσληπτικὲς ἰκανότητες τῶν παιδιῶν αὐτῆς τῆς ἡλικίας καθὼς καὶ στὸ πλαίσιο τῶν γνωστικῶν τοὺς δομῶν.

Δὲν κατανοεῖται ἀκόμη ἡ σκοπιμότητα θεμάτων στὴν ΣΤ' τάξη ὅπως: «Ἡ κοινὴ δράση τῶν Χριστιανῶν στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν»⁴⁷!

⁴³ ΠΣ - (Δημοτικῷ), σ. 38

⁴⁴ ΠΣ - (Δημοτικῷ), σ. 47.

⁴⁵ ΠΣ - (Δημοτικῷ), σ. 48.

⁴⁶ ΠΣ - (Δημοτικῷ), σ. 56.

⁴⁷ ΠΣ - (Δημοτικῷ), σ. 58.

Ἡρακλῆ Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

Ἄνερμήνευτα ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ κριτήρια μὲ τὰ ὁποῖα ὀρίστηκε ὡς προσδοκώμενο μαθησιακὸ ἀποτέλεσμα στὴν ἴδια τάξη νὰ μποροῦν οἱ μαθητὲς «νὰ ἀναγνωρίζουν ἀποτυπώσεις τῆς θρησκευτικῆς πίστης στὰ μνημεῖα – τοπικὰ καὶ παγκόσμια»⁴⁸!

Ἀκατανόητο ἐπίσης, ἂν μὴ τί ἄλλο, εἶναι νὰ δίδεται δραστηριότητα σὲ παιδιὰ (11) ἐτῶν μὲ θέμα: «Διαβούλευση γιὰ τὴν κατάρτιση ἡμερήσιας διάταξης γιὰ τὴν προετοιμασία μίας πανορθόδοξης διάσκεψης»⁴⁹!

ε. Ἡ ἀπύθμενη ἀντιπαιδαγωγικότητα συνεχίζεται καὶ στὸ Γυμνάσιο. Ζητεῖται ἀπὸ παιδιὰ τῆς Α' Γυμνασίου ὡς μαθησιακὸ ἀποτέλεσμα:

-Νὰ «ἀναγνωρίζουν βασικὲς ἰδέες τῶν θρησκευτῶν στὴν τέχνη»⁵⁰!

-Νὰ μποροῦν νὰ «ἐντοπίζουν τὰ ἰουδαϊκὰ καὶ τὰ ἰσλαμικὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχουν ἐνσωματωθεῖ στὸν ἑλληνικὸ καὶ εὐρωπαϊκὸ πολιτισμό»!

-«Νὰ ἀναπτύσσουν κριτικὴ στάση ἀπέναντι στὴ δική τους θρησκευτικὴ ἰδιοπροσωπεΐα»!

-«Νὰ καλλιεργοῦν διερευνητικὴ σκέψη καὶ στοχαστικοκριτικὲς ἰκανότητες»⁵¹.

-Νὰ μποροῦν νὰ «ἐξετάζουν τὰ θρησκευτικὰ δεδομένα καὶ γεγονότα μέσα στὸ ἐκάστοτε κοινωνικὸ καὶ ἱστορικὸ γίνεσθαι».

-Νὰ «ἐπεξεργάζονται μὲ ἐρμηνευτικὰ κριτήρια τὰ χριστιανικὰ κείμενα καθὼς καὶ κείμενα ἄλλων θρησκευτικῶν παραδόσεων»⁵².

Ἐπίσης, προβλέπεται ὡς δραστηριότητα στὴν Α' τάξη Γυμνασίου ἓνα “Debate” μὲ θέμα: «Ἐφόσον ἡ πίστη εἶναι ἐλεύθερη κανένας δὲ χρειάζεται τὰ δόγματα! Ἐπικαιροποίηση: Ποιὰ θέματα θὰ ἀπασχολοῦσαν μία Οἰκουμενικὴ σύνοδο σήμερα;»⁵³!

Ἐρωτᾶται:

Ποιὸς παιδοψυχολόγος θὰ συμφωνοῦσε μὲ τὴν ἄποψη ὅτι τὰ παιδιὰ τῆς Α' Γυμνασίου βρίσκονται σὲ μίαν νοητικὴ καὶ ψυχοκινητικὴ ἰκανότητα καὶ δυνατότητα τέτοια, ποὺ νὰ μποροῦν

⁴⁸ ΠΣ - (Δημοστικού), σ. 62

⁴⁹ ΠΣ - (Δημοστικού), σ. 50.

⁵⁰ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 34.

⁵¹ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 36.

⁵² ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 37.

⁵³ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 33

Ἡρακλῆ Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καί Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

νά πραγματοποιοῦν τέτοιου ἐπιπέδου νοητικές, ἐννοιολογικές, κριτικές καί γνωστικές λειτουργίες, ὅπως αὐτές πού τούς ζητοῦνται ἀπό τὸ ΠΣ στὰ Θρησκευτικά;

στ. Κατὰ τὸν ἴδιο ἀντιπαιδαγωγικὸ τρόπο ἀντιμετωπιζόνται καί οἱ μαθητὲς τῆς Β΄ Γυμνασίου:

-Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ δίδεται σὲ παιδιὰ (13) καί (14) ἐτῶν ὡς διαθεματικὴ δραστηριότητα, τὸ θέμα: «Ὁ διάλογος τῆς θεολογίας μὲ τὴ σύγχρονη βιολογία καί τὴ θεωρία τῆς ἐξέλιξης. Τὰ πορίσματα τῶν διοργανώσεων τοῦ διεθνοῦς Συμποσίου θρησκείας, Ἐπιστήμης καί Περιβάλλοντος»⁵⁴.

-Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ζητοῦνται ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τῆς Β΄ Τάξης Γυμνασίου, μεταξὺ τῶν ἄλλων στόχων, «νά διαπιστώσουν τίς θεολογικὲς προϋποθέσεις καί τοὺς παράγοντες τῶν κρίσεων καί τῶν συγκρούσεων καί νὰ ἀξιολογήσουν τίς λύσεις - συνθέσεις πού ἐπιτεύχθηκαν καί τίς ἀντιθέσεις ἢ τοὺς προβληματισμοὺς πού παραμένουν». «Νὰ ἀντιληφθοῦν τὴ διάδραση ἀνάμεσα στὶς θρησκευτικὲς πεποιθήσεις - ἀξίες καί τίς κοινωνικὲς ἰδέες - στάσεις - συμπεριφορές». «Νὰ ἐρευνήσουν τίς θέσεις ἄλλων θρησκείων πάνω στὰ ἀντίστοιχα ζητήματα (εἰκονισμὸς τοῦ Θεοῦ, σεβασμὸς τοῦ "ἄλλου", ἐσωτερικὲς διασπάσεις)»⁵⁵.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐπισημαίνεται ὅτι γιὰ νὰ γίνῃ κρίση, σύγκριση καί ἀξιολόγηση τῶν θρησκείων ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη τῆς Θρησκευτολογίας οὐσιαστικὴ προσέγγιση κάθε θρησκείας ξεχωριστά, πού σημαίνει ἀφενὸς γνώση καί ἐμπειρία τῆς διδασκαλίας, τῆς λατρευτικῆς ζωῆς καί ἀφετέρου ἔνταξη στὴ θρησκευτικὴ κοινότητα καί ἀποδοχὴ τοῦ τρόπου ζωῆς. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει κριτικὴ ἀξιολόγηση τῶν θρησκείων, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν ὅλες αὐτὲς οἱ θεμελιακὲς προϋποθέσεις.

-Δὲν μπορεῖ νὰ μὴν κατανοοῦν οἱ συντάκτες τοῦ ΠΣ ὅτι μὲ μία ἢ δυὸ ὥρες

διδασκαλίας ἀποσπασματικῶν στοιχείων ἀπὸ (8) διαφορετικὲς θρησκείες, τὰ παιδιὰ δὲν μποροῦν νὰ νοηματοδοτήσουν καί νὰ ἐπεξεργαστοῦν πολὺπλοκα καί δύσκολα γιὰ τὸ πνευματικὸ τους ἐπίπεδο θέματα θρησκείων, λόγῳ ἐλλείψεως προηγούμενων γνωστικῶν δομῶν γι' αὐτές, ἀλλὰ καί καθότι βρῖσκονται ἀποκομμένες ἀπὸ τὸ «ὄλον» τοῦ θρησκευτικοῦ τους πλαισίου.

-Δὲν εἶναι δυνατό, νὰ μὴν γίνῃ κατανοητό, πὼς δὲν μποροῦμε νὰ ἀπευθυνόμαστε σὲ μικρὰ παιδιὰ χρησιμοποιοῦντας πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου λεξιλόγιο, ἔννοιες καί θέματα μὲ τόση ἐπιπολαιότητα, γνωρίζοντας μάλιστα τίς ἐλλείψεις τῶν παιδιῶν στὸ πλαίσιο τῆς γνωστικῆς καί βιωματικῆς δομολειτουργίας, πού ἔχει σχέση μὲ τίς θρησκείες.

Τὰ παιδιὰ τῆς Β΄ Γυμνασίου δὲν μποροῦν νὰ ἐμπλακοῦν σὲ ἓνα θέμα, χωρὶς νὰ ἔχουν σχηματίσει κάποια εἰκόνα γι' αὐτό. Αὐτὸ συμβαίνει, γιὰ παράδειγμα, σὲ προσδοκώμενα

⁵⁴ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 41.

⁵⁵ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 38.

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητού χριστιανικής παιδαγωγικής του Τμήμ. τής Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα και Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικής
θρησκευτικής άγωγής».*

μαθησιακά αποτελέσματα, για θέματα που δεν έχουν ιδέα, όπως: «να αξιολογούν με ανθρωπολογικά και κοινωνιολογικά κριτήρια τις αρνητικές συνέπειες των γεγονότων»⁵⁶ ή «να έντοπίζουν και έρμηνεύουν την έκφραση του κακού σε έργα τέχνης», «να διαπιστώνουν και να αξιολογούν τη θεώρηση του κακού σε άλλες θρησκείες» ή να κάνουν έρευνα στο θέμα: «πώς νοείται ή σωτηρία του ανθρώπινου προσώπου στον Χριστιανισμό και στις άπωανατολικές παραδόσεις του Ίνδουισμού και του Βουδισμού»⁵⁷.

-Δέν κατανοείται επίσης ο λόγος, για τον όποιο τὰ παιδιά τής Β' Τάξης Γυμνασίου (όπως φυσικά και τής Α' Τάξης Γυμνασίου) θά πρέπει να μπορούν, τελειώνοντας τὰ Θρησκευτικά των δυο Τάξεων, «να αναπτύσσουν κριτική στάση άπέναντι στη δική τους θρησκευτική ιδιοπροσωπεία»⁵⁸!

Και γιατί μόνο στη δική τους;

Στη Β' Γυμνασίου, επίσης, συνεχίζεται ή μέθοδος τής μη αναλογικής παιδαγωγικής προσέγγισης των παιδιών: Σε ένότητα με τίτλο: «Διάσπαση και αντιπαλότητα στις θρησκείες», αναφέρεται, μεταξύ των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, να μπορούν οί μαθητές «να έξηγούν τους λόγους που απομάκρυναν σταδιακά την Έκκλησία τής Άνατολής από τή Δύση». Πέρα από τὸ ύψηλό και άπληθιάστο επίπεδο των προσφερομένων μαθησιακών αγαθών, τίθεται έδω και τεράστια σημασία θεολογικό ζήτημα, όταν παρουσιάζεται επίσημα ως θέση τής ορθόδοξης θεολογίας, που διδάσκεται στο έλληνικό σχολείο ότι ή Άνατολή αποκόπηκε και αποσπάστηκε από τή Δύση και όχι τὸ αντίθετο.

Στήν ίδια ένότητα αναφέρονται τόσο δαιδαλώδη και άλλότρια μεταξύ τους θέματα προς μάθηση, που είναι βέβαιο ότι θά δημιουργήσουν μαθησιακά προβλήματα στα παιδιά: «τὸ Σχίσμα, οί Σταυροφορίες, ή Μεταρρύθμιση, οί θρησκευτικοί πόλεμοι στην Εύρώπη και ή διάσπαση σε διάφορες θρησκείες: Βία και καταλλαγή: Κοράνιο, Βέδες, βουδιστική τρυπιτάκα, ή ινδική - τζαϊνιστική αρχή τής άχμίζα, τής μη βίας προς όλα τὰ ζωντανά όντα και του σεβασμού τής ζωής. Αντιπαλότητα και διαμάχες: Γιλγαμές, Ίλιάδα, Όδύσσεια, Μαχαμπάρατα, Ραμάγιανα κλπ».

Τέλος, δίδεται στα παιδιά project με θέμα: «Η θρησκεία ως έργαλειό πρόκλησης διχασμών ή συμφιλίωσης: Η έκμετάλλευση τής θρησκείας από πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα»⁵⁹. Τί θά μπορέσει να καταλάβει ο μαθητής από όλο αυτό τὸ άνούσιο πολτοκομφούζιο;

ζ. Στην Γ' Γυμνασίου παρατηρείται τὸ ίδιο σκηνικό άναντιστοιχίας μεταξύ προσληπτικής ικανότητας των παιδιών και παροχής γνώσεων, αλλά και πρωτοφανούς συγκρητισμού

⁵⁶ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 53.

⁵⁷ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 55

⁵⁸ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 47

⁵⁹ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 44.

Ηρακλή Ρεράκη,

*Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τὸ νέο μεταπατερικὸ μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».*

θρησκευτικῶν στοιχείων καὶ ἐννοιῶν, μὲ ἐμφανῆ στόχο τὴν ἀπόλυτη σύγχυση καί, συνακόλουθα, τὸ θρησκευτικὸ μηδενισμὸ στὴ συνείδηση τῶν μαθητῶν:

Σὲ ἐνότητα μὲ τίτλο: «Τὸ ζήτημα τῆς θρησκείας στὴ σύγχρονη Εὐρώπη» δίδονται ὡς βασικὰ θέματα τὰ παρακάτω: «Κοινὴ διακήρυξη καθολικῶν-ὀρθοδόξων (2006). Τὸ Εὐρωπαϊκὸ καὶ τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν. Οἰκουμενικὴ Κίνηση. Θεολογικὸς διάλογος».

Σὲ ἄλλη ἐνότητα μὲ θέμα: «Τὸ ζήτημα τῆς θρησκείας στὴν σύγχρονη Εὐρώπη» ἀναφέρονται «θρησκείες, σέκτες, “νεανικὲς” θρησκείες. Ἀνάζητήσεις καὶ συμπεριφορές: ἀθεϊσμός καὶ ἀντιχριστιανισμός. Συγκρητισμός καὶ ἐσωτερισμός. Φαινόμενα ἀρχαιολατρίας. Ἀντισημιτισμός ἰσλαμοφοβία. Ἀξίες θρησκευτῶν τοῦ κόσμου Ἰουδαϊσμός, Ἰσλάμ, Ἰνδουϊσμός, Βουδισμός, Κομφουκιανισμός».

Τελικὰ, ἀπ’ ὅλα τὰ παραπάνω, τὸ ΠΣ φαίνεται νὰ καταλήγει καὶ νὰ ἐπικεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον του σὲ ἓνα διαθεματικὸ project μὲ θέμα: «Ἀναζητώντας τὶς χριστιανικὲς ρίζες τῆς Εὐρώπης. Ἡ συνάντηση τῶν τριῶν μονοθεϊστικῶν θρησκευτῶν στὴν Εὐρώπη. Ἐργαστήρι ιδεῶν: Σὲ ομάδες συζητεῖται τὸ θέμα: «Γιατί εἶναι σημαντικὸς ὁ διαθρησκευτικὸς διάλογος: παρουσίαση θέσεων. project (τριμηνιαίας διάρκειας): Ὁ ἀντισημιτισμὸς στὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα ὡς σήμερα»⁶⁰.

-Μὲ ποιὰ λογικὴ ἀκόμη προτείνεται ἄλλη δραστηριότητα μὲ θέμα: «Τοποθέτηση ἀπέναντι σὲ κείμενο (π.χ. τοῦ Θ. Παπαθανασίου) γιὰ τὴν ἱεραποστολή»⁶¹. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο πῶς ἄραγε δεκάδες μνημειώδη σχετικὰ κείμενα Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας παραμερίζονται ἐπιδεικτικὰ καὶ δὲν ἐπιλέγονται γιὰ νὰ τὰ μελετήσουν τὰ παιδιά, ἀλλὰ κρίνεται ὡς πλέον ἀξιόλογο καὶ προβάλλεται τὸ παραπάνω κείμενο γιὰ τὸ ΠΣ.

η. Σὲ ἐνότητα, ἐπίσης, μὲ τίτλο: «Μαρτυρία καὶ προσφορὰ τῆς πίστεως στὸ σύγχρονο κόσμος», ὡσὰν νὰ μὴν προσέφεραν ποτὲ μὲ τὴν πίστη τους στὸν κόσμος σύγχρονοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ ἅγιοι τῆς ὀρθοδοξίας, προβάλλονται τὰ παρακάτω πρόσωπα:

- «Γέροντας Πορφύριος. Τὸ χάρισμα τῆς πνευματικῆς πατρότητας.
- Ν. Νησιώτης. Ὁ ὁραματιστὴς τῆς ἐνότητας.
- Κάλλιστος Γουέαρ. Μία ὀρθόδοξη φωνὴ στὴ σύγχρονη Δύση.
- Μητέρα Τερέζα, ἡ “ἅγια τῶν φτωχῶν”.
- Ντ. Μονχέφερ. Ὁ μαρτυρικὸς ἀγώνας κατὰ τοῦ ναζισμοῦ.
- Μ. Ντ. Τούτου. Ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς ἰσότητος καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, μέριμνα γιὰ τοὺς πάσχοντες ἀπὸ AIDS.
- Μ. Γκάντι. Ὁ κήρυκας καὶ μάρτυρας τῆς εἰρηνικῆς ἀντίστασης.
- Δαλαί Λάμα. Ἐνας θρησκευτικὸς ἡγέτης χωρὶς πατρίδα»⁶² 62.

⁶⁰ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 52.

⁶¹ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 51.

⁶² ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 54.

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καί Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

Ἐρωτᾶται:

Αὐτὰ ἄραγε εἶναι τὰ ἀντιπροσωπευτικότερα παραδείγματα, στὰ ὁποῖα στεγάζεται ἡ μαρτυρία καί ἡ προσφορά τῆς πίστεως στό σύγχρονο κόσμο;

θ. Σέ ἄλλη ἐνότητα μέ θέμα: «Ἐλπίδα καί ἀγώνας γιά τή μεταμόρφωσή τοῦ κόσμου», δίδεται ὡς δραστηριότητα γιά τοὺς μαθητὲς τῆς Γ' Γυμνασίου «νὰ βροῦν στοιχεῖα γιά τὶς ὀψεις τῆς σύγχρονης θεολογίας:

-Θεολογία τῆς Ἀπελευθέρωσης - Φεμινιστικὴ Θεολογία»⁶³

Ἐρωτᾶται:

Εἶναι θεολογικὰ καί ἐπιστημονικὰ δυνατὸν νὰ διδάσκεται ἐπίσημα σὲ σχολεῖα καί δὴ σὲ μαθητὲς (14) ἐτῶν ὅτι ἡ σύγχρονη θεολογία συναποτελεῖται ἀπὸ τὴ Θεολογία τῆς Ἀπελευθέρωσης καί ἀπὸ τὴ Φεμινιστικὴ Θεολογία;

Τί ρόλο παίζουν τελικὰ, ἢ ὁραματίζονται ὀρισμένοι νὰ παίζουν στό μέλλον, αὐτὲς οἱ σκόπιμες θεολογικὲς κακοποιήσεις, μέ τὴν εἰσαγωγή τους στὰ σχολεῖα τῆς χώρας;

8. Οἱ προϋποθέσεις τῶν διδασκόντων τὸ ΜτΘ.

Ἀξίζει, στό σημεῖο αὐτό, μία ἐνδεικτικὴ ἀναφορὰ στὶς προϋποθέσεις ποὺ θέτει ὁ ΟΕ στό πρόσωπο τῶν διδασκόντων: Ἀποκαλυπτικὸ στοιχεῖο τῆς θρησκευτικῆς οὐδετερότητας καί τῆς ἀπορροδοξοποίησης ποὺ ἐπιχειρεῖται μέσῳ τοῦ ΟΕ ἀποτελοῦν τὰ ἐξῆς, ἐνδεικτικὰ καί χαρακτηριστικὰ: «Δὲν ὑφίσταται καμιὰ ἰδιαίτερη θρησκευτικὸν χαρακτήρα προϋπόθεση γιά νὰ διδάξει ἓνας δάσκαλος τὸ ΜτΘ. Μᾶλλον ἀπευκταῖες θὰ πρέπει νὰ θεωροῦνται τέτοιες προδιαθέσεις. Ἐνας ἄθρησκος ἢ ἀγνωστικιστῆς ἢ ἀδιάφορος μπορεῖ νὰ διδάξει μέ ἐπιτυχία τὸ ΜτΘ, ὅπως καί ἓνας θρησκευόμενος. Ἀντίθετα, ἓνας ζηλωτῆς θρησκευόμενος ἔχει μᾶλλον ἐξασφαλισμένη τὴν ἀποτυχία»⁶⁴.

Ἀναφέρεται ἀκόμη ὅτι «οἱ δάσκαλοι στὰ σχολεῖα τῆς σύγχρονης Πολυπολιτισμικῆς κοινωνίας εἶναι σημαντικὸ, κατὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ διαδικασία, νὰ ἀποστασιοποιοῦνται κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπὸ τὴ θρησκεία στὴν ὁποία ἐνδεχομένως ἀνήκουν εἴτε πατροπαράδοτα εἴτε ἀπὸ ἐπιλογή»⁶⁵, ὅταν εἶναι εὐρέως γνωστὸ καί ἀποδεκτὸ στὴν παιδαγωγικὴ ἐπιστῆμη ὅτι σὲ καμιὰ περίπτωση δὲν εἶναι ἀποδεκτὴ ἡ ἀποστασιοποίηση καί οὐδετερότητά τοῦ δασκάλου ἀπὸ τὸ ἀντικείμενο ποὺ διδάσκει, ὁποιοδῆποτε κι ἂν εἶναι αὐτό.

⁶³ ΠΣ - (Γυμνασίου), σ. 57.

⁶⁴ ΟΕ, σ. 268-269.

⁶⁵ ΟΕ, σ. 267.

Ηρακλή Ρεράκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καὶ Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Ἰδιαίτερη ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ γεγονός ὅτι, τόσο ὁ τρόπος σύστασης τῆς Ἐπιτροπῆς «ἐμπειρογνώμωνων» - με ἐμπειροτέχνες στὴν πλειοψηφία της-, ὅσο καὶ οἱ ἀπαράδεκτες - καὶ ἀπὸ παιδαγωγικῆς καὶ ἀπὸ θεολογικῆς πλευρᾶς - ἀλλαγές καὶ ἀνατροπές, ποὺ ἐπιφέρει τὸ νέο ΠΣ στὸν ὀρθόδοξο χαρακτήρα τοῦ ΜτΘ, πραγματοποιήθηκαν κρυφίως, ἀφοῦ μόνο μία ὀλιγομελῆς ὁμάδα αὐθαίρετα ἐπιλεγμένων θεολόγων γνώριζε καὶ συμμετεῖχε σ' αὐτὸ τὸ ἔργο, **χωρὶς νὰ ἐνημερωθεῖ ἢ νὰ ἐρωτηθεῖ κανεὶς**: οὔτε οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν (ὀρθόδοξοι καὶ μὴ, οὔτε οἱ Θεολογικὲς Σχολές, οὔτε οἱ θεολογικὲς Ἐνώσεις καὶ οἱ Σύνδεσμοι θεολόγων, οὔτε φυσικὰ οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μάλιστα, μετὰ ἀπὸ τὶς εὐλογες ἀντιδράσεις καὶ διαμαρτυρίες ποὺ ἔλαβαν χώρα, ζήτησε μόλις τὸν περασμένο Μάιο 2012, ἀνεπίσημα, νὰ συναντήσῃ τὴν ἐπιτροπὴ τῶν «ἐμπειρογνώμωνων» καὶ τοὺς σχολικοὺς Συμβούλους, προκειμένου νὰ ἐνημερωθεῖ, ὅταν τὸ ΠΔ εἶχε ἤδη ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὸν Αὐγούστο 2011 καὶ ἡ ἐφαρμογὴ του εἶχε ξεκινήσει πιλοτικὰ ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο 2011.

Ἵπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλα παιδαγωγικά, θεολογικά καὶ σὲ μεγάλο βαθμὸ πολιτικὰ ἐρωτήματα γιὰ τοὺς λεγόμενους «ἐμπειρογνώμονες»:

-Γιατί τὸ ΠΣ δὲν ἐφαρμόζεται καὶ στὰ μειονοτικὰ σχολεῖα τῆς Θράκης, ὅπου φοιτοῦν οἱ Ἕλληνες μουσουλμάνοι μαθητές, ἀφοῦ, μάλιστα, ρητὰ καὶ κατηγορηματικὰ ἀναφέρει ὅτι «ἀπευδύνεται ὄχι μόνο στοὺς Ἕλληνες ἢ στοὺς ὀρθόδοξους μαθητές, ἀλλὰ σὲ ὅλους, ἀνεξαιρέτως ἐθνικῆς καταγωγῆς ἢ θρησκευτικῆς καὶ ὁμολογιακῆς ταυτότητας»⁶⁶;

-Γιατί τὰ παιδιά αὐτὰ συνεχίζουν καὶ θὰ συνεχίσουν νὰ διδάσκονται μόνο τὴ θρησκεία τους, τὸ Ἰσλάμ, ἐνῶ ἐπιβάλλεται στὰ παιδιά ποὺ ζοῦν στὴν ὑπόλοιπη χώρα, χριστιανούς καὶ μὴ, νὰ διδάσκονται (8) διαφορετικὲς θρησκευτικότητες;

Εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες μουσουλμάνοι τῆς Θράκης δὲν ἐπιθυμοῦν μετατροπές καὶ ἀλλοιώσεις στὴν πίστη τους καὶ ὅτι κανεὶς δὲν τολμᾷ νὰ πεῖ λέξη γιὰ ὀποιαδήποτε ἀλλαγὴ τοῦ ΜτΘ στοὺς Ἕλληνες μουσουλμάνους μαθητές τῆς Θράκης, χωρὶς τὴ συνεννόηση καὶ τὴν ἐγκριση τοῦ Μουφτῆ τὴν ὁποία, εἶναι προφανές ὅτι δὲν θὰ παρεῖχε, υἱοθετώντας τὴν ταυτόχρονη διδασκαλία τοῦ Ἰσλάμ με ἄλλες θρησκείες.

Ἐρωτᾶται:

⁶⁶ ΠΣ - (Δημοσικοῦ καὶ Γυμνασίου), σ. 16

Ἡρακλῆ Περάκη,
Καθηγητοῦ χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ.
«Πολυπολιτισμικότητα καί Πολυθρησκευτικότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχολικῆς
θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

Μόνον ἡ ὀρθόδοξη πίστη θά μένει ἀνυπεράσπιστη στίς κάθε μορφῆς παρεμβάσεις καί ἐκμεταλλεύσεις καί μόνον αὐτή θά γίνεται μονίμως στόχος τῆς ἐκάστοτε πολιτικῆς ἐξουσίας καί τῶν αὐλιζομένων σ' αὐτήν;

Τελικά, μήπως μόνον ἡ ὀρθόδοξη πίστη μπαίνει στό στόχαστρο τῆς ἀποδόμησης; μήπως μόνον αὐτή δημιουργεῖ πρόβλημα στό σχέδιο τῆς Νέας Τάξης Πραγμάτων καί τῆς Παγκοσμιοποίησης, τέκνα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ πολυπολιτισμικότητα καί ἡ πολυθρησκευτικότητα, πού τόσο ἐμφατικά χρησιμοποιοῦνται στό νέο ΠΣ τοῦ ΜτΘ;

Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Ἐν ὄψει τῶν παραπάνω, θεωροῦμε ὅτι τὸ θέμα τῆς μετατροπῆς τοῦ χαρακτῆρα τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων μας ἀπὸ ὀρθόδοξο σὲ πολυθρησκειακό, ὅπως ἐπιχειρεῖται μέσα ἀπὸ τὸ νέο πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδῶν καί τὸν Ὁδηγὸ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ, εἶναι πολὺ σοβαρό: κάθε χρόνο πρόκειται νὰ λαμβάνουν θρησκευτικὴ ἀγωγή, με βάση αὐτὸ τὸ Πρόγραμμα, περίπου 900.000 παιδιὰ Δημοτικοῦ καί Γυμνασίου.

Γι' αὐτὸ, ἀπευθύνω προσωπικὴ παράκληση καί πρόταση στὸν Μακαριώτατο, προκειμένου νὰ καλέσει σὲ σύσκεψη ὅλους τοὺς Ἀρχιερεῖς, μαζί με ὅλους τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ θεολογικοῦ κόσμου, νὰ συζητήσουν, **χωρὶς χρονικοὺς περιορισμούς**, τὸ σοβαρὸ αὐτὸ θέμα, πού μέχρι τώρα διαχειρίστηκε καταχρηστικά μόνο μία μικρὴ ομάδα θεολόγων, κάτω ἀπὸ καθεστῶς κρυφίνου καί μυστικότητας.

Τὸ νέο Πρόγραμμα Σπουδῶν δὲν συνιστᾶ, σὲ καμία περίπτωση, ὀρθὴ μέθοδο θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καί **πρέπει νὰ ἀποσυρθεῖ**, ἐνῶ στὴ συνέχεια πρέπει νὰ ξαναγραφθεῖ ἐξαρχῆς ἀπὸ ἄλλη ἐπιστημονικὴ ομάδα ἐιδικῶν στὴ συγγραφὴ Ἀναλυτικῶν Προγραμμάτων ἢ Προγραμμάτων Σπουδῶν, πού θά λάβει ὑπόψη, τόσο τίς πραγματικὲς θρησκευτικὲς καί πολιτισμικὲς συνθῆκες τῆς χώρας μας, ὅσο καί τίς ἐπιταγὲς τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης.

Με ἀγάπη Χριστοῦ, ἀσπάζομαι τὴ σεβάσμια δεξιὰ σας,

Ἡρακλῆς Περάκης
Καθηγητής.

Ἑλένης Βασσάλου, καθηγήτριας Θεολόγου.

Ριζικές μεταρρυθμίσεις στὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας

1. Τὸ θέμα τῶν ριζικῶν μεταρρυθμίσεων στὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή γεννήθηκε καὶ ἀναπτύχθηκε μέσα σ' ἓνα ιδεολογικὸ πλαίσιο ἀπὸ τὴ Μεταπολίτευση καὶ μετὰ, τὸ ὁποῖο τὰ τελευταία χρόνια ἐπιδιώκει νὰ κάνει ἰδιαίτερος αἰσθητὴ τὴν αὐτοδικαίωσή του, πού ἀφορᾶ τὴν ἀνθρώπινη αὐτοδέωση.

(Ἡ ἱστορικὴ φράση «θά χωρίσουμε τὰ τσανάκια μας», πού περιελάμβανε τὸ χωρισμὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ τὴν ἀπομόνωσή της στὰ τοῦ οἴκου της, ἔρχεται κατὰ καιροὺς στὴν ἐπιφάνεια ἐξ ἀφορμῆς διαφόρων θεμάτων ὅπως ὁ πολιτικός γάμος, ὁ θρησκευτικὸς ὄρκος, ἡ πολιτικὴ κηδεῖα, ἡ ἀποτέφρωση τῶν νεκρῶν, ἡ κατάργηση τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ στὰ σχολεῖα, ἡ κατάργηση τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ἢ ἡ μετατροπὴ του σέ θρησκευσιολογία. Τελευταία, τέτοια θέματα μπῆκαν στό πρόγραμμα πολιτικῶν κομμάτων, λές καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ προβλήματα τῆς Ἑλλάδος). Στάση καθόλου τυχαία, ὅπως θά δεῖξουμε στὴ συνέχεια τοῦ θέματός μας.

2. Τὸ νέο Πρόγραμμα Σπουδῶν στὰ Θρησκευτικὰ Δημοτικοῦ καὶ Γυμνασίου, τὸ ὁποῖο σχεδίασε τὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτοῦτο, ἐξέδωσε τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ ἐφαρμόζεται πιλοτικά σέ 99 Δημοτικά καὶ 68 Γυμνάσια τῆς Ἑλλάδος δέν προέκυψε ὡς κεραυνός ἐν αἰθρῇ. Προετοιμάστηκε μεθοδικά ἀπὸ καιρό:

Οἱ τρεῖς ἐγκύκλιοι Στυλιανίδη προκάλεσαν σκόπιμα ἀσάφεια καὶ ταλαιπωρία, ὥστε ν' ἀναζητηθεῖ ἡ σωτήρια λύση, ἡ ὁποία ὅμως ἤδη εἶχε μεθοδικά σχεδιαστεῖ. Πρόκειται γιὰ τὴ γνωστὴ μέθοδο ἐπιβολῆς τῆς θέλησής τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς. Δημιουργοῦν τὸ πρόβλημα καὶ κατόπιν, ὅπως σχεδιάζουν, τὸ ἐπιλύουν ὡς δῆθεν σωτῆρες.

Ἐδῶ καὶ δέκα περίπου χρόνια ἐπιλεγμένοι ὁμιλητὲς καλλιεργοῦσαν συστηματικὰ στὰ θεολογικὰ συνέδρια τίς ἰδέες τοῦ Προγράμματος. Τελευταῖο ἐκβιαστικὸ ψευδοεπιχειρημὰ τους ἦταν “νὰ εἶναι τὸ μάθημα ὑποχρεωτικὸ γιὰ ὅλους τοὺς μαθητὲς, ἀκόμη κι ἂν γίνεῖ θρησκευσιολογικὸ, γιὰ νὰ μὴ φύγει ἀπὸ τὴν Ἐκπαίδευση”.

Ἀντιλαμβάνονταν ὅμως, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νὰ συμφωνήσῃ οἱ Ὁρθόδοξοι μαθητὲς νὰ διδάσκονται θρησκευσιολογία, γι' αὐτὸ τόνιζαν: «Ἡ ὑπόθεση τοῦ μαθήματος εἶναι μίᾳ ὑπόθεση καθαρὰ ἐκπαιδευτικὴ, ἄρα ἀρμόδιο εἶναι μόνο τὸ Ὑπουργεῖο

Ἐλένης Βασσάλου, καθηγήτριας Θεολόγου
Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική αγωγή από τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας

Παιδείας καὶ κακῶς ἐμπλέκεται ἡ Ἐκκλησία. Ἐμεῖς εἴμαστε ὑπάλληλοι τοῦ Ὑπουργείου. Ἡ Ἐκκλησία νὰ κάνει τὴν κατήχηση στό νάο». Αὐτή ἡ θέση, ἐκτός τοῦ ὅτι συμπορεύεται μέ τὴν ἐπιδίωξη χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, πρακτικά συντείνει στό διχασμό τῆς συνειδήσεως καὶ ἐν τέλει στήν πνευματική ἄλωση τῶν Θεολόγων καὶ τῶν Ὁρθόδοξων μαθητῶν, ἐφόσον ἡ πίστη τους ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας θά διαφέρει ἀπό τὴ θρησκευτικὴ τάση τῆς σχολικῆς κοινότητας.

Ἡ δὲ Ἐκκλησία ἀπομένει στή γωνία νὰ μαζεύει τίς στάχτες καὶ τὰ ἐρείπια τῆς μπερδεμένης ζωῆς τῶν παιδιῶν τῆς, ἐκείνων πού βάπτισε μέ τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γι'αὐτὴν τὴν κατάσταση θά ἔχουν βάλει τὸ λιθαράκι τους οἱ Θεολόγοι. Ὅμως στή λογικὴ τῶν μεταρρυθμιστῶν αὐτός ὁ διχασμός δέν εἶναι πρόβλημα, ἀφοῦ εἶναι μέρος τοῦ ὅλου σχεδίου.

Ἔτσι κατασκευοφάντηθηκε τὸ ὑπάρχον μάθημα ὡς ὁμολογιακό – κατηχητικό, καθὼς καὶ ὁ Ν.1566/1985.

Προκύπτουν, ὅμως, τὰ ἐξῆς πολὺ ἀπλά ἐρωτήματα:

1. Ἐφόσον οἱ συντάχτες τοῦ Π.Σ. ὁμολογοῦν ὅτι μέ τίς δικές τους ἐνέργειες καθάρθηκε τὸ μάθημα ἀπὸ τὸν κατηχητισμό, πῶς ἔρχονται ν' ἀναιρέσουν τὴν κάθαρση πού οἱ ἴδιοι ἔπραξαν;

2. Ἄλλωστε ὁ νόμος 1566/1985 προβλέπει τὸ σεβασμό τοῦ προσώπου τοῦ ἄλλου χωρὶς διακρίσεις, τὸ ἀπαραβίαστο τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, τὴ δημιουργικὴ καὶ κριτικὴ σκέψη, τὴν ἀντίληψη συλλογικῆς προσπάθειας καὶ συνεργασίας, ὥστε οἱ μαθητές ν' ἀναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, καὶ μέ τὴν ὑπεύθυνη συμμετοχὴ τους, νὰ συντελοῦν ἀποφασιστικά στήν πρόοδο τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, νὰ σέβονται τίς ἀνθρώπινες ἀξίες, νὰ διαφυλάσσουν καὶ νὰ προάγουν τὸν πολιτισμό, ν' ἀναπτύσσουν πνεῦμα φιλίας καὶ συνεργασίας μ' ὅλους τοὺς λαούς τῆς γῆς, προσβλέποντας σ' ἓναν κόσμον καλύτερο, δίκαιο καὶ εἰρηνικό.

Οἱ ἴδιες ιδέες, μέ διαφορετικὴ διατύπωση, ὑποστηρίζονται ἐπίσης, στό νέο Πρόγραμμα Σπουδῶν.

Ἐπομένως, τί εἶναι αὐτὸ πού ἐνόηλεσε τοὺς μεταρρυθμιστές;

Ἀπαντοῦν οἱ ἴδιοι στόν «Ὁδηγὸ Ἐκπαιδευτικοῦ σ. 22-23 ὅτι στό ἄρθρο 6 § 2 (τοῦ ἐν λόγω νόμου) πού ἀφορᾶ τὸ λύκειο, ὀρίζεται οἱ μαθητές «Νά συνειδητοποιοῦν τὴ βαθύτερη σημασία τοῦ ὀρθόδοξου χριστιανικοῦ ἡθους καὶ τῆς σταθερῆς προσήλωσης στίς πανανθρώπινες ἀξίες...». Αὐτὴ ἡ διατύπωση θεωρήθηκε ὅτι νομιμοποιεῖ τὸν ὁμολογιακὸ χαρακτήρα τοῦ ΜτΘ, καὶ εὐνοεῖ τὴν περιχαράκωσή του ἐντός τῆς Ὁρθοδοξίας, «ἐπιτρέποντας» τὴ διολίσθηση τῆς διδασκαλίας στήν κατήχηση. Θεωρήθηκε, ἐπίσης, ὅτι ἀντιφάσκει πρὸς τὸν προβλεπόμενο στόχο τῆς «διάπλασης ἐλεύθερων, ὑπεύθυνων καὶ δημοκρατικῶν πολιτῶν».

Προσωπικά ἀδυνατῶ νὰ ἐννοήσω τὴ λογικὴ, ὅτι ἂν τὸ ΜτΘ βοηθήσει τοὺς Ὁρθόδοξους μαθητές νὰ «συνειδητοποιοῦν τὴ βαθύτερη σημασία τοῦ ὀρθόδοξου χριστιανικοῦ ἡθους καὶ τῆς σταθερῆς προσήλωσης στίς πανανθρώπινες ἀξίες...» τότε διολισθαίνει στήν κατήχηση, ἡ ὁποία τάχα δὲ συνάδει πρὸς τὴ «διάπλαση ἐλεύθερων, ὑπεύθυνων καὶ δημοκρατικῶν πολιτῶν»!!! Δηλαδή, οἱ Ὁρθόδοξοι μαθητές δέν πρέπει νὰ διδάσκονται Ὁρθόδοξο χριστιανικὸ ἡθος; μήπως

Ἑλένης Βασσάλου, καθηγήτριας Θεολόγου
Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική αγωγή από τό Ὑπουργεῖο Παιδείας

αὐτό εἶναι κατήχηση καί ἐπομένως δέ γίνουσι ἐλεύθεροι, ὑπεύθυνοι καί δημοκρατικοί πολῖτες; Προφανῶς πρόκειται γιά σόφισμα καί παραχάραξη τῆς ἀλήθειας, πάνω στήν ὁποία χτίστηκε ὁ μύθος τῆς πολυπολιτισμικότητας.

Ὅμως ὁ νομοθέτης ἀκριβῶς αὐτό ζητᾶ στό 1ο ἄρθρο:

- Νά γίνονται ἐλεύθεροι, ὑπεύθυνοι, δημοκρατικοί πολῖτες, νά υπερασπίζονται τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία, τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα τῆς χώρας καί τή δημοκρατία, νά ἐμπνέονται ἀπό ἀγάπη πρὸς τόν ἄνθρωπο, τή ζωή καί τή φύση καί νά διακατέχονται ἀπό πίστη πρὸς τήν πατρίδα καί τά γνήσια στοιχεῖα τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσης. Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς τους συνείδησης εἶναι ἀπαραβίαστη.
- Τά ζητούμενα εἶναι τό ἓνα πλάι στό ἄλλο, ἀκριβῶς, ἐπειδή δέν συγκρούονται μεταξύ τους, ἀλλά συμπληρώνουν τήν ἐπιδιωκόμενη μὴ μὴ ὀρθόδοξο ἀπαλλάσσονται νομίμως.
- Εἶναι πασιφανές, ὅτι ἡ προαναφερθεῖσα θεώρηση τήν ὁποία ἀποδέχτηκαν οἱ συντάκτες τοῦ Προγράμματος Σπουδῶν καί τό Ὑπουργεῖο Παιδείας νομιμοποιεῖ μία προσχηματική δίοδο, ὥστε ὁ ὀρθόδοξος μαθητής νά ὀδηγηθεῖ σέ ἄλλους προσανατολισμούς, τάχα γιά λόγους ἐλευθερίας, ὑπευθυνότητας καί δημοκρατίας. Αὐτήν τήν προσχηματική δίοδο υἱοθέτησαν, ἐπίσης, οἱ δύο πρῶτες ἐγκύκλιοι Στυλιανίδη.

Εἶναι ὀρατό ὅτι ἐνδιαφέρει τοὺς μεταρρυθμιστές, νά μὴν ὑπάρχει στους ὀρθόδοξους μαθητές ὡς σημεῖο ἀναφοράς ὁ ξεκάθαρος προσανατολισμὸς τοῦ Χριστιανικοῦ ἡθους, ἀλλὰ νά συμφύρεται μέ ποικιλία ἀπόψεων κάθε προελεύσεως.

Γιατί μὴ γελιόμαστε. Ἀπόλυτα ἐλεύθεροι ἐπηρεασμῶν δέν ὑπάρχουν σέ κανένα πολιτισμὸ. Στήν ψυχή κάθε ἀνθρώπου εἶναι συνυφασμένες οἱ μνήμες ἀπὸ τό περιβάλλον πού γεννήθηκε καί τήν κοινωνία πού ζεῖ. Ὑποστηρίζεται, μάλιστα, ὅτι αὐτές οἱ μνήμες ἄρχονται ἀπὸ τήν περίοδο τῆς κυήσεώς του.

Ὁ συμφυρμὸς ὅμως ἀπόψεων καί προσανατολισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀλλάζουν κατὰ τά συμφέροντα, δημιουργεῖ πνευματική σύγχυση. Ἐτσι ἀνδρίζουν τά πάθη, ἀμβλύνονται οἱ προσωπικές ἀντιστάσεις, χάνεται ἡ διάκριση τῆς ἀλήθειας καί τῆς ἀξίας μίας ἐπιλογῆς, ὅποτε ἐπικρατοῦν χαοτικές συνδηχες στήν καθημερινή συνεννόηση καί προοπτική. Αὐτό ἤδη τό ζοῦμε στήν κοινωνία. Ἀπλῶς ὁ συμφυρμὸς δά γίνεται πλέον ἐπίσημα ἀπὸ τό σχολεῖο καί ἰδιαίτερα ἀπὸ τό ΜτΘ, μέ τό προσωπεῖο τῆς ἀπελευθέρωσης, τοῦ πλουραλισμοῦ, τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἰδιαιτερότητας τῶν προσώπων μίας πολυπολιτισμικῆς κοινωνίας...

3. Θέτουμε εὐθέως τό ζήτημα: Οἱ ὀραματιστές τῶν μεταρρυθμίσεων ποιόν ρώτησαν; Ἀπὸ ποιόν «πῆραν εὐχή» - ὅπως ταιριάζει σέ ὀρθόδοξους Θεολόγους - ἐγκριση γιά ριζικές μεταρρυθμίσεις; Μήπως ἀπὸ τόν ὀρθόδοξο ἐλληνικὸ λαό, ὁ ὁποῖος ἔχει τό κατοχυρωμένο δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, καθὼς καί τό δικαίωμα νά ἐξασφαλίζει τή μὴ μὴ ὀρθόδοξο ἀπαλλάσσονται νομίμως - διαπαιδαγώγηση καί ἐκπαίδευση τῶν τέκνων του σύμφωνα μέ τίς θρησκευτικές καί φιλοσοφικές του πεποιθήσεις;

Έλένης Βασσάλου, καθηγήτριας Θεολόγου
Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική αγωγή από τό Υπουργείο Παιδείας

Άν τό κριτήριό τῶν μεταρρυθμίσεων, ὅπως ὁμολογοῦν, εἶναι οἱ διεθνεῖς ἐξελίξεις, εἶναι πασιφανές ὅτι τό ΜτΘ παύει πλέον νά στοχεύει στήν ἀναγνωρισμένη καί νομικά κατοχυρωμένη ἀποστολή του - νά ἐξασφαλίζει τή μόρφωση καί ἐκπαίδευση πού ἐπιθυμοῦν καί δικαιούνται οἱ Ἕλληνες πολῖτες, σύμφωνα μέ τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις - ἀλλά θά ἄγεται καί θά φέρεται ἀπό τίς ἐκάστοτε διεθνεῖς ἐξελίξεις, ὅποτε ὁ λαός θά πατρонаρέται νά ἀποδέχεται τήν κάθε ἀλλαγή.

Ἐπισημαίνουμε ὅτι ἀκριβῶς αὐτός ὁ συνδυασμός συμφυρμού καί πατρонаρίσματος διευκολύνει τά μέγιστα τόν ἀπόλυτο πνευματικό ἔλεγχο τῶν προσωπικῶν πεποιθήσεων καί ἐπιλογῶν τῶν λαῶν ἀπό τήν ἐπιδιωκόμενη «Νέα Τάξη Πραγμάτων» γιά τόν 21ο αἰῶνα.

4. Ἄς ἔρθουμε τώρα στά πιό σοβαρά μεθοδολογικά - παιδαγωγικά προβλήματα πού δημιουργεῖ τό νέο Πρόγραμμα Σπουδῶν στά θρησκευτικά Δημοτικῶ καί Γυμνασίου, σύμφωνα μέ τίς ἐκτιμήσεις διδασκόντων στό πιλοτικό πρόγραμμα.

Συνήθως, κάτω ἀπό τήν κεντρική ἰδέα τῶν θεματικῶν ἐνοτήτων φιλοξενοῦνται πολλά καί ἑτερόκλητα ζητήματα, τά ὅποια πρέπει νά συνδεθοῦν ἔτσι ὥστε ν'ἀνταποκρίνονται στήν κεντρική ἰδέα. Αὐτό ἀποτελεῖ βασική δυσκολία τοῦ διδάσκοντος.

Τά θέματα ἀντιμετωπιζοῦνται ἀπό τό Πρόγραμμα ἐπιφανειακά, ὡς ἀφορμήσεις γιά νά μεταφερθεῖ ὁ μαθητής σέ δικές του παραστάσεις, σέ κοινούς τόπους ὅπως ἡ ἀγάπη, ὁ σεβασμός στόν ξένο, τόν διαφορετικό, χωρίς νά διακρίνει τό περιεχόμενο καί τούς στόχους τοῦ θρησκευτικοῦ χώρου τους.

«Οἱ μαθητές εἶναι ἀνώριμοι ν' ἀκούσουν τά θέματα καί νά τά δουλέψουν». Εἶναι φυσικό. Πρόκειται γιά μαθητές Δημοτικῶ καί Γυμνασίου πού καλοῦνται νά ἐπεξεργαστοῦν ὕλη τῆς Β' Λυκείου σέ μεγαλύτερη ἔκταση.

Τά πολλά κι'ἀσύνδετα ζητήματα κάθε θεματικῆς ἐνότητας συνοδεύονται ἀπό δεκάδες φωτοτυπίες, διότι δέν ὑπάρχει ἓνα βιβλίο. Οἱ μαθητές χάνονται, ἐπειδὴ ἀδυνατοῦν νά ἐντοπίσουν τί νά μελετήσουν.

Ἀναφορικά μέ τίς προτεινόμενες δραστηριότητες, οἱ μαθητές μένουν κυρίως στή διαδικασία τοῦ παιχνιδιοῦ καί λιγότερο στίς ἰδέες τῶν θεμάτων. Οἱ προσωπικές ἐντυπώσεις τους, συνήθως εἶναι συγκεχυμένες, ἐνῶ κατά τήν πλοήγηση στό διαδίκτυο συναντοῦν πληροφορίες συχνά συκοφαντικές ἢ παραθρησκευτικές, πού τούς ἐπιτείνουν τή σύγχυση. Αὐτό ἀπό μόνο του εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρό καί ἐπικίνδυνο. Πιθανόν νά ὀδηγηθοῦν σέ παραθρησκευτικά ἀδιέξοδα, ἂν δέν μπλέξουν μέ ἀκατάλληλες γιά τήν ἡλικία τους πληροφορίες.

Σύμφωνα μέ τό σύστημα διδασκαλίας ὁ διδάσκων μόνο συντονίζει τήν ὅλη διαδικασία, χωρίς νά ἐκφράζει κρίσεις ἂν ἡ πληροφορία πού παρουσιάζει ὁ μαθητής εἶναι ἐσφαλμένη. Δέν λέει «αὐτό εἶναι σωστό κι'ἐκεῖνο εἶναι λάθος», ἀλλ' ἀφήνει τούς μαθητές ν' ἀξιολογήσουν, ἐνῶ δέν διαθέτουν τίς προϋποθέσεις τῶν ἐιδικῶν γνώσεων καί βιωμάτων. Ὅλες οἱ ἀπόψεις ἀδιακρίτως γίνονται ἀποδεκτές μέ τό ζητούμενο, διότι ἔτσι γνωρίζουν τή διαφορετικότητα.

«Τό Π.Σ. ἐνδιαφέρεται κυρίως γιά τή διαδικασία, οἱ μαθητές νά ψάξουν, νά σκεφτοῦν, νά αἰσθανθοῦν. Δέν ἐνδιαφέρεται ἂν ἀποκομίσουν ἀντικειμενικές γνώσεις ἢ λανθασμένες ἐντυπώσεις. Ἡ φιλοσοφία τοῦ μαθήματος εἶναι «πές στά παιδιά 10 πράγματα καί ἄφησέ τα». Στήν πράξη δέν ἀποκομίζουν κάτι ἰδιαίτερο».

Ἐνας ἀπό τούς διδάσκοντες σέ πιλοτικό σχολεῖο μοῦ ἀνέφερε ὅτι «νιώθει σά νά τόν ἔχουν καλέσει σέ ἓνα τραπέζι, ὅπου ὑπάρχουν 100 φαγητά γιά νά τά δοκιμάσει καί στό τέλος φεύγει

Ελένης Βασσάλου, καθηγήτριας Θεολόγου
Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική αγωγή από τό Υπουργείο Παιδείας

χωρίς νά ἔχει τή γεύση κανενός». Ἄν αὐτό συμβαίνει μέ τόν διδάσκοντα, τί μπορούμε νά ποῦμε γιά τό μαθητή.

Ἔτσι ἡ ἀνάλυση τοῦ Προγράμματος περί «χειραφετήσεως τῶν μαθητῶν καί σχηματισμοῦ μίας πραγματικά ἀκριβοδίκαιης εἰκόνας στά προτεινόμενα θέματα τῶν ἐνοτήτων» ἀποδεικνύεται ἐξωπραγματική. Ἡ δέ ἀντίληψη ὅτι μέ τό νέο Πρόγραμμα «τίποτε δέν θεωρεῖται δεδομένο, καμιά ἐξουσία δέν εἶναι ὑπεράνω κριτικῆς, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ», ἀποδεικνύεται τόσο ἐπιπόλαιη (σ.21), ἐνῶ ἐδραιώνει τό μαθητή σέ ἐλλιπεῖς καί ψεύτικες ἐντυπώσεις καί ἐν τέλει στήν οἴηση πού δέν ὠφελεῖ σέ καμιά ἡλικία, πόσο μᾶλλον σέ μικρά παιδιά. Ὑπό τίς προηγούμενες συνθήκες, ἡ προβαλλόμενη χειραφέτηση ταυτίζεται μέ τήν προμελετημένη παγίδευση.

5. Σύμφωνα μέ τήν Ὁρθόδοξη Θεολογία, ὑπάρχουν πολύ σοβαρά θεολογικά ζητήματα στό Π.Σ. τά ὁποῖα «συμπτωματικά» τά συναντᾶμε στίς ἰδέες τῆς Θεοσοφίας, τῆς Μασονίας, τῆς Ν. Ἀκρόπολης κ.ἄ. νεοεποχίτικων παραθρησκευτικῶν ὁμάδων στόν Τόπο μας.

Θά ξεκινήσω ἀπό τή μαρτυρία μίας δασκάλας, ἡ ὁποία μοῦ ἀπάντησε περιχαρῆς: «Τώρα δέν διδάσκουμε τό Χριστιανισμό, ἀλλά τίς θρησκείες. Ἀφήνουμε τά δογματικά κι αὐτό μᾶς δίνει μεγάλη ἐλευθερία νά βγάλουμε συμπεράσματα».

Ὅταν τή ρώτησα «πῶς διαχειρίζεται τά ἀντίθετα στοιχεῖα πού ὑπάρχουν μεταξύ τῶν θρησκειῶν π.χ. ἡ γυναίκα στό Ἰσλάμ ἀντιμετωπίζεται μέ σκληρότητα καί ἀπαξίωση, ἐνῶ στό Χριστιανισμό...», πρὶν προλάβω νά τελειώσω τή φράση ἀπάντησε: «Ναί, ἀλλά στό Χριστιανισμό οἱ γυναῖκες δέν μπαίνουν στό ἱερό». Πῆγα νά διορθώσω τό συνειρμό της. Πρὶν προλάβω, ἀπαντᾶ πάλι: «Ὅλοι ἔχουμε ἀνάγκη νά πιστεύουμε κάπου. Αὐτό πρέπει νά φανεῖ. Καμιά θρησκεία δέν προάγει τά μίσση. Ὑπάρχουν συμβολισμοί σέ κάθε θρησκεία. Αὐτό πού ἔχει σημασία εἶναι νά δημιουργήσουμε σκεπτόμενους ἀνθρώπους».

Ἡ δασκάλα, βεβαίως, δέν εἶχε θεολογικές γνώσεις, ὁπότε εἶναι σ' ἓνα βαθμό ἀναμενόμενα αὐτά πού εἶπε. Ὅμως, ἐπιβεβαιώθηκαν τά θεολογικά προβλήματα πού ἐντοπίζονται στό ἐν λόγω Πρόγραμμα. Ἐνδεικτικά ἀναφέρουμε:

«Ἀπουσιάζει ἡ σημαντικότερη γνώση ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ Σωτήρας τοῦ κόσμου. Γιά αὐτήν τήν Ἀποκάλυψη ὁ Χριστός ἔστειλε τούς Μαθητές Του «εἰς πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. 28, 19) κι ἔμεῖς δέ θά τή λέμε οὔτε στόν Τόπο μας...» Γιά τό Πρόγραμμα ὁ Χριστός εἶναι Θεός, ὅπως θεοί ὑπάρχουν σέ κάθε θρησκεία. Εἶναι δάσκαλος, ὅπως ὑπάρχουν οἱ μεγάλοι δάσκαλοι τῶν θρησκειῶν Μωάμεδ, Κομφούκιος καί Βούδας.

Ἡ ἀναφορά στήν Κυριακή, στή σημασία τῆς καμπάνας, τοῦ ναοῦ, τῶν κεριῶν, τῶν εἰκόνων, τοῦ Σταυροῦ γίνεται ἡ ἀφορμή γιά νά γνωρίσουν οἱ μαθητές τό Σάββατο τῶν Ἑβραίων τή συναγωγή, τήν Παρασκευή τῶν Μουσουλμάνων, τό τζαμί, τόν ἱμάμη καί ὅλα τά σχετικά μέ τήν προσευχή στό Ἰσλάμ, καί τά Σύμβολα τῶν θρησκειῶν τοῦ κόσμου.

Στή «χαρά τῆς γιορτῆς, Τά Χριστούγεννα» τό εἰδικό βάρος τοῦ θέματος δέν πέφτει στήν ἐνανθρώπηση τοῦ Σωτήρα τοῦ κόσμου, ὅπως θά ἀναμέναμε, ἀλλά στήν ἐννοια «γιορτάζω ἐγώ ὁ ἄνθρωπος, ὅποιος κι ἂν εἶμαι, ὅ,τι κι ἂν πιστεύω». Κέντρο ὁ ἄνθρωπος, ὄχι ὁ Χριστός. Ὁ Χριστός παρουσιάζεται ὡς δῶρο στόν ἄνθρωπο. Τό πρόσωπό του ἀποκόπτεται ἀπό τό ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστός Κύριος» (Λουκ.2,11) γιά ὅλο τόν κόσμο.

Ελένης Βασσάλου, καθηγήτριας Θεολόγου
Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική αγωγή από τό Ύπουργείο Παιδείας

Γιαυτό προτείνεται από τό Πρόγραμμα, ως πρώτη δραστηριότητα, ή γιορτή γενεθλίων ενός μαθητή στην τάξη... αντί νά προταθεί γιορτή μέ τά νοήματα τής Γεννήσεως του Χριστού. Παράλληλα παρουσιάζονται οι σημαντικές γιορτές των Έβραίων, των Μουσουλμάνων και των Ίνδουιστών, ενώ έμπεδώνονται μέ αντίστοιχες δραστηριότητες. Π.χ. οι μαθητές μπορούν νά τοποθετήσουν πάνω σέ ένα μεγάλο χαρτόνι φωτογραφίες από όλα τά προηγούμενα θέματα και νά γράψουν τά δικά τους συμπεράσματα. Μέ ποιές ειδικές γνώσεις;

Προσεγγίζοντας προσεκτικά τό πνεύμα του Προγράμματος, αντιλαμβανόμαστε, τί έννοούν όταν ισχυρίζονται ότι οι άφορμήσεις του γίνονται από τό Χριστιανισμό. Ουσιαστικά ό Χριστός χρησιμοποιείται άπλως ως πέρασμα για τήν ανάδειξη των προσωπικών θρησκευτικών και πολιτιστικών αντιλήψεων του άνθρώπου. Ο άνθρωπος είναι τό κέντρο, όχι ή Αποκάλυψη του Θεού.

Στό ίδιο μοτίβο κινούνται, στή συντριπτική τους πλειοψηφία, οι θεματικές ένότητες: Σ'όλες τίς θρησκείες οι άνθρωποι προσεύχονται, έχουν ιερούς τόπους, ιερά βιβλία, μεγάλους δασκάλους - ανάμεσά τους είναι ό Χριστός, ό Μωάμεδ, ό Κομφούκιος και ό Βούδας - νηστεύουν, ασκούνται, έχουν σύμβολα. Όλες έχουν άγίους όπως τους «Βούδα, Κομφούκιο, Μωάμεδ, Βισνού (Κρίσνα), Δαλάι Λάμα, Γκάντι και πολλά άλλα πρόσωπα, ιστορικά ή μυθικά».

Συνεξετάζονται δηλ. ως «άγιοι άνθρωποι» ιστορικά και μυθικά πρόσωπα των θρησκειών ισότιμα, ανεξαρτήτως αν μετέχουν στην αλήθεια και τή ζωή του Θεού ή βρίσκονται στό χώρο τής φαντασίας των ειδωλολατρικών έπινοήσεων. Ο Γέροντας Πορφύριος ύπάρχει στην ίδια κατηγορία μέ κοινωνικούς εργάτες και μέ τό λειτουργό τής βουδιστικής μαγείας Δαλάι Λάμα.

Στά πλαίσια τής διδασκαλίας των έορτών "τά γενέθλια του Μωάμεδ", "ή γιορτή σωτηρίας των Έβραίων", "τό φεστιβάλ των φώτων των Ίνδουιστών", "οι έορτές του Βουδισμού, όπως ό χορός του δράκου στην Κίνα", οι μαθητές θά μελετήσουν, επίσης, τήν ιστορία τής Ρούθ τής Π.Δ. και τήν παραβολή του σπλαχνικού Σαμαρείτη τής Κ.Δ. Μεταξύ δέ των δραστηριοτήτων θά κατασκευάσουν κολλάζ - ψηφιδωτό, χρησιμοποιώντας γνώσεις από τό χώρο του Χριστιανισμού και των όμολογιών του, καθώς και των θρησκειών.

Όπως αναφέρει ό σχετικός πίνακας θά περιλαμβάνονται «φωτογραφίες ναών, όνόματα κοινοτήτων, σύμβολα και χρώματα θρησκειών, αγάλματα, εικόνες κ.ά.», ενώ στό κέντρο οι μαθητές θά γράψουν «ένα σύνθημα / τόν τίτλο τής ένότητας» πού μόνοι τους θά συναποφασίσουν. Στό Πρόγραμμα δέν ύπάρχει θρησκευτικό στοιχείο πού νά μήν τό επιστρατεύσουν. Όλος αυτός ό συμφορμός τί και ποιόν έξυπηρετεί;

Αν τό Πρόγραμμα δέ στόχευε στό θρησκευτικό συγκρητισμό, θά μπορούσε κάλλιστα νά διδάξει τά στοιχεία των θρησκειών, χωρίς νά τά συνδέσει μέ άφηγήσεις τής Αγίας Γραφής.

Ο Χριστός ως καλός Σαμαρείτης έρχεται ν' άπελευθερώσει τόν άνθρωπο πού πέφτει στους ληστές (τήν πολύμορφη άμαρτία) και νά τόν οδηγήσει στην ίαση μέσα από τή θεραπεία πού του προσφέρει ή μυστηριακή ζωή στην Έκκλησία. Δέν προσέφερε κανένα πολύχρωμο συνοθύλευμα άνθρωπίνων έπινοήσεων.

Αυτή ή τακτική, νά βρίσκουμε έρείσματα στό λόγο τής Αγίας Γραφής προκειμένου νά πετύχουμε τή σύγκλιση των θρησκευτικών άξιων πού θά στηρίξουν τή «δημιουργία μίας σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας» σύμφωνα μέ τίς διεθνείς έξελίξεις του 21ου αιώνα - δέν απέχει από τους στόχους τής Alice Ann Bailey (1880-1949), όπως τους όραματίζεται στό βιβλίο τής «Τά προβλήματα τής ανθρωπότητας, κεφ. Στ', Τό πρόβλημα των Έκκλησιών», σ. 183- 239».

Ελένης Βασσάλου, καθηγήτριας Θεολόγου
Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική αγωγή από τό Υπουργείο Παιδείας

Η Bailey προτείνει στους Θεοσοφιστές ν' απομονώσουν τις αλήθειες που είναι ουσιώδεις για την πρόοδο και τή φώτιση του ανθρώπου και νά απορρίψουν εκείνες τις αλήθειες που είναι επιδεικτικές αμφισβητήσεως. Νά καθορίσουν τό δρόμο τής σωτηρίας που πρέπει ν' ακολουθήσουν οι Έκκλησίες. Τό κλειδί τής αλήθειας βρίσκεται στην ένοποιητική δύναμη τής Συγκριτικής Θρησκείας.

Μόνο οι αρχές και οι αλήθειες που είναι παγκοσμίως αναγνωρισμένες νά έχουν τή θέση τους στην κάθε θρησκεία.

Όλες οι θρησκείες νά θεωρούνται ότι προέρχονται από μία μεγάλη πνευματική πηγή, από την οποία είναι αναπόφευκτο νά προβάλλει ή καθολική παγκόσμια θρησκεία. Δέν θά υπάρχουν τότε ούτε χριστιανοί ούτε ειδωλολάτρες, ούτε Ίουδαίοι ούτε έθνικοί, άλλ'άπλως και μόνον ένα μεγάλο σώμα πιστών, που θά προέρχονται απ'όλες τις τρέχουσες θρησκείες.

Αυτοί θ'αποδέχονται τις ίδιες αλήθειες, όχι ως θεολογικές αντιλήψεις, άλλ'ως ουσιώδεις για την πνευματική ζωή και θά στέκουν ένωμένοι πάνω στό βάθρο τής αδελφότητας και των ανθρωπίνων σχέσεων. Μία τέτοια Παγκόσμια Θρησκεία δέν αποτελεί νωχελή όνειροπόληση, αλλά κάτι τό όποιο σήμερα προσλαμβάνει σαφή μορφή.

Συμπληρώνει: «στόν κόσμο του μέλλοντος οι άνθρωποι παντού και οι όπαδοί κάθε θρησκείας, νά τηρούν τις ίδιες άγιες ήμέρες και νά ένώνονται για νά τιμούν τις ίδιες γιορτές».

Αυτές οι αρχές τής Θεοσοφίας που είναι επίσης, αρχές τής Μασονίας, τής Νέας Ακρόπολης και τόσων άλλων παραθρησκευτικών ομάδων κοινής κοσμοθεωρίας, περνάνε μέσα από τή δίοδο τής επικοινωνίας των λαών, τή συγκριτική μελέτη των πολιτισμών, τή φιλοσοφία των θρησκειών, μέσα από την αναζήτηση δυνάμεων αυτοθεραπείας και μεταμόρφωσης κ.ά. Για τις ομάδες αυτές ό Χριστός δέν είναι ό Σωτήρας του κόσμου, αλλά ένας μύστης, ένας δάσκαλος. Κατ'αυτούς, όψεις τής αλήθειας υπάρχουν σ' όλες τις θρησκείες του κόσμου.

Μέ τέτοιες θέσεις, αντιλαμβάνεστε ότι ό Κύριος ήμών Ίησους Χριστός «έκανε λάθος» που έγινε άνθρωπος, δέν χρειάζόταν νά προσλάβει τήν ανθρώπινη φύση μας. Κατ'αυτούς, είναι στή δυνατότητα του ανθρώπου νά προσλάβει τήν υπάρχουσα αλήθεια και νά αναδείξει τή «χριστική του συνείδηση», τή συνείδηση του φωτισμένου, που γνωρίζει ότι ή ουσία του Πατέρα/ Μητέρα Θεού τής Δημιουργίας υποτίθεται ότι υπάρχει μέσα του, γι' αυτό μπορεί νά ένώνεται μαζί της. Είναι ό ίδιος Θεός. (Στόν όρο Πατέρα/Μητέρα Θεού τής Δημιουργίας φιλοξενούνται οι πιο όνομαστές άρσενικές και θηλυκές θεότητες των θρησκειών).

Τελειώνοντας αυτή τή συνοπτική προσέγγιση, εκτιμώ ότι, για τις απόψεις και επιδιώξεις τής Θεοσοφίας και των ομάδων της, τό νέο Π.Σ. του ΜτΘ, αν δέν είναι δάκτυλός τους, αποτελεί τό καλύτερο δώρο που θά μπορούσαμε νά τους προσφέρουμε. Διότι μέσα στις πρωταρχικές τους επιδιώξεις είναι νά διδάσκονται πλέον οι φιλοσοφίες και οι πρακτικές τους στά σχολεία, π.χ. μέσα απ'τά προγράμματα αγωγής υγείας και άλλους συναφείς τρόπους.

Σας θυμίζω ότι τό Σεπτέμβριο του 2009 προγραμματίσθηκαν από Σχολικό Σύμβουλο Φυσικής Αγωγής σεμινάρια για όλους τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Έκπαίδευσης μέ θέμα «Η Γιόγκα στην Έκπαίδευση», μέσα από τά όποια ή όργάνωση του Σατυανάνα σκοπευε νά περάσει τό διαλογισμό τής Νίντρα Γιόγκα στην έκπαίδευση.

Έλένης Βασσάλου, καθηγήτριας Θεολόγου
Ριζικές μεταρρυθμίσεις στη θρησκευτική αγωγή από τό Ύπουργείο Παιδείας

Τά σεμινάρια έπειτα από διαμαρτυρίες ματαιώθηκαν. Υποψιάζομαι ότι εκείνο πού δέν έχουν μέχρι τώρα καταφέρει οι παραθρησκευτικές οργανώσεις, νά εισχωρήσουν δηλαδή στην εκπαίδευση, τούς τό προσφέρει έμμεσα, χωρίς περίσκεψη τό έν λόγω Πρόγραμμα.

Είναι καταφανές ότι οι μαθητές μας, ως άθωράκιστοι και άνυποψίαστοι - έπειδή οι συμφυρμένες γνώσεις θά προσφέρονται από τό σχολείο - πού είναι ο χώρος έμπιστοσύνης τους και έπομένως αποτελεί έγγύηση γι'αυτούς - θά γίνουν εύκολη λεία, χάνοντας σταδιακά και άνεπαίσθητα τίς Όρθόδοξες αντίστάσεις τους. Μή γένοιτο.

Τελικά, ποιός είναι ο άληθινός στόχος του ΜτΘ; Γιατί τό Π.Σ. συγγεί τον άναντίρρητα οφειλόμενο σεβασμό πρós τήν έτερότητα μέ τή μή διάκριση τής αλήθειας;

Στήν Όρθόδοξη Έκκλησία μαθαίνουμε νά ζούμε και νά πορευόμαστε μέ τόν Χριστό, έπειδή "χωρίς έμοῦ οὔ δύνασθε ποιείν οὔδέν" (Ιω. 15,5). Απ'Αυτόν θωρακίζεται ή ζωή, έμπνέεται ή σκέψη, τό κοινωνικό έργο, διασώζονται οι ανθρώπινες σχέσεις, καταργούνται οι κοινωνικοί αποκλεισμοί, γιά τούς όποιους ενδιαφέρεται τό Π.Σ.

Τό πρόσωπο και ή ζωή του αποκτᾶ αξία, όχι έπειδή θά βασιλεύσει, γενικά και άπροσδιόριστα, ή αγάπη, ο σεβασμός τής έτερότητας, ή ειρήνη, ή δικαιοσύνη, αλλά έπειδή ο άνθρωπος, έν Χριστῷ, έχει τή δυνατότητα νά μετέχει αιώνια στή δόξα τής έτερότητας Έκείνου, ο Όποίος, ένῶ είναι άλλότριος ως πρós τή φύση, γίνεται οικείος στόν άνθρωπο ως πρós τή δόξα, μέ τίς έέργειές Του.

Αυτή λοιπόν ή μέγιστη δυνατότητα τής κατά χάριν και έν Χριστῷ θέωσης είναι τό άληθινό ζητούμενο, πού ύψώνει πάνω από κάθε φθορά τίς ανθρώπινες σχέσεις και τίς ανάγει στή σφαίρα τής κοινωνίας μέ τόν άπόλυτα Άγιο Θεό.

ὄρθρος

Ἑστία Πατερικῶν Μελετῶν

ΗΜΕΡΙΔΑ: "ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ἢ ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ";
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ 19-5-2012

Δημητρίου Νατσιού, Διδασκάλου.

**«Τό κακό θά μᾶς ἔρθει ἀπό τούς διαβασμένους. Θά βγοῦν πράγματα ἀπό τό Σχολεῖο πού ὁ νοῦς σας δέν φαντάζεται!»
(ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός).**

Στόν τόπο πού κρεμοῦσαν οἱ καπεταναῖοι τ' ἄρματα, κρεμοῦν οἱ γύφτοι τά νταούλια». Συνοψίζει, νομίζω, εὐθύβολα ἡ λαϊκή θυμοσοφία αὐτό πού συμβαίνει τοῦτες τίς ἡμέρες στήν πατρίδα μας. «Θεέ μου τί βλέπομεν στίς μέρες μας» ἀναφωνοῦσε ὁ πατριδοφύλακας στρατηγός Μακρυγιάννης, βλέποντας τούς καντιποτένιους τῆς ἐποχῆς του νά βυσοδομοῦν ἐναντίον τῆς αἰματοκυλισμένης πατρίδος. «Θεέ μου τί βλέπουμε στίς μέρες μας» ἀναφωνοῦμε καί ἐμεῖς, ἰδίως σήμερα, 19 Μαΐου ἡμέρα ὀδύνης καί μνήμης τῆς Γενοκτονίας τῶν Ρωμηῶν τοῦ Πόντου, βλέποντας «τίς ἀνδωποκάμπιες πού μαράζωσαν τό ὀλόδροσο δέντρο τῆς φυλῆς μας» καταπῶς θά 'λεγε ὁ Φώτης Κόντογλου, αὐτούς πού μαγαρίζουν τήν ἱστορία μας καί χλευάζουν ἥρωες σάν τόν ἀθάνατο Κολοκοτρώνη νά συνωστιζονται στά ἔδρανα τῆς Βουλῆς. Ἄν τίς τύχες τῆς ἐμπερίστατης πατρίδας μας, τίς ἀναλάβουν οἱ ξιπασμένοι ἐκκλησιομάχοι, τότε ὅπως λέει ὁ ποιητής, «τό πῖο φρικτό ναυάγιο θά ἦταν νά σωθοῦμε». Ἄν δέν γίνουμε Νινευῖτες, σωτηρία δέν πρόκειται νά ὑπάρξει. Κι' ἂν θέλουμε νά ἀπομείνει μαγιά πρέπει νά ξεκινήσουμε ἀπό τό δημοτικό σχολεῖο, ὅπου ἀκόμη ἀντικρίζουμε τήν δροσιά καί τήν ἀδωότητα τοῦ παραδείσου.

Ὅμως καί ἐδῶ πρόλαβε ἡ ἐθνομηδενιστική λέπρα νά ἐνσταλάξει τίς ἀκαθαρσίες της. Κάποιοι ὅμως ἐντόπιζαν ἀπό τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '80, τῆς δεκαετίας τῆς φρίκης αὐτό πού προφήτεψε ὁ ἅγιος ἐθναπόστολος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. «Θά βγοῦν πράγματα ἀπό τά σχολεῖα πού ὁ νοῦς σας δέν φαντάζεται».

Τό 1984 τό ἡσύγιο καί ταπεινό περιβόλι τῆς Παναγίας μας, κρούει τόν κώδωνα τοῦ κινδύνου γιά τήν παιδεία. Ἐγραψαν οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες «Ἀπό πολλά χρόνια τώρα γίνεται συστηματική προσπάθεια διαρκῶς ἀξανομένη νά πολεμηθεῖ ἡ πίστη. Νά βγεῖ ἀπό τά ἑλληνικά σχολεῖα ὁ Χριστός. Νά διαστρεβλωθεῖ ἡ ἱστορία μας. Νά εὐτελισθεῖ ἡ σημασία τῶν μεγάλων ἑορτῶν, τῶν Χριστουγέννων καί τοῦ Πάσχα, πού τόσο ζεῖ ὁ λαός μας. Νά παύσει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νά εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους μας. Νά καταντήσουν τά παιδιά εὐκολὴ λεία κάθε νοητοῦ ἢ φανεροῦ θηρίου».

Δημητρίου Νατσιού, Διδασκάλου,

*«Τό κακό θά μᾶς ἔρθει ἀπό τούς διαβασμένους. Θά βγούν πράγματα ἀπό τό Σχολεῖο πού ὁ νοῦς σας
δέν φαντάζεται» (ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός)*

Δυστυχῶς ὅλα αὐτά τὰ βιώνουμε σήμερα στά σχολεῖα, πού ἀντί νά εἶναι θεματοφύλακες τῶν τιμαλφῶν ἀξιών τοῦ Γένους μας, «γυμνάσια πίστεως, ἀρετῆς καί ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα», ὅπως τὰ ὀραματιζόταν ὁ πρῶτος καί τελευταῖος Ὀρθόδοξος Κυβερνήτης, ὁ Ἰω. Καποδίστριας, μεταβλήθηκαν σέ μάνδρες ἀφιλοπατρίας, ἀπιστίας καί γλωσσικῆς ἀφασίας. Ποῦ; Στὴ χώρα τῆς Φιλοκαλίας. Ἐδῶ εἶχαμε καί ἔχουμε ἄφθονα τὰ πολυτίμητα τζιβαίρικὰ, στά κελάρια τοῦ πατρογονικοῦ μας σπιτικοῦ· τὰ περιφρονήσαμε καί σπεύσαμε νά τραφοῦμε μὲ τίς γουρουντροφές, τὰ ξυλοκέρατα τῶν Εὐρωπαίων καί καταντήσαμε παλιόψαθα τῶν ἐθνῶν.

Σήμερα, σεβαστοὶ Πατέρες, κυρίες καί κύριοι, στά σχολεῖα ζοῦμε, ὅσοι ἔχουμε ἀνοιχτά κι' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας, μιά Πνευματικὴ Γενοκτονία. Οἱ ἐχθροί, οἱ κρυοροδογκονιάρηδες Γραικύλοι τῆς σήμερον, χτυποῦν δόλια καί ὑπουλα τρία κυρίως μαθήματα. Τὴν ἱστορία πού συντηρεῖ τὴν ἐθνικὴ μνήμη, τὰ θρησκευτικὰ, διότι παιδαγωγοῦν εἰς Χριστὸν καί τὴν γλῶσσα. Στὸ δημοτικὸ Σχολεῖο, χωρὶς νά ὑποτιμῶ κανένα ἄλλο μάθημα, τὸ μάθημα τῆς "Γλώσσας" εἶναι τὸ σημαντικότερο. Μέχρι τὸ 2000, ὅταν πήραμε τὰ νέα βιβλία γλώσσας - "περιοδικὰ ποικίλης ὕλης" ὅπως ἀπροκάλυπτα τὰ ὀνομάζω- τὸ μάθημα τῆς Γλώσσας ἀνακεφαλαίωνε ὅλα τὰ ἄλλα μαθήματα καί τὰ ἐνοποιῶσε καθὼς στὴν ὕλη του ὑπῆρχαν κείμενα ἀπὸ τὴν Ἱστορία, τὰ θρησκευτικὰ, τὴ Γεωγραφία, τὴ Λαογραφία, κείμενα ἀναφορᾶς στὴν παράδοση τοῦ Γένους μας. Γι' αὐτὸ καί παλαιότερα ὀνομάζονταν ἀναγνωστικὰ· μὲσω αὐτῶν τῶν βιβλίων ὁ μαθητὴς δέν μάθαινε μόνον νά διαβάξει, ἀλλὰ γινόταν ἀνάγνωσις τοῦ Πολιτισμοῦ μας.

Ἐπιπλέον ὁ δάσκαλος πρωτίστως - «σχολεῖο ἴσον δάσκαλος» μᾶς κανοναρχεῖ ὁ Παλαμᾶς - καί τὸ ἀναγνωστικὸ ἀποτελοῦν γιὰ τὸν μικρὸ μαθητὴ ἐνσάρκωση τῆς κοινωνίας στὴν ὁποία τὸ σχολεῖο τὸν ὀδηγεῖ. Τὰ νέα βιβλία γλώσσας χρηματοδοτήθηκαν κατὰ 75% ἀπὸ τὴν πάλαι ποτέ Εὐρωπαϊκὴ καί νῦν Γερμανικὴ Ἐνωση καί τὸ ὑπόλοιπο 25% ἀπὸ ἐθνικοὺς πόρους δηλαδὴ 2—3 ἐκδοτικοὺς οἴκους. Γι' αὐτὸ καί πρὶν φθάσουν τὰ βιβλία στά σχολεῖα, εἶχαν κυκλοφορήσει τὰ πανάκριβα βοηθήματα, γι' αὐτὸ καί εἶναι γραμμένα σέ γλῶσσα δυσνόητη. Εἶναι ντροπὴ νά κυκλοφοροῦν βοηθήματα γιὰ βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ. Καί βέβαια ἡ συγγραφή τους εἶχε ἀνατεθεῖ σέ συγγραφικὲς ομάδες, στίς ὁποῖες προΐσταντο πανεπιστημιακοὶ πού εἶχαν καταδέσει διαπιστευτήρια προοδευτισμοῦ - τύπου Ρεπούση ἢ Δραγώνα ...

Στά νέα βιβλία γλώσσας τοῦ Δημοτικοῦ καί τοῦ Γυμνασίου ἔχουμε γιὰ πρώτη φορά στὴν ἱστορία ὑποχώρηση τοῦ λογοτεχνικοῦ κειμένου κατὰ 70% καί τὴν εἰσαγωγὴ νέων κειμενικῶν εἰδῶν ὅπως: συνταγὲς μαγειρικῆς, μικρὲς ἀγγελίες, διαφημίσεις, ἀφίσσες, ὀδηγίες χρήσης συσκευῶν, κόμικς, ἄρθρα ἀπὸ ἐφημερίδες καί περιοδικὰ· στὸ Γυμνάσιο κυριαρχεῖ ἡ πρόωρη σεξουαλικὴ ἰσχυρότητα, τὰ ἀνούσια κείμενα, ἀντιρατσιστικὲς ὑστερίες, τὸ ἰδεολόγημα τῆς πολυποτισμικότητος, κείμενα ἀπαισιόδοξα, καταθλιπτικά, πού ἐξωραΐζουν τὸν καταναλωτισμὸ, κείμενα χωρὶς ἀξίες καί ἰδανικά, πού προβάλλουν τὴν ἀτομικότητα καί βάλλουν εὐθέως κατὰ τῆς πίστεως καί τῆς πατρίδας μας. Τὸ ἐπιχείρημα τῶν ἀρμοδίων εἶναι ἡ προσαρμογὴ στὴ σύγχρονη, νέα ἐποχὴ. Καί ἀφοῦ οἱ σύγχρονοι θεοὶ εἶναι ὁ καταναλωτισμὸς καί ἡ ἀνταγωνιστικότης, γιατί τὸ σχολεῖο νά ἀντισταθεῖ; Ὁ λαὸς μας ὅμως ἔλεγε: «κάλιο γνώσις παρά γρόσι». Τώρα ἡ γνώσις ὑποκλίνεται στὴν πληροφορία, στὸ ἐφήμερο, στὸ ἄχρηστο, γιὰ νά καταλήξουμε σέ ἓναν νέο τύπο ἀνθρώπου: στὸν μορφωμένο βάρβαρο.

*Δημητρίου Νατσιού, Διδασκάλου,
«Τό κακό θά μᾶς ἔρθει ἀπό τούς διαβασμένους. Θά βγοῦν πράγματα ἀπό τό Σχολεῖο πού ὁ νοῦς σας
δέν φαντάζεται» (ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός)*

Σέ μιᾶ ἀπλή περιδιάβαση στό βιβλίον γλώσσας Δημοτικοῦ καί Γυμνασίου τά νέα ταξικά σκύβαλα ἀποκαλύπτουν γιατί τά βιβλία αὐτά βάλλουν κατά τῆς ἐλληνοσώτειρας Ἐκκλησίας τῆς πατρίδας μας καί συνιστοῦν προπαιδεῖα καταναλωτισμοῦ.

Ἄς ἔχουμε ὑπόψιν πώς ὅ,τι ράβεται στό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ξηλώνεται στό μάθημα τῆς Γλώσσας. Γιά τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν στόχος τους εἶναι αὐτό πού ἔλεγε ὁ Γεώργιος Τυπάλδος Ἰακωβάτος γιά τή Γερμανία «πολλή θρησκεία, ἀλλά καθόλου Χριστός».

Στό τετράδιο Ἐργασιῶν Β' Δημοτικοῦ, ἀ τεῦχος, σελ. 43, ὁ μαθητής καλεῖται νά συμπληρώσει ἄσκηση μέ τόν ἐξῆς κακόγουστο καί ἀπαξιωτικό γιά τήν πατρίδα μας ὀρισμό: «Νοστιμίζει τό σέλινο τή φασολάδα καί στή μέση δύο λάμδα φοράει ἡ πατρίδα μας ἡ Ἑλλάδα».

Ἀνθολόγιο Γ' καί Δ' Δημοτικοῦ, σελ. 79. Κείμενο μέ τίτλο «Τότε πού πήγαμε βόλτα τόν Ἐπιτάφιο», τό ὁποῖο περιέχει φράσεις ὅπως: «σήκωσαν τόν Ἐπιτάφιο ψηλά πάνω κι' ὅλοι περάσαμε ἀπό κάτω. Νά, ὅπως παίζουμε περνᾶ - περνᾶ ἡ μέλισσα». Ἐμπαιγμός τῆς πιό καταναυκτικῆς στιγμῆς τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας.

Γλώσσα Ε' Δημοτικοῦ, ἀ τεῦχος, σελ. 44. Κείμενο γιά τήν Ἐθνική Ἐπέτειο τοῦ 1940, ἠττοπαθές καί προσβλητικό γιά τούς ἥρωες τοῦ ἔπους. Τίτλος: «Ἡ Ἰταλία μᾶς κήρυξε τόν πόλεμο! Καί ἐμεῖς πήγαμε στό ὑπόγειο» ἡ ἡμέρα τῆς 28^{ης} Ὀκτωβρίου 1940 ἦταν πανηγῦρι γιά τόν λαό μας καί σίγουρα δέν ἔτρεχε νά κρυφτεῖ στά ὑπόγεια.

Γλώσσα Ε' Δημοτικοῦ, β' τεῦχος, σελ. 23. Κείμενο μέ τίτλο: «Ἡ φρικαντέλα, ἡ μάγισσα πού μισοῦσε τά κάλαντα».

Γλώσσα Ε' Δημοτικοῦ, γ' τεῦχος, σελ. 12. Καλοῦνται οἱ μαθητές νά φτιάξουν «ἕνα ἐλληνικό μοναστήρι» (πρόπλασμα), ἀλλά πουθενά δέν ὑπάρχει σταυρός.

Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικοῦ, ἀ τεῦχος, σελ. 48. Συνταγή: «μακαρόνια μέ κιμά». Σελ. 52 «Φασολάκια βραστά». Σελ. 90 «Τά θρησκευτάματα τοῦ κόσμου». Προσοχή στόν Χριστιανισμό, γιά τόν ὁποῖο ἀναφέρει ὅτι ὁ Χριστός ἦταν υἱός τοῦ Θεοῦ, χρόνο παρελθοντικό, ἐνώ γιά τίς ψευδοθρησκείες χρησιμοποιοῖ ἐνεστώτα (Ὁ Μωάμεθ εἶναι, ὁ Βούδας εἶναι κλπ).

Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικοῦ, β' τεῦχος σελ. 42-43: «ὀδηγίες χρήσης καφετιέρας».

Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικοῦ, Τετράδιο ἐργασιῶν, ἀ τεῦχος, σελ. 61: «ὀδηγίες χρήσης κλιματιστικοῦ».

Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικοῦ, τετράδιο ἐργασιῶν, β' τεῦχος, σελ. 39. Καλοῦνται οἱ μαθητές μας νά γράψουν μιᾶ ἱστορία στήν ὁποία πρωταγωνιστοῦν ὁ Καραγκιόζης, ἡ κοκκινοσκουφίτσα καί ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Αὐτό συνιστᾶ ὕβρι καί προσβολή κατά τῆς Μακεδονίας μας.

Α' Γυμνασίου, Τετράδιο ἐργασιῶν Νεοελληνικῆς Γλώσσας, σελ. 16. Κείμενο μέ τίτλο «**Ὁσάκις**» στό ὁποῖο οὔτε λίγο οὔτε πολύ ἐξυμνεῖται ἡ παιδεραστία.

Δημητρίου Νατσιού, Διδασκάλου,
«Τό κακό θά μάς έρθει από τούς διαβασμένους. Θά βγούν πράγματα από τό Σχολείο πού ό νοῦς σας
δέν φαντάζεται» (Άγιος Κοσμάς ό Αιτωλός)

2η

ΕΝΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Κείμενο 6 [Οσάκις]

Ο καθηγητής της φιλολογίας έρχεκε κάθε μέρα το μπαλάκι. Όλη η τάξη το έπιανε σαν ένα γαργαλιστικό μήνυμα. Το πετούσε ο ένας στον άλλον. Χαράς ευαγγέλια.

«Οσάκις...» άρχιζε τη φράση του ο φιλόλογος.

«Ναι. Ναι. Ο Σάκης! Ο Σάκης!» φώναζαν όλες μαζί οι μαθήτριες γελώντας.

Κι ο καθηγητής τρελαινόταν.

«Οσάκις...» επαναλάμβανε τονίζοντας τη λέξη σαν να έλεγε «σκάστε».

«Ο Σάκης! Ο Σάκης!» ακουγόταν πάλι αποκάτω και το γέλιο έδινε κι έπαιρνε.

Ο καθηγητής δεν μπορούσε να ξεχωρίσει ποιες από τις μαθήτριες ήταν οι δράστες. Η λέξη-μπαλάκι κυλούσε ακαριαία σε κλάσμα δευτερολέπτου μέσα από τα χείλια τους που ήταν κρυμμένα στο κάτω μέρος του σκυμμένου τους κεφαλιού. Νόμιζε πως απλώς επαναλάμβαναν τη λέξη. Πως τις ερέθιζε αυτή η λέξη. Δεν ήταν όμως έτσι. Άλλο πράγμα το «Οσάκις» κι άλλος άνθρωπος «Ο Σάκης».

Ο Σάκης ήταν ηλεκτρολόγος με μαγαζί. Μεγαλύτερός τους, 20 με 25 ετών. Τα είχε φτιάξει με την Αλέκα. Μια από τις μαθήτριες της τάξης. Ψηλή κι αδύνατη, με κοντά ξανθά μαλλιά και μεγάλα καστανά μάτια, μακρύ λαιμό και μακριά χέρια και πόδια, κάπως ξερακιανή, αλλά ζόρικη. Στα 15-16, όπως όλες τους. Η πρώτη που έβγαине ραντεβού μήνες τώρα. Ο Σάκης την περίμενε το μεσημέρι στην άλλη γωνία κι οι άλλες μαθήτριες έτρεχαν από πίσω της να τον δούνε. Τα σχόλια έδιναν κι έπαιρναν. Ήταν ο πρώτος έρωτας της τάξης.

Ο καθηγητής φώναξε την πρώτη μαθήτρια, τη Μαρία, στο γραφείο του και τη ρώτησε.

«Τι συμβαίνει με το "Οσάκις"; Γιατί αυτή η αντίδραση;»

«Δεν ξέρω, κύριε. Στο δικό μου θρανίο δεν ξέρουμε τίποτα. Το πήραν έτσι φαίνεται και το διασκεδάζουν» του απάντησε.

Ρώτησε κι άλλες μαθήτριες. Μερικές δεν κρατήθηκαν και γελούσαν. Ο καθηγητής προσπάθησε να βγάλει από το λεξιλόγιό του τη λέξη «Οσάκις».

Αυτή όμως αντιστεκόταν. Του έβγαине αυθόρμητα, έστω και με κάποια καθυστέρηση. Τότε, όμως, γινόταν πανζουρλισμός. Σαν να την είχε στερηθεί η τάξη και ξεσπούσε «Ο Σάκης! Ο Σάκης!», φώναζαν ακόμα πιο δυνατά και γελούσαν με την καρδιά τους. Γιατί ήταν υπόθεση καρδιάς και όχι γραμματικής.

Ρούλα Κακλαμανάκη, Γραφές της σθεώτητας, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2000

■ Γιατί η τάξη γελούσε, όταν ακουγόταν η λέξη «Οσάκις» στο κείμενο 6;

Γλωσσική ποικιλία - Μέσο και περίσταση επικοινωνίας

Κείμενο 7 [Λόγος μαθητών σε συνέδριο της ΟΛΜΕ]

Αυτές τις δύο μέρες στο συνέδριο αυτό λέγονται κάποιες απόψεις που αφορούν τον τρόπο διδασκαλίας των νέων. Πάνω σ' αυτό θα ήθελα να εκφράσω και τις απόψεις των μαθητών για τα θετικά και τα αρνητικά τα οποία βλέπουμε εμείς στον τρόπο διδασκαλίας που εφαρμόζετε εσείς.

*Δημητρίου Νατσιού, Διδασκάλου,
«Τό κακό θά μᾶς ἔρθει ἀπό τούς διαβασμένους. Θά βγοῦν πράγματα ἀπό τό Σχολεῖο πού ὁ νοῦς σας
δέν φαντάζεται» (ἄγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός)*

Παρουσίασα ψήγματα μόνο ἀπό τίς ἀθλιότητες πού περιέχουν τά εὐφημιστικῶς λεγόμενα βιβλία γλώσσας.

Ἐπαναλαμβάνω: τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὑπονομεύεται ἀπό τό μάθημα τῆς γλώσσας. Ἡ ἐρώτηση εἶναι "τί κάνετε ἐσεῖς οἱ δάσκαλοι". Ἄν περιμένουμε ἀπό τά συλλογικά ὄργανα, τόν συνδικαλισμό, ἢ ἀπάντηση εἶναι μία: τίποτε. Εἶναι συνένοχοι. Κατάντησαν ἄταφα πτώματα. Ἡ λύση εἶναι μία. Τό ἀθάνατο Κρυφό Σχολεῖο. Ὅσοι πιστοί, ὅσοι Ἕλληνες δάσκαλοι καί καθηγητές, κλείνουμε τήν πόρτα τῆς τάξης, κάνουμε τόν σταυρό μας καί διδάσκουμε «ψυχή καί Χριστό». Μήν ἀφήνετε συνάδελφοι τόν φόβο νά σακατέψει τήν ψυχή σας. «Οὐκ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός πνεῦμα δειλίας, ἀλλά δυνάμεως».

Αὐτά πού γίνονται σήμερα στήν πατρίδα μας ἀκυρώνουν τήν Ἐπανάσταση τοῦ '21. Ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ μᾶς ἀπελευθέρωσε πρὶν ἀπό 200 χρόνια. Ἡ οἰκονομία τῆς τωρινῆς ἀνίκανης γονατισμένης ἡγεσίας μᾶς ξαναβυθίζει στήν ὑποδούλωση. Παρόλα τά μπάζα τῆς ψευτοευημερίας παραμένουμε ἓνας λαός μέ παλικάρισμα ψυχή. Νά γίνουν οἱ σχολικῆς αἰθουσες, Θερμοπύλες καί Πόλη τοῦ Ρωμανοῦ καί Μεσολόγγι καί Ἀρκάδι. Μέ τήν εὐχή τῆς Παναγίας... πετάξτε τά ἄχρηστα βιβλία. Διδάξτε τά παλιά δικά μας πλούτη. Τούτη τήν πατρίδα τήν ἔχομεν ὅλοι μαζί. Ζωντανοί καί πεθαμένοι εἴμαστε συνυπεύθυνοι καί ἀλληλέγγυοι. Τήν Ἑλλάδα ἀπό τό αὐτί θά τήν ἀρπάξουμε καί θά τή σώσουμε θελεῖ δέ θελεῖ καί ἡ Ρωμανία κι' ἂν ἐπέρασε ἀνθεῖ!

Κλείνω μέ τήν ὑπέροχη προτροπή τοῦ Φώτη τοῦ Κόντογλου: «Ἀδελφοί! Κρατήστε ζωντανό τόν θησαυρό τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀναστήτω ὁ Θεός καί διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροί αὐτοῦ καί φυγέτωσαν ἀπό προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν. Νά θεωρεῖτε τούς ἑαυτούς σας μακάριους πού εἶστε Ὁρθόδοξοι. Γιατί πολυτιμότερο πράγμα ἀπό τήν ὀρθοδοξία δέν ὑπάρχει στόν κόσμος».

Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου.

Θεολόγου-Νομικοῦ, Mr.Κανονικοῦ Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ'Αρείῳ Πάγῳ:

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατὰ τόν Ἅγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.

Ἡ κατάκτηση τῆς ἀληθινῆς Ἐλευθερίας δέν εἶναι ἀποτέλεσμα τυφλῆς τύχης. Οὔτε ἐπιτυγχάνεται ἀπό ἀμαθεῖς καί ἀπαιδευτους ἀνθρώπους. Ἡ πραγματική Ἐλευθερία εἶναι πάντα ἀποτέλεσμα σωστῆς Παιδείας. Ἡ σωστή ἐκπαίδευση δημιουργεῖ ὑψηλό αἶσθημα ἐλευθερίας καί μπορεῖ νά διατηρήσει ἕνα λαό συνεχῶς ἐλεύθερο. Ἡ ὑποταγή τῆς παιδείας σέ ξενόφερτες ἰδέες καί σέ μεταλλαγμένους τρόπους ζωῆς προηγείται τῆς φυσικῆς κατάκτησης καί ὑποταγῆς ἑνός λαοῦ. Πολύ χαρακτηριστικά μᾶς τό λέγει ἡ Ἁγία Γραφή «ὡ γάρ τίς ἤττηται, τούτῳ καί δεδούλωται» «ἀπό ὅποιον νικῆθηκε κάποιος ἀπό αὐτόν καί ὑποδουλώθηκε» (Β' Πέτρου β', 19).

Πρωτοπρ. π. Λάμπρος Φωτόπουλος

Στά σκληρά χρόνια τῆς Ὀθωμανικῆς Κατοχῆς, στήν Ἀνατολή, ὑπῆρξαν προσωπικότητες πού βίωσαν τό νόημα τῆς Ἐλευθερίας μέ ἕναν ἐξαιρετικά αὐθεντικό τρόπο. Αὐτοί ἦταν οἱ Νεομάρτυρες. Πατριάρχες, ἱερεῖς, κοσμικοί, ἄνδρες, γυναῖκες, νεαροί, ἀκόμη καί παιδιά, γέροι, πλούσιοι, πτωχοί, πρῶχοντες, δουλοπάροικοι, χρυσοχόοι, ἔμποροι, γεωργοί, κηπουροί, ράφτες, κουρεῖς, μεταπράτες, τεχνίτες, ἑλληνόφωνοι, τουρκόφωνοι, σλαβόφωνοι, ἀρβανίτες, σύροι, ρῶσοι, ὅλοι θεοδίδακτοι ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Στρατιά κραταιά τοῦ οὐράνιου Βασιλεῦς, δέν συμβιδάστηκαν μέ τίς ὑποσχέσεις τῶν τυράννων καί ἀντιστάθηκαν μέχρι θανάτου σέ κάθε ἀπειλή, ἔχοντας ἕνα ὑψηλό αἶσθημα ἐλευθερίας, πού τό διδάχθηκαν ἀπό τά ζώηρητα νάματα τῆς πίστεως.

Μέσα σέ αὐτό τό πανελεύθερο στράτευμα τοῦ μεγάλου Βασιλέως ἐξέχουσα θέση ἔχει ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Ὁ ἅγιος Κοσμάς εἶναι μέγας ὄχι μόνον γιατί δέν δειλιάσε οὔτε ὑποτάχθηκε στίς ἀντίδες προσταγές, ἀλλά γιατί τό προσωπικό αὐτό βίωμα ἐλευθερίας τό ἔκανε διδασκαλία καί παρήγορο κήρυγμα ὅλου τοῦ ὑπόδουλου Γένους. Εἶναι ὁ κατ'ἐξοχήν τύπος τοῦ ἀπόλυτα ἐλεύθερου ἀνθρώπου. Τόν πῆγαιναν στήν κρεμάλα καί αὐτός χαιρόταν καί ἔψελνε γιορταστικούς ὕμνους. Μέχρι καί τό θειό τῆς Ἡπείρου, ὁ Ἄλῃ- Πασᾶς, τόν σεβόταν καί τόν φοβόταν καί μετά θάνατον τόν τίμησε ὡς ἅγιο. Εἶναι λοιπόν πολύ χρήσιμο στή σημερινή ἐποχή πού πάσης φύσεως ἀνελεύθερα συστήματα μᾶς καταδυναστεύουν, στή σημερινή ἐποχή πού καί ἡ

Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου,
Θεολόγου Νομικού, Μτ.Κανονικού Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ'Αρείω Πάγω:
ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατά τόν Άγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.

Παιδεία έχει γίνει χρηστικό εργαλείο ύποταξης και υποδούλωσης τών λαών, νά ακούσουμε μία γνήσια και προφητική φωνή, τήν φωνή του αγίου Κοσμά του Αιτωλού. Είναι θαυμαστά επίκαιρη και έντυπωσιακά αποκαλυπτική.

Ο Άγιος Κοσμάς δέν ήταν ούτε διαφωτιστής, όπως ο ήρος αυτός γίνεται κατανοητός στή Δύση, ούτε ούμανιστής, αλλά αληθινός ρωμηός και πραγματικά άγιος. Η διδασκαλία του είναι ήθικοπλαστική και παιδαγωγική, αλλά και θεολογική, όπως τών Αποστόλων του Χριστού. Έξωτερικά είναι πολύ άπλοϊκή, αλλά μεστή από πλήθος μεγάλων και θαυμάτων νοημάτων. Ο άγιος Κοσμάς περιδεύει στον έλλαδικό χώρο και πέραν αυτού, κηρύσσοντας τό Εύαγγέλιο τής Έλευθερίας. Όχι όμως μέ τόν τρόπο πού κηρύσσουν έλευθερία οι κοσμικοί Έπαναστάτες, αλλά μέ τόν τρόπο πού ο Έσταυρωμένος νίκησε τόν προαιώνιο έχθρό του ανθρώπου, τό Διάβολο και έδωσε άθάνατη ζωή στον Άνθρωπο.

Τό όπλο του είναι ο Σταυρός. Όπου στέκεται νά μιλήσει τοποθετεί τή σημαία του, τόν τίμιο Σταυρό. Ο λόγος του μαχαίρι δίστομο. Καθαρίζει τις ψυχές από όλα τά άτιμωτικά πάθη πού υποδουλώνουν τούς χριστιανούς σε άόρατους έχθρους, όλα εκείνα τά πάθη πού φωλιάζουν μέσα στην καρδιά τών ανθρώπων και από κει κτυπούν πισώπλατα τήν άτομική μας έλευθερία. Άλλά ο άγιος πολεμά και τούς άρατούς έχθρους, όπως τό Ίσλάμ, τόν Πάπα, τούς Αντίχριστους... Άφού έλευθερώσει τό λαό του Θεού από όλες αυτές τις έξουσίες του σκότους, χτίζει σχολεία, βάζει εφόρους νά τά συντηρούν, βρίσκει κατάλληλους δασκάλους νά διδάσκουν, εξασφαλίζει τή χρηματοδότησή τους. Έτσι τό έργο του αποκτά βάθος και διάρκεια. Άφού στήσει μέ αυτό τόν περίτεχνο τρόπο τό σχολείο καθορίζει και τό «Άναλυτικό Πρόγραμμα» Έκπαίδευσης του Σχολείου του. Ορίζει νά διδάσκονται τά Έλληνικά Γράμματα από τά βιβλία τής Έκκλησίας. Κορμός του Προγράμματος είναι ή πίστη στον Μόνο Άληθινό Τριαδικό Θεό «Τί είναι Θεός, τί είναι Αγία Τριάς, τί είναι Άγγελιοι, δαίμονες, Παράδεισος, Κόλαση, άρετή, κακία, ψυχή, σώμα κ.λ.π.». (Διδαχή Α')

Κατά τόν Άγιο Κοσμά ή διδασκαλία στά σχολεία έχει σκοπό νά δημιουργήσει σωστό ήθος. Αποβλέπει στό νά δημιουργήσει χριστιανικές προσωπικότητες άφοσιωμένες στό Θεό και τόν πλησίον. Άνθρώπους έλεύθερους από τά πάσης φύσεως πάθη. Θέλει νά στερεωθούν οι χριστιανοί στην Πίστη, νά μήν γίνονται θύματα τών Όθωμανών, πού μέ ύποσχέσεις για επίγειους παραδείσους και μέ άπειλές για στέρηση έγκοσμίων αγαθών, τούς πίεζαν νά παραδώσουν οι ίδιοι αιχμάλωτη τήν Ψυχή τους στα όργανα του Διαβόλου. Ούτε νά γίνονται όπαδοί τών μισσιοναρίων του Πάπα, πού άλώνιζαν τότε όλη τήν Άνατολή, τόν όποιο Πάπα χαρακτήριζε ως αντίχριστο. Μέ ήχηρή φωνή και άδούλωτο φρόνημα βροντοφωνεί «Χριστός και Ψυχή σας χρειάζονται. Αυτά κανείς δέν μπορεί νά σας τά πάρει, αν δέν τά δώσετε μόνοι σας». Κατά τήν διάρκεια τής Άνθρωπότητας πολλά συνθήματα Έλευθερίας ακούστηκαν από πολλούς αλλά τόσο μεγαλειώδες αλλά και συγχρόνως ρεαλιστικό σύνθημα Έλευθερίας δέν έχει ξανά ακουστεί.

Τά συνθήματα για Έλευθερία τών δημαγωγών στηρίζονται στην ύπερβολή και μέ τήν ύπερβολή επηρεάζουν και ξεσηκώνουν συναισθηματικά τούς υπόδουλους σε αντίσταση. Ο πατρο-Κοσμάς δέν έχει ανάγκη από τήν ύπερβολή γιατί κατέχει μέ βεβαιότητα τήν αλήθεια και έμπνέεται από αυτόν τόν ίδιο τό Δημιουργό τής Έλευθερίας του Άνθρώπου. Τά νοήματα τής

Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου,
Θεολόγου Νομικού, Μτ.Κανονικού Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ'Αρείῳ Πάγῳ:
ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατὰ τόν Ἅγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.

Ἐλευθερίας πού διδάσκει εἶναι ξεκάθαρα, σταθερά καί βέβαια. Δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ ἐπαγγελματίες κήρυκες ἢ ἐθνοσωτήρες πού ἀναζητοῦν χειροκροτήματα καί ὀπαδούς, ἀλλά εἶναι ὁ γνήσιος ἡγέτης ἑνός βασανισμένου λαοῦ. Εἶναι σάν ἕνας νέος Μωυσῆς πού ζεῖ καί συγκακοπαθεῖ μέ τό λαό τοῦ Θεοῦ, πού ἀγωνίζεται νά τόν ἐλευθερώσει ὄχι μέ κοσμικά μέσα καί μεθόδους, ἀλλά μέ τίς θαυμαστές ἐπεμβάσεις τοῦ μόνου Ἀληθινοῦ Θεοῦ, πού ἀνοίγει δρόμους μέσα ἀπό τήν θάλασσα, πού δίνει νερό στήν ἔρημο, πού ἐνεργεῖ παράδοξα καί μεγαλουργεῖ. Ὑπομονετικά παρακαλεῖ τό Λαό του. Γράφει στόν ἀδελφό του Χρύσανθο μέ χαρακτηριστική ἀπλότητα καί ταπεινωση γιά τά θαύματα πού ἐπιτελοῦνται μέ τίς προσευχές του «Τά κατ' ἐμέ καί τά περί ἐμέ φαίνονται πολλά καί ἀπίστευτα εἰς τούς πολλούς καί μήτε ἐγώ δύναμαι νά τά καταλάβω. Τόσο δέ μόνον λέγω σοι διά νά δοξάσης τόν Κύριο καί νά χαρεῖς ὅτι γένηται ἀρκετή μετάνοια εἰς τούς ἀδελφούς... τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καί τόν λόγον μου θεβαιούντος διά τινῶν ἐπακολουθούντων σημείων...» Ὅπως ὁ Μωυσῆς ἀποκαλύπτει τίς θεῖες ἐντολές τίς ὁποῖες τηρώντας οἱ Ἰσραηλίτες προχωροῦν πρός τήν περιπόδητη ἐλευθερία, τό ἴδιο καί ὁ ἅγιος Κοσμάς ἀποκαλύπτει τίς σωτήριες Εὐαγγελικές ἐντολές καί ζητᾷ τήν ἀπαρασάλευτη τήρησή τους. Σέ αὐτές τίς ἐντολές βρῖσκει ὅλο τό νόημα τῆς περιπόδητης Ἐλευθερίας.

Στόν ἅγιο Κοσμά δέν θά βρεῖ κανεῖς τίς ψευτοσυνταγές ἐλευθερίας πού ὁ Δυτικός ἄνθρωπος οἰκοδόμησε γιά νά εὐτυχήσει δῆθεν, ἀλλά πού κατήντησαν νά γίνουν τείχη καί φυλακές τῆς ἐλευθερίας του. Γιαυτό ὁ Ἅγιος Κοσμάς παρόλο πού εἶναι σχεδόν σύγχρονος μέ τόν Ἀδαμάντιο Κοραῆ καί τούς ὀπαδούς του, δέν συμεριζέται καθόλου τίς γαλλικές ιδέες τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἄν ζοῦσε στίς μέρες μας θά μπορούσε κάλλιστα νά μᾶς ἀποδείξει ὅτι οἱ ιδέες τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης, μέ τήν ἀπολυτοποίηση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν στέρξη τοῦ Θεοῦ, ὁδήγησαν στά σημερινά ἀδιέξοδα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ νεοφεουδαλισμοῦ τῶν Τραπεζιτῶν. Ὁ Κοραῆς καί ἡ περί αὐτόν ομάδα τῆς Ἑλληνικῆς Νομαρχίας Ἄνωνύμου τοῦ Ἑλληνα εἶναι ὁ ἀντίποδας τοῦ Ἁγίου Κοσμά. Εἶναι οἱ ἐκφραστές τῆς κακομοιρίας τοῦ Νεοελληνισμοῦ. Δέν μπορούν νά δοῦν τό Γένος ὡς παγκόσμια δύναμη, ἀλλά μέσα ἀπό τά παραμορφωτικά γυαλιά τοῦ Διαφωτισμοῦ ἐπιδιώκουν τή δημιουργία ἑνός μικροῦ κρατιδίου πού θά ἀναβιώσει τήν εἰδωλολατρία καί ὅλα τά ἄλλα θνησιγενῆ στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Εἶναι ἐπικίνδυνα ρομαντικοί καί γιά τήν ἐποχή τους καί γιά τό σήμερα. Ἄν ἀναλογιστοῦμε ὅτι ὁ Κοραῆς δίδασκε ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦταν ἐχθροί τῶν Ἑλλήνων, καταλαβαίνουμε πόσο ἐπικίνδυνο εἶναι πού ἀναγνωρίστηκε ἀπό τήν Γ. Ἐθνοσυνέλευση τῆς Τροιζήνας 1827 καί ἀκόμη παραμένει ὡς «Δάσκαλος τοῦ Ἐθνους».

Ὁ Κοραῆς καί οἱ ὀπαδοί του, συντάκτες τοῦ περίφημου ἔργου «Ἑλληνική Νομαρχία Ἄνωνύμου τοῦ Ἑλληνα», πολέμησαν μέ λύσσα τό τότε πράγματι Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης, πολέμησαν ὅλο τόν ὀρθόδοξο κλήρο, ὅλες τίς ἱερές συνήθειες τοῦ ἁγίου Γένους μας. Ζώντας ἀνάμεσα σέ Φράγκους πῆραν ἀπό αὐτούς ὄχι μόνο τόν τρόπο ντυσίματος καί συμπεριφορᾶς, ἀλλά καί τίς ιδέες. Ὁ Κοραῆς στό περίφημο ἔργο του «Ὁ Παπατρέχας» περιγελά τόν ὀρθόδοξο Παπᾶ. Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ἀντίθετα διδάσκει στό πλῆθος τῶν Χριστιανῶν νά σέβονται τόν Ὄρθόδοξο ἱερέα περισσότερο ἀπό Ἄγγελο. «Νά προσέχετε, ἀδελφοί μου, οἱ κοσμικοί νά μήν κατηγορήτε τούς παπάδες σας, νά μήν τούς ὑβρίζετε καί νά μήν τούς παραμελήτε, διότι βάνετε φωτιά καί καιεσθε. Διότι οἱ παπάδες εἶνε ἀνώτεροι καί ἀπό τούς ἀγγέλους καί ἀπό τούς βασιλεῖς... Ἐάν ἀπαντῶ ἕνα παπᾶ καί ἕνα βασιλέα μου φαίνεται εὐλογο τόν παπᾶ νά βάλω νά

Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου,
Θεολόγου Νομικού, Μτ.Κανονικού Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ'Αρείω Πάγω:
ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατά τόν Άγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.

καθήσει ύψηλότερα από τόν βασιλέα. Καί ἄν ἀπαντήσω ἕνα παπά καί ἕνα ἄγγελο, πρῶτα νά χαιρετήσω τόν παπά καί ἔπειτα τόν ἄγγελο..»

Οἱ ὀπαδοί τοῦ Κοραῆ πού γράψανε τήν Ἑλληνική Νομαρχία ἀπολαμβάνοντας ἀκίνδυνα ὅλες τίς κοσμικές ἀπολαύσεις στίς Εὐρωπαϊκές μεγαλουπόλεις, μεταγράφουν στά Ἑλληνικά ὅ,τι οἱ δυτικοί πάτρωνές τους σκέφτονται γι' αὐτόν τόν τόπο. Μέ χυδαῖο τρόπο στρέφονται κατά τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου μέ λόγια ὅπως «Ὡ μιαιρά Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως» «σχεδόν ὅλοι οἱ ἀρχηγοί τῆς ἐκκλησίας κατάγονται ἀπό τήν ἴδια ποταπότητα», «Ἐκατόν χιλιάδες... μαυροφορεμένοι ζῶσι ἀργοί καί τρέφονται ἀπό τούς ἰδρώτας τῶν ταλαιπώρων καί πτωχῶν Ἑλλήνων» καί πολλά ἄλλα πού ἀναδημοσιεύονται δυστυχῶς καί σήμερα μέ περισσό ἐνθουσιασμό στά site καί τά blogs κάποιων ὄψιμων διαφωτιστῶν .Ὁ Θεός νά τοὺς ἐλεήσει!

Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ἀντίθετα σέβεται τόν Πατριάρχη, παίρνει τήν εὐλογία του πρῖν νά ξεκινήσει τό ἱεραποστολικό του ἔργο καί μεταφέρει στό ὑπόδουλο Γένος τήν εὐχή του «Παρακινούμενος ἀπό τόν Παναγιώτατο κύριον Σωφρόνιον- νά ἔχουμε τήν εὐχή του- καί λαμβάνοντας τάς ἀγίας του εὐχάς ..ἐβγήκα... νά διδάσκω τοὺς ἀδελφούς μου».

Ἐκεῖ ὅμως πού οἱ ἐπαναστατικές ιδέες τοῦ Ἁγίου Κοσμά ἔρχονται σέ σύγκρουση μέ τοὺς Διαφωτιστές τῆς Δύσης, εἶναι ἡ στάση ἀπέναντι στόν Κατακτητή. Οἱ Διαφωτιστές ὑποκινοῦν ἐπαναστάσεις χωρίς νά σκέφτονται τίς ὑλικές καί ἠθικές καταστροφές πού θά προκαλέσουν, οὔτε τίς ἀνθρώπινες ζωές πού θά χαθοῦν. Ὁ Ἅγιος ὅμως ποτέ δέν ἐνεργεῖ ἔτσι. Θέλει ἡ Ἐλευθερία νά ἐπιτευχθῆ μέ τό μικρότερο κόστος σέ ἀνθρώπινες ζωές. Γιαυτό ὁ ἅγιος Κοσμάς ἐπιδιώκει μέ τά κηρύγματά του νά ἀνατρέψει ἐσωτερικά τόν Ὀθωμανικό ζυγό. Μαζεύει γύρω του τοὺς ὑπόδουλους, ὅπως ἡ κλώσσα τά πουλάκια της, καί προσπαθεῖ ὅλους νά τοὺς σώσει χωρίς νά θυσιάσει κάποιους γιά τήν εὐτυχία τῶν ἄλλων. Σέβεται ἔτσι τοὺς ἐκκλησιαστικούς δεσμούς, ἀλλά καί τοὺς κοσμικούς ἄρχοντες. Πρῖν ξεκινήσει τίς περιοδείες του ζητᾶ τήν εὐχή τῶν ἀρχιερέων. Ἐνεργεῖ πάντα ἐκκλησιαστικά.

Στά κηρύγματά του δέν ἀκούγονται κούφια ἐπαναστατικά λόγια, ἀλλά βαρυσήμαντες ἀλήθειες. Ἡ ὑποδούλωση τοῦ Γένους στόν Ὀθωμανό ἔχει γιά τόν ἅγιο πνευματική ἐξήγηση. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἁμαρτιῶν μας. Δέν μπορούμε νά ἀποτινάξουμε τό ζυγό τῆς δουλείας ἄν δέν μετανόησουμε πραγματικά καί ἄν δέν ἀλλάξουμε τρόπο ζωῆς. Αὐτές οἱ ιδέες δημιουργοῦν πραγματική ἐλευθερία. Ὁ Πατροκοσμάς πιστεύει καί κηρύττει ὅτι ὁ Θεός «ἔφερε τόν Τοῦρκο καί τοῦ ἔδωσε (τό βασίλειό μας) γιά τό δικό μας καλό». Οἱ Διαφωτιστές τῆς Δύσης ὅμως ὅταν ἀκοῦν τόν ἅγιο νά λέγει αὐτές τίς ἀλήθειες ἀναστατώνονται. Στήν Ἑλληνική Νομαρχία ἐμπαίζουν τίς διδασκαλίες τοῦ Ἁγίου Κοσμά ὅταν γράφουν «Τί στοχάζεσθε νά λέγωσιν οἱ ἱεροκήρυκες ἐπ' ἐκκλησίας; ... Οἱ ἱεροκήρυκες οἱ ὅποιοι ἦτον εἰς χρέος νά τοὺς ἀποδείξωσι τήν ἀλήθειαν, δέν τό κάμνουσι. Ἀλλά τί ἀποκρίνονται αὐτοί οἱ φιλόζωοι καί αὐτόματοι ψευδοκήρυκες ὅ Θεός ἀδελφοί, μᾶς ἔδωσεν τήν τυραννία ἐξ ἁμαρτιῶν μας».

Ἐρχοῦν ὅμως ὅλοι αὐτοί οἱ ἀρνησιπάτριδες καθῶς καί οἱ σημερινοί ὀπαδοί τους ὅτι αὐτό τό κήρυγμα τό ἔκανε ἕνας Πατροκοσμάς πού ἔχτισε 250 σχολεῖα δημοτικά καί 10 ἀνώτερα καί βάλε...

Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου,
Θεολόγου Νομικού, Μτ.Κανονικού Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ'Αρείω Πάγω:
ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατά τόν Άγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.

Όταν ό κ. Κοραΐς κλεινόταν στό δωμάτιο μέ τήν καλβινίστρια και «περνούσε τόν κακό καιρό», σύμφωνα μέ τά γράμματα του ύποτακτικού του από τό Άμστερνταμ Σταμάτη Πέτρου, τήν ίδια ώρα τό ύπόδουλο Γένος αντιμετώπιζε άγχόνες, μαχαίρια και σταυρούς. Τήν ίδια ώρα γδέρνανε τήν Άγία Χρυσή στά Μογλενά και ό Άγιος Κοσμάς πλησίαζε στό μαρτύριο . Και αυτό γιατί πίστευαν στό Χριστό και ύπάκουαν στόν Όρθόδοξο Κλήρο. Τήν ίδια ώρα οί νεομάρτυρες κάτω από τήν καθοδήγηση άγίων πνευματικών αποδύονταν σέ υπεράνθρωπους άγώνες. Τήν ώρα πού ό άγιος Μακάριος Νοταράς, Άθανάσιος Πάριος, Άγιος Νικόδημος και χιλιάδες άλλοι στέκονταν βράχοι άκλόνητοι, αλείπτες τών νεομαρτύρων και καθαιρέτες του Ίσλάμ, ό κ. Κοραΐς και ή παρέα του κατηγορούσαν τόν κλήρο αυτό για πουλημένο στό Σουλτάνο. Και ποιόν ειδικότερα Πατριάρχη κατηγορούν σαν προδότη; Τόν Γρηγόριο τόν Ε΄. Αυτόν πού κρεμάστηκε από τούς Όθωμανούς, τόν μάρτυρα και ήρωα τής Πίστης.

Θέλουν έτσι οί Διαφωτιστές τύπου Κοραΐ, μία επανάσταση τώρα, τήν απελευθέρωση ενός μικρού Κρατιδίου ύποταγμένου αντί για τόν Όθωμανό σέ άλλα άφεντικά. Τό πέτυχαν. Έφτιαξαν ένα Κράτος πουλημένο σέ Δυτικούς Τραπεζίτες πριν ακόμη νά ελευθερωθῆ, μέ τά Δάνεια πού του φόρτωσαν κατά τήν διάρκεια τής Έλληνικής Έπαναστάσεως και στή συνέχεια μέχρι σήμερα. Και έπεται συνέχεια .

Ό Άγιος Κοσμάς ενεργεί ως Προφήτης σύμφωνα μέ τό χάρισμα πού έχει εκ Θεού. Όραματίζεται τήν απελευθέρωση όλης της Αυτόκρατορίας, όλου του ρωμαίικου. Μιλάει για τό ποδούμενο. Για τήν Πόλη τών Πόλεων. Για τίς κοσμογονικές αλλαγές πού ακόμη δέν τίς ζήσαμε. Συνδέει τά μελλούμενα μέ τά παρόντα. Προφητεύει τίς μεγάλες ανακαλύψεις του τεχνικού πολιτισμού τής Έποχής μας, για νά μās βεβαιώσει μέ αυτόν τόν θαυμαστό τρόπο ότι τίποτα από όσα λέγει δέν θά μείνει άπραγματοποίητο. Όλα θά γίνουν στόν καιρό τους. Μās έγγραῖται για όσα θά συμβούν μέ όσα προφήτεψε και έγιναν. «Τό ποδούμενο» είναι βασικό σημείο τής διδασκαλίας του και αυτό σημαίνει ότι ό άγιος Κοσμάς δέν ήταν απλῶ ένας ιεροκήρυκας, αλλά και ένας εθνικός ήγέτης. Δέν προσπαθει όμως νά εξαπατήσει, όπως έκαναν οί δυτικόφερτοι Έπαναστάτες τής Έποχής του, στους όποιους χρεωστούμε τά περισσότερα από τά σημερινά δεινά αυτού του τόπου. Ήθελε ή Έλευθερία νά είναι ό ώριμος καρπός μιας έσωτερικής αλλαγής τών ανθρώπων, μία συμφιλίωση μέ τό Θεό και μία μέ ύπομονή έγκαρτέρηση τής θείας βοήθειας. Δέν ύπολόγιζε σέ έξωτερικούς σωτήρες. Μόνον ή άδάμαστη δύναμη τής καθαρισμένης από τά πάθη Όρθόδοξης χριστιανικής ψυχῆς μπορεί νά φέρει τήν περιπόδητη Έλευθερία.

Βλέπει τί πρόκειται νά γίνει. Βλέπει ότι οί Μεγάλες δυνάμεις τής Έποχής έτοιμάζουν μία κολωβή Έλευθερία, μία Έλλαδίτσα νεοειδωλολατρών και επιτίθεται σέ αυτήν τήν προοπτική μέ λόγια όπως «Εγώ αδελφοί μου, εξέτασα πρώτον για λόγου σας και έμαθα πως... δέν είσθε Έλληνες, δέν είσθε άσεβείς, αίρετικοί, άθεοι, αλλά είσθε εύσεβείς όρθόδοξοι χριστιανοί...» Και άλλου λέει ξεκάθαρες προφητείες. «Στήν αρχή θά γίνει ένα ψευτορρωμαίικο, μή τό πιστεύσετε». Δέν είναι ψευτορρωμαίικο αυτό πού ζούμε σήμερα, αυτό πού ό λαός μας όνόμασε παλαιότερα έμπαικτικά «ψωροκόσταινα», ένα Κράτος ύπόδουλο σέ χίλια άφεντικά έξωτερικά και έσωτερικά, ΔΝΤ, ΕΕ, Τραπεζίτες, ΝΑΤΟ, σοσιαλιστές, ναζιστές κ.λπ., μέ ύποδηκευμένη τήν Έθνική του ανεξαρτησία, μέ προδομένη τήν γλώσσα του, μέ καταφρονημένη τήν Πίστη του; Ένα τέτοιο Κράτος ό Άγ. Κοσμάς δέν τό ήθελε. Είχε μέσα του σαν γνήσιος ρωμηός τήν

Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου,
Θεολόγου Νομικού, Μτ.Κανονικού Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ'Αρείω Πάγω:
ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατά τόν Άγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.

Αυτοκρατορική ιδέα. Δέν ήταν όμως ένας ρομαντικός έραστής του παρελθόντος, αλλά ένας μελετημένος θεολόγος, ιστορικός και κοινωνιολόγος. Είχε μελετήσει και κατανοήσει πώς μπορεί κανείς να κατακτήσει μία Αυτοκρατορία. Είχε διδαχθεί από την Έκκλησιαστική ιστορία πού έπισταμένα μελέτησε, ότι μέ μόνο τό άποστολικό κήρυγμα ή άρχαία ρωμαϊκή Αυτοκρατορία μεταμορφώθηκε σε Χριστιανική. Είχε διαβάσει και είχε καταλάβει πώς αυτοί πού όδηγούσαν τούς χριστιανούς στά λιοντάρια και στά μαρτύρια, μεταστράφηκαν γρήγορα σε θερμούς όπαδούς του Ναζωραίου. Έμαθε από την ιστορία πώς ή Δοξασμένη Ρώμη κατέδωσε τίς δάφνες της στό Σταυρό. Πώς τό όνομα Ρωμαίος, πού και ό ίδιος ό Άγιος Κοσμάς έφερε μέ τιμή, κατέληξε να σημαίνει τόν γνήσιο Όρθόδοξο Χριστιανό. Σε μία διδαχή του μάς τό περιγράφει συνοπτικά «Τριακόσιους χρόνους μετά την Άνάστασιν του Χριστού μάς έστειλε ό Θεός τόν άγιον Κωνσταντίνον και στερέωσε βασιλειον χριστιανικόν. Και τό είχαν οι χριστιανοί τό βασιλειον 1150 χρόνους».

Μέ τόν ίδιο τρόπο ό άγιος θέλει να αλλάξει την Όθωμανία. Όραματίζεται ένα Κράτος Παγκόσμιο μέ σύμβολο τό Σταυρό. Όχι σαν τό άπρόσωπο Κράτος της Νέας Έποχής πού ζούμε σήμερα, αλλά μία Παγκόσμια Βασιλεία του Χριστού μέ Θεανθρώπινο πρόσωπο, όπως περιγράφεται στα ιερά βιβλία της Έκκλησίας. Όλο τό σχέδιό του στηριζόταν στό Σχολείο. Σχέδιο μεγαλόπνοο και ρεαλιστικό. Τό νεοελληνικό Κράτος δυστυχώς δέν άκολούθησε τά κηρύγματα του άγίου Κοσμά. Οι Βαυαροί και οι έπίγονοί τους άπομόνωσαν τό Οικουμενικό Πατριαρχείο από τόν Έλλαδικό χώρο και δημιούργησαν μία σχισματική ιδεολογία πού μεταδόθηκε σαν χολέρα και διέσπασε εκκλησιαστικά και πολιτικά τά Βαλκάνια μέ τά γνωστά άποτελέσματα: Συρρίκνωση του Πατριαρχείου, Έθνικά Πατριαρχεία, Βαλκανικοί Πόλεμοι, συγκρούσεις, ύποτελεία.

(*Παρένθεση: Μέ υικό σεβασμό άπευθυνόμαστε στον Οικουμενικό Δρόνο και ρωτούμε: Μήπως ό τρόπος για να άποκτήσει ξανά την μοναδικότητα και την ύπεροχική του θέση ό Πατριάρχης, για να ένοποιήσει τά Πατριαρχεία και τούς Λαούς, είναι να ξαναμιλήσει την όρθόδοξη Πατερική Θεολογική γλώσσα προς τούς έτεροδόξους; Τή γλώσσα πού μίλησε ό Πατροκοσμάς; Μήπως αυτό περιμένει ό έν Τριάδι Θεός για να του ξαναδώσει την παλαιά του αίγλη;*).

Η Παιδεία αυτού του κράτους μόνον προσωρινά και άποσπασματικά άκολούθησε την θεολογία και την παιδαγωγική πού συνιστούσε ό άγιος. Ευτυχώς πού έγινε κάποιος συμβιβασμός και έτσι μπολιάστηκε λίγο τό σχολείο από την όρθόδοξη πίστη για περίπου 200 χρόνια. Αυτός ό συμβιβασμός συνέβαλε στην διατήρηση αυτού του Κράτους. Σε μερικές περιόδους μάλιστα, όπως στό 1940 τό αύξημένο δρησκευτικό συναίσθημα κατήγαγε και περιφανείς νίκες. Σήμερα ή παιδαγωγική άλλαξε. Η άθεία της Δύσης μέ έλληνοφανή μανδύα όρμησε σαν λαίλαπα μέσα στό Έλληνικό Σχολείο ισοπεδώνοντας τά πάντα. Τά παιδιά μας γίναν πλέον άνεκτικά σε κάθε εισαγόμενη ιδέα, όσοδήποτε καταστροφική. Τά κόμπλεξ των σκοταδιστών έγιναν σκιαχτρα για όσους κινούνται μέσα στό άνέσπερο φώς της Βασιλείας του Θεού. Ό Άγιος Κοσμάς έμεινε χωρίς τό... Έλληνικό του Σχολείο.

Άν όλοι αυτοί οι μοντέρνοι Παιδαγωγοί είχαν πετύχει να κάνουν ένα Κράτος σωστό και Έλεύθερο, δά λέγαμε ότι τό Σχολείο του Άγίου Κοσμά δέν μάς χρειάζεται τόσο πολύ. Όμως τά

Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου,
Θεολόγου Νομικού, Μτ.Κανονικού Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ'Αρείω Πάγω:
ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατά τόν Άγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.

πράγματα βοοῦν καί λέγουν ὅτι χωρίς τό Σχολεῖο τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, θά παραμείνουμε γιά πάντα ὑποτελεῖς στούς βαρβάρους τῆς Δύσης. Ἡ ἀλλαγὴ στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν σήμερα καί ἡ προπαγανδιζομένη Θρησκευσιολογία δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπό τήν ἰδεολογική περιχαράκωση τῶν ὑποδούλων στίς ντιρεκτίβες τῶν κατακτητῶν. Σταθεροποιεῖ τήν ἐξουσία τους καί ἐξαφανίζει τήν ἀντίδραση. Ἄς ἀκούσουμε πάλι τόν ἅγιο πού φωνάζει τότε καί σήμερα « Δέν βλέπετε ὅτι ἀγρίωσε τό Γένος μας ἀπό τήν ἀμάθεια καί ἐγίναμεν ὡσάν θηρία; Διά τοῦτο σᾶς συμβουλεύω νά κάμετε σχολεῖο διά νά ἐννοῆτε τό ἅγιον Εὐαγγέλιον καί τά λοιπά βιβλία».

Κύριε Ὑπουργέ, θέλετε νά διδάξετε Θρησκευσιολογία στά σημερινά ἐλληνικά σχολεῖα; Διδάξετέ τήν ὅπως τήν δίδαξε ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς: «Εγὼ ἐδιάβασα καί περί ἱερέων καί περί ἀσεβῶν, αἰρετικῶν καί ἀθέων.. Τά βᾶθη τῆς σοφίας ἠρεύνησα. Ὅλοι αἱ πίστεις εἶνε ψεύτικες. Τοῦτο κατάλαβα ἀληθινά ὅτι μόνη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν εἶναι καλή καί ἅγια. Τό νά πιστεύωμεν καί νά βαπτίζόμεθα εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τοῦτο σᾶς λέγω τώρα εἰς τό τέλος. Νά εὐφραίνεσθε ὅπου εἶστε ὀρθόδοξοι χριστιανοί καί νά κλαίετε διά τούς ἀσεβεῖς καί αἰρετικούς πού περιπατοῦν εἰς τό σκότος» (Α' Διδαχὴ) . Σέ ἄλλη διδαχὴ του μιλάει γιά τούς τρεῖς νόμους, τόν φυσικό τῶν Ἑβραίων, τόν σαρκικό τῶν Μωαμεθανῶν καί τόν πνευματικό τῶν χριστιανῶν καί ἀποδεικνύει ἀπλά καί σταράτα ὅτι ὁ χριστιανικός νόμος τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ὁ πῶς σωστός καί πῶς ταιριαστός γιά τόν ἀνθρωπο νόμος. Ποιός ἔχει τά κότσια νά διδάξει τέτοια θρησκευσιολογία στά Σχολεῖα;

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί καί Πατέρες,

Ἄν κάποτε ἡ Ἐλευθερία σέ αὐτόν τόν τόπο πολεμιόταν μέ τό Καρυοφύλλι καί τό Πετραχήλι, σήμερα πρέπει νά πολεμηθεῖ μόνο μέ τό Πετραχήλι καί τό Κοντύλι. Ὁ Κόσμος, τό οἰκουμενικό χωριό, περιμένει νά ἀκούσει λόγο Ἀλήθειας, γραπτό , προφορικό ἢ ἠλεκτρονικό, ἀπό μᾶς πού κατέχουμε τήν μόνη Ἀλήθεια. Τήν Ἀλήθεια πού ξεκινάει ἀνόθευτη ἀπό τούς Ἀποστόλους καί φτάνει μέχρι τήν ἐποχὴ μας. Γιά νά γίνεῖ ὅμως αὐτό χρειάζομαστε ἓνα σχολεῖο αὐθεντικό, πού δέν θά ἀλλοιωθεῖ πρὸς τήν Δύση οὔτε θά συνθηκολογεῖ ἀπερίσκεπτα μέ τήν Ἀνατολή.

Σήμερα οἱ ἀγῶνες τῆς ἐλευθερίας δέν κερδίζονται μέ τά ὄπλα, ἀλλά μέσα ἀπό μία σωστή Παιδεία. Θέλετε ἐπιβεβαίωση; Σημειώστε ἓνα παράδειγμα ἀπό τήν γείτονα μας χώρα, τήν Τουρκία. Οἱ γείτονές μας κατάλαβαν πόσο μεγάλη σημασία ἔχει σήμερα ἡ Παιδεία γιά ἓνα μεγάλο ἔθνος καί μέ τεράστια ποσά πού δαπανᾷ ὁ ζάπλουτος Ἀμερικανός ὁμογενῆς τους Φετουλάχ Γκιουλᾶν, ὁ ὁποῖος ὀργανώνει ἱεροδιδασκαλεῖα, φροντιστήρια, μαθητικές ἐστῆες κ.λπ., γιά νά διδάξουν στά παιδιὰ τους τό Ἰσλάμ. Ἀξίζει ἔπαινος σέ αὐτόν τόν τουρκοαμερικανό μεγιστάνα γιατί δέν σκέφτεται πῶς θά αὐξήσει τήν περιουσία του ἀλλά πῶς θά ἐκπαιδεύει τούς ὁμοεθνεῖς του. Στήν Ἑλλάδα ὅμως τῶν μεγάλων εὐεργετῶν δέν ὑπάρχει κάποιος ὁμογενῆς πλούσιος, νά ἀναλάβει ἓνα παρόμοιο ἔργο; Νά κάνει ἓνα πιλοτικό πρόγραμμα μέ τίτλο «Σχολεῖο Ἁγίου Κοσμᾶ»; Αὐτό περιμένει ὁ Λαός μας γιά νά μεγαλοουργήσει ξανά στήν Ἱστορία. Ὅχι τίς Ὑπατίες καί τούς Καλικάντζαρους, τή Φρικατέλλα, τό Δία καί τίς κουτοπονηριές τῶν ἀρχαίων θεῶν, τά καρναβάλια, τήν παγανιστική Ὀλυμπιακή φλόγα καί τόν ἐμπαιγμό τῆς Ὀρθόδοξης πίστεως καί ἠθικῆς, πού διδάσκονται σήμερα στά σχολεῖα τῆς Ἑλλάδας.

*Πρωτοπρ. π. Λάμπρου Φωτοπούλου,
Θεολόγου Νομικού, Μτ.Κανονικού Δικαίου, τέως δικηγόρου παρ'Αρείω Πάγω:
ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ κατά τόν Άγιο ΚΟΣΜΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ.*

Τότε μόνον θά δοῦμε μέρες δόξης καί πραγματικῆς Ἐθνικῆς Ἐλευθερίας, ὅταν ξαναγυρίσουμε στίς παιδαγωγικές βάσεις πού ἔδωσε ὁ Ἅγιος Κοσμάς. Τότε πραγματικά θά γίνουμε ἀγαπητοί στούς φίλους μας καί σεβαστοί στούς ἐχθρούς μας. Τότε τά παιδιά μας θά ζήσουν μέ τό κεφάλι ψηλά καί τήν καρδιά γεμάτη ἀπό χαρά.

**Γεωργίου Ἡλ. Κρίππα, Καθηγητοῦ Ἐλευθ. Πανεπιστημίου, Διδάκτορας
Συνταγματικοῦ Δικαίου.**

Τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἀπό ἀπόψεως Νομικῆς καί Ἐγκληματολογικῆς.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ διάβολος ἀπὸ αἰῶνων πολεμᾷ τὴν πίστη μας καὶ τὴν θρησκεία μας. Στὴν ἀρχὴ εἶχε θέσει εἰς ἐφαρμογὴ τίς διώξεις καὶ τὰ μαρτύρια τῶν πιστῶν. Μετέπειτα, ὅταν ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἀναγνωρίστηκε ἐπίσημως μᾶς ἔρριψε τίς παντοειδεῖς αἰρέσεις, οἱ ὁποῖες ἐταλαιπώρησαν βαρέως τὴν πίστη μας καὶ τὴν ταλαιπωροῦν μέχρι σήμερον εἰς μικρότερον βαθμὸν.

Πρωτίστως ὅμως ἐνδιαφέρεται καὶ πολεμᾷ νὰ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν θρησκεία μας μὲ παντοειδεῖς τρόπους. Ὅπως ξέρουμε ἓνας ἄνθρωπος γίνεται Χριστιανὸς τυπικὰ διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ οὐσιαστικὰ διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τῆς θρησκείας μας. Γιὰ νὰ τηρήσουμε ὅμως τίς ἐντολές της πρέπει νὰ τίς γνωρίζουμε καὶ νὰ τίς διδαχθοῦμε. Αὐτὴν τὴν ἀποστολὴ ἔχει τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ ἀπὸ πολὺ μικρᾶς ἡλικίας, ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς σχολικῆς ἡλικίας. Καὶ γνωρίζουμε, ὅτι τὰ μικρὰ παιδάκια, ποὺ εἶναι ὄντα ἀναμάρτητα τὸ διαισθάνονται καὶ ἀπὸ πολὺ μικρᾶς ἡλικίας θέλουν καὶ ἐπιζητοῦν, νὰ τοὺς μιλάμε γιὰ τὸν Χριστὸν καὶ γιὰ τὴν Παναγίτσα. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ δεδομένο (ποὺ ὅσο πιὸ ἐντονο καὶ πιὸ βαδὺ εἶναι, τόσο καλύτερος Χριστιανὸς γίνεται κανεὶς), ὁ Διάβολος δὲν τὸ θέλει σὲ καμμία περίπτωση καὶ τὸ καταπολεμᾷ ἀγρίως, ἀνηλεῶς καὶ ἀδυσωπήτως, συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως. Χωρὶς ὅμως νὰ ἔχει ἐπιτύχει τίποτε τὸ σπουδαῖο. Ἄρα θὰ πρέπει νὰ ξέρουμε, ὅτι ἡ κατάργησις τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἶναι μία ἀπὸ τίς πρῶτες προτεραιότητες τοῦ διαβόλου (ἴσως ἡ πρώτη ὅλων) καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ θὰ πρέπει νὰ ἔχουμε στραμμένη τὴν προσοχὴ μας καὶ νὰ διαφυλάσσουμε τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἄλλωστε ὁ Κύριος εἰς τὴν ἐπίγειον ζωὴν Του τί ἦταν; Ποιὰν ιδιότητα εἶχε; Πῶς τὸν ἀποκαλοῦσαν; Ἦταν Διδάσκαλος καὶ ἔτσι τὸν ἀποκαλοῦσαν ὅλοι. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν κάποιος ποὺ τὸν ἐγνώριζε, νὰ τὸν ἀποκαλοῦσε μὲ ἄλλον τίτλον ἢ μὲ ἄλλην προσαγόρευση. Ἄρα ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἶναι θεία ἐντολὴ καὶ κανεὶς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὴν παραβλέπει ἢ νὰ προβεῖ εἰς κατάργησις ἢ ἀποδυναμώσις τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν καὶ νὰ ἔχει τὴν ἀξίωσις νὰ λέγεται Χριστιανός. Τὴν ὑποχρέωσις καὶ τὸ καθῆκον αὐτὸ τὸ ἔχει ἀναγνωρίσει πρωτίστως ἡ

Πολιτεία, ή όποια εις τό άρθρον 16 παράγραφος 2 του Συντάγματος έχει περιλάβει τήν έξής διάταξη:

«Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει σκοπό τήν ήθική, πνευματική, επαγγελματική και τήν φυσική άγωγή των Έλλήνων, τήν ανάπτυξη τής έθνικης και θρησκευτικής συνειδήσεως».

Έδω πρέπει να προσέξουμε, ότι τό Σύνταγμα όσον άφορά τήν θρησκεία δέν όμιλεί περι άγωγής (δηλ. περι άπλής διδασκαλίας), αλλά περι θρησκευτικής συνειδήσεως. Αυτό σημαίνει, ότι οι Έλληνες μαθηται δέν άρκει να μάθουν κάποια στοιχειά τής Χριστιανικής θρησκείας, αλλά και να τά ένστερνισθουν και να τούς γίνουν συνείδηση. Βλέπουμε λοιπόν, ότι τό Έλληνικό Σύνταγμα δέν εισάγει μόνον τό άπλό μάθημα των θρησκευτικών (δηλ. άπλές και στερεότυπες γνώσεις), αλλά καθορίζει και πώς θα πρέπει να είναι ή διδασκαλία του... Δηλ. πρέπει, να είναι κατά τέτοιον τρόπο, ώστε ο μαθητής να άποκτήσει θρησκευτική συνείδηση και όχι να άποκτήσει άπλές γνώσεις τις όποιες μετέπειτα θα λησμονήσει, όπως γίνεται με τά άλλα μαθήματα. Αν λοιπόν δέν τηρηθουν οι όροι αυτοι άνακύπτει ευθεία παράβαση του Συντάγματος όχι μόνον από κάποιον ένδεχομένως εκπαιδευτικόν, αλλά και από τήν ίδια τήν Πολιτεία, και από τήν ίδια τήν Βουλή, ή όποια δέν επιτρέπεται να θεσπίζει νόμους άντισυνταγματικούς. Έπομένως πäs περιορισμός του μαθήματος των θρησκευτικών (και όχι μόνον ή κατάργησή του) αντίθαινει ευθέως προς τό Σύνταγμα και είναι άκυρος.

Υπέρ όμως του μαθήματος των θρησκευτικών δέν όμιλεί μόνον τό Σύνταγμα, αλλά και ή Εύρωπαϊκή Σύμβαση Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΑΔ), ή όποια εις τό άρθρον 2 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αυτής αναφέρει, ότι κάθε ευρωπαϊκό κράτος όφειλει να παρέχει εκπαίδευση εις τούς μαθητάς σύμφωνα με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των γονέων. Τό δέ άρθρον 9 τής έν λόγω Εύρωπαϊκής Συμβάσεως (που κατοχυρώνει τήν θρησκευτικήν έλευθερία) κατοχυρώνει επίσης και τήν θρησκευτικήν εκπαίδευση (ως δέχεται και τό Εύρωπαϊκο Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων δια τής από 3.4.2012 άποφάσεως του ύπόθεση Sessa κατά Ιταλίας προσφυγή Νο 28790/08).

Τό ίδιο ποσβλέπει και ή Εύρωπαϊκή Κάρτα Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων εις τό άρθρον 14, παρ. 3. Άρα ή άποψη κάποιων, ότι δήθεν τό μάθημα των θρησκευτικών δέν κατοχυροται και δέν διδάσκεται εις τά ευρωπαϊκά κράτη είναι άνακριβής, όπως θα δομε και έν συνεχεία και βεβαίως πäs ένέργεια εις βάρος του μαθήματος των θρησκευτικών (τής Όρθοδόξου Πίστεως) παραβιάζει ευθέως και τό Σύνταγμα και τις έν λόγω διεθνείς συμβάσεις, από τις όποιες δεσμεύεται ή Έλλάς, διότι τις έχει κυρώσει δια νόμου.

Αυτό έχει γίνει δεκτόν και από τήν νομολογίαν όπως είναι ή άπόφασις 3356/1995 του Συμβουλίου τής Έπικρατείας, περι τής όποιας ως γνωστόν έγινε πολός λόγος εις τόν τύπον. Η άπόφασις αυτή δέχεται μεταξύ άλλων, τά έξής: α) ανάπτυξη τής θρησκευτικής συνειδήσεως των μαθητών - περι τής όποιας όμιλεί ή προαναφερθεΐσα συνταγματική διάταξις- πραγματοποιειται συμφώνως προς τις άρχές τής όρθοδόξου χριστιανικής

Γεωργίου Ήλ. Κρίππα, Καθηγητού Έλευθ. Πανεπιστημίου, Διδάκτορας Συνταγματικού Δικαίου.
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ

διδασκαλίας, ως τοῦτο προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων ἀνήκει εἰς Ὁρθόδοξον χριστιανικὴν θρησκεία καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ θρησκεία αὐτὴ χαρακτηρίζεται ὡς ἐπικρατοῦσα ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ προοίμιό του ἐπικαλεῖται τὴν Ἁγίαν Τριάδα, β) Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν προστατεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ πρώτου προσθέτου πρωτοκόλλου τῆς Εὐρωπ. Συμβάσεως ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τὸ ὁποῖον ἔχει κυρωθεῖ εἰς τὴν χώραν μας διὰ τοῦ νόμου 53/1974 καὶ ἄρα ἔχει ἐπηυξημένη τυπικὴν ἰσχὺν κατ' ἄρθρον 28 τοῦ Συντάγματος. γ) Οἱ μαθηταὶ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ μετέχουν εἰς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐπίσης εἰς τὰς λοιπὰς θρησκευτικὰς ἐκδηλώσεις (προσευχή, ἐκκλησιασμός). δ) Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν πρέπει νὰ διδάσκεται εἰς ἰκανὸν ἀριθμὸν ὡρῶν ἐβδομαδιαίως. ε) Μαθηταὶ ἑτερόθρησκοι, ἑτερόδοξοι ἢ ἄθεοι ἀπαλλάσσονται τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, μόνον ἐφ' ὅσον ἐπικαλεσθῶν τούς λόγους αὐτούς, δηλ. λόγους θρησκευτικούς.

Τὰ ἴδια ἀκριβῶς δέχεται καὶ ἡ 2176/1998 ἀπόφασις τοῦ ΣτΕ (Επιθ. Δημ. καὶ Διοικ. Δίκ. 1998, σελ. 885 ἐπ.), ἡ ὁποία ἀκυρώνει πρᾶξιν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ὡς παράνομον καὶ ἀντισυνταγματικὴν, ἐπειδὴ περιόριζε τὸν χρόνον διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὴν Β' καὶ Γ' τάξιν τοῦ Λυκείου εἰς μίαν ὥραν ἐβδομαδιαίως (ἀντὶ δύο), καθ' ὅσον ἡ πρᾶξις αὐτὴ παρεβιάζε τὴν συνταγματικὴν ἐπιταγὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος αὐτοῦ εἰς ἰκανὸν ἀριθμὸν ὡρῶν ἐβδομαδιαίως.

Ἐν ὄψει λοιπόν, τῶν προαναφερθέντων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐπικληθεισῶν συνταγματικῶν διατάξεων δὲν βλέπουμε νὰ μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθῇ ἄποψις, ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθῇ μὴ ὑποχρεωτικὸν ἢ μὴ σύμφωνον πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, τουλάχιστον διὰ τούς χριστιανούς Ὁρθοδόξους μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὴν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ κράτους νὰ διδάσκει τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν κατὰ τρόπον πού οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποκτήσουν «θρησκευτικὴν συνείδηση», τὸ ἔχουν δεχθεῖ καὶ οἱ προαναφερθεῖσαι ἀποφάσεις του Συμβ. Ἐπικρατείας. Ἀξίζει δὲ νὰ παραθέσουμε τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει ἀποσπάσματα αὐτῶν. Ἐκ τούτων ἡ μὲν 2176/98 ἀναφέρει ἐπὶ λέξει:

«Ἡ ἀνάπτυξις τουλάχιστον εἰς ἐπαρκῆ βαθμὸν τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν προαναφερθέντων μαθητῶν καὶ δὴ συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς «Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς πίστεως».

Ἡ δὲ 3356/95 ἀναφέρει ἐπὶ λέξει:

«Προκειμένου νὰ τύχει ἐφαρμογῆς ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 16 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος, προκειμένου δηλ. νὰ ἀναπτυχθεῖ ἡ θρησκευτικὴ συνείδησις τῶν μαθητῶν σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως οἱ μαθηταὶ εἶναι ὑποχρεωμένοι.....νὰ παρακολουθοῦν τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, τὸ ὁποῖο, ὅπως εἶναι αὐτονόητο ἐν ὄψει τῶν ἐκτεθέντων πρέπει, νὰ διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς θρησκείας»

Όπως βλέπουμε λοιπόν, ο όρος «ανάπτυξη θρησκευτικής συνειδήσεως» δεν αποτελεί πλέον ένα κενόν γράμμα μίας συνταγματικής διατάξεως, την οποίαν διά να έρμηνεύσουμε και εφαρμόσουμε θά έπρεπε να προχωρούσαμε σε έκτενείς έρμηνευτικές έννοιες, πού κάποιιοι κακόπιστοι θά άμφισβητούσαν. Η διάταξη αυτή του Συντάγματος έχει έρμηνευθεί δεόντως και αναλυθεί από την έλληνική δικαιοσύνη και μάλιστα την άνωτάτη (όπως είναι το Συμβούλιο της Έπικρατείας). Έφεξής λοιπόν ούδεις δικαιούται πλέον (και φυσικά ούτε το ίδιο το κράτος, αλλά ούτε και ή Βουλή), να δώσει άλλη έρμηνείαν ή άλλη έννοιαν εις τον όρον αυτόν, διότι άλλως θά παρεβιάζε βασικές και κρίριες απόφάσεις της έλληνικής δικαιοσύνης και τέτοιο δικαίωμα το κράτος δεν έχει, άφου κατ' άρθρον 87 του Συντάγματος ή δικαιοσύνη άπονέμεται μόνον από τά δικαστήρια και από κανέναν άλλον φορέα. Τέτοιο βεβαίως δικαίωμα δεν έχει ούτε και ή Βουλή, άφου άν εξέδιδε αντίθετον νόμο, ο νόμος αυτός θά ήταν αντισυνταγματικός και βάσει του άρθρου 93 παρ. 4 του Συντάγματος τά δικαστήρια υποχρεούνται να μήν τον εφαρμόσουν.

Έπομένως ή υποχρέωση του κράτους να παράσχει εκπαίδευση θρησκευτική πρὸς τον σκοπόν όπως οί μαθηταί αποκτήσουν άπαραιτήτως «θρησκευτική συνείδηση», καταχρυσούται πλέον και δικαστικῶς άπολύτως και καταλυτικῶς. Όσον άφορᾶ την προαναφερθεϊσαν διάταξη του 1ου Προσδ. Πρωτοκόλλου της Εύρωπαϊκής Συμβάσεως Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων, αυτή αναφέρει, ότι κατοχυρούται το δικαίωμα των γονέων, να εξασφαλίσουν μόρφωση και εκπαίδευση των τέκνων τους συμφώνως πρὸς τις ίδιές τους θρησκευτικές πεποιθήσεις. Από την νομολογία των άρμοδίων δικαιοδοτικῶν οργάνων του Συμβουλίου της Εύρώπης αξίζει να μνημονεύσουμε μίαν απόφαση της Εύρωπαϊκής Έπιτροπής Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων (αναφερομένη υπό των Blum (Die Gedanken - Gewissen jund Rrellgionsfreiheit nach Art. S der Europaischen Menschenrechtskonvention, 1990 σελ. 141-142) και Goy (La garantie europeenne des la liberte de religion - L' article 9 de la Convention de Rome, "Revue de Droit Public", 1991 σελ. 32), ή όποία απέρριψε προσφυγή Σουηδοῦ γονέως, διά της όποιας ζητούσε την άπαλλαγή της θυγατρὸς του από το μάθημα των θρησκευτικῶν, διότι ήταν άθεη.

Άς έλθουμε τώρα στην τρέχουσα περίπτωση. Ός έπληροφορήθημεν από τον τύπο και την τηλεόραση το Έπουργείο Παιδείας εξέδωσε τρεις έγκυκλίους, διά των όποιων άφ' ενός καθιστᾶ το μάθημα των θρησκευτικῶν προαιρετικό όχι μόνον διά τους άλλοθρήσκους, αλλά και διά τους Χριστιανούς Όρθοδόξους μαθητάς, ο δε Έπουργός ένεφανίσθη να δηλώνει, ότι προέβη εις την έέργειαν αυτήν, διότι έπρεπε να συμμορφωθεί πρὸς απόφαση του Εύρωπαϊκού Δικαστηρίου Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ως του έπεσήμανε κάποια από τις ανεξάρτητες άρχές (άκούστηκε ότι ήταν ο Συνήγορος του Πολίτου). Βέβαια το Έπουργείο Παιδείας εξέδωσε τρεις έγκυκλίους, μία περι προαιρετικότητας του μαθήματος των θρησκευτικῶν και διά τους Όρθοδόξους και όχι μόνον διά τους άλλοθρήσκους, μεταγενεστερῶς δε εξέδωσε άλλες έγκυκλίους, οί όποιες φαίνεται να άναιροῦν την πρώτη χωρίς να το διευκρινίζουν έπαρκῶς.

Άνεζήτησα την επίμαχη απόφαση του Εύρωπαϊκού Δικαστηρίου Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων και διεπίστωσα ότι λέγει έντελῶς άλλα και όχι αυτά πού υπεστήριζε ο συνήγορος του πολίτου. Πρόκειται περι της απόφάσεως του Δικαστηρίου αυτού της 29.6.2007 (υπόθεση 15472/02 Folgero και άλλοι κατά Νορβηγίας), ή όποια έχει ως εξής. Εις την Νορβηγία το

μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἐδιδάσκετο σὲ δύο ἐνότητες. Ἡ πρώτη ἦταν τὸ κανονικὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ὅπως τὸ ξέρουμε καὶ στὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ ἄλλο ἦταν φιλοσοφία. Τὸ πρῶτο τὸ παρακολουθοῦσαν οἱ Χριστιανοὶ μαθηταὶ καὶ τὸ δεύτερο οἱ ἀλλοθρήσκοι ἢ οἱ ἄθεοι. Τὰ δύο αὐτὰ μαθήματα συνενώθηκαν εἰς ἓνα, ἦτοι μάθημα Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ ἄλλες θρησκείες. Ἐπ' αὐτοῦ οἱ μὲν Χριστιανοὶ μαθηταὶ παρακολουθοῦσαν τὸ μάθημα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, οἱ δὲ ἀλλοθρήσκοι ἢ οἱ ἄθεοι τὸ ἄλλο τμήμα. Κάποιοι (ἀλλοθρήσκοι ἢ ἄθεοι) ἐζήτησαν τὴν ἀπαλλαγὴ τους καὶ ἀπὸ τὰ δύο μαθήματα καὶ ὄχι μόνο ἀπὸ τὸ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Ὅμως ἡ Νορβηγία δὲν τοὺς ἐχορηγοῦσε τέτοια (ὀλική) ἀπαλλαγὴ. Προσέφυγαν λοιπὸν εἰς τὸ Ἑυρώπ. Δικαστήριον καὶ ἐδικαιώθησαν. Αὐτὸ εἶναι ὄλο. Ἡ Ἑλλάς χορηγεῖ εἰς τοὺς ἀθέους ἢ τοὺς ἀλλοθρήσκους ὀλικὴ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐπομένως καμμίαν ὑποχρέωση δὲν ἔχει νὰ χορηγήσει ἀπαλλαγὴ καὶ τῶν Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων μαθητῶν.

Ἐδῶ ὅμως πρέπει, νὰ παρατηρηθεῖ κάτι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαράδεκτον καὶ δημιουργεῖ σοβαρώτατο θέμα κύρους καὶ ἀξιοπιστίας, ἀλλὰ καὶ εὐθύνης διὰ τὸν Συνήγορον τοῦ Πολίτου. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐξῆς: Ὁ Συνήγορος τοῦ Πολίτου δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας ἐζήτησε τὴν μετατροπὴ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἰς προαιρετικὸ ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἀλλοθρήσκους ἢ τοὺς ἀθέους ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ Χριστιανούς Ὁρθοδόξους μαθητάς. Ὡς αἰτιολογίαν ἐπεκαλέσθη τὴν ἀπόφαση τοῦ ΕΔΔΑ τῆς 21.2.2008 (ὑπόθεση Ἀλεξανδρίδης κατὰ Ἑλλάδος ΝοΒ 56 σελ. 1662 επ.), ἡ ὁποία δὲν ἔχει καμμίαν σχέση πρὸς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν. Ἀπλῶς ἐπρόκειτο περὶ μίας προσφυγῆς ἐνὸς Ἑλληνοῦ δικηγόρου, ὁ ὁποῖος ἤρνηθη νὰ ὀρκισθεῖ, ὅταν ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν, διότι ὡς ἰσχυρίσθη, μὲ τὸν ὄρκον ἀποκαλύπτει τὶς θρησκευτικὰς του πεποιθήσεις (ἐφ' ὅσον ἄρνεϊται νὰ ὀρκισθεῖ) ἀποκαλύπτει, ὅτι δὲν εἶναι Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος. Αὐτὴν τὴν ἀπόφαση ὁ Συνήγορος τοῦ Πολίτου τὴν ἐρμήνευσε, ὅτι ἐπιβάλλει εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ὑποχρέωση νὰ καταστήσει τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὡς προαιρετικὸν δι' ὅλους τοὺς μαθητάς (καὶ διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους). Τὸ ἐγγραφὸν τοῦ αὐτοῦ τὸ ἀπηύδυνε μάλιστα κατ' εὐθείαν πρὸς τὶς διευθύνσεις σχολικῶν μονάδων (καὶ ὄχι πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας). Φυσικὰ ὅταν ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας τὸ ἐπληροφόρηθη, τοῦ ἀπηύδυνε ἐγγραφὸ αὐστηρότατον καὶ τοῦ ἐζήτησε τὸν λόγον διατὶ ἀπευδύνθηκε ὁ ἴδιος πρὸς τὶς σχολικὰς μονάδας καὶ ὄχι πρὸς τὸ Ὑπ. Παιδείας. Ἀποτέλεσμα ἦταν ὅλες οἱ προηγούμενες ἐγκύκλιοι τοῦ ἐν λόγῳ Ὑπουργείου νὰ ἀνακληθῶν καὶ νὰ ὀρισθεῖ, ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἶναι προαιρετικὸ μόνον διὰ τοὺς ἀλλοθρήσκους καὶ τοὺς ἀθέους. Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ὁ Συνήγορος τοῦ Πολίτου ἐπεκαλέσθη τὴν ὡς ἄνω ἀπόφαση πού ἀφορᾶ τὸν ὄρκον τοῦ δικηγόρου καὶ ὄχι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἀπέκρυψε τὴν προαναφερομένην ἐπίσης πρόσφατη ἀπόφαση τοῦ ΕΔΔΑ, πού ἀφορᾶ τὴν Νορβηγία καὶ ἡ ὁποία ἐπιβάλλει τὴν καθιέρωση τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ὡς προαιρετικοῦ μόνον διὰ τοὺς ἀλλοθρήσκους καὶ ὄχι διὰ τοὺς ὁμοθρήσκους.

Ἐννοεῖται, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας δὲν εἶχε ἰδέα διὰ τὴν ἀπόφαση αὐτὴν. Ἐγὼ ἤμουν ἐκεῖνος πού τοῦ τὴν ἔδωσε ὑπ' ὄψιν καὶ προέβη εἰς τὶς ἐν συνεχείᾳ ἐνέργειες. Κατόπιν τούτου ἐζήτησα γραπτῶς τὸν λόγον ἀπὸ τὸν Συνήγορον τοῦ Πολίτου, διατὶ προέβη εἰς τὴν ἐν προκειμένῳ

Γεωργίου Ήλ. Κρίππα, Καθηγητού Έλευθ. Πανεπιστημίου, Διδάκτορος Συνταγματικού Δικαίου.
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ

ἀπαράδεκτη ἐνέργεια, πλὴν ὅμως κατ' ἀρχὴν οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔλαβα. Πολὺ ἀργότερα καὶ ὅταν εἶχε ξεσπάσει ὁ σάλος καὶ εἶχε ἐκτεθεὶ βαρέως, διότι εἶχε ἀποσιωπήσει τὴν κρίσιμη καὶ ad hoc διὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἀπόφασιν τοῦ Εὐρωπ. Δικαστηρίου Ἄνθρ. Δικαιωμάτων, μού ἀπέστειλε μίαν ἀπάντησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνέφερε, ὅτι τὸ ἐπίμαχον ἔγγραφοῦ τοῦ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ἀφοροῦσε μόνον τοὺς διαμαρτυρηθέντας ἀλλοθρήσκους ἢ ἀθέους γονεῖς καὶ ὄχι τοὺς λοιποὺς μαθητὰς, Δηλ. ὁμολογοῦσε εὐθέως, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφοῦ τοῦ τὸ ἀνακαλεῖ. Βεβαίως τὴν ἀνάκλησίν του αὐτὴν τὴν ἔστειλε μόνον πρὸς ἐμένα καὶ ὄχι πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Φυσικὰ τὸ ἔγγραφοῦ τοῦ αὐτὸ τὸ ἔστειλα πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπισημαίνων, ὅτι ὁ Σ τ Π προσέβη εἰς ἀνάκλησιν τοῦ ἀρχικοῦ ἀπαράδεκτου παραπλανητικοῦ καὶ παρανόμου ἔγγραφοῦ του. Ἐχρειάσθη λοιπὸν νὰ γίνῃ ἐξονυχιστικὴ ἔρευνα καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, διὰ νὰ ἀποκαλυφθεῖ τελικῶς, ὅτι ὁ Σ τ Π εἶχε παραπλανήσει τίς ἐλληνικὲς ὑπηρεσίαι, οἱ ὁποῖαι εἶχαν πιστέψει (ἀφοῦ τὸ ἔλεγε ὁ Σ τ Π), ὅτι τὸ Εὐρωπ. Δικ/ριον Ἄνθρ. Δικαιωμάτων εἶχε ἐκδώσει ἀπόφασιν καθιστῶσα τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν προαιρετικὸν δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς καὶ ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἀλλοθρήσκους ἢ τοὺς ἀθέους, πράγμα ἐντελῶς ψευδὲς καὶ ἀνακριβὲς, ἀφοῦ τὸ Δικ/ριον αὐτὸ εἶχε δεχθεῖ τὰ ἐντελῶς ἀντίθετα.

Τὸ παρὸν θέμα ὅμως (ἐὰν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Σύμβασιν Ἄνθρ. Δικαιωμάτων δικαιούται νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν εὐρωπ. κρατῶν καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν κατὰ τὸν Α ἢ τὸν Β τρόπον διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν) ἐλύθη ὀριστικῶς διὰ μίας πολὺ προσφάτου ἀποφάσεως τοῦ Εὐρωπ. Δικαστ. Ἄνθρ. Δικαιωμάτων, ἥτοι τῆς ἀπὸ 15.6.2010 ἀποφάσεως τοῦ Δικ/ρίου αὐτοῦ (ὑπόθεσιν Grzelak κατὰ Πολωνίας προσφυγὴ Νο 7710/02), ἡ ὁποία ἀναφέρει ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «ἀνάγεται εἰς τὸ ἐθνικὸν περιθώριον ἐκτιμῆσεως, πού ἀναγνωρίζεται εἰς τὰ κράτη κατ' ἄρθρον 2 τοῦ Πρωτοκόλλου Νο 1, νὰ ἀποφασίσουν, ἐὰν θὰ εἰσαγάγουν τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα καί, ἐὰν ναί, ποῖο εἰδικώτερον σύστημα θὰ υἱοθετήσουν».

Ἐπίσης πρέπει νὰ μνημονευθεῖ καὶ ἡ ἀπὸ 9.1.2008 ἀπόφασιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου Ἄνθρ. Δικαιωμάτων (ὑπόθεσιν Hasan καὶ Eylem Zengin κατὰ Τουρκίας προσφυγὴ Νο 1448/04), ἡ ὁποία εἰδικῶς εἰς τὴν παράγραφον 51 αὐτῆς ἀναφέρει, ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Τὸ δεύτερον ἐδάφιο τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Πρωτοκόλλου Νο 1 δὲν ἐμποδίζει τὰ κράτη νὰ διαδίδουν διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἢ τῆς διδασκαλίας πληροφορίας ἢ γνώσεις ἔχουσες εὐθέως ἢ ὄχι χαρακτῆρα θρησκευτικὸν ἢ φιλοσοφικόν. Δέν ἐξουσιοδοτεῖ ὅμως τοὺς γονεῖς νὰ ἀντιταχθοῦν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοιαύτης ἐκπαιδευτικῆς ἢ διδακτικῆς εἰς τὸ σχολικόν πρόγραμμα, ἄλλως πᾶσα δεσμικὴ ἐκπαίδευσις θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον, νὰ καταστῇ ἀνεφάρμοστη».

Ἄρα, τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατοχυροῦται ὡς ὑποχρεωτικὸν καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρον 16, παρ. 2 τοῦ Συντάγματος καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρον 9 (περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας) τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ πρώτου προσδέτου πρωτοκόλλου αὐτῆς καὶ μάλιστα ὡς ἀτομικὸν δικαίωμα. Ἐτερόδοξοι, ἑτερόθρησκοι ἢ ἄθεοι δύνανται νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τοῦ μαθήματος αὐτοῦ, ἐὰν τὸ ζητήσουν, ἐπικαλούμενοι εἰς πᾶσαν περίπτωσιν λόγους σεβασμοῦ τῆς θρησκευτικῆς τῶν ἐλευθερίας. Ὁρθόδοξοι χριστιανοί

ὅμως δὲν δύνανται νὰ ἀπαλλαγοῦν. Δι' αὐτούς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τυγχάνει ὑποχρεωτικὸν καὶ οὐχὶ προαιρετικόν, διότι ἡ ὑποχρεωτικότης οὐδόλως παραβιάζει τὸ δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, ἐφόσον δὲν τοὺς ἐκτρέπει ἀπὸ τὰς δεδηλωμένας θρησκευτικὰς τῶν δοξασίας κατ' οὐδέν. Τέλος, τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν πρέπει νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν Ὀρθόδοξον χριστιανικὴν διδασκαλίαν καὶ οὐχὶ εἰς ἄλλον ἐπίπεδον ἐν ᾧ ψεῖ τῶν προαναφερθέντων.

Θὰ ἐπιχειρήσουμε ἐν συνεχείᾳ μὲ κάθε δυνατὴν συντομίαν μίαν συγκριτικὴν ἔρευναν εἰς τὴν ξένην νομοθεσίαν καὶ νομολογίαν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, προκειμένου νὰ ἔχωμε μίαν εὐρύτερη ἐποπτεία ἐν προκειμένῳ. Ὑπ' ὄψιν, ὅμως, ὅτι ἡ σχετικὴ νομολογία καὶ ἰδίως ἡ βιβλιογραφία εἶναι ἀνεξάντλητη. Ὡς ἐκ τούτου περιοριζόμεθα εἰς μίαν κατὰ τὸ δυνατόν ὀρθολογικὴν παράθεσιν τῶν πλέον ἀντιπροσωπευτικῶν καὶ σοβαρῶν πηγῶν, δηλώνοντες, ὅμως, ὅτι καὶ αἱ λοιπαὶ πηγαί συντάσσονται μὲ τὰς παρατιθεμένας.

Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἀπαντᾶται ἡ πλουσιωτέρα νομολογία καὶ βιβλιογραφία. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τὸ ἄρθρον 7, παρ. 3 τοῦ Συντάγματος ἀναφέρει, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ σχολεῖα ἀποτελεῖ **τακτικὸν μάθημα** (ordentliches Lehrfach), ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν γίνεται συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων. Ἡ ἴδια διάταξις τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος ἀναφέρει ἐπὶ πλέον, ὅτι τὴν ὕλην τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν τὴν καθορίζει ἡ Ἐκκλησία καὶ ὄχι τὸ κράτος, ἡ δὲ Ἐκκλησία δικαιούται, νὰ πραγματοποιεῖ ἐλέγχους εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ νὰ διαπιστώνει, ἐὰν ἡ ὕλη ποὺ καθόρισε διδάσκεται. Διδάσκαλοι δύνανται νὰ διορίζονται καὶ κληρικοί. Ὅλοι οἱ Γερμανοὶ συγγραφεῖς ποὺ ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ἀναφέρουν, ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἶναι ὑποχρεωτικὸ διὰ τοὺς μαθητὰς, εἶναι ἰσότιμο πρὸς τὰ ἄλλα μαθήματα, ὁ βαθμὸς του ὑπολογίζεται στὸν μέσον ὅρον τῆς βαθμολογίας, οἱ δὲ διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἶναι ἰσότιμοι πρὸς τοὺς λοιπούς. Τὰ δικαστήρια ἔχουν ἀποφανθεῖ, ὅτι τὸ μάθημα αὐτὸ πρέπει, νὰ διδάσκεται ἐπὶ δύο ὥρες τουλάχιστον ἐβδομαδιαίως καὶ νὰ καθορίζεται ὄχι σὲ ἀκραῖες ὥρες (δηλ. ὄχι σὲ πρῶτες ἢ τελευταῖες ὥρες, πράγμα ποὺ θὰ διευκόλυνε τὸν μαθητὴ νὰ ἀπουσιάσει εὐχερέστερον). Ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ διαπρεπέστεροι Γερμανοὶ καθηγηταὶ Νομικῶν Σχολῶν ἀναφέρουν, ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπάρχει συνταγματικὴ διάταξις περὶ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἀποφασίζει ἐπ' αὐτοῦ, τότε πᾶσα ἔννοια χωρισμοῦ κράτους Ἐκκλησίας ἔχει διασπασθεῖ καὶ δὲν ἀπαντᾶται. Ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι νομικὸ πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Ἐπίσης οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν νὰ μετέχουν καὶ εἰς τὴν σχολικὴν προσευχὴν.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὡς **κατηχητικὸ, διδάσκεται κανονικὰ** εἰς τὰ σχολεῖα ὡς ὑποχρεωτικὸ, ἡ δὲ ἀγγλικὴ νομοθεσία ἀναφέρει, ὅτι ὄχι μόνον τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον ἐκπαιδευτικὸ σύστημα πρέπει νὰ βασίζεται στὶς χριστιανικὰς ἀρχάς.

Ἡ Αὐστρία ἔχει καθεστῶς μαθήματος θρησκευτικῶν ὅμοιο ἀκριβῶς μὲ τὸ τῆς Γερμανίας (μάθημα ὑποχρεωτικὸ, κατηχητικὸ, ἡ ὕλη του καθορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, οἱ διδάσκαλοι ἐγκρίνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὑπάρχει συνταγματικὴ κατοχύρωσις κ.λ.π.) Ἐπὶ

Γεωργίου Ήλ. Κρίππα, Καθηγητού Έλευθ. Πανεπιστημίου, Διδάκτορος Συνταγματικού Δικαίου.
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ

πλέον ή Αυστρία ως χώρα με θρησκεία καθολική έχει συνάψει και Κονκορδάτο με τον Πάπα, δια του οποίου αναλαμβάνει την υποχρέωση να διδάσκει το μάθημα των θρησκευτικών.

Τό ίδιο καθεστώς υπάρχει και στην **Έλβετία**, όπου απαντώνται και αποφάσεις δικαστικές, οι οποίες κατεδίκασαν γονείς, διότι δεν απέστειλαν τα τέκνα τους δια να συμμετάσχουν εις το μάθημα των θρησκευτικών. Τό μάθημα των θρησκευτικών άλλωστε κατοχυρούται και από τό άρθρον 27 του έλβετικού Συντάγματος ως **κατηχητικό** και όχι ως απλή θρησκευσιολογία.

Όμοίως εις τό **Βέλγιο** τό μάθημα των θρησκευτικών διδάσκεται ως **υποχρεωτικό και κατηχητικό** όπως και στις λοιπές χώρες. Τό δεδομένο αυτό τό δέχονται και τά δικαστήρια, των οποίων οι αποφάσεις μνημονεύονται από τά νομικά συγγράμματα.

Όμοίως και στην **Ίταλία**, ή οποία έχει συνάψει κονκορδάτο με τον Πάπα, δια του οποίου αναλαμβάνει, να διδάσκει μάθημα θρησκευτικών, εις τά δημόσια σχολεία. Υπάρχει δέ και απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου του Μαρτίου 1989, ή οποία **υποχρεώνει τό ιταλικό κράτος, να διδάσκει τό μάθημα** των θρησκευτικών τής καθολικής εκκλησίας. Στις 14.12.1985 άλλωστε έχει υπογραφεί συμφωνία μεταξύ του Ίταλου Υπουργού Παιδείας και του προέδρου καρδινάλιου τής εκκλησιαστικής συνόδου τής ιταλικής εκκλησίας δια την εισαγωγή εις τά δημόσια σχολεία του μαθήματος των θρησκευτικών, οι δέ καθηγηταί και διδάσκαλοι του μαθήματος των θρησκευτικών πρέπει να έχουν την λεγομένη «εκκλησιαστική αναγνώριση» (δηλ. έγκριση τής Έκκλησίας). Τό μάθημα των θρησκευτικών χρηματοδοτείται από τό κράτος πέραν του εκκλησιαστικού φόρου που εισπράττει ή καθολική εκκλησία (0,8% επί του φόρου εισοδήματος).

Εις την **Όλλανδία** τό 80% των σχολείων είναι ιδιωτικά και χρηματοδοτούνται υπό του κράτους, δια να διδάσκουν τό μάθημα των θρησκευτικών, τό οποίο μάλιστα **κατοχυρούται από τό άρθρον 32 του συντάγματος**.

Η **Ίσπανία** έχει συνάψει την 4.12.1979 Κονκορδάτο με τον Πάπα, δια του οποίου αναλαμβάνει την διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών εις τά δημόσια σχολεία, ή **ύλη του μαθήματος καθορίζεται από την εκκλησία**, ή οποία και διορίζει τους καθηγητάς του μαθήματος αυτού.

Εις την **Πορτογαλία** τό μάθημα των θρησκευτικών εις τά σχολεία έχει εισαχθεί υπό του νομοθετικού Διατάγματος 407/89, τό δέ Συνταγματικό Δικαστήριο δια δύο αποφάσεων του (423/87 και 174/93) **υπεχρέωσε επίσης τό πορτογαλικό κράτος, να εισαγάγει τό μάθημα των θρησκευτικών τής καθολικής εκκλησίας στα σχολεία**, επί τῷ λόγω ότι ή καθολική εκκλησία τυγχάνει ή μείζων εκκλησία εις την Πορτογαλία. Επίσης ή χώρα αυτή έχει αναλάβει την ιδίαν υποχρέωση και με τό Κονκορδάτο τής 7.5.1940 που έχει συνάψει με τό Βατικανό και τό οποίο υποστηρίζεται, ότι υπερτερεί και του πορτογαλικού συντάγματος.

Εις την **Ίρλανδία** διδάσκεται όμοίως τό μάθημα των θρησκευτικών τής καθολικής εκκλησίας, τούτο διότι τό ίρλανδικό σύνταγμα σε πάρα πολλές διατάξεις του αναφέρεται στην Έκκλησία, στον Θεό και στην Αγία Τριάδα.

Στό Λουξεμβούργο επικρατεί καθεστώς πανομοιότυπο με το της Γερμανίας.

Είς την Δανία το μάθημα των θρησκευτικών της Χριστιανικής θρησκείας έχει εισαχθεί εις τα σχολεία διά του νόμου της 8.6.1966. Ύπ' ὄψιν ὅτι παλαιότερα ἡ κυβέρνηση της Δανίας εἰσήγαγε εἰς τὰ σχολεία καὶ τὸ μάθημα τῆς σεξουαλικῆς ἀγωγῆς. Ὅμως ἡ ἔνωση τῶν Χριστιανῶν γονέων τῆς Δανίας προσέφυγε εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, τὸ ὁποῖο διὰ τῆς 7.12.1976 ἐδέχθη, ὅτι τὸ μάθημα αὐτὸ πρέπει νὰ καταργηθεῖ, διότι ἀποτελεῖ ἄσκηση προσηλυτισμοῦ τοῦ κράτους τῆς Δανίας εἰς βάρος τῶν Χριστιανῶν μαθητῶν.

Εἰς τὴν Σουηδία, Νορβηγία καὶ Φινλανδία ἰσχύουν τὰ ἴδια διότι πρόκειται περὶ χωρῶν, ὅπου ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι κρατικὴ καὶ δὲν ἀποτελεῖ χωριστὸν ὄργανισμὸν ἀπὸ τὸ κράτος.

Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ὅπου τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἔχει μίαν ἰδιομορφίαν. Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε, ὅτι σὲ δώδεκα περιοχῆς τῆς Γαλλίας (ὅπως π.χ. ἡ Ἀλσατία, ἡ Λωρραίνη, οἱ ὑπερπόντιες κτήσεις κ.λ.π.) κράτος καὶ ἐκκλησία εἶναι ἐνωμένα, ἡ δὲ ἐκκλησία εἶναι κρατικὴ. Σὲ ὅλες αὐτὰς τὰς περιοχὰς τὸ διδάσκονται κανονικὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὡς κατηχητικὸ, δηλ. ὄχι ὡς μίαν γενικὴν θρησκευσιολογίαν. Ὅποτε δὲν ὑπάρχει θέμα διὰ τὰς περιοχὰς αὐτὰς. Στὴν ὑπόλοιπὴν χώρα δὲν διδάσκεται εἰς τὸ σχολεῖο τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, πλὴν ὅμως: α) Οἱ κληρικοὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ μπαίνουν εἰς τὰ σχολεία καὶ νὰ κάνουν κήρυγμα (καὶ τὴν πράξιν αὐτὴν τὴν χρηματοδοτεῖ τὸ κράτος), β) οἱ δὲ μαθηταὶ μίαν φορά τὴν ἐβδομάδα (κάθε Τετάρτη) φεύγουν ἐνωρίτερα ἀπὸ τὰ σχολεία, διὰ νὰ πᾶνε νὰ παρακολουθήσουν μάθημα θρησκευτικῶν ἐκτὸς τῶν σχολείων. Ἡ ἰδιομορφία αὕτη ἀνάγεται σὲ λόγους ἱστορικοῦς, πλὴν ὅμως εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπάρχουν ἐν ἰσχύϊ σήμερον νόμοι τοῦ κράτους, ποὺ ἐπιβάλλουν τὴν θρησκευτικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μαθητῶν, ὅπως ὁ νόμος τῆς 3.12.1959 (γνωστὸς ὡς νόμος Μισέλ Ντεμπρέ), ὁ ὁποῖος ὀρίζει, ὅτι τὸ κράτος ἐκδίδει τὰς ἀναγκαῖας διατάξεις, διὰ νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευσιν τῶν μαθητῶν. Τὰ ἴδια ἀναφέρει καὶ ὁ παλαιότερος (ἀλλὰ ἐν ἰσχύϊ σήμερον) Νόμος τῆς 23.3.1882. Μὲ τὸ σύστημα ὅμως ποὺ περιγράψαμε, θεωρεῖται, ὅτι πληροῦνται οἱ προϋποθέσεις τῶν νόμων αὐτῶν. Παρεμπιπτόντως δὲ ἤθελα, νὰ ἀναφέρω, ὅτι ἡ ἀποψη ποὺ επικρατεῖ, ὅτι ἡ Γαλλία εἶναι κράτος ἄθεο καὶ ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους - Ἐκκλησίας εἶναι ἐσφαλμένη. Ὁ ἰσχύων σήμερον νόμος περὶ χωρισμοῦ κράτους-Ἐκκλησίας εἶναι ὁ νόμος τῆς 9.12.1905. Ὁ νόμος αὐτὸς ἔχει δύο κύριες διατάξεις. Οἱ λοιπὲς εἶναι δευτερεύουσες. Τὸ ἄρθρον 1 ἀναφέρει, ὅτι ἡ Γαλλία δὲν ἀναγνωρίζει καμμίαν θρησκείαν, τὸ δὲ ἄρθρον 2 ἀναφέρει, ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ χρηματοδότηση ὅποιασδήποτε ἐκκλησίας. Καμμία ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς βασικὰς διατάξεις δὲν τηροῦνται σήμερον, διότι ἡ Γαλλία ἔχει θεσπίσει καθεστὸς ἀναγνωρίσεως θρησκευτικῶν (καὶ ἔχει ἐπικυρωθεῖ καὶ ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων), ἐκ δὲ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ χρηματοδοτεῖ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν μὲ ποσὸν ποὺ ὑπερβαίνει τὰ ἑπτὰ δισεκατομμύρια ΕὐΡΩ. Τὸ δεδομένον αὐτὸ τὸ ἀναφέρει ὁ Γάλλος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Σορβόννης Odon Valet σὲ ἄρθρον τοῦ στὴν ἐφημερίδα LE

MONDE, ό όποϊος καθηγητής είναι έχθρός τής Έκκλησίας και όχι φιλικά διακείμενος πρός αυτήν. Έπομένως ύπ' αυτό τό πρίσμα πρέπει νά δούμε και τό μάθημα τών θρησκευτικών.

Στίς νέες χώρες πού εισήλθαν εις τήν Εύρωπαϊκήν Ένωση τό 2004 και τό 2007 (πρώην κομμουνιστικές χώρες), τό μάθημα τών θρησκευτικών *διδάσκεται* επίσης ώς προκύπτει έκ στοιχείων λεπτομερών πού παραδέτω σέ πρόσφατο σύγγραμμά μου πού εξέδωσε ή Άποστολική Διακονία. Έν πάσει δέ συντομία πρέπει νά αναφέρουμε τά εξής:

Εις τήν **Βουλγαρία** τό μάθημα *διδάσκεται* και επίσης ύπάρχουν και πολλά θρησκευτικά σχολεία, εις τήν **Ρουμανία** τό μάθημα εισήχθη ύπό του νόμου 84/95 ώς έτροποποιήθη διά του Ν. 268/2003. Εις τήν **Λιθουανία** τό μάθημα τών θρησκευτικών εισήχθη διά του άρθρου 9 του Ν. 89/1985. Εις τήν **Λεττονία** τό μάθημα εισήχθη διά του Ν. 7.9.1995, ό όποϊος αναφέρει, ότι τήν ύλη του μαθήματος τήν καθορίζει ή Έκκλησία. Εις τήν **Μάλτα** τό Σύνταγμα καθιερώνει τήν καθολική έκκλησία ώς επίσημη κρατική θρησκεία, τό δέ μάθημα τών θρησκευτικών *διδάσκεται*, ή δέ ύλη του καθορίζεται άπό τήν Έκκλησία. Εις τήν **Σλοβακία** ό νόμος 308/1991 καθιερώνει τό δικαίωμα τών γονέων, νά απαιτήσουν τήν διδασκαλία του μαθήματος τών θρησκευτικών. Υπό δέ του Διατάγματος 536/1990 οί καθηγηταί τών θρησκευτικών όρίζονται άπό τήν Έκκλησία. Εις τήν **Σλοβενία** ή διδασκαλία του μαθήματος τών θρησκευτικών προβλέπεται ύπό του άρθρου 229 του Συντάγματος. Εις τήν **Κύπρο** όμοίως *διδάσκεται* εις τά σχολεία τό μάθημα τών θρησκευτικών τής Όρθοδόξου Χριστιανικής θρησκείας. Εις τήν **Πολωνία** τό μάθημα τών θρησκευτικών εισήχθη διά του άρθρου 20 παρ. 3 του Ν. 17.5.1989, και άπό τό άρθρο 53 παρ. 3 του Συντάγματος, ή δέ ύλη του μαθήματος τών θρησκευτικών καθορίζεται άπό τήν Έκκλησία. Εις τήν **Τσεχία** τό μάθημα τών θρησκευτικών εισήχθη ύπό του άρθρου 7 παρ. 1 έδάφιο (α) του Νόμου 3/2002, οί δέ λεπτομέρειες έφαρμογής τής έν λόγω διατάξεως όρίζονται άπό τήν έγκύκλιο 36318/1997 του Υπουργείου Παιδείας, ή όποία αναφέρει ότι οί ώρες διδασκαλίας είναι δύο καθ' έβδομάδα. Υπ' όψιν ότι ή Τσεχία επί κομμουνιστικού καθεστώτος ήταν ή μόνη χώρα του ανατολικού συνασπισμού, εις τήν όποϊαν έδιδάσκετο τό μάθημα τών θρησκευτικών πρωτοβουλία θεβαίως τής Έκκλησίας και όχι του κράτους. Εις τήν **Έσθονία** τό μάθημα τών θρησκευτικών *διδάσκεται*, έφ' όσον τό ζητήσουν 15 μαθηταί. Τέλος τό μάθημα τών θρησκευτικών *διδάσκεται* επίσης και εις τήν **Ούγγαρία**. Και χρηματοδοτείται ύπό του κράτους. Υπ' όψιν ότι σέ όσες έκ τών χωρών, πού αναφέραμε επικρατεί ή καθολική έκκλησία έχουν όλες συνάψει κονκορδάτα με τό Βατικανό, διά του όποϊου ύποχρεοϋνται νά εισαγάγουν τό μάθημα τών θρησκευτικών. Τό Βατικανό είναι κυρίαρχο κράτος και τό Κονκορδάτο άποτελεί διεθνή σύμβαση, ή όποία δεσμεύει νομικά τό κράτος πού τήν υπέγραψε. Άν δηλ. τήν παραβιάσει έχει διεθνή ευθύνη, αλλά και έσωτερική.

Τό θέμα όμως του μαθήματος τών θρησκευτικών, καθ' ήν έκταση ενδιαφέρει, και πρέπει νά ενδιαφέρει τό κράτος έχει και άλλην προέκταση. Πέραν τών γνώσεων και τών στοιχείων τής θρησκείας, πού μεταδίδει εις τόν μαθητήν, παρέχει εις αυτόν και ήθική διδασκαλία και ήθικές άρχές, όπότε τό μάθημα αυτό έκτός τών άλλων διαπλάθει και τόν αύριανό υπεύθυνο, έντιμο και ήθικό πολίτη. Μάλιστα δέ ό έκ τών διαπρεπεστέρων Γερμανών καθηγητών ειδικών επί τών σχέσεων κράτους- Έκκλησίας von Campenhausen σέ σύγγραμμά του ύπό τόν τίτλον Staatskirchenrecht, πού άριθμεί πολλές έκδόσεις, αναφέρει, ότι τό κράτος άκριβώς διά τόν λόγον

αυτόν έχει ίδιον και προσωπικό συμφέρον, να διδάσκει τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἥτοι διὰ νὰ δύναται νὰ διαπλάθει ἡθικῶς τὸν χαρακτήρα τῶν μελλοντικῶν πολιτῶν του, ποὺ θὰ δράσουν σὲ ποικίλους τομεῖς τῆς κοινωνίας.

Καὶ βεβαίως κάποιοι ἐκ τῶν πολέμιων τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ὅταν τοὺς ἀντιτάξουμε τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ (δηλ. ἂν καταργηθεῖ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, πῶς ὁ αὐριανὸς πολίτης θὰ διαπαιδαγωγηθεῖ ἡθικῶς) ἀπαντοῦν μὲ τὸ νὰ εἰσαχθεῖ εἰς τὰ σχολεῖα τὸ μάθημα τῆς ἡθικῆς. Ἡ ἀπάντησις αὐτὴ ὅμως εἶναι ἐντελῶς ἀνεύθυνη καὶ ἀντιεπιστημονικὴ διὰ τὸν ἐξῆς ἀπλούστατον λόγον. Ἡ χώρα μας (καὶ ἐπίσης οἱ λοιπὲς δημοκρατικὲς χώρες) ἔχει ἐκάστοτε κυβερνήσεις ὀρισμένου κόμματος, τὸ ὁποῖο ἔχει πάντοτε ὀρισμένον πολιτικοῖδεολογικόν προσανατολισμόν, ὅποτε ποῖαν ἡθικὴν θὰ διδάσκουμε ἐκάστοτε, π.χ. ἓνα ἀριστερὸν κόμμα θεωρεῖ τοὺς δεξιούς προδότες ἀνέντιμους κ.λπ. ἄρα ὅταν τὸ κόμμα αὐτὸ ἔλθῃ εἰς τὴν ἀρχή, θὰ πρέπει νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἰδικὴν του ἡθικὴν. Ἀντιθέτως ἓνα κόμμα δεξιὸν ὅταν ἔλθῃ εἰς τὴν ἀρχὴν θὰ διδάσκει τὴν ἰδικὴν του ἡθικὴν βάσει τῆς ὁποίας ὅποιος εἶναι ἀριστερὸς εἶναι ἀνέντιμος, προδότης κ.λπ. Ἄρα θὰ κατελήγαμε, νὰ διδάσκεται ἐκάστοτε διαφορετικὴ ἡθικὴ σύμφωνη μὲ τὸν πολιτικοῖδεολογικόν προσανατολισμόν τοῦ κόμματος ποὺ εἶναι κυβέρνησις τὴν συγκεκριμένη χρονικὴν περίοδον. Αὐτὸ ὅμως δὲν θὰ ἦταν μάθημα ἡθικῆς ἀλλὰ καθαρὴ κοροϊδία καὶ μάλιστα εἰς βάρος τῶν παιδιῶν μας, ἀνθρώπων δηλ. μὴ ἐχόντων καμμία πείρα καὶ δεκτικῶν ἀποπροσανατολισμοῦ. Ἔτσι ὅμως ὁ ψυχικὸς κόσμος τῶν παιδιῶν μας θὰ καταστρεφῆται.

Ἀπὸ ἀπόψεως de lege ferenda τίθεται τὸ ἐρώτημα: Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν πρέπει ἢ ὄχι νὰ διδάσκεται; Δηλαδή ἡ διδασκαλία του εἶναι ἐπιβλαβὴς ἢ ἐπωφελής; Βεβαίως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρμοδία νὰ ἀπαντήσῃ εἶναι ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη καὶ ὄχι ἡ νομική. Ὅμως, ὑπάρχει κλάδος τῆς νομικῆς ποὺ ἐξετάζει ἀρμοδίως καὶ αὐτὸ τὸ θέμα. Πρόκειται περὶ τῆς ἐγκληματολογίας, οἱ διαπρεπέστεροι ἐκπρόσωποι τῆς ὁποίας ἔχουν ἀποφανθῆ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἔχουν δεχθῆ τὰ ἀκόλουθα:

α) Ὁ πολὺς Γαρδίκας⁶⁷ ἀναφέρει: «ἡ ἀρχὴ τῆς μετανοίας, ἡ στηριζομένη εἰς τὸν Λουκᾶν ιδ', 8 ἥτοι μετάνοια δι' ἔργων, εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὴν πρόληψιν τοῦ ἐγκλήματος. Ἐπὶ τούτης στηρίζονται οἱ σύγχρονοι λίαν δὲ δραστηριοὶ σωφρονιστικοὶ θεσμοί, οἷον ὁ τῆς προσωρινῆς ἀπολύσεως καταδίκων ἐκ τῶν φυλακῶν, ὁ τῆς ὑπὸ αἴρεσιν καταδίκης ἢ ἀναστολῆς τῆς ποινῆς ὁ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ καταδίκου καὶ τοῦ πτωχεύσαντος ἐμπόρου...ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τῆς μετανοίας ἐνεργεῖ καὶ εὐρύτερον, διότι ἡ συγχώρησις τοῦ ἁμαρτήματος ἀποπλύνει τὰ μίσση καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς ἀντεκδικήσεως πρὸς τοὺς βιαιοπραγούντας καὶ συμβάλλει εἰς τὴν πτόληψιν τῶν ἐγκλημάτων».

β) Ὁ Δασκαλόπουλος⁶⁸ ἀναφέρει: «τό γνήσιον καὶ ὑγιὲς θρησκευτικὸν συναίσθημα, πρωτίστως δὲ ἐν τῷ χώρῳ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀναπτυσσόμενον, ἐξυψώνει τὸν ἄνθρωπον, εἶναι δι'

⁶⁷ Ἐγχειρίδιον ἐγκληματολογίας, ἐκδ. Β', 1957, σελ. 80 ἐπ.

⁶⁸ Θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ ἐγκληματικότητα, 1971, σελ. 35 ἐπ.

αυτόν πηγή ζωής ισχύος και έμπνεύσεως και συνέχισαυτόν εκ τής κατολισθήσεως εις τό έγκλημα και εις πάσαν άλλην αντικοινωνικήν εκδήλωσιν. Διά τοῦτο ἀδήριτος ὑπάρχει ἀνάγκη τής καλλιιεργείας και ἀναπτύξεως τοῦ συναισθήματος τούτου πάση δυνάμει εις τάς ψυχάς τῶν ἀνθρώπων, ἰδίως ἀπό τής νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας, ἀλλ' ὁμοίως και μετά ταῦτα, καθ' ὄλον αὐτῶν τόν βίον».

γ) Ὁ γνωστός Γάλλος ποινολόγος - έγκληματολόγος καθηγητής εις τό πανεπιστήμιον Παρισίων (και εκ τῶν συντακτῶν τοῦ νέου γαλλικοῦ ποινικοῦ κώδικος) Leaute⁶⁹ ἀναφέρει ὅτι ὁ επίσης γνωστός έγκληματολόγος Ferri παρ' ὅτι ένεφορεῖτο ἀπό έντονα ἀντικληρικά συναισθήματα, εκάλη εις επιστροφήν εις χριστιανικήν πρακτικήν διά τήν καταποέμησιν τοῦ έγκλήματος.

δ) Ὁ επίσης γνωστός Γερμανός έγκληματολόγος Schneider⁷⁰ ἀναφέρει ὅτι ἡ έλλειψις θρησκευτικῆς και ἠθικῆς παιδείας ἀποτελεῖ εξέχον αἴτιον τής έγκληματικότητας (ist Mangel an religioser und moralischer Erziehung eine hervorragende Ursache für Delinquenz und Kriminalität).

ε) Οἱ Bouzat - Pinatel⁷¹ ἀναφέρουν ὅτι τό χαμηλόν επίπεδον θρη-σκευτικῆς πρακτικῆς (Le bas niveau de pratique religieuse) και τῶν ἀνηλικίων και τῶν γονέων των τούς ὁδηγεῖ εις τό έγκλημα.

στ) Τά ἴδια ακριβῶς μέ τούς ἀνωτέρω ὑποστηρίζει και ὁ Benjamin⁷².

ζ) Ὁ Eisenberg⁷³ θεωρεῖ τήν θρησκευτικότητα (Religiosität) ὡς ἀνασταλτικόν τοῦ έγκλήματος παράγοντα (Deliktshemmender Faktor).

η) Οἱ Elster - Lingemann⁷⁴ θεωροῦν τήν ἀποξένωσιν ἀπό τόν Θεόν (Gottesentfremdung) ὡς ὁδηγοῦσαν εις τήν έγκληματικότητα και τήν αντικοινωνικήν συμπεριφοράν. Περαιτέρω ἀναφέρουν, ὅτι ἡ ἀληθῆς ἠθική δέν εἶναι δυνατή άνευ θρησκείας (wahre Sittlichkeit ist richtig möglich ohne Religion) και επίσης ὅτι ἡ ἠθική ἀντίστασις αὐξάνεται, ὅσον αὐξάνεται και ἡ πίστις εις τόν Θεόν. Τέλος, ἀναφέρουν ὅτι ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ τόν σημαντικώτερον παράγοντα διά τήν ἀποκατάστασιν τῶν έγκληματιῶν (die Religion als einen der wichtigsten Punkte bei der Resozialisierung von Straffaligen zu betrachten).

⁶⁹ Crimologie et science penitenciaire, 1972, σελ. 370.

⁷⁰ Kriminologie, 1987, σελ. 469.

⁷¹ Traite de droit penai et de crimiinologie, τόμ. III, crimiinologie 1963, 2^α εκδ. 1970, σελ. 138.

⁷² Religion et criminalite, εις L' annee sociologique 1963, σελ. 33.

⁷³ Kriminologie, 3^η εκδ. 1990, σελ. 801.

⁷⁴ Handwörterbuch der Kriminologie, τόμ. 3, 1975, σελ. 33.

δ) Ο kreuzer⁷⁵ αναφέρει ότι η κατάσταση των ναρκωτικών σήμερα όφειλεται εις τήν απώλειαν τής θρησκευτικότητας.

ι) Ο Munder⁷⁶ (Frankfurter Lehr -und Praxis - Kommentar zum KJHG, 1991, σελ. 328) αναφέρει, ότι σημαντική βοήθειαν εις τόν ἐγκληματιάν νέον δύναται νά προσφέρη ή ἐκκλησία καί αι θρησκευτικά κοινότητες. Τά ίδια δέχονται, τέλος, καί οί Gerner⁷⁷ καί Harre⁷⁸).

Τά στοιχεία τὰ όποία αναφέραμε ένταύθα έννοείται ότι παρουσιάσθησαν έν πάση δυνατή συντομία καί έπελέγησαν αι αντιπροσωπευτικότεραι απόψεις, αι όποιαί έν πάση περιπτώσει άπηχούν τήν κρατούσαν γνώμην καί τήν συνήδη πρακτικήν.

Ός πρός τήν εισαγωγήν του μαιθήματος τής σεξουαλικής άγωγής εις τά σχολεία άντι άλλων θα αναφερθώ σε μίαν απόφαση του Εύρωπαϊκού Δικαστηρίου Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ή όποία λύει ίκανοποιητικώς τó παρόν πρόβλημα. Πρόκειται διά τήν απόφαση του Δικαστηρίου τούτου τής 7 Δεκεμβρίου μ1976 (ύπόθεση Kjeldsen, Busk Madsen καί Pedersen κατά Δανίας). Η απόφαση αυτή αναφέρεται στο έξής θέμα. Η Δανία εισήγαγε τó μαιθήμα τής σεξουαλικής άγωγής εις τά δημόσια σχολεία. Η Ένωσή Χριστιανών Γονέων τής Δανίας διεμαρτυρήθη έπικαλουμένη τó έξής έπιχείρημα. Έμεις εϊμεθα Χριστιανοί καί ή θρησκεία μας δέν μάς έπιτρέπει νά έχουμε προγαμιαίες ή έξώγαμες σεξουαλικές σχέσεις. Τó κράτος εισάγον τó μαιθήμα τής σεξ. άγωγής εις τά δημόσια σχολεία δέν κάνει τίποτε άλλο, παρά νά διδάσκει εις τά τέκνα μας απόψεις-δέσεις, τίς όποιες ή θρησκεία μας άπορρίπτει. Άρα τó δανικό κράτος δι' αύτου του τρόπου άσκει προσηλυτισμό εις βάρος μας. Τó έπιχείρημα αυτό έγινε δεκτό από τó Εύρωπαϊκό Δικαστήριον, τó όποιο διά τής έν λόγω άποφάσεώς του έκρινε, ότι ή Δανία δέν δικαιούται νά εισαγάγει τó μαιθήμα τής σεξουαλικής άγωγής εις τά δημόσια σχολεία, διότι δι' αύτου του τρόπου άσκει προσηλυτισμόν, ό όποιος άπαγορεύεται.

Τó παρόν θέμα όμως (έναν ή Εύρωπαϊκή Σύμβαση Άνθρ. Δικαιωμάτων δικαιούται νά έπεμβαίνει εις τά έσωτερικά των εύρωπ. κρατών καί νά έπιβάλλει τήν κατά τόν Α ή τόν Β τρόπον διδασκαλίαν του μαιθήματος των θρησκευτικών) έλύθη όριστικώς διά μίας πολυ προσφάτου άποφάσεως του Εύρωπ. Δικαστ. Άνθρ. Δικαιωμάτων, ήτοι τής από 15.6.2010 άποφάσεως του Δικ/ρίου αύτου (ύπόθεση Grzelak κατά Πολωνίας προσφυγή Νο 7710/02), ή όποία αναφέρει επί λέξει τά έξής: «άνάγεται εις τó έθνικό περιδώριο έκτιμήσεως, που άναγνωρίζεται εις τά κράτη κατ' άρθρον 2 του Πρωτοκόλλου Νο 1, νά άποφασίσουν, έν θά

⁷⁵ Jugend -und Rauschdrogkriminalitat, 2α έκδ. 1980, σελ. 24

⁷⁶ Frankfurter Lehr -und Praxis- Kommentar zum KJHG, 1991, σελ. 328.

⁷⁷ Jugendliche, 2α έκδ. 1975, σελ.31.

⁷⁸ Jugendliche, 4^η έκδ. 1980, σελ. 3-4.

είσαγάγουν τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα καί, ἐάν ναί, ποῖο εἰδικώτερον σύστημα θὰ υἰοδετήσουν».

Ἐπίσης πρέπει νὰ μνημονευθεῖ καί ἡ ἀπὸ 9.1.2008 ἀπόφαση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου Ἄνθρωπ. Δικαιωμάτων (ὑπόθεση Hasan καὶ Eylem Zengin κατὰ Τουρκίας προσφυγὴ Νο 1448/04), ἡ ὁποία εἰδικῶς εἰς τὴν παράγραφον 51 αὐτῆς ἀναφέρει, ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Τὸ δεύτερο ἐδάφιο τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Πρωτοκόλλου Νο I δὲν ἐμποδίζει τὰ κράτη νὰ διαδίδουν διὰ τῆς ἐκπαιδύσεως ἢ τῆς διδασκαλίας πληροφορίες ἢ γνώσεις ἔχουσες εὐθέως ἢ ὄχι χαρακτήρα θρησκευτικὸν ἢ φιλοσοφικόν. Δέν ἐξουσιοδοτεῖ ὅμως τοὺς γονεῖς νὰ ἀντιταχθοῦν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τιαύτης ἐκπαιδευτικῆς ἢ διδακτικῆς εἰς τὸ σχολικὸν πρόγραμμα, ἄλλως πᾶσα δεσμικὴ ἐκπαίδευση θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον, νὰ καταστεῖ ἀνεφάρμοστη».

Ἄρα, τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατοχυροῦται ὡς ὑποχρεωτικὸν καί ἀπὸ τὸ ἄρθρον 16, παρ. 2 τοῦ Συντάγματος καί ἀπὸ τὸ ἄρθρον 9 (περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας) τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί ἀπὸ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ πρώτου προσθέτου πρωτοκόλλου αὐτῆς καί μάλιστα ὡς ἀτομικὸν δικαίωμα. Ἐτερόδοξοι, ἑτερόθρησκοι ἢ ἄθεοι δύνανται νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τοῦ μαθήματος αὐτοῦ, ἐάν τὸ ζητήσουν, ἐπικαλούμενοι εἰς πᾶσαν περίπτωσιν λόγους σεβασμοῦ τῆς θρησκευτικῆς τῶν ἐλευθερίας. Ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ὅμως δέν δύνανται νὰ ἀπαλλαγοῦν. Δι' αὐτούς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τυγχάνει ὑποχρεωτικὸν καί οὐχί προαιρετικόν, διότι ἡ ὑποχρεωτικότης οὐδόλως παραβιάζει τὸ δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, ἐφόσον δέν τοὺς ἐκτρέπει ἀπὸ τὰς δεδηλωμένας θρησκευτικὰς τῶν δοξασίας κατ' οὐδέν. Τέλος, τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν πρέπει νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν Ὀρθόδοξον χριστιανικὴν διδασκαλίαν καί οὐχί εἰς ἄλλον ἐπίπεδον ἐν ᾧ τῶν προαναφερθέντων.

θὰ ἐπιχειρήσουμε ἐν συνεχείᾳ μὲ κάθε δυνατὴν συντομίαν μίαν συγκριτικὴν ἔρευναν εἰς τὴν ξένην νομοθεσίαν καί νομολογίαν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, προκειμένου νὰ ἔχωμε μίαν εὐρύτερη ἐποπτεία ἐν προκειμένῳ. Ἰπ' ὄψιν, ὅμως, ὅτι ἡ σχετικὴ νομολογία καί ἰδίως ἡ βιβλιογραφία εἶναι ἀνεξάντλητη. Ὡς ἐκ τούτου περιοριζόμεθα εἰς μίαν κατὰ τὸ δυνατόν ὀρθολογικὴν παράθεσιν τῶν πλέον ἀντιπροσωπευτικῶν καί σοβαρῶν πηγῶν, δηλώνοντες, ὅμως, ὅτι καί αἱ λοιπαὶ πηγαὶ συντάσσονται μὲ τὰς παρατιθεμένας.

Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἀπαντᾶται ἡ πλουσιωτέρα νομολογία καί βιβλιογραφία. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τὸ ἄρθρον 7, παρ. 3 τοῦ Συντάγματος ἀναφέρει, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ σχολεῖα ἀποτελεῖ **τακτικὸν μάθημα** (ordentliches Lehrfach), ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν γίνεται συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων. Ἡ ἴδια διάταξις τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος ἀναφέρει ἐπὶ πλέον, ὅτι τὴν ὕλην τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν τὴν καθορίζει ἡ Ἐκκλησία καί ὄχι τὸ κράτος, ἡ δὲ Ἐκκλησία δικαιουται, νὰ πραγματοποιεῖ ἐλέγχους εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ νὰ διαπιστώνει, ἐάν ἡ ὕλη ποὺ καθόρισε διδάσκεται. Διδάσκαλοι δύνανται νὰ διορίζονται καί κληρικοὶ. Ὅλοι οἱ Γερμανοὶ συγγραφεῖς ποὺ ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ἀναφέρουν, ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἶναι **ὑποχρεωτικὸ** διὰ τοὺς μαθητὰς, εἶναι ἰσότημο πρὸς τὰ ἄλλα μαθήματα, ὁ βαθμὸς τοῦ ὑπολογίζεται στὸν μέσον ὅρον τῆς βαθμολογίας, οἱ δὲ διδάσκαλοι καί καθηγηταὶ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἶναι ἰσότημοι πρὸς τοὺς λοιπούς. Τὰ δικαστήρια ἔχουν

ἀποφανθεῖ, ὅτι τὸ μάθημα αὐτὸ πρέπει, νὰ διδάσκεται ἐπὶ δύο ὥρες τουλάχιστον ἐβδομαδιαίως καὶ νὰ καθορίζεται ὄχι σὲ ἀκραῖες ὥρες (δηλ. ὄχι σὲ πρῶτες ἢ τελευταῖες ὥρες, πράγμα πού θά διευκόλυνε τὸν μαθητὴ νὰ ἀπουσιάσει εὐχερέστερον). Ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ διαπρεπέστεροι Γερμανοὶ καθηγηταὶ Νομικῶν Σχολῶν ἀναφέρουν, ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπάρχει συνταγματικὴ διάταξη περὶ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἀποφασίζει ἐπ' αὐτοῦ, τότε πᾶσα ἔννοια χωρισμοῦ κράτους Ἐκκλησίας ἔχει διασπασθεῖ καὶ δὲν ἀπαντᾶται. Ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν Γερμανίαν ἢ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι νομικὸ πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Ἐπίσης οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν νὰ μετέχουν καὶ εἰς τὴν σχολικὴν προσευχὴν.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὡς **κατηχητικὸ, διδάσκεται κανονικὰ** εἰς τὰ σχολεῖα ὡς **ὑποχρεωτικὸ**, ἡ δὲ ἀγγλικὴ νομοθεσία ἀναφέρει, ὅτι ὄχι μόνον τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον ἐκπαιδευτικὸ σύστημα πρέπει νὰ βασίζεται στὶς χριστιανικὰς ἀρχάς.

Ἡ Αὐστρία ἔχει καθεστῶς μαθήματος θρησκευτικῶν ὅμοιο ἀκριβῶς μὲ τὸ τῆς Γερμανίας (μάθημα **ὑποχρεωτικὸ, κατηχητικὸ**, ἡ ὕλη του καθορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, οἱ διδάσκαλοι ἐγκρίνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὑπάρχει συνταγματικὴ κατοχύρωση κ.λπ.) Ἐπιπλέον ἡ Αὐστρία ὡς χώρα μὲ θρησκείαν καθολικὴν ἔχει συνάψει καὶ Κονκορδάτο μὲ τὸν Πάπα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διδάσκει τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν.

Τὸ ἴδιον καθεστῶς ὑπάρχει καὶ στὴν Ἑλβετίαν, ὅπου ἀπαντῶνται καὶ ἀποφάσεις δικαστικὰς, οἱ ὁποῖες κατεδίκασαν γονεῖς, διότι δὲν ἀπέστειλαν τὰ τέκνα τους διὰ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν. Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἄλλωστε κατοχυροῦται καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρον 27 τοῦ ἐλβετικοῦ Συντάγματος ὡς **κατηχητικὸ καὶ ὄχι ὡς ἀπλή θρησκευσιολογία**.

Ὅμοίως εἰς τὸ **Βέλγιο** τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν διδάσκεται ὡς **ὑποχρεωτικὸ καὶ κατηχητικὸ** ὅπως καὶ στὶς λοιπὰς χώρας. Τὸ δεδομένον αὐτὸ τὸ δέχονται καὶ τὰ δικαστήρια, τῶν ὁποίων οἱ ἀποφάσεις μνημονεύονται ἀπὸ τὰ νομικὰ συγγράμματα.

Ὅμοίως καὶ στὴν **Ἰταλίαν**, ἡ ὁποία ἔχει συνάψει κωνκορδάτο μὲ τὸν Πάπα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀναλαμβάνει, νὰ διδάσκει μάθημα θρησκευτικῶν, εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἀπόφασις τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου τοῦ Μαρτίου 1989, ἡ ὁποία **ὑποχρεώνει τὸ ἰταλικὸν κράτος, νὰ διδάσκει τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας**. Στὶς 14.12.1985 ἄλλωστε ἔχει ὑπογραφῆ συμβωνία μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ τοῦ προέδρου καρδινάλιου τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνόδου τῆς ἰταλικῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, οἱ δὲ καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν πρέπει νὰ ἔχουν τὴν λεγομένη «ἐκκλησιαστικὴ ἀναγνώριση» (δηλ. ἐγκρίσις τῆς Ἐκκλησίας). Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν χρηματοδοτεῖται ἀπὸ τὸ κράτος πέραν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φόρου πού εἰσπράττει ἡ καθολικὴ ἐκκλησία (0,8% ἐπὶ τοῦ φόρου εἰσοδήματος).

Γεωργίου Ήλ. Κρίππα, Καθηγητού Έλευθ. Πανεπιστημίου, Διδάκτορας Συνταγματικού Δικαίου.
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ

Είς τήν Ὀλλανδία τὸ 80% τῶν σχολείων εἶναι ἰδιωτικὰ καὶ χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους, διὰ νὰ διδάσκουν τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, τὸ ὁποῖο μάλιστα κατοχυροῦται ἀπὸ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ συντάγματος.

Ἡ Ἰσπανία ἔχει συνάψει τὴν 4.12.1979 Κονκορδάτο μὲ τὸν Πάπα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀναλαμβάνει τὴν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα, ἡ ὕλη τοῦ μαθήματος καθορίζεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ἡ ὁποία καὶ διορίζει τοὺς καθηγητὰς τοῦ μαθήματος αὐτοῦ.

Εἰς τὴν Πορτογαλία τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ σχολεῖα ἔχει εἰσαχθεῖ ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ Διατάγματος 407/89, τὸ δὲ Συνταγματικὸ Δικαστήριον διὰ δύο ἀποφάσεών του (423/87 καὶ 174/93) ὑπεχρέωσε ἐπίσης τὸ πορτογαλικὸν κράτος, νὰ εἰσαγάγῃ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας στὰ σχολεῖα, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τυγχάνει ἡ μείζων ἐκκλησία εἰς τὴν Πορτογαλία. Ἐπίσης ἡ χώρα αὐτὴ ἔχει ἀναλάβῃ τὴν ἰδίαν ὑποχρέωση καὶ μὲ τὸ Κονκορδάτο τῆς 7.5.1940 ποὺ ἔχει συνάψει μὲ τὸ Βατικανὸν καὶ τὸ ὁποῖο ὑποστηρίζεται, ὅτι ὑπερτερεῖ καὶ τοῦ πορτογαλικοῦ συντάγματος.

Εἰς τὴν Ἰρλανδία διδάσκεται ὁμοίως τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τοῦτο διότι τὸ ἱρλανδικὸν σύνταγμα σὲ πάρα πολλὰς διατάξεις του ἀναφέρεται στὴν Ἐκκλησία, στὸν Θεὸ καὶ στὴν Ἁγία Τριάδα.

Στὸ Λουξεμβούργον ἐπικρατεῖ καθεστὼς πανομοιότυπο μὲ τὸ τῆς Γερμανίας.

Εἰς τὴν Δανία τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἔχει εἰσαχθεῖ εἰς τὰ σχολεῖα διὰ τοῦ νόμου τῆς 8.6.1966. Ὑπ' ὄψιν ὅτι παλαιότερα ἡ κυβέρνησις τῆς Δανίας εἰσήγαγε εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὸ μάθημα τῆς σεξουαλικῆς ἀγωγῆς. Ὅμως ἡ ἔνωση τῶν Χριστιανῶν γονέων τῆς Δανίας προσέφυγε εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς 7.12.1976 ἐδέχθη, ὅτι τὸ μάθημα αὐτὸ πρέπει νὰ καταργηθεῖ, διότι ἀποτελεῖ ἄσκηση προσηλυτισμοῦ τοῦ κράτους τῆς Δανίας εἰς βάρος τῶν Χριστιανῶν μαθητῶν.

Εἰς τὴν Σουηδία, Νορβηγία καὶ Φινλανδία ἰσχύουν τὰ ἴδια διότι πρόκειται περὶ χωρῶν, ὅπου ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι κρατικὴ καὶ δὲν ἀποτελεῖ χωριστὸν ὄργανισμὸν ἀπὸ τὸ κράτος.

Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ὅπου τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἔχει μίαν ἰδιομορφίαν. Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε, ὅτι σὲ δώδεκα περιοχὰς τῆς Γαλλίας (ὅπως π.χ. ἡ Ἀλσατία, ἡ Λωρραίνη, οἱ ὑπερπόντιες κτήσεις κ.λ.π.) κράτος καὶ ἐκκλησία εἶναι ἐνωμένα, ἡ δὲ ἐκκλησία εἶναι κρατικὴ. Σὲ ὅλες αὐτὰς τὰς περιοχὰς τὸ διδάσκονται κανονικὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὡς κατηχητικόν, δηλ. ὄχι ὡς μία γενικὴ θρησκευσιολογία. Ὅποτε δὲν ὑπάρχει θέμα διὰ τίς περιοχὰς αὐτὰς. Στὴν ὑπόλοιπὴν χώρα δὲν διδάσκεται εἰς τὸ σχολεῖο τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, πλὴν ὅμως: α) Οἱ κληρικοὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ μπαίνουν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ νὰ κάνουν κήρυγμα (καὶ τὴν πράξιν αὐτὴν τὴν χρηματοδοτεῖ τὸ κράτος), β) οἱ δὲ μαθηταὶ μίαν φοράν τὴν ἐβδομάδα (κάθε Τετάρτη) φεύγουν ἐνωρίτερα ἀπὸ τὰ σχολεῖα, διὰ νὰ πᾶνε νὰ

παρακολουθήσουν μάθημα θρησκευτικών εκτός των σχολείων. Η ιδιομορφία αυτή ανάγεται σε λόγους ιστορικούς, πλην όμως εις τήν Γαλλία υπάρχουν εν ισχύϊ σήμερον νόμοι του κράτους, που επιβάλλουν τήν θρησκευτικήν εκπαίδευση των μαθητών, όπως ο νόμος της 3.12.1959 (γνωστός ως νόμος Μισέλ Ντεμπρέ), ο οποίος όρίζει, ότι το κράτος εκδίδει τις αναγκαίες διατάξεις, διά να εξασφαλισθῆ ἡ θρησκευτική εκπαίδευση των μαθητών. Τὰ ἴδια ἀναφέρει καὶ ὁ παλαιότερος (ἀλλὰ ἐν ισχύϊ σήμερον) Νόμος τῆς 23.3.1882. Μὲ τὸ σύστημα ὅμως πού περιγράψαμε, θεωρεῖται, ὅτι πληροῦνται οἱ προϋποθέσεις τῶν νόμων αὐτῶν. Παρεμπιπτόντως θὰ ἤθελα, νὰ ἀναφέρω, ὅτι ἡ ἀποψη πού επικρατεῖ, ὅτι ἡ Γαλλία εἶναι κράτος ἄθεο καὶ ὑπάρχει χωρισμός κράτους - Ἐκκλησίας εἶναι ἐσφαλμένη. Ὁ ἰσχύων σήμερα νόμος περὶ χωρισμοῦ κράτους-Ἐκκλησίας εἶναι ὁ νόμος τῆς 9.12.1905. Ὁ νόμος αὐτός ἔχει δύο κύριες διατάξεις. Οἱ λοιπές εἶναι δευτερεύουσες. Τό ἄρθρον 1 ἀναφέρει, ὅτι ἡ Γαλλία δὲν ἀναγνωρίζει καμμία θρησκεία, τὸ δὲ ἄρθρον 2 ἀναφέρει, ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ χρηματοδότηση ὁποιασδήποτε ἐκκλησίας. Καμμία ἀπὸ τις δύο αὐτὲς βασικὲς διατάξεις δὲν τηροῦνται σήμερα, διότι ἡ Γαλλία ἔχει θεσπίσει καθεστῶς ἀναγνωρίσεως θρησκείων (καὶ ἔχει ἐπικυρωθεῖ καὶ ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων), ἐκ δὲ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ χρηματοδοτεῖ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν μὲ ποσὸν πού ὑπερβαίνει τὰ ἑπτὰ δισεκατομμύρια ΕΥΡΩ. Τό δεδομένο αὐτὸ τὸ ἀναφέρει ὁ Γάλλος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Σορβόννης Odon Valet σὲ ἄρθρον του στὴν ἐφημερίδα LE MONDE, ὁ ὁποῖος καθηγητὴς εἶναι ἐχθρὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι φιλικὰ διακείμενος πρὸς αὐτήν. Ἐπομένως ὑπ' αὐτὸ τὸ πρίσμα πρέπει νὰ δοῦμε καὶ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν.

Στις νέες χώρες πού εἰσῆλθαν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωση τὸ 2004 καὶ τὸ 2007 (πρῶτην κομμουνιστικὴς χώρες), τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν διδάσκεται ἐπίσης ὡς προκύπτει ἐκ στοιχείων λεπτομερῶν πού παραθέτω σὲ πρόσφατο σύγγραμμά μου πού ἐξέδωσε ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία. Ἐν πάσει δὲ συντομίᾳ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε τὰ ἑξῆς:

Εἰς τὴν **Βουλγαρία** τὸ μάθημα διδάσκεται καὶ ἐπίσης ὑπάρχουν καὶ πολλὰ θρησκευτικὰ σχολεῖα, εἰς τὴν **Ρουμανία** τὸ μάθημα εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ νόμου 84/95 ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ Ν. 268/2003. Εἰς τὴν **Λιθουανία** τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰσῆχθη διὰ τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ Ν. 89/1985. Εἰς τὴν **Λεττονία** τὸ μάθημα εἰσῆχθη διὰ τοῦ Ν. 7.9.1995, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει, ὅτι τὴν ὕλη τοῦ μαθήματος τὴν καθορίζει ἡ Ἐκκλησία. Εἰς τὴν **Μάλτα** τὸ Σύνταγμα καθιερώνει τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ὡς ἐπίσημη κρατικὴ θρησκεία, τὸ δὲ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν διδάσκεται, ἡ δὲ ὕλη του καθορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Εἰς τὴν **Σλοβακία** ὁ νόμος 308/1991 καθιερώνει τὸ δικαίωμα τῶν γονέων, νὰ ἀπαιτήσουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν. Ὑπὸ δὲ τοῦ Διατάγματος 536/1990 οἱ καθηγηταὶ τῶν θρησκευτικῶν ὀρίζονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Εἰς τὴν **Σλοβενία** ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν προβλέπεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 229 τοῦ Συντάγματος. Εἰς τὴν **Κύπρον** ὁμοίως διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς θρησκείας. Εἰς τὴν **Πολωνία** τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰσῆχθη διὰ τοῦ ἄρθρου 20 παρ. 3 τοῦ Ν. 17.5.1989, καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρον 53 παρ. 3 τοῦ Συντάγματος, ἡ δὲ ὕλη τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν καθορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Εἰς τὴν **Τσεχία** τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 7 παρ. 1 ἐδάφιον (α) τοῦ Νόμου 3/2002, οἱ δὲ λεπτομέρειες ἐφαρμογῆς τῆς ἐν λόγω διατάξεως ὀρίζονται ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιον 36318/1997 τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἡ ὁποία ἀναφέρει

ὅτι οἱ ὥρες διδασκαλίας εἶναι δύο καθ' ἑβδομάδα. Ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Τσεχία ἐπὶ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος ἦταν ἡ μόνη χώρα τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδιδάσκετο τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν πρωτοβουλία βεβαίως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι τοῦ κράτους. Εἰς τὴν Ἑσθονία τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν διδάσκεται, ἐφ' ὅσον τὸ ζητήσουν 15 μαθηταί. Τέλος τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν διδάσκεται ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Οὐγγαρία. Καὶ χρηματοδοτεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους. Ὑπ' ὄψιν ὅτι σὲ ὅσες ἐκ τῶν χωρῶν, πού ἀναφέραμε ἐπικρατεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἔχουν ὅλες συνάψει κονκορδάτα μὲ τὸ Βατικανό, διὰ τοῦ ὁποίου ὑποχρεοῦνται νὰ εἰσαγάγουν τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν. Τὸ Βατικανὸ εἶναι κυρίαρχο κράτος καὶ τὸ Κονκορδάτο ἀποτελεῖ διεθνή σύμβαση, ἡ ὁποία δεσμεύει νομικὰ τὸ κράτος πού τὴν ὑπέγραψε. Ἄν δηλ. τὴν παραβιάσει ἔχει διεθνή εὐθύνη, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερική.

Τὸ θέμα ὅμως τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, καθ' ἣν ἔκταση ἐνδιαφέρει, καὶ πρέπει νὰ ἐνδιαφέρει τὸ κράτος ἔχει καὶ ἄλλην προέκταση. Πέραν τῶν γνώσεων καὶ τῶν στοιχείων τῆς θρησκείας, πού μεταδίδει εἰς τὸν μαθητὴν, παρέχει εἰς αὐτὸν καὶ ἠθικὴ διδασκαλία καὶ ἠθικὰ ἀρχές, ὅποτε τὸ μάθημα αὐτὸ ἐκτὸς τῶν ἄλλων διαπλάθει καὶ τὸν αὐριανὸ ὑπεύθυνον, ἐντιμὸν καὶ ἠθικὸ πολίτη. Μάλιστα δὲ ὁ ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Γερμανῶν καθηγητῶν εἰδικῶν ἐπὶ τῶν σχέσεων κράτους- Ἐκκλησίας von Campenhausen σὲ σύγγραμμά του ὑπὸ τὸν τίτλον Staatskirchenrecht, πού ἀριθμεῖ πολλὰ ἐκδόσεις, ἀναφέρει, ὅτι τὸ κράτος ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔχει ἴδιον καὶ προσωπικὸ συμφέρον, νὰ διδάσκει τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν, ἥτοι διὰ νὰ δύναται νὰ διαπλάθει ἠθικῶς τὸν χαρακτήρα τῶν μελλοντικῶν πολιτῶν του, πού θὰ δράσουν σὲ ποικίλους τομεῖς τῆς κοινωνίας.

Καὶ βεβαίως κάποιον ἐκ τῶν πολέμιων τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ὅταν τοὺς ἀντιτάξουμε τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ (δηλ. ἂν καταργηθεῖ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, πῶς ὁ αὐριανὸς πολίτης θὰ διαπαιδαγωγηθεῖ ἠθικῶς) ἀπαντοῦν μὲ τὸ νὰ εἰσαχθεῖ εἰς τὰ σχολεῖα τὸ μάθημα τῆς ἠθικῆς. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ὅμως εἶναι ἐντελῶς ἀνεύθυνη καὶ ἀντιεπιστημονικὴ διὰ τὸν ἐξῆς ἀπλουστάτον λόγον. Ἡ χώρα μας (καὶ ἐπίσης οἱ λοιπὲς δημοκρατικὲς χώρες) ἔχει ἐκάστοτε κυβερνήσεις ὀρισμένου κόμματος, τὸ ὁποῖο ἔχει πάντοτε ὀρισμένον πολιτικοῖδεολογικὸν προσανατολισμόν, ὅποτε ποῖαν ἠθικὴν θὰ διδάσκουμε ἐκάστοτε, π.χ. ἓνα ἀριστερὸν κόμμα θεωρεῖ τοὺς δεξιούς προδότας ἀνέντιμους κ.λπ. ἄρα ὅταν τὸ κόμμα αὐτὸ ἔλθῃ εἰς τὴν ἀρχήν, θὰ πρέπει νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἰδικὴν του ἠθικὴν. Ἀντιθέτως ἓνα κόμμα δεξιὸν ὅταν ἔλθῃ εἰς τὴν ἀρχὴν θὰ διδάσκει τὴν ἰδικὴν του ἠθικὴν βάσει τῆς ὁποίας ὅποιος εἶναι ἀριστερὸς εἶναι ἀνέντιμος, προδότης κ.λπ. Ἄρα θὰ κατελήγαμε, νὰ διδάσκεται ἐκάστοτε διαφορετικὴ ἠθικὴ σύμφωνη μὲ τὸν πολιτικοῖδεολογικὸν προσανατολισμὸν τοῦ κόμματος πού εἶναι κυβέρνησις τὴν συγκεκριμένη χρονικὴν περίοδον. Αὐτὸ ὅμως δὲν θὰ ἦταν μάθημα ἠθικῆς ἀλλὰ καθαρὴ κοροϊδία καὶ μάλιστα εἰς βάρος τῶν παιδιῶν μας, ἀνθρώπων δηλ. μὴ ἐχόντων καμμία πείρα καὶ δεκτικῶν ἀποπροσανατολισμοῦ. Ἔτσι ὅμως ὁ ψυχικὸς κόσμος τῶν παιδιῶν μας θὰ καταστρεφόταν.

Ἀπὸ ἀπόψεως de lege ferenda τίθεται τὸ ἐρώτημα: Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν πρέπει ἢ ὄχι νὰ διδάσκεται; Δηλαδή ἡ διδασκαλία του εἶναι ἐπιβλαβὴς ἢ ἐπωφελής; Βεβαίως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρμοδία νὰ ἀπαντήσῃ εἶναι ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη καὶ ὄχι ἡ νομική. Ὅμως, ὑπάρχει κλάδος τῆς νομικῆς πού ἐξετάζει ἀρμοδίως καὶ αὐτὸ τὸ θέμα. Πρόκειται περὶ τῆς

έγκληματολογίας, οι διαπρεπέστεροι εκπρόσωποι της οποίας έχουν αποφανθῆ ἐπί τοῦ προκειμένου καί ἔχουν δεχθῆ τὰ ἀκόλουθα:

α) Ὁ πολὺς Γαρδίκας⁷⁹ ἀναφέρει: «ἡ ἀρχή τῆς μετανοίας, ἡ στηριζομένη εἰς τὸν Λουκᾶν ιδ', 8 ἢτοι μετάνοια δι' ἔργων, εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὴν πρόληψιν τοῦ ἐγκλήματος. Ἐπί τούτης στηρίζονται οἱ σύγχρονοι λίαν δὲ δραστηριοὶ σωφρονιστικοὶ θεσμοί, οἷον ὁ τῆς προσωρινῆς ἀπολύσεως καταδίκων ἐκ τῶν φυλακῶν, ὁ τῆς ὑπὸ αἵρεσιν καταδίκης ἢ ἀναστολῆς τῆς ποινῆς ὁ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ καταδίκου καί τοῦ πτωχεύσαντος ἐμπόρου...ἀλλ' ἡ ἀρχή τῆς μετανοίας ἐνεργεῖ καί εὐρύτερον, διότι ἡ συγχώρησις τοῦ ἁμαρτήματος ἀποπλύνει τὰ μίση καί τὰ αἰσθήματα τῆς ἀντεκδικήσεως πρὸς τοὺς βιαιοπραγοῦντας καί συμβάλλει εἰς τὴν πτόληψιν τῶν ἐγκλημάτων».

β) Ὁ Δασκαλόπουλος⁸⁰ ἀναφέρει: «τό γνήσιον καί ὑγιές θρησκευτικόν συναίσθημα, πρωτίστως δὲ ἐν τῷ χώρῳ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀναπτυσσόμενον, ἐξυψώνει τὸν ἄνθρωπον, εἶναι δι' αὐτόν πηγὴ ζωῆς ἰσχύος καί ἐμπνεύσεως καί συνέχειαυτόν ἐκ τῆς κατολισθήσεως εἰς τὸ ἐγκλημα καί εἰς πᾶσαν ἄλλην ἀντικοινωνικὴν ἐκδήλωσιν. Διὰ τοῦτο ἀδήριτος ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς καλλιιεργείας καί ἀναπτύξεως τοῦ συναισθήματος τούτου πάσῃ δυνάμει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἰδίως ἀπὸ τῆς νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας, ἀλλ' ὁμοίως καί μετὰ ταῦτα, καθ' ὅλον αὐτῶν τὸν βίον».

γ) Ὁ γνωστὸς Γάλλος ποινικολόγος - ἐγκληματολόγος καθηγητῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον Παρισίων (καί ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ νέου γαλλικοῦ ποινικοῦ κώδικος) Leaute⁸¹ ἀναφέρει ὅτι ὁ ἐπίσης γνωστὸς ἐγκληματολόγος Ferri παρ' ὅτι ἐνεφορεῖτο ἀπὸ ἔντονα ἀντικληρικά συναισθήματα, ἐκάλη εἰς ἐπιστροφήν εἰς χριστιανικὴν πρακτικὴν διὰ τὴν καταποσέμησιν τοῦ ἐγκλήματος.

δ) Ὁ ἐπίσης γνωστὸς Γερμανὸς ἐγκληματολόγος Schneider⁸² ἀναφέρει ὅτι ἡ ἔλλειψις θρησκευτικῆς καί ἠθικῆς παιδείας ἀποτελεῖ ἐξέχον αἷτιον τῆς ἐγκληματικότητος (ist Mangel an religioser und moralischer Erziehung eine hervorragende Ursache für Delinquenz und Kriminalität).

ε) Οἱ Bouzat - Pinatel⁸³ ἀναφέρουν ὅτι τὸ χαμηλὸν ἐπίπεδον θρη-σκευτικῆς πρακτικῆς (Le bas niveau de pratique religieuse) καί τῶν ἀνηλίκων καί τῶν γονέων τῶν τοὺς ὁδηγεῖ εἰς τὸ ἐγκλημα.

⁷⁹ Ἐγχειρίδιον ἐγκληματολογίας, ἐκδ. Β', 1957, σελ. 80 ἐπ.

⁸⁰ Θρησκευτικὸν συναίσθημα καί ἐγκληματικότητα, 1971, σελ. 35 ἐπ.

⁸¹ Criminologie et science penitenciaire, 1972, σελ. 370.

⁸² Kriminologie, 1987, σελ. 469.

⁸³ Traite de droit penai et de crimiinologie, τόμ. III, criminologie 1963, 2^α ἐκδ. 1970, σελ. 138.

στ) Τά ίδια ακριβώς με τούς άνωτέρω ύποστηρίζει και ό Benjamin⁸⁴.

ζ) Ό Eisenberg⁸⁵ θεωρεί τήν θρησκευτικότητα (Religiositat) ως άνασταλτικόν του έγκλήματος παράγοντα (Deliktshemmender Faktor).

η) Οί Elster - Lingemann⁸⁶ θεωρούν τήν αποξένωσιν από τον Θεόν (Gottesentfremdung) ως όδηγοσαν εις τήν έγκληματικότητα και τήν αντικοινωνικήν συμπεριφοράν. Περαιτέρω αναφέρουν, ότι ή άληθής ήθική δεν είναι δυνατή άνευ θρησκείας (wahre Sittlichkeit ist richt möglich ohne Religion) και επίσης ότι ή ήθική αντίστασις αύξάνεται, όσον αύξάνεται και ή πίστις εις τον Θεόν. Τέλος, αναφέρουν ότι ή θρησκεία άποτελεί τον σημαντικώτερον παράγοντα διά τήν αποκατάστασιν των έγκληματιών (die Religion als einen der wichtigsten Punkte bei der Resozialisierung von Straffaligen zu betrachten).

θ) Ό kreuzer⁸⁷ αναφέρει ότι ή κατάστασις των ναρκωτικών σήμερα όφείλεται εις τήν άπώλειαν τής θρησκευτικότητας.

ι) Ό Munder⁸⁸ (Frankfurter Lehr -und Praxis - Kommentar zum KJHG, 1991, σελ. 328) αναφέρει, ότι σημαντικήν βοήθειαν εις τον έγκληματιάν νέον δύναται να προσφέρει ή έκκλησία και αί θρησκευτικά κοινότητες. Τά ίδια δέχονται, τέλος, και οί Gerner⁸⁹ και Harre⁹⁰).

Τά στοιχεία τά όποια αναφέραμε ένταυθα έννοεΐται ότι παρουσιάσθησαν έν πάση δυνατή συντομία και έπελέγησαν αί αντιπροσωπευτικότεραι άπόψεις, αί όποιαί έν πάση περιπτώσει άπηχούν τήν κρατούσαν γνώμη και τήν συνήδη πρακτικήν.

Ός πρός τήν εισαγωγήν του μαθήματος τής σεξουαλικής άγωγής εις τά σχολεία άντι άλλων θα αναφερθώ σε μίαν άπόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ή όποία λύει ίκανοποιητικώς τó παρόν πρόβλημα. Πρόκειται διά τήν άπόφαση του Δικαστηρίου τούτου τής 7 Δεκεμβρίου μ1976 (ύπόδεση Kjeldsen, Busk Madsen και Pedersen κατά Δανίας). Η άπόφαση αύτή αναφέρεται στο έξής θέμα. Η Δανία εισήγαγε τó μάθημα τής σεξουαλικής άγωγής εις τά δημόσια σχολεία. Η Ένωσιν Χριστιανών Γονέων τής Δανίας διεμαρτυρήθη έπικαλουμένη τó έξής έπιχείρημα. Έμεις είμεθα Χριστιανοί και ή

⁸⁴ Religion et criminalite, εις L' annee sociologique 1963, σελ. 33.

⁸⁵ Kriminologie, 3^η έκδ. 1990, σελ. 801.

⁸⁶ Handwörterbuch der Kriminologie, τόμ. 3, 1975, σελ. 33.

⁸⁷ Jugend -und Rauschdrogkriminalitat, 2^η έκδ. 1980, σελ. 24

⁸⁸ Frankfurter Lehr -und Praxis- Kommentar zum KJHG, 1991, σελ. 328.

⁸⁹ Jugendliche, 2^η έκδ. 1975, σελ.31.

⁹⁰ Jugendliche, 4^η έκδ. 1980, σελ. 3-4.

Γεωργίου Ήλ. Κρίππα, Καθηγητού Έλευθ. Πανεπιστημίου, Διδάκτορας Συνταγματικού Δικαίου.
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ

Θρησκεία μας δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά ἔχουμε προγαμιαῖες ἢ ἐξώγαμες σεξουαλικές σχέσεις. Τό κράτος εἰσάγον τό μάθημα τῆς σεξ. ἀγωγῆς εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα δέν κάνει τίποτε ἄλλο, παρά νά διδάσκει εἰς τὰ τέκνα μας ἀπόψεις-θέσεις, τίς ὁποῖες ἡ Θρησκεία μας ἀπορρίπτει. Ἄρα τό δανικό κράτος δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀσκεῖ προσηλυτισμό εἰς βάρος μας. Τό ἐπιχείρημα αὐτό ἔγινε δεκτό ἀπό τό Εὐρωπαϊκό Δικαστήριον, τό ὁποῖο διὰ τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεώς του ἔκρινε, ὅτι ἡ Δανία δέν δικαιούται νά εἰσαγάγει τό μάθημα τῆς σεξουαλικῆς ἀγωγῆς εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα, διότι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀσκεῖ προσηλυτισμόν, ὁ ὁποῖος ἀπαγορεύεται.

ΗΜΕΡΙΔΑ: "ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ἢ ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ";
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ 19-5-2012

Χρήστου Παπασωτηρίου

Δικηγόρου παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ, Ἰδρυτικοῦ μέλους τῆς Ε.Π.Μ.:

«Τό συνταγματικό δικαίωμα τῶν Ἑλλήνων γονέων γιά τή χριστιανική ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαίδων».

Σεβαστοί πατέρες,

Κυρίες καί κύριοι,

Ἡ ἀπογύμνωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τίς παραδόσεις καί τά πολιτισμικά στοιχεῖα τοῦ ἔθνους, στό ὅποιο ἀνήκει, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν ἀπώλεια τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καί τῆς ἐθνικῆς ταυτότητος σέ ἀτομικό καί κατ' ἐπέκτασιν σέ συλλογικό ἐπίπεδο. Τοῦτο ἀποτελεῖ στρατηγική ἐπιδίωξη τῶν παραγόντων τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας καί προλεΐανση τῆς ὁδοῦ, διά τῆς ὁποίας σκοπεῖται ἡ πνευματική ὑποταγή καί ἐν γένει ὑποδούλωση τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ λεγόμενη «νέα ἐποχή» θά μπορούσε νά παρομοιασθεῖ μέ ἕνα τεράστιο παλιρροϊκό κύμα, τό ὅποιο κατακλύζει ἔθνη ὀλόκληρα καί καταπίνει τίς κατά τόπους ἐθνικές παραδόσεις, ἀλλοτριώνοντας τό ἄτομο, τό ὅποιο ἀποξενώνεται ἀπό τά ἐπί μέρους πολιτιστικά στοιχεῖα, τά ὁποία συγκροτοῦν τήν ταυτότητά του ὡς μέλους τοῦ ἔθνους, στό ὅποιο ἀνήκει.

Ὡστόσο, σήμερα στήν πατρίδα μας δέν χρειάζονται παρομοιώσεις γιά τόν τονισμό καί τήν ἐμπεριστατωμένη ἀπόδοση τῆς πραγματικότητος, στήν ὁποία ἤδη διαβιοῦμε.

Γιά τήν ἀκρίβεια τά χειρότερα σενάρια ἐπιστημονικῆς φαντασίας ἔχουν διέλθει ἀπό τό στάδιο τοῦ προγραμματισμοῦ στό στάδιο τῆς ἐκτελέσεως καί κρατικῆς ἐπιβολῆς διά μέσου ἀντισυνταγματικῶν ὑπουργικῶν ἀποφάσεων καί διατάξεων, τά ὁποία ἀποσκοποῦν στόν ἐκμαυλισμό τῆς συλλογικῆς ἐθνικῆς καί θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν Ἑλλήνων καί μάλιστα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἄγουν τήν παιδική ἡλικία.

Συγκεκριμένα ἀποτελεῖ γεγονός ἡ θέσπιση τῆς ὑπ'ἀριθ. 113714/Γ2 ὑπουργικῆς ἀποφάσεως τοῦ ὀνομαζομένου Ὑπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μαθήσεως καί Θρησκευμάτων», τό ὅποιο βέβαια δέν εἶναι πλέον «Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων».

Ἡ ἐν λόγῳ ὑπουργική ἀπόφαση τιτλοφορεῖται ὡς «Ἐγκριση Προγραμμάτων Σπουδῶν Πρωτοβάθμιας καί Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης γιά τήν Πιλοτική τους Ἐφαρμογή τοῦ διδακτικοῦ ἀντικειμένου Θρησκευτικά».

*Χρήστου Παπασωτηρίου, Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω, Ίδρυτικού μέλους τής Ε.Π.Μ.:
«Τό συνταγματικό δικαίωμα τῶν Ἑλλήνων γονέων γιά τή χριστιανική ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαίδων».*

Ἀφορᾶ δηλαδή στό γνωστικό ἀντικείμενο τῶν Θρησκευτικῶν, ὡς διδασκομένου μαθήματος στά Δημοτικά Σχολεῖα καί στά Γυμνάσια.

Ἡ στόχευση δέν εἶναι τυχαία, καθὼς οἱ ρυθμίσεις τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ἀφοροῦν σ' ἐκεῖνα τὰ ἄτομα τοῦ Ἑθνους, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται στήν πλέον εὐαίσθητη ἡλικία, κατά τήν ὁποία δέν ἔχει ἀκόμη διαμορφωθεῖ ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀτόμου.

Οἱ διατάξεις τῆς ἐν θέματι ὑπουργικῆς ἀποφάσεως εἰσάγουν πρόγραμμα διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, τό ὁποῖο περιλαμβάνει πρωτοφανῆ ἐκμαυλιστικά στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐν ὀλίγοις παραπέμπουν στίς διδαχές ξένων θρησκείων καί στίς πρακτικές τῆς μαγείας καί τῶν ἀνατολικῶν θρησκείων, τίς ὁποῖες τὰ παιδιά μας ἐπιτάσσονται ὑποχρεωτικῶς νά μαθαίνουν καί γιά τίς ὁποῖες ὁ κάθε εὐσυνειδήτος Ἕλληνας γονεὺς δικαιούται, ἀλλά καί ὑποχρεοῦται νά ἀγανακτεῖ καί νά ἀντιδρᾷ.

Ἡ ἀδιανόητη ἐξίσωση τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ζωῆς καί Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς «ἰδρυτοῦ» Θρησκείας, ὅπως δῆθεν ὁ Μωάμεδ, ὁ Βούδας καί ὁ Κομφούκιος, συνιστᾷ θρασύτατη περίπτωση προσβολῆς τοῦ Ἁγίου Προσώπου Του.

Ἐκτός ἀπό αὐτήν τήν κεντρική ἰδέα τῆς ὑπουργικῆς μεταρρυθμίσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ἡ ὁποία διαπνέει ὀλόκληρο τό νομοθέτημα καί προκειμένου νά καταστεῖ ἀντιληπτὴ ἢ ἀνεπανόρθωτη ζημία, ἡ ὁποία μετὰ βεβαιότητος θά ἐπέλθει στίς ψυχές τῶν νεοσσῶν τοῦ Ἑθνους, ἀναγκαία παρίσταται ἡ σταχυολόγηση ἐπὶ μέρους περιπτώσεων τῆς προδήλως σκοπούμενης διαμορφώσεως ἀλλοιωμένης θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν παιδιῶν, ἀπό τό ἐκ δεκάδων σελίδων ἀποτελούμενο καί ἐξαντλητικῶς ἀναλυτικὸ πρόγραμμα διδασκαλίας τῆς ἐν λόγω ἀποφάσεως.

Συγκεκριμένα:

Τὰ ἐπτάχρονα καί ὀκτάχρονα παιδιά τῆς τρίτης καί τῆς τετάρτης Δημοτικοῦ ὑποχρεοῦνται πλέον νά ἀναγνωρίζουν τίς εἰδικές ἡμέρες τοῦ Ἰσλάμ καί τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καί τήν σημασιολογική δῆθεν ἐξίσωση τῆς Κυριακῆς μέ τήν Παρασκευὴ τῶν Μωαμεθανῶν καί τό Σάββατο τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ πάλαι ἐκκλησιασμός στοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς πίστεώς μας ὑποβιβάζεται σέ μουσειακοῦ καί ψυχαγωγικοῦ χαρακτῆρος ἐκδρομῆ. Συναμα ἐξισώνεται ἀπὸ ἀπόψεως παιδαγωγικῆς σημασίας μέ τήν ὑποχρεωτικὴ ἐπίσκεψη στό μουσουλμανικὸ τέμενος καί στήν ἐβραϊκὴ συναγωγή.

Τό Ἱερό Σύμβολο τοῦ μαρτυρίου τοῦ Κυρίου καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἀνθρωπίνου Γένους, ὁ Σταυρός, 'ρίπτεται' στό κεφάλαιο, «Σύμβολα θρησκείων τοῦ κόσμου» μαζί μέ τόν πέλεκυ, τήν μενορά, τήν ἡμισέληνο, τό ὄνομα τοῦ Ἀλλάχ, τήν σβάστικα τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ, τό γίν καί τό γιαν, τό ὦμ, τόν βουδιστικὸ τροχό, τό τέλος τοῦ χειμῶνα καί τήν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς γιά τοὺς Ἰνδουιστές πού ἐορτάζεται μέ φωτιές, χρωματιστά νερά καί κόκκινη σκόνη.

Στό κεφάλαιο μέ τίτλο «ποιός εἶναι ὁ Χριστός» ὡς προσδοκώμενο ἀπὸ τό Ἰπουργεῖο μαθησιακὸ ἀποτέλεσμα ἀναγράφεται ὅτι οἱ μαθητές «ἀρχίζουν νά ἀντιλαμβάνονται τίς ἀντιφάσεις γύρω ἀπὸ τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ».

Στό κεφάλαιο μέ τίτλο «ὁ κόσμος μας ἔνα στολίδι» παραγνωρίζεται ἐμφανῶς ὁ ἰδιαίτερος ρόλος καί ἡ ἀξία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν καί συγχέεται μέ τό μάθημα τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Συγκεκριμένα συμπλέκεται ἡ ἔννοια τῆς λεγομένης «οἰκολογίας» μέ τήν πίστη κατά τρόπο αὐθαίρετο καί ἀντίθετο πρὸς τήν χριστιανικὴ παράδοση, ἀφοῦ ἡ φύση, τὰ δένδρα, ἡ

*Χρήστου Παπασωτηρίου, Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω, Ίδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.:
«Τό συνταγματικό δικαίωμα τῶν Ἑλλήνων γονέων γιά τή χριστιανική ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαίδων».*

θάλασσα καί τά ζῶα παριστῶνται ὡς «θαύματα». Φύρδην μίγδην στό ἐν λόγῳ κεφάλαιο ἐνσωματώνεται ὁ λεγόμενος κύκλος τῆς ζωῆς, μέ τήν ἐπεξήγηση: «ἀπό τήν σύλληψη στήν γέννηση» καί μέ τήν προφανή παράλειψη τῆς Ἀναστάσεως καί τῆς προσδοκίας τῆς αἰωνίου ζωῆς, πού συνοψίζει τό νόημα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὡς προσδοκώμενο μαθησιακό ἀποτέλεσμα, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἀναγράφεται στό ἐν λόγῳ κεφάλαιο ἡ ἐκ μέρους τῶν μικρῶν μαθητῶν ἀναγνώριση τῶν στοιχείων τῆς φύσεως στόν Χριστιανισμό καί στίς ἄλλες θρησκείες.

Ὡς βασικό θέμα τοῦ ἐν λόγῳ μαθήματος καί ἀντί τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων ἐπισημαίνεται ἐπί λέξει: «Ὅλα τά πλάσματα ἀξίζει νά σωθοῦν». Στά πλάσματα αὐτά εἶναι ἀμφίβολο ἂν περιλαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος.

Στό κεφάλαιο «ζοῦμε μαζί» ἀντί τῆς ἀναδείξεως τῆς σημασίας τῆς προσευχῆς στή ζωή μας, εἰσάγονται μέθοδοι συλλογικῆς ψυχικῆς θεραπείας πού ἐφαρμόζονται σέ τοξικομανεῖς στίς Χῶρες τοῦ Δυτικοῦ Ἡμισφαιρίου καί ἐπί λέξει ἀναγράφεται στό πρόγραμμα: «Καδισμένοι σέ κύκλο ἐνθαρρύνονται νά συνεχίσουν κάποιες φράσεις δηλώσεις (λ.χ. κάποτε ἤμουν λυπημένος ὅταν ...», «κάτι πού μέ ἀνησυχεῖ εἶναι ...», «... ὅταν ἤμουν μικρότερος φοβόμουν...», «νιώθω θυμό, ὅταν ...», «... στήν συνέχεια συζητοῦν σέ ομάδες τῶν τεσσάρων γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς κάθε ἀνησυχίας».

Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τά ὀκτάχρονα παιδιά τῆς τετάρτης δημοτικοῦ, αὐτά καλοῦνται κατά τό πρόγραμμα διδασκαλίας τῶν Θρησκευτικῶν ἐπί λέξει: «νά προσεγγίσουν βασικά θέματα τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τῶν ἄλλων θρησκείων σχετικά μέ τήν προσευχή, τούς ἱερούς τόπους, τήν λατρεία καί τήν ἠθική στάση, νά ἀνακαλύψουν τήν σημασία τῶν ἱερῶν γραφῶν γιά τόν χριστιανισμό καί τίς ἄλλες θρησκείες.

Προσφυῶς ὡς βασικά θέματα χαρακτηρίζονται κατά τό πρόγραμμα πάντοτε ἐπί λέξει: «Προσευχές ἀπό ὅλο τόν κόσμο. Πῶς προσεύχονται οἱ μουσουλμάνοι. Προσευχές τῶν Ἑβραίων καί Παγκόσμιοι τόποι προσευχῆς».

Στό δέ κεφάλαιο μέ τίτλο «ὄλοι ἴσοι, ὄλοι διαφορετικοί» συγκρίνεται ἡ Βάπτισμα μέ τό Βάπτισμα τῶν ἐτεροδόξων καθολικῶν καί προτεσταντῶν, ἀλλά καί μέ τίς τελετές ἐνηλικιώσεως τῶν θρησκείων τοῦ κόσμου καί δῆ τῶν μουσουλμάνων καί τῶν Ἰνδουϊστῶν.

Ἀντιστοιχῶς οἱ μαθητές τῆς τετάρτης δημοτικοῦ ὀφείλουν νά μαθαίνουν τούς τόπους τῶν προσκυνημάτων τῶν μουσουλμάνων στήν Μέκκα καί τῶν Ἰνδουϊστῶν στόν Γάγγη ποταμό.

Στό 7ο κεφάλαιο πού τιτλοφορεῖται ὡς «ἱερά βιβλία» περιέχονται οἱ πλέον ἐπικίνδυνες γιά τήν διαμόρφωση τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν μικρῶν παιδιῶν προπαγανδισμοί τῶν λεγομένων ἱερῶν βιβλίων τῶν ἄλλων θρησκείων καί δῆ τοῦ μωαμεθανισμοῦ, πού συγκρίνονται ἀδίστακτα μέ τά Ἱερά κείμενα τῆς Ἀγίας μας Γραφῆς.

Ἔτσι ἐπί λέξει διακηρύσσεται ὅτι βασικό θέμα τοῦ μαθήματος ἀποτελεῖ ἡ διδασκαλία τοῦ κορανίου πού συνοψίζεται κατά λέξη: «Τό κοράνι (ἰσλάμ). Τό θέλημα τοῦ Ἀλλάχ, ὁδηγός γιά τήν ζωή τῶν μουσουλμάνων, ἱερό ἀντικείμενο, ἀγγίζεται μέ πλυμμένα χέρια, ἡ Τορά (Ἰουδαϊσμός), ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ στήν Συναγωγή, Βέδες, σοῦτρες, ταό, τά βιβλία τοῦ Κομφουκίου, τά ὀνόματα τοῦ Θεοῦ στά ἱερά βιβλία τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καί τοῦ Ἰσλάμ, 99 ὀνόματα».

Ὡς δέ προσδοκώμενη ἐπάρκεια τῶν μαθητῶν νοεῖται κατά τό πρόγραμμα ἡ δυνατότητα τῶν μικρῶν μαθητῶν νά ἀναγνωρίζουν σύμβολα καί ἱερές πράξεις τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τῶν ἄλλων θρησκείων καί ἡ ἀνακάλυψη τοῦ νοήματός τους.

*Χρήστου Παπασωτηρίου, Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω, Ίδρυτικού μέλους τής Ε.Π.Μ.:
«Τό συνταγματικό δικαίωμα τῶν Ἑλλήνων γονέων γιά τή χριστιανική ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαίδων».*

Στό δέ κεφάλαιο πού τιτλοφορεῖται «προχωροῦμε ἀλλάζοντας» ὡς βασικά θέματα προσδιορίζονται ἡ νηστεία στό Ἰσλάμ καί στόν Ἰουδαϊσμό, καθῶς καί οἱ νηστεῖες καί ἡ ἄσκηση στόν Ἰνδουισμό καί στόν Βουδισμό μαζί μέ τήν γιόγκα καί τόν διαλογισμό.

Ἀνύπαρκτη ἡ νηστεία γιά τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς κατά τό πρόγραμμα.

Στό δέ κεφάλαιο μέ τίτλο «Ἅγιοι Ἄνθρωποι στίς θρησκείες τοῦ κόσμου»: ἐπισημαίνονται ἐπί λέξει οἱ: «Βούδας, Κομφούκιος, Μωάμεδ, Βισνού, Δαλαί Λάμα, Γκάντι καί πολλά ἄλλα πρόσωπα, ἱστορικά ἢ μυθικά».

Τά ἴδια καί χειρότερα περιλαμβάνει τό πρόγραμμα γιά τά παιδιά τοῦ Γυμνασίου.

Εἶναι προφανές ὅτι πρόκειται γιά ἕναν καταϊγισμό γνώσεων, τίς ὁποῖες δέν ἐπιθυμοῦμε νά προσλαμβάνουν τά παιδιά μας κατά τήν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν.

Τίθενται ἐν προκειμένῳ τά ἐξῆς ἐρωτήματα:

1ον) Δικαιοῦται ἕνα Ὑπουργεῖο πού φέρει τόν τίτλο «Παιδείας καί Θρησκευμάτων» νά ἐπιβάλλει στά παιδιά μας τέτοιου εἴδους γνώση καί νά θεσμοθετεῖ ἕνα τέτοιο πρόγραμμα διδασκαλίας;

2ον) Ποιά εἶναι τά δικά μας δικαιώματα ἔναντι τοῦ Κράτους σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν στά παιδιά μας;

3ον) Καί τί μποροῦμε νά κάνουμε ὡς γονεῖς, γιά νά προστατεύσουμε τά παιδιά μας ἀπό τήν πλύση τῶν ἐγκεφάλων τους μέ διδαχές καί δοξασίες, τίς ὁποῖες θεωροῦμε ἀσύμβατες μέ τόν δικό μας τόν σκοπό, πού εἶναι νά μεγαλώσουμε χριστιανόπουλα, καί οἱ ὁποῖες ὡς ἐκ τούτου εἶναι παντελῶς ἀνεπιθύμητες καί ἀκατάλληλες κατά τήν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν κατά τήν δική μας κοσμοθεωρία ὡς Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν;

Κατ' ἀρχήν πρέπει νά ἐπισημανθεῖ ὅτι ἡ ἄσκηση τῆς γονικῆς μέριμνας, δηλαδή τῆς ἐν γένει φροντίδος τῶν παιδιῶν μας, στήν ὁποία πρωτίστως περιλαμβάνεται ἡ ἐκπαιδευσί τους καί ἡ διαμόρφωση τῆς θρησκευτικῆς τους συνειδήσεως δέν ἀποτελεῖ μόνον δικαίωμά μας, ἀλλά πρῶτιστο καί θεμελιώδες καθήκον μας.

Τό καθήκον αὐτό ἐπιβάλλεται ἀπό τόν Νόμο καί συγκεκριμένα ἀπό τίς διατάξεις περί γονικῆς μερίμνης τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος.

Τό δέ δικαίωμά μας γιά ἄμυνα μέ δικαστικά μέσα ἔναντι τῆς ὡς ἄνω ὑλοποιουμένης διαστρεβλώσεως τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν παιδιῶν μας, ὅπως καί τοῦ χαρακτήρος τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, κατοχυρώνεται ἐπίσης ἀπό ἀρκετές καί σημαντικές διατάξεις τοῦ Συντάγματος.

Κατ' ἀρχήν τά ἄρθρα 13 καί 16 τοῦ Συντάγματος σέ συνδυασμό πρός τίς διατάξεις περί γονικῆς μερίμνης τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος καθιερώνουν τό δικαίωμά μας ἔναντι τοῦ Κράτους νά διδάσκονται τά παιδιά μας τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν μέ ἀποκλειστικό σκοπό τήν διαμόρφωση τῆς θρησκευτικῆς τους συνειδήσεως ὡς Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Τό δικαίωμά μας αὐτό περιλαμβάνει τό αὐτονόητο μερικώτερο δικαίωμά μας νά μὴ διδάσκονται τά παιδιά μας στοιχεῖα τῆς διδασκαλίας καί τῆς λατρείας ἄλλων θρησκειῶν.

Ἡ δέ διδασκαλία αὐτή τῶν διδαχῶν ἄλλων θρησκειῶν προσβάλλει τό προσωπικό ἀτομικό μας δικαίωμα ὡς γονέων γιά παροχή στά παιδιά μας θρησκευτικῆς παιδείας ἀπό τό Σχολεῖο καί δὴ στίς τάξεις τῆς πρωτοβαθμίου καί δευτεροβαθμίου ἐκπαιδευσεως.

Ἀκόμη πληρέστερα τό ἀτομικό μας δικαίωμα νά παρέχεται ἀπό τά Σχολεῖα θρησκευτικῆ ἐκπαίδευση, προκειμένου νά διαμορφωθεῖ ἡ θρησκευτικῆ τους συνείδηση ὡς Ὀρθοδόξων

*Χρήστου Παπασωτηρίου, Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω, Ίδρυτικού μέλους τῆς Ε.Π.Μ.:
«Τό συνταγματικό δικαίωμα τῶν Ἑλλήνων γονέων γιά τή χριστιανική ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαίδων».*

Χριστιανῶν καί σύμφωνα μέ τό δόγμα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεώς μας κατοχυρώνεται στό ἄρθρο 2 τοῦ Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρώπου.

Κατά τήν ἐν λόγῳ διάταξη, ἡ ὁποία τυγχάνει ὑπερνομοθετικῆς ἰσχύος, ὄχι μόνο ἰσαξία, ἀλλά μεγαλύτερας ἰσχύος ἐν σχέσει καί πρὸς τό ἴδιο τό Σύνταγμα καί ἡ ὁποία δέν δύναται νά τροποποιηθεῖ μέ κανένα τρόπο, ὀρίζεται ἐπί λέξει ὅτι:

«Οὐδεὶς δύναται νά στερηθῆ τοῦ δικαιώματός του ὅπως ἐκπαιδευθῆ. Πᾶν κράτος ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ἀναλαμβανομένων ὑπ' αὐτοῦ καθηκόντων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μορφώσεως καί τῆς ἐκπαιδεύσεως θά σέβεται τό δικαίωμα τῶν γονέων ὅπως ἐξασφαλίζωσιν ταύτην συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας αὐτῶν θρησκευτικὰς καί φιλοσοφικὰς πεποιθήσεις».

Ἀπό τό γράμμα τῆς διατάξεως καί μόνον δέν καταλείπεται οὔτε ἡ παραμικρά ἀμφιβολία γιά τό γεγονός ὅτι ἔχομε τό ἀπόλυτο καί ἀπαραβίαστο δικαίωμα ἐναντι τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας νά σέβεται τό δικαίωμά μας ὡς γονέων νά ἐξασφαλίζεται ἡ ἐν γένει μόρφωση καί ἡ ἐκπαίδευση καί ἡ θρησκευτική τῶν τέκνων μας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσωπικῶν μας θρησκευτικῶν πεποιθήσεων.

Καί ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ γονεῖς ἔχομε τό δικαίωμα νά ἀπαιτοῦμε ἀπό τό οὕτω καλούμενον Ὑπουργεῖον Παιδείας καί Θρησκευμάτων νά ἀπέχη ἀπό τῆς ἐκδόσεως διατάξεων Νόμων, Διαταγμάτων καί βεβαίως ὑπουργικῶν ἀποφάσεων, ὅπως ἡ προρρηθεῖσα, διὰ τῶν ὁποίων εἰσάγονται στήν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ἀλλότρια πρὸς τό Ὁρθόδοξο χριστιανικό δόγμα στοιχεῖα, σχετιζόμενα μέ τὰ ἱερά κείμενα, τίς διδασκίες, τίς ἀρχές, τίς δοξασίες καί τήν λατρεία ἄλλων δογμάτων καί βεβαίως θρησκειῶν, ὅπως ἐνδεικτικῶς ἐπισημαίνεται ἀνωτέρω.

Πρακτικῶς οἱ γονεῖς, οἱ ὁποῖοι μαθαίνουν σήμερα γιά τίς ἐν λόγῳ παραβιάσεις τοῦ δικαιώματός τους παροχῆς καί ἐξασφαλίσεως ἐν γένει μορφώσεως καί θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως στά παιδιά τους συμφώνως πρὸς τίς δικές τους θρησκευτικές πεποιθήσεις, δύναται νά προσφύγουν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καί νά προσβάλουν τήν ἐν λόγῳ ὑπουργική ἀπόφαση μέ αἰτήσιν ἀκυρώσεως, ἀλλά καί, περιπτώσεως δοθείσης, ἐνώπιόν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρώπου.

Ὡστόσο θά ἤθελα νά παρακαλέσω νά μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἐπισημάνω ὅτι τό κυριώτερο πρόβλημα, τό ὁποῖο ἀντιμετωπίζουν οἱ Ἕλληνες γονεῖς σήμερα εἶναι ἡ παντελῶς ἔλλειψη πάσης μερίμνης περὶ τήν διαμόρφωση τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν τέκνων τους μέσω τῆς παρεχομένης ἀπό τὰ Σχολεῖα ἐκπαιδεύσεως.

Πιστεύω ὅτι στήν καλύτερη περίπτωση ἀγνοοῦν ἐντελῶς τό ζήτημα. Γιατί ἡ γενική ἀλλοτρίωση καί ἠθική ἀπαλλοτρίωση τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων ἔχει προχωρήσει σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε, ἀκόμη καί ἂν ἄκουαν γιά τό ζήτημα αὐτό θά ἐξακολουθοῦσαν νά καθεύδουν τόν ὕπνο τοῦ δικαίου.

Πάντως ἀκόμη καί ἂν ἀπέμεναν στόν τόπο αὐτόν μόνο πέντε οἰκογένειες Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, πάλι τό κράτος θά ὤφειλε νά σεβασθεῖ τό δικαίωμά τους γιά παροχή θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως στά τέκνα τους κατὰ τό Ὁρθόδοξο Χριστιανικό δόγμα καί μέ τήν παράλειψη παροχῆς γνώσεων στοιχείων διδασκαλίας καί λατρείας ἄλλων δογμάτων καί θρησκειῶν. Καί τοῦτο διότι πρόκειται γιά ἀπόλυτο ἀτομικό δικαίωμα.

Εὐχομαι ὁ Κύριος νά ἐνδυναμώνει τήν πίστιν πάντων ἡμῶν διὰ τήν Ἀνάστασιν τῆς Πατρίδος.

ὄρθρος

Ἑστία Πατερικῶν Μελετῶν

ΗΜΕΡΙΔΑ: "ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ἢ ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ";
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ 19-5-2012

Πρωτ. Γεωργίου Χρ. Εὐθυμίου,
Ἐπικ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α.

Ἡ ποιμαντικὴ διάσταση τῆς ἀποστολῆς τοῦ θεολόγου στὴν ἐκπαίδευση.

Πρόλογος

«Ἡ θέση τοῦ θεολόγου καὶ τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος στὴν ἐκπαίδευση ἀποτελεῖ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν σημεῖον ἀντιλεγόμενον». Ἡ ἀσκουμένη πολεμικὴ ἔχει τὰ μάλιστα ἐνταθεῖ σήμερα, ἐποχὴν χαλεπὴν, ὅπου τὸ Γένος μας πλήττεται ποικιλοτρόπως ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς πολεμίους, παράγοντες τῆς Νέας Ἐποχῆς τῆς Παγκοσμιοποιήσεως, καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς ὑποτακτικοὺς συνεργοὺς τους.

Ἡ ἀμφισβήτηση αὐτὴ καὶ ἡ πολεμικὴ εἶναι ἰδεολογικὴ καὶ ἔχει τὴν ρίζα της εἰς τὸ γεγονός, ὅτι: «Μετὰ τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν, τὴν δημιουργίαν τοῦ Νεοελληνικοῦ Κράτους καὶ τὴν δολοφονίαν τοῦ πρώτου κυβερνήτου αὐτοῦ, Ἰωάννου Καποδίστρια, ὁ ξένος παράγων, τῇ συνεργίᾳ προθύμων ἐσωτερικῶν ὑπηρετῶν, ἐπέβαλε τὴν ἀλλοτρίαν πρὸς τὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν ἰδεολογίαν τοῦ ἀθέου Διαφωτισμοῦ εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς τοῦ Γένους, μάλιστα δὲ εἰς τὴν παιδείαν, τὴν ὁποίαν ἀπέσπασε ἐκ τῶν χειρῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτοτε, τὸ Γένος, ἐπομένως καὶ ἡ παιδεία, βιώνουν ὀλέθριον διχασμόν, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ, τοὺς μὲν τροφίμους τῆς παιδείας εἰς πνευματικὴν σχιζοφρένειαν, τὸ δὲ Γένος εἰς παρακμὴν καὶ ἐξάρτησιν».

Ἡ παιδεία ὅμως τῆς Ρωμισύνης, δηλαδὴ ἡ ἑλληνορθόδοξος παιδεία, «μετάληψις ἀγιότητός ἐστιν». Αὐτὴ ἡ παιδεία, παρεχόμενη διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, συντελεῖ εἰς τὴν μὀρφωσιν ἀγίων, ἥτοι εἰς τὴν «δημιουργίαν ἀρτίων, ἰσορροπημένων ἀνθρώπων, ὀλοκληρωμένων προσωπικοτήτων, ἐπομένως καὶ χρηστῶν μελῶν τῆς κοινωνίας καὶ εἰς τὴν ἀποφυγὴν μαζικῆς παραγωγῆς ψυχρῶν τεχνοκρατῶν, ἀτόμων ἀνωρίμων, μὲ κρίσιν ταυτότητος, προθύμων ὑπηρετῶν τοῦ οἰουδήποτε συστήματος».

Κατὰ τὸν ἀρχιμ. Γεώργιον Καψάνην: «Αὐτὴ τὴν παιδεία ἔχει ἀνάγκη κατ' ἐξοχὴν ὁ σύγχρονος Ἕλληνας γιὰ πολλοὺς λόγους. Γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἑλληνορθόδοξο ταυτότητά του μέσα στὴ χοάνη τοῦ συγχρόνου συγκρητισμοῦ, γιὰ νὰ βρῆ τὴν ἐσωτερικὴ ἰσορροπία του μέσα σ' ἓναν κόσμον διεσπασμένο, συγκεχυμένο καὶ μονόπλευρα ρέποντα στὸν ὕλισμό, στὴν τεχνοκρατία

Πρωτ. Γεωργίου Χρ. Εὐθυμίου, Ἐπικ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α.
«Ἡ ποιμαντικὴ διάσταση τῆς ἀποστολῆς τοῦ θεολόγου στὴν ἐκπαίδευση».

καὶ στὴν μαζοποίησι τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ διαλεχθῇ δημιουργικὰ μὲ τὸ παρὸν προσφέροντας καὶ ἀξιοποιώντας τὸν πλοῦτο τῆς ἑλληνορθόδοξου Παραδόσεως».

Τὸ θεολογικὸν μάθημα κατέχει κεντρικὴν θέσιν εἰς τὴν σχολικὴν ἀγωγὴν, τὴν παρεχομένην εἰς τὴν στοιχειώδη καὶ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν. Καὶ τοῦτο, διότι «Οὐδὲν ἄλλο μάθημα περιέχει τοσαῦτα δραστικὰ στοιχεῖα πρὸς ἀγωγὴν, ὅσα τοῦτο. Τοῦτο συμπληροῖ τὰ λοιπὰ μαθήματα. Πληροῖ τὰ χάσματα, ἅτινα καταλείπουσιν αἱ ἀνθρώπιναι γνώσεις, καὶ προσδίδει ἐνότητα καὶ ἐσωτερικὴν συνοχὴν εἰς τὴν ὅλην διδακτικὴν ἐργασίαν. Τοῦτο ἐπιδιώκει κατὰ τρόπον ἄμεσον τὴν ἐπίτευξιν ἐκείνου, ὅπερ τὰ ἄλλα μαθήματα ζητοῦσιν ἐμμέσως νὰ ἐπιτύχωσιν» (Ν. Ἐξαρχόπουλος).

Ὁ χαρακτήρ τοῦ μαθήματος εἶναι ἐκκλησιαστικὸς-ποιμαντικὸς καὶ αὐτό: «Τὸ ἐκκλησιαστικὸ πνεῦμα διαποτίζει τὸ σύνολο καὶ δίδει τὴν ἰδιαίτερη ποιοτικὴ ἀπόχρωση στὴν παιδεία, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ εἰδικὸ περιεχόμενό της» (Β. Στοιγιάννος).

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος εἶναι νὰ γνωρίσουν καὶ βιώσουν οἱ μαθητὲς τὴν διαχρονικὴ καὶ ἀναλλοιώτη ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἔχουν γίνεαι μέλη διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ μυστήριον τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

Ὁ χαρακτήρ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ μαθήματος ἀνταποκρίνεται πλήρως στὴν βούλησιν τοῦ συνταγματικοῦ καὶ κατ' ἀκολουθίαν τοῦ κοινου νομοθέτη, ὅπως αὐτοὶ ἐκφράζονται διὰ τοῦ ἄρθρου 16, πρῆφ. 2 τοῦ ἑλληνικοῦ Συντάγματος, τοῦ ἄρθρου 1, πρῆφ. 1α τοῦ Ν. 1566/1985 καὶ τῶν ἄρθρων 2 καὶ 9ε τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977). Ἀκόμη εἶναι ἀπολύτως σύμφωνοι πρὸς τὴν δισχιστικὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν τοῦ Γένους, αἱ πηγαι τῆς ὁποίας μαρτυροῦν, ὅτι ἡ σχέσις τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν σχολικὴν ἀγωγὴν «ἦτο αὐτονόητος, ἀδιατάρακτος, γόνιμος καὶ δημιουργικὴ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ρωμανίας (Βυζαντίου) μέχρι τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνεξαρτήτου ἑλληνικοῦ κράτους, ὅτε ἐπεχειρήθη ἀπὸ ἐξωτερικοὺς καὶ ἐσωτερικοὺς παράγοντας ἡ ρῆξις τῆς σχέσεως αὐτῆς, ἡ κατὰ τὸν πρωτ. Γ.Δ. Μεταλληνὸν «ἀπεκκλησιοποίησις τῆς παιδείας» καὶ ἡ χειραγώγησις τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς ἀπὸ εἰσαγόμενα ἰδεολογικὰ μορφώματα, ξένα πρὸς τὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν».

Κλασσικὸν παράδειγμα προσφορᾶς ἑλληνορθόδοξου ἀγωγῆς ἀποτελοῦν τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα ἴδρυσεν ὁ ἁγ. Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, διὰ τῶν ὁποίων, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, «ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα» (Λουκ. 8, 8). «Δηλαδή, διεφύλαξε ἀκεραίαν τὴν πίστην καὶ τὸ ἦθος τῶν ὑποδούλων, καθὼς καὶ τὴν συνείδησιν τῆς ἰδιοπροσωπίας καὶ τῆς ἐτερότητος αὐτῶν ἔναντι τοῦ ὀθωμανοῦ δυνάστη, διετήρησε ἀμίκτους τοὺς ὀρθόδοξους χριστιανούς ὡς πρὸς τοὺς μουσουλμανικοὺς πληθυσμούς, ἀνέκοψε τοὺς ἐξισλαμισμούς καὶ ἔδωσε τὰς βάσεις διὰ τὴν πολιτιστικὴν συνέχειαν καὶ τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν».

Πρωτ. Γεωργίου Χρ. Εὐθυμίου, Ἐπικ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α.
«Ἡ ποιμαντικὴ διάσταση τῆς ἀποστολῆς τοῦ θεολόγου στὴν ἐκπαίδευση».

Ἡ προσωπικότητα τοῦ διδασκάλου τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος ἀποτελεῖ βασικὸν παράγοντα διὰ τὴν ἐπιτυχητὴν προσφορὰν καὶ τὴν πλουσίαν καρποφορίαν τῆς διδασκαλίας.

Διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος, ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ πληροῖ ὠρισμένες προϋποθέσεις.

α') Δεδομένης τῆς συγγενείας τοῦ λειτουργήματος τοῦ θεολόγου πρὸς τὸ ποιμαντικὸν λειτουργήμα καὶ τηρουμένων πάντοτε τῶν ἀναλογιῶν, πιστεύομεν ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ δεχθεῖ τὴν κλήσιν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς τοιαύτης ἀποστολῆς. Ἡ κλήσις αὕτη θὰ ἐναρμονίζεται πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν κλίσιν, πόθον καὶ ἐπιθυμίαν διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ ἔργον αὐτό. Γράφομεν εἰς ἄλλην ἐργασίαν: «Ἡ θεία κλήσις ἀποτελεῖ ὅρον ἐν τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν ἀνάληψιν οἰασδῆποτε ἐκκλησιαστικῆς ἀποστολῆς. Διότι ἡ πρόταξις τοῦ θείου θελήματος καὶ ἡ συνειδητὴ καὶ ἐλευθέρᾳ συνέργεια τοῦ ἀνθρώπου πρὸς αὐτό, ἔχει ὡς συνέπειαν νὰ φέρῃ “καρπὸν ἑκατονταπλασίονα” (Λουκ. 8, 8). Τοῦτο ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος ὁ ὁποῖος γράφει: “Ἄνευ κλήσεως οὔτε ἡ ἔμφυτος πρὸς τὸ ποιμαντορικὸν ἀξίωμα ροπή οὔτε τὰ ἄλλα πνευματικὰ αὐτοῦ προσόντα δύνανται νὰ ἀναδειξῶσι τὸν μὴ κεκλημένον ἄξιον τοῦ ποιμαντορικοῦ ἀξιώματος”».

β') Ἀπαραίτητον εἶναι νὰ παρατηρεῖται συμφωνία μεταξύ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς του, οὕτως ὥστε νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴ καὶ εἰς αὐτὸν τὸ χωρίον: «οἶον γοῦν τὸν λόγον, τοιόνδε, φασίν, τὸν τρόπον καὶ οἶον τὸν τρόπον, τοιόνδε τὸν λόγον ἐπεδείκνυτο». Ἔτσι, ἐπειδὴ θὰ εἶναι συνεπὴς πρὸς τὴν σχετικὴν διατύπωσιν τοῦ Χριστοῦ: «ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 5, 19), ἡ διδασκαλία του θὰ εἶναι πειστικὴ καὶ δὲν θὰ διατρέξῃ τὸν κίνδυνον νὰ ἀκούσῃ τὰ λόγια ἀποδοκιμασίας: «δάσκαλε ποῦ δίδασκες καὶ νόμο δὲν ἐκράτεις».

γ') Μὲ τὴν συνειδήσιν τοῦ συνεργοῦ τῶν ποιμένων εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν θεανθρωπίνου ἔργου, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὴν ἐπιμέλειαν ψυχῶν «αἵματι Χριστοῦ ἐξηγορασμένων» (Μ. Βασίλειος), εἶναι ἀπαραίτητον ὁ λειτουργὸς τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος νὰ ἔχῃ ἐπίγνωσιν τοῦ ὕψους, τῆς τιμῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐδύνης τῆς ἀποστολῆς του. Ταῦτα πάντα ὀρίζει μὲ ἀπλότητα καὶ σαφήνεια ὁ Γέρον Πorphύριος συμβουλευὼν νεοδιορισθεῖσα καθηγήτρια: «Ὅταν θὰ πηγαίνεις πρὸς τὸ σχολεῖο νὰ λέγεις τὴν εὐχὴ “Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με”. Ὅταν θὰ μπαίνεις στὴν τάξιν νὰ αἰσθάνεσαι, ὅτι μπαίνεις στὴν ἐκκλησία. Νὰ ἀντιμετωπίζεις τὰ παιδιά μὲ ἀγάπη καὶ αὐστηρότητα. Αὐτά, ἐπειδὴ θὰ αἰσθάνονται τὴν ἀγάπην σου, θὰ κατανοοῦν τὴν αὐστηρότητά σου καὶ θὰ σὲ ἀγαποῦν. Καὶ ἐὰν κάποιον παιδί παρουσιάξῃ ἰδιαίτερα προβλήματα καὶ δημιουργεῖ ἰδιαίτερες καταστάσεις, νὰ δίνεις τὸ ὄνομά του στὸν ἱερέα νὰ τὸ μνημονεύει στὴν προσκομιδῇ».

δ') Ἡ διαμορφωμένη προσωπικότητα καὶ τὸ παράδειγμα ἀποτελοῦν κεφαλαιώδεις παράγοντες ἐπιτυχίας τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ. Αὐτὸς «εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ ἀπαντήσῃ στοὺς ὑπαρξιακοὺς προβληματισμούς, ἐρωτήματα καὶ διλήμματα, ἐνώπιον τῶν ὁποίων εὐρίσκεται ὁ κάθε ἀνθρώπος κατὰ τὴν ἐφηβικὴν καὶ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν ... Τοῦτο θὰ ἔχῃ ὡς αὐτονόητη συνέπεια τὴ συνειδητὴ καὶ ἐλεύθερη συμμετοχὴ αὐτοῦ σὲ ὅλες τὶς πτυχῆς τῆς

Πρωτ. Γεωργίου Χρ. Εὐθυμίου, Ἐπικ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α.
«Ἡ ποιμαντικὴ διάσταση τῆς ἀποστολῆς τοῦ θεολόγου στὴν ἐκπαίδευσή».

ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς (ἐκκλησιασμός, ἐξομολόγηση, θεία Εὐχαριστία, προσευχή, νηστεία, ἄσκηση κλπ.). Ὅλα αὐτὰ θὰ τὸν βοηθοῦν ἀφ' ἑνὸς νὰ κατανοῆ καλύτερα τοὺς μαθητές, ποὺ εὐρίσκονται σὲ παρόμοιες ἀνάζητήσεις καὶ τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν πλείστων ἀρνητικῶν παραγόντων, ἀφ' ἑτέρου θὰ τὸν καθιστοῦν ἀξιόπιστο μάρτυρα τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας, ἔτοιμον "πρὸς ἀπολογίαὶν παντὶ τῷ αἰτοῦντι λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος" (Α' Πέτρ. 3, 15), λαμπρὸ πρότυπο πρὸς μίμησιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν».

ε') Αὐτονόητος εἶναι ἡ ἀναγκαιότης τῆς διὰ βίου θύραθεν καὶ θεολογικῆς καταρτίσεως τοῦ λειτουργοῦ τοῦ μαθήματος, πέραν τῶν βασικῶν θεολογικῶν σπουδῶν κατὰ τὰ ἔτη τῆς φοιτήσεως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Αὐτὸ θὰ τὸν βοηθῆ νὰ διαλέγεται μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ λοιπῶν παραγόντων τῆς σχολικῆς κοινότητος, οἱ ὅποιοι διανύουν φάσιν ἀνάζητησεως, ἀποριῶν, ἀμφισβητήσεως καὶ κριτικῆς τῶν πάντων, μάλιστα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ καταγιγιστικοῦ «βομβαρδισμοῦ» καὶ τῆς παραπληροφόρησεως διὰ θέματα πίστεως καὶ ζωῆς. Οἱ πάντες θὰ ἀπευδύνωνται εἰς αὐτόν, μὲ καλὴν ἢ κακὴν διάθεσιν καὶ «ὁ λόγος του, ὡς λόγος Θεοῦ "ζῶν ... καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον" (Εβρ. 4, 12), θὰ διεισδύῃ στὶς καρδιὰς τῶν μαθητῶν, καὶ χάριτι θεία θὰ προκαλῆ τὴν "καλὴν ἀλλοίωσιν"».

στ') «Πράξις θεωρίας ἐπίβασις»

Ἐχοντας τὰ ἀνωτέρω ἐφόδια καθὼς καὶ ἐπίγνωσις τῆς καταστάσεως ὁ διδάσκαλος τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος, θὰ προσεύχεται ἀπὸ καρδίας ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν, τοὺς ὁποίους θὰ προσεγγίξῃ μὲ εἰλικρινῆ ἀγάπη, ἀπλότητα καὶ ταπείνωσις. Μὲ ὄπλο τὴν ὑπομονὴν θὰ ἀντιμετωπιῇ τὶς παγίδες τοῦ «ἀνθρωποκτόνου» καὶ τοῦ προκατειλημμένου πεπτωκότος ἀνθρώπου. Θὰ ἐφαρμόξῃ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξατομικεύσεως, σεβόμενος ἕνα ἕκαστον «ὡς μοναδικὴν καὶ ἀνεπανάληπτον προσωπικότητα ἀπείρου ἀξίας». Ἀκόμη θὰ φέρεται μετὰ διακρίσεως ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς τάξεως, διαλεγόμενος πρὸς πάντας καὶ «νουθετῶν ἕνα ἕκαστον» (Πράξ. 20, 31), κατὰ τὸ ἀποστολικὸν πρότυπον. Τέλος, θὰ εὐρίσκειται πάντοτε δίπλα στοὺς μαθητές «χαίρων μετὰ χαίροντων καὶ κλαίων μετὰ κλαιόντων» (Πρόβλ. Ρωμ. 12, 15).

«Ἄλλοι τομεῖς δράσεως τοῦ διδασκάλου τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος.

α) Οἱ συναδέλφοί του

Ὁ αὐθεντικὸς λειτουργὸς τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος κατέχει κεντρικὴ θέσις στὴ ζωὴ καὶ λειτουργία τῆς σχολικῆς μονάδος, ὅπου ὑπηρετεῖ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μαθητές, ἀσχολεῖται καὶ μὲ τοὺς συναδέλφους του. Ὡς αὐθεντικὸ παιδὶ τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀποτελῆ μὲ τὸν λόγο καὶ τὸ παράδειγμά του εὐλογημένη παρουσία στὰ πλαίσια τοῦ συλλόγου τῶν διδασκόντων, κυριολεκτικῶς "Χριστοῦ εὐωδία". Ὡς ἐργατικὸς, πρόθυμος, δίκαιος, συνεργάσιμος, εἰρηνοποιός, φιλικὸς στὴν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς συναδέλφους, γόνιμος καὶ δημιουργικὸς στὴ λειτουργία τοῦ σώματος τῶν διδασκόντων, φυσιολογικῶς θὰ ἀποβαίνει σημεῖον ἀναφορᾶς δι' αὐτοῦς. Θὰ εἶναι δὲ πάντοτε ἔτοιμος "πρὸς ἀπολογίαὶν παντὶ τῷ αἰτοῦντι

Πρωτ. Γεωργίου Χρ. Εὐθυμίου, Ἐπικ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α.
«Ἡ ποιμαντικὴ διάσταση τῆς ἀποστολῆς τοῦ θεολόγου στὴν ἐκπαίδευση».

λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος” καὶ ἀκόμη πρόθυμος νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτοὺς “καθότι ἂν τις χρεῖαν ἔχει”.

Θὰ ἐπιδίδεται εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἔχων συναίσθησι τῶν δυσκολιῶν, οἱ ὁποῖες ἐγείρονται ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἐχθροὺς τοῦ ἀνθρώπου, “τὸν κόσμον, τὴν σάρκα καὶ τὸν Διάβολον”. Θὰ λειτουργῇ ὡς “συνεργὸς Θεοῦ”, εἰς ἀποστολήν, ἢ ὁποῖα “τέχνη τις εἶναι τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν”, μὲ τὴν συνείδηση, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι “οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ” (Ρωμ. 9, 16).

β) Οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν τοῦ

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἀποστολὴ τοῦ λειτουργοῦ τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος ἐκτείνεται καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν. Ἡ μετ’ αὐτῶν συνεργασία θεωρεῖται ἐπιβεβλημένη, ἐφ’ ὅσον ὁ ἴδιος καὶ οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν μεριμνοῦν ἀπὸ κοινοῦ διὰ τὴν πρόδόν τους. Ἡ ἐπικοινωνία μαζί τους γίνεται σὲ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα, εἴτε κατὰ τὴν ἐβδομαδιαία ὥρα, ποῦ ὁ λειτουργὸς δέχεται τοὺς γονεῖς, εἴτε κατὰ τὴν παραλαβὴ τῆς βαθμολογίας τῶν μαθητῶν ὑπὸ τῶν γονέων, εἴτε καὶ ἐκτάκτως, ἐὰν οἱ περιστάσεις τὸ ἀπαιτήσουν.

Δεδομένης τῆς κρίσεως τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας σήμερα, τῆς συγχύσεως, τοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ καὶ τῆς «ζάλης» τῶν γονέων, ὁ αὐθεντικὸς διδάσκαλος τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ παράγοντα ἀναφορᾶς, βοηθείας, στηριξέως καὶ ἀνακουφίσεως τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. Ἀκόμη, μπορεῖ νὰ γίνῃ, ἐνεργῶν πάντοτε μετὰ διακρίσεως, πολύτιμος συνεργάτης καὶ σύμβουλος αὐτῶν στὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν τους. Καὶ τοῦτο, διότι ἡ ὑγιὲς πνευματικὴ κατάστασις, ἐπικοινωνία καὶ σχέση τῶν γονέων μὲ τὰ παιδιά τους εἶναι καθοριστικὴ διὰ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν, σύμφωνα μὲ τὴν προτρεπτικὴ συμβουλὴ τοῦ Γέροντος Πορφυρίου πρὸς τοὺς γονεῖς: “Ἐσεῖς νὰ γίνετε ἅγιοι καὶ θὰ γίνουν καὶ τὰ παιδιά σας καλά”. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, ἡ νοσηρὴ πνευματικὴ κατάστασις τῶν γονέων, ἡ κακὴ μεταξύ των σχέση, ἡ πολυπραγμοσύνη καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἔλλειψις ἐπικοινωνίας μὲ τὰ παιδιά τους πληγώνει τὶς καρδιὰς τῶν τελευταίων, τραυματίζει τὴν μεταξύ τους σχέση καὶ ὁδηγεῖ τὰ παιδιά σὲ μαθησιακὸ κατῆφορο καὶ παραβατικὸ συμπεριφορᾶς.

γ) Ἡ μητρόπολις, ἡ ἐνορία, οἱ πολιτιστικοὶ καὶ κοινωνικοὶ φορεῖς

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ λειτουργοῦ τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος ἐκτείνεται καὶ πέραν τοῦ χώρου τοῦ σχολείου καὶ τῶν ἀμιγῶς σχολικῶν δραστηριοτήτων.

Αὐτὸς εἶναι δυνατὸν νὰ συμμετέχῃ “πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως” εἰς τὸ ἔργο τῆς μητροπόλεως, τὸ ἐνοριακὸ καὶ τὸ εὐρύτερο κοινωνικὸ γίνεσθαι, συμβάλλων εἰς τὴν “καλὴν ἀλλοίωσιν” τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς κοινωνίας.

Εἰδικώτερα, μπορεῖ νὰ ἀποβῇ ὁ πολυτιμότερος λαϊκὸς συνεργάτης τοῦ μητροπολίτου καὶ τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας στὸ κατηχητικὸ καὶ κηρυκτικὸ ἔργο, στὴν διδασκαλία ἀντιαιρετικῶν μαθημάτων, τὴν διεξαγωγὴ κύκλων μελέτης Ἁγίας Γραφῆς, καθὼς καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς δράσεως σὲ ἐπίπεδο μητροπόλεως ἢ ἐνορίας. Ἀκόμη, μπορεῖ νὰ γράφῃ, ἐπιμελεῖται καὶ παρουσιάζῃ θεολογικὰς ραδιοφωνικὰς ἢ τηλεοπτικὰς ἐκπομπὰς. Ἐπίσης, μπορεῖ νὰ προσφέρῃ

Πρωτ. Γεωργίου Χρ. Εὐθυμίου, Ἐπικ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α.
«Ἡ ποιμαντικὴ διάσταση τῆς ἀποστολῆς τοῦ θεολόγου στὴν ἐκπαίδευση».

πολύτιμες ὑπηρεσίες στὴν λειτουργία ἰδρυμάτων, πολιτιστικῶν συλλόγων καὶ φορέων, οἱ ὅποιοι ἀντιμετωπίζουν διάφορα κοινωνικὰ προβλήματα.

Ἵπὲρ ὄλων αὐτῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς τὸν εὐρύτερο χῶρο δράσεως αὐτοῦ, χάριν τῶν ὁποίων ἀγωνίζεται καὶ κοπιᾶζει ὡς “συνεργὸς Θεοῦ”, ὁ λειτουργὸς τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος θὰ προσεύχεται, θὰ τοὺς ἀγαπᾷ, ἀνέχεται καὶ συγχωρῆ, θὰ εἶναι ταπεινός, ἐπιεικής, καταδεκτικὸς καὶ πρὸ πάντων διακριτικὸς, γενόμενος “τοῖς πᾶσι ... τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσῃ”» (πρβλ. Α΄ Κορ. 9, 22).

Ἐπίλογος

«Μὲ ὅσα εἶπαμε, πιστεύομε, ὅτι ἀπεδείχθη ἡ κεντρικὴ θέση τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ στὸ ἐκπαιδευτικὸ γίγνεσθαι καὶ ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἀναγκαιότης τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ στὸ σχολεῖο πρὸς ἐπίτευξη τοῦ ἀναφερθέντος σκοποῦ.

Ἐπίσης, διεφάνη ἡ θεμελιώδης σημασία τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος ἀπὸ αὐθεντικούς λειτουργοὺς-διδασκάλους, κεκλημένους διὰ τὴν ἐπιτέλεση τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Αὐτοί, ἐκτὸς τῶν μαθητῶν, θὰ ἔχουν δημιουργικὴ καὶ γόνιμη ἐπικοινωνία μὲ τοὺς παράγοντες ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου καὶ ἔτσι θὰ ἀσκοῦν ἐπίδραση στὸ σχολικὸ καὶ κοινωνικὸ γίγνεσθαι, δεδομένου ὅτι: “Ἀρκεῖ εἰς ἄνθρωπος ζήλω πεπυρωμένος ὀλόκληρον διορδύσασθαι δῆμον”.

Ἐπομένως, εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀπαράδεκτος καὶ δηλωτικὴ παρακμῆς, ἡ ἐπιχειρουμένη προσπάθεια ὑποβαθμίσεως τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος καὶ τῆς θέσεως τοῦ διδασκάλου τοῦ μαθήματος αὐτοῦ στὰ πλαίσια τῆς ἐκπαιδευτικῆς διαδικασίας τῆς χώρας μας. Καὶ τοῦτο, μάλιστα, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἄθεα καπιταλιστικὰ κράτη καὶ χώρες τοῦ τέως ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ ἐπαναφέρουν τὴν διδασκαλία τοῦ μαθήματος στὰ σχολεῖα, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ, ἐδυσίασαν μερικὲς γενεὲς νέων ἀνθρώπων στὸν βωμὸ τῶν καταστροφικῶν ἰδεολογικῶν πειραματισμῶν τους.

Ἄντι τῆς ὑποβαθμίσεως ἢ τοῦ ἐξοβελισμοῦ τοῦ θεολογικοῦ μαθήματος ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση, τὸ ζητούμενο καὶ ἐπιθυμητὸ εἶναι ἡ διδασκαλία ἀνοθεύτου καὶ ἀκαινοτομήτου τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ἡ παροχὴ στοὺς μαθητὲς αὐθεντικῶν προτύπων ζωῆς. Ἐτσι, θὰ τοὺς δίνεται ἡ δυνατότητα νὰ διαμορφώνουν κριτήρια μὲ σκοπὸ τὴν ἐξεύρεση τῆς ταυτότητός τους ὡς προσώπων καὶ μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ἐπίσης, θὰ ἀποκτοῦν τὶς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάδειξή τους σὲ ἐλεύθερες καὶ ὀλοκληρωμένους προσωπικότητες, ἀνεξάρτητες ἀπὸ τὶς παντοειδεῖς δουλεῖες τῶν ποικίλων ἰδεολογικῶν προκαταλήψεων καὶ στρατεύσεων».

ὄρθρος

Ἑστία Πατερικῶν Μελετῶν

ΗΜΕΡΙΔΑ: "ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ἢ ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ";
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ 19-5-2012

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: ΛΟΓΩ ΤΟΥ ΟΤΙ ΕΞΑΝΤΛΗΘΗΚΕ Ο ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ,
ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΗΚΕ ΤΕΛΙΚΩΣ ΝΑ ΜΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΕΙ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΕΙΣΗΓΗΣΗ, ΤΗΝ ΠΑΡΑΘΕΤΟΥΜΕ ΟΜΩΣ ΕΔΩ
ΚΑΘΩΣ ΤΟ ΘΕΜΑ ΕΙΝΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ.

Πρωτοπρεσβυτέρου Ἰωάννη Φωτοπούλου
Νομικοῦ - Θεολόγου, Ἰδρυτικοῦ μέλους τῆς Ε.Π.Μ.

«Μεταπατερικές παρεμβάσεις στὶς Θεολογικές μας Σχολές – Τρόποι διακριτικῶν ἀντιδράσεων».

Ἀσχολούμαστε στὴν εἰσήγησή μας αὐτὴ μέ τίς μεταπατερικές παρεμβάσεις στὶς θεολογικές σχολές ἀφοῦ ἀπὸ ἐκεῖ προέρχονται οἱ θεολόγοι καθηγητές καὶ ἐκεῖ γίνονται πολλές ζυμώσεις γιὰ τὴν μετεξέλιξη τοῦ μαθήματος τῶν ὀρθοδοξικῶν.

Γιὰ ὅσους δὲν γνωρίζουν, «μεταπατερική θεολογία» εἶναι ὅρος πού σηματοδοτεῖ τὴν προσπάθεια μοντέρνων νεοεποχικῶν θεολογικῶν κύκλων νὰ ὑπερβοῦν τὴ θεολογία τῶν Ἁγίων Πατέρων. Προσποιοῦνται ὅτι ἀκολουθοῦν τὸ πνεῦμα τους καὶ ὅτι λαμβάνοντας ὑπ'ὄψιν τίς σημερινές συνθήκες καὶ προκλήσεις κάνουν περαιτέρω βήματα γιὰ τὴν προσφορά θεολογικοῦ λόγου μέ στόχο τὴν παρουσία καὶ διακονία τῆς Ἐκκλησίας στό σήμερα.

Στὴν πραγματικότητα ὁ στόχος τῶν μεταπατερικῶν παρεμβάσεων στὴν ἀκαδημαϊκὴ θεολογία καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ καὶ ποιμαντικὴ εἶναι ἡ κατάργηση κάθε φραγμοῦ, ἡ κατάλυση τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων, τῶν ἱερῶν κανόνων τοῦ ἀσκητικοῦ ἥθους τῆς λειτουργικῆς καὶ ἐν γένει ὀρθοδόξου παραδόσεως, ἡ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ –ρωμαϊκὴ συνέχεια καὶ ἡ παράδοση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος στὴ μέγγενη τοῦ ἀντιχρίστου Οἰκουμενισμοῦ τῆς Νέας Ἐποχῆς. Αὐτὸ ἀπέδειξε ἀρχικὰ μέ τὸ Ἰπόμνημά του πρὸς τὴν Ἱερά μας Σύνοδο ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γλυφάδας κ. Παῦλος παραθέτοντας πολλὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τίς εἰσηγήσεις πού ἔγιναν στό κέντρο τῆς μεταπατερικῆς θεολογίας, στὴν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν τοῦ Βόλου, μέ τίτλο «Νεοπατερικὴ Σύνθεση ἢ μεταπατερικὴ θεολογία. Τὸ αἷτημα τῆς θεολογίας τῆς συνάφειας στὴν ὀρθοδοξία». Στὴ συνέχεια τὸ καρκίνωμα τῆς μεταπατερικῆς θεολογίας ἀνέλυσε καὶ ἀνήρесе μέ συντριπτικὰ θεολογικά-ἱστορικά ἐπιχειρήματα οἱ ἐκλεκτοὶ εἰσηγητές τῆς ἡμερίδος γιὰ τὴν Μεταπατερικὴ ἀίρεση πού ἔγινε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ.

Εἶπαμε γιὰ τὴν στόχευση τῶν μεταπατερικῶν θεολόγων. Ἄς ποῦμε καὶ γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας τους. Μέ πρόφαση τὴ διακονία τῆς θεολογίας στό σήμερα, ὅλα τὰ

*Πρωτοπρεσβυτέρου Ιωάννη Φωτοπούλου, Νομικού - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τής Ε.Π.Μ.
«Μεταπατερικές παρεμβάσεις στις Θεολογικές μας Σχολές – Τρόποι διακριτικών αντιδράσεων».*

μαθήματά τους οι μεταπατερικοί θεολόγοι τά κάνουν μέσα από τήν οικουμενιστική προοπτική, ή όποια υποτίθεται ότι ανοίγει τήν Έκκλησία στόν κόσμο, ένῳ στήν πράξη καταστρέφει στή συνείδηση τῶν διδασκομένων τήν μοναδικότητα τῆς ἀληθείας έν τῇ Έκκλησίᾳ. Μοντέρνες ιδέες σχετικές μέ τήν ἀποφυγή τοῦ φανατισμοῦ καί τοῦ φονταμενταλισμοῦ, τήν ἀνοχή στή διαφορετικότητα, τήν πολυπολιτισμικότητα-πολυδρησκευτικότητα, τήν ἰσότητα τῶν δύο φύλων, τήν οἰκολογία κλπ., ἀκριβῶς ὅσα διακινούνται στή ντόπια καί διεθνῆ πολιτική σκηνή πρός ἐπιβολήν τῆς παγκοσμιοποιήσεως, ἤχουν ἀδιαλείπτως στά ὦτα τῶν διδασκομένων τή θεολογία.

Ἄς δοῦμε καί τή στρατηγική τους. Φυσική τους βάση οἱ θεολογικές σχολές. Οἱ νέοι φοιτητές διδάσκονται τούς Πατέρες, τά ὀρθόδοξα δόγματα, τήν Καινή καί Παλαιά διαθήκη τήν ἐκκλησιαστική ἱστορία διανδισμένα τόσο πολύ ἀπό τίς νεοεποχίτικες ιδέες, πού προαναφέραμε ὥστε ἡ θεολογική τους σκέψη δέν ἐγκεντρίζεται στήν καλλιέλαιο τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀλλά στό σαπρό δένδρο τῆς οικουμενιστικῆς συγκριτιστικῆς «θεολογίας», μιᾶς δηλαδή ἰδιωτικῆς θεολογίας κατά τίς ἐπιταγές τοῦ ΠΣΕ. Μέσω τῶν σπουδῶν στίς θεολογικές σχολές οἱ μεταπατερικοί στρατολογοῦν προσοντούχους φοιτητές πού κάμουν μεταπτυχιακές σπουδές. Στή συνέχεια τούς στέλνουν γιά σπουδές στίς θεολογικές σχολές τοῦ ἐξωτερικοῦ καί σέ κολλέγια καί σχολές τοῦ Βατικανοῦ, τούς φέρνουν σέ ἐπαφή μέ οἰκουμενιστικά κέντρα π.χ.τό πατριαρχικό κέντρο στή Γενεύη, καί τό οἰκουμενιστικό μοναστήρι τοῦ Bose. Μ' αὐτούς ἐπανδρώνουν δηλ. καταλαμβάνουν καί διαβρώνουν τίς ἐλληνικές θεολογικές σχολές, ένῳ ἄλλους τούς προωθοῦν γιά συμβούλους θεολόγων καί συμβούλους τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἄλλοι ἐργάζονται σέ θεολογικά περιοδικά-think tanks τῆς μεταπατερικῆς θεολογίας. Οἱ ὑπόλοιποι πτυχιούχοι, ὅσοι εἶναι ἀστήρικτοι στήν ὀρθόδοξη πίστη, ἔχοντας δεχθεῖ τίς δηλητηριώδεις ιδέες τους καταλαμβάνουν θέσεις στήν ἐκπαίδευση μεταδίδοντας πολλαπλασιάζοντας τή σαπρή ἀντι-ορθοδοξία στούς ἀνύποπτους μαθητές.

Ἀλλά αὐτό δέν κρίνεται ἀρκετό γιά τή διάβρωση μιᾶ συμπαγοῦς ὀρθοδόξου κοινωνίας. Πρέπει νά ἀγρευθεῖ, εἰ δυνατόν, ὅλο τό πλήρωμα τῆς Έκκλησίας. Καί ἰδού ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν πού λειτουργεῖ ὡς μεσάζων μεταξύ τῆς ἀκαδημαϊκῆς elite καί τῆς Έκκλησίας. Ἐδῶ ὄχι μόνο θά ἐκπαιδευθοῦν οἱ συμμετέχοντες στό μετα-ἀντιπατερικό πνεῦμα, ἀλλά θά συγχρωτισθοῦν μεταξύ τους καί μέ τά <μεγάλα πνεύματα> τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καί στή συνέχεια θά προωθηθοῦν σέ ἀνώτερες θέσεις στόν ἐκκλησιαστικό ὄργανισμό, ὡς κληρικοί ἢ λαϊκοί συνεργάτες καί θά λειτουργήσουν μέσω κηρυγμάτων, ἐκπομπῶν, περιοδικῶν, συνεδρίων καί διαλέξεων στήν περιφέρεια ὡς πολλαπλασιαστές τῆς μεταπατερικῆς πλάνης.

Προσφιλῆς μέθοδος τῶν διδασκόντων εἶναι ἡ προφορική μετάδοση τῆς κακοδοξίας τους γιά νά ἀποφύγουν τήν κατά μέτωπο κριτική. Οἱ μετα-ἀντιπατερικοί ἐνοχλοῦνται ἀπό τήν ἀπολογητική καί τήν ἀντιαιρετική δράση τῆς Έκκλησίας. Θεωροῦν ὅτι ἀνήκει ὀριστικά στό παρελθόν. Δέν ἀνέχονται οὔτε τό ὄνομα νά ἀκούσουν τοῦ μεγάλου ἀπολογητοῦ τῶν καιρῶν μας τοῦ π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, τόν ὅποιο, παρά τίς πολλές ἐργασίες του, τόν ἐμπόδισαν νά καταλάβει ἔδρα στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.

Ἄς ἀναφέρουμε συγκεκριμένα παραδείγματα μεταπατερικῶν ἐκτροπῶν. Στή Θεολογική Σχολή τοῦ Ἀριστοτελείου ἐγκρίθηκαν παρά τίς ἀντιρρήσεις ὀρθοδόξων καθηγητῶν δύο διατριβές πού ἐμφάνισαν τούς αἰρεσιάρχες μονοφυσίτες Διόσκορο καί Σεβῆρο ὡς ὀρθοδόξους. Λέγεται ἀκόμη ἀπό φοιτήσαντας ὅτι στόν ἐρμηνευτικό τομέα μέ τόν τρόπο τους οἱ μεταπατερικοί σέ κάποια θεολογικά τμήματα ἀποκλείουν ὑποψηφίους μεταπτυχιακοῦς πού ἀκολουθοῦν τήν

*Πρωτοπρεσβυτέρου Ιωάννη Φωτοπούλου, Νομικού - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τής Ε.Π.Μ.
«Μεταπατερικές παρεμβάσεις στις Θεολογικές μας Σχολές – Τρόποι διακριτικών αντιδράσεων».*

έρμηνευτική των Αγίων Πατέρων. Καλούνται επίσης παπικοί και προτεστάντες καθηγητές να διδάξουν τους φοιτητές των θεολογικών σχολών.

Ο κοσμήτωρ τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών έχει δηλώσει σε δημοσιογράφο ότι δεν είναι σίγουρο ότι υπήρξε ο Χριστός(!)», και ότι «δεν αποδεικνύεται μαθηματικώς ή ύπαρξη του Χριστού» ενώ συνάδελφός του από την Θεσσαλονίκη έχει γράψει παλαιότερα ότι «ή Εκκλησία δεν άντλει τήν ύπαρξή της... από τό παρόν ή από τό παρελθόν (ά κ ό μ η καί ά π ό τ ό γ ε γ ο ν ό ς Χ ρ ι σ τ ό ς), ή από αυτό που τής δόθηκε ως θεσμός, αλλά από τό μέλλον, από τά έσχατα».⁹¹ Στή Δογματική διδάσκων παρουσιάζει τέτοια άδιάλυτη ένότητα ψυχής και σώματος ώστε ισχυρίζεται ότι πεθαίνοντας τό σώμα, πεθαίνει και ή ψυχή και όλοκληρώνει τήν άμπελοφιλοσοφία του λέγοντας ότι δεν ύπάρχει κόλαση. Άλλος διδάσκει ότι έφόσον ύπάρχει κοινωνία μέ τόν Θεό, δεν έχουμε πρόβλημα μέ τόν γάμο των όμοφυλοφίλων ενώ ή ίερωσύνη των γυναικών συζητείται ως πρόβλημα. Στο μάθημα τής ποιμαντικής ψυχολογίας διδάσκει κάποιος ότι δεν ύπάρχει διάβολος και άμαρτία αλλά μόνο ψυχικά νοσήματα. Άλλος διδάσκει τήν Καμπάλα, τήν έβραϊκή μαγεία μέ τρόπο θετικό δημοσιεύοντας αντίστοιχα άρθρα σε άποκρυφιστικά περιοδικά. και άλλος διδάσκει μέσω του μαθήματος τής Π.Δ. ότι ή «Εκκλησία» ως «ή ζωντανή σχέση των ανθρώπων μέ τόν Θεό δεν επιδέχεται όργάνωση και θεσμοδέτηση»⁹². Στο Κανονικό δίκαιο καθηγητής διδάσκει τήν εύλογία από τήν Εκκλησία για τόν γάμο έτεροθρήσκων. Ευκαιρώς-άκαιρώς σε κάθε μάθημα καλλιεργείται το πνεύμα τής λεγομένης λειτουργικής άνανεώσεως που περιλαμβάνει τήν κατάργηση του τέμπλου, τίς μικτές χορωδίες, τίς φαιδρές-για να γελάει κάθε πικραμένος-μεταφράσεις των λειτουργικών κειμένων και τήν κατάργηση τής μυστικότητας των εύχών. Κοινός παρανομαστής των άνωτέρω είναι ή απέχθεια προς τό πνεύμα των Πατέρων. Κάποιος δέ έξ αυτών εξέφραζε τήν εύγνωμοσύνη προς κοιμηθέντα καθηγητή του γιατί, όπως είπε, άπάλλαξε τή θεολογία από τό να βλέπει τά άγιογραφικά κείμενα κάτω από τούς Πατέρες.

Έδώ πρέπει να εξηγήσουμε ότι ή σε μεγάλο βαθμό μεταπατερική άλλοίωση των θεολογικών σχολών δεν ήταν κεραυνός έν αίθρια. Διαβάσαμε ότι στή δεκαετία του '50 καθηγητής τής Πατρολογίας ισχυριζόταν ότι ό ήσυχασμός προσκρούει στή λογική μας και ότι οι Μεσαλλιανοί επέδρασαν επί του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά. Πληθώρα καθηγητών άκολουθώντας δουλικά τήν ξένη θεολογία θεωρούσαν και θεωρούν τά άρεοπαγιτικά συγγράμματα νόθα και έργα μονοφυσιτικά μέ νεοπλατωνικές επιδράσεις, τά έργα του Αγίου Μακαρίου μεσσαλιανά, τό βιβλίο τής Άποκαλύψεως άμφιβαλλόμενο. Άλλος καθηγητής ισχυριζόταν ότι ή ΒΒατικανή Σύνοδος «συνιστά τό σημαντικότερον θεολογικό γεγονός τής έποχής μας», και ότι ό Πάπας αυτός «υπήρξεν ή ένσάρκωσις του πνεύματος τής έν άγάπη διακονίας του πληρώματος τής Εκκλησίας»⁹³. Άλλος ύβριζε τόν άγιο Μακάριο παρομοιάζοντας

⁹¹ Τά παραπάνω περιλαμβάνονται σε μελέτη του κ. Βασιλειάδη δημοσιευμένη στήν Έπιστημονική Έπετηρίδα τής Θεολογικής Σχολής του Άριστ. Πανep. Θεσσαλονίκης (τομ. 11 Θεσσαλονίκη 2001 σελ. 25-32).

⁹² ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΪ, Ό θεσμός τής ίερωσύνης στήν Παλαιά Διαθήκη έν Τό Μυστήριο τής Ίερωσύνης(Πρακτικά ΖΉανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου) σειρά Ποιμαντική Βιβλιοθήκη 12, Κλάδος Έκδόσεων τής έπικοιν. και μορφ. ύπηρ. Έκκλ. Έλλάδος, Άθήνα 2006.

⁹³ Κων. Μουρατίδου Κανονικόν Δίκαιον τ. Β' 1984 σ. 434

*Πρωτοπρεσβυτέρου Ιωάννη Φωτοπούλου, Νομικού - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τής Ε.Π.Μ.
«Μεταπατερικές παρεμβάσεις στις Θεολογικές μας Σχολές – Τρόποι διακριτικών αντιδράσεων».*

τίς ἐν Χριστῷ ἐμπειρίες του μέ τίς ἐκστατικές ἐμπειρίες τῶν Ἰνδῶν καί τῶν Δερβίσιδων⁹⁴ ἐνῶ τή θέα τοῦ ἀκτίστου φωτός ὑπό τοῦ Ἁγίου Συμεῶν τοῦ Ν. Θεολόγου ἀπέδιδε σέ ὑπερένταση τῶν νεύρων του⁹⁵. Καθηγητής τῆς θρησκευολογίας δίδασκε ὅτι «θά μπορούσαμε νά δοῦμε τίς θρησκευτικές ἐμπειρίες...καί ὡς ἀπορρόφηση ὀρισμένων ἀκτίνων ἀπό τήν παγκόσμια θεία ἀκτινοβολία»⁹⁶.

Καί τώρα τί κάνουμε; Χαρακτηρίζουμε τίς θεολογικές σχολές, «θεολογικές σχολές μας». Νοιάζομαστε γι'αὐτές γιατί τίς θεωροῦμε σάρκα ἐκ τῆς σαρκός τῆς Ἐκκλησίας, τή θεολογική ἐπιστήμη διακονία στό Σῶμα Τῆς. Ἀπ'αὐτές θεολογικά-ἐπιστημονικά γεννῶνται οἱ καθηγητές θρησκευτικῶν τῶν σχολείων μας καί ὅλοι οἱ ποικίλοι διάκονοι τοῦ θεολογικοῦ λόγου καί τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Το ζήτημα εἶναι ἂν τό ἴδιο νοιώθουν καί ὅλοι οἱ ἀκαδημαϊκοί δάσκαλοι ἢ ἂν τινές ἐξ αὐτῶν μέ φρόνημα ἐπηρεμένο προασπίζουν, ὡς ἀπειλούμενη ἀπό τήν Ἐκκλησία, τήν ἐπιστημονική αὐτοτέλεια τῶν σχολῶν τους. Πάντως ὅσοι νοιώθουν μέλη τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλουν νά βοηθήσουν εἴτε μέσα εἴτε ἔξω ἀπό τίς σχολές νά σταματήσει ἡ μεταπατερική ἀλλοίωση τῆς ὀρθοδόξου θεολογικῆς ἐπιστήμης. Ἄς ξεκινήσουμε ἀπό τό θεωρητικά εὐκολώτερο. Ἐκτός τῆς θεολογικῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητος ὀφείλουμε στά πλαίσια μιᾶς ὀρθοδόξου Ἀπολογητικῆς

1.νά συνεχίσουμε νά γνωστοποιοῦμε μέ δημοσιεύματα καί συνέδρια μέ ὀρθόδοξη θεολογική κατωχύρωση τή μεταπατερική ἐκτροπή ἐνημερώνοντας καί τήν ἐκκλησιαστική μας ἀρχή.

2.νά ἀσχοληθοῦμε, ὕστερα ἀπό τόν ἐπιτυχή ἐντοπισμό τῆς μεταπατερικῆς πλάνης καί τῶν ἐσφαλμένων θεολογικῶν τῆς προϋποθέσεων-τίς ἀνέλυσε σέ βάθος ὁ σεβασμιώτατος Ναυπάκτου- μέ τή λεπτομερῆ συστηματική πατερική ἀναίρεση ἐκάστης πλάνης πού ἀπλώνεται στήν Τριαδολογία, Χριστολογία, ἀνθρωπολογία, σωτηριολογία, ἐκκλησιολογία καί ἐσχατολογία. Ἄρесе στούς μεταπατερικούς ἡ γενίκευση καί ἡ ἐπιλεκτική ἀντιμετώπιση τῶν πλανῶν τους γιατί στήν περίπτωση αὐτή πολλές φορές δίνεται ἡ ἐντύπωση στούς καλοπροαίρετους ὅτι πάσχει σέ μερικά πράγματα ἡ μεταπατερική θεολογία, ἀλλά διαθέτει καλά στοιχεῖα καί ἐπιστημονική σοβαρότητα.

3.νά δημιουργήσουμε ἕνα ἐπιστημονικό ἀντίβαρο, ἕνα χῶρο συστηματικῆς διδασκαλίας, ὅπου θά ἐπιμορφώνονται ὀρθόδοξα θεολόγοι, κληρικοί καί σοβαρά ἐνδιαφερόμενοι ἄνθρωποι πάνω στά θεολογικά μαθήματα, τῆς ἐρμηνείας Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, τῆς πατερικῆς διδασκαλίας καί τοῦ κανονικοῦ δικαίου. Θά πρέπει πρός τοῦτο νά ὀρίζονται ὡς διδάσκοντες ὀρθόδοξοι ἀκαδημαϊκοί διδάσκαλοι τῆς θεολογίας καί ἄλλοι κληρικοί καί λαϊκοί ἐγνωσμένης παιδείας καί ὀρθοδόξου φρονήματος. Ὅσο καταλαμβάνεται ἡ θεολογική ἐπιστημονική κοινότητα ἀπό μεταπατερικούς καθοδηγητές τόσο ἀναγκαιότερη γίνεται ἡ ἴδρυση ἐνός τέτοιου ἐγκύρου ἐπιστημονικά καί ὀρθόδοξα φορέως, ὅσο καί ἂν εἶναι δύσκολο τό ἐγγεῖρημα.

⁹⁴ Π. Τρεμπέλα, Μυστικισμός-Ἀποφατισμός-Καταφατική Θεολογία τευχ. ἀσ. 56

⁹⁵ Ως ἄνω σ. 74

⁹⁶ Ἀναστασίου Γιαννουλάτου, Παγκοσμιότητα καί Ὀρθοδοξία σ. 193

*Πρωτοπρεσβυτέρου Ιωάννη Φωτοπούλου, Νομικού - Θεολόγου, Ίδρυτικού μέλους τής Ε.Π.Μ.
«Μεταπατερικές παρεμβάσεις στις Θεολογικές μας Σχολές – Τρόποι διακριτικών αντιδράσεων».*

4.νά συγγραφούν βιβλία ὀρθοδόξου συστηματικῆς κατηχήσεως μέ περιεχόμενο κατάλληλο γιά τά παιδιά ὄλων τῶν ἡλικιῶν πού νά χρησιμεύσουν ὡς βοηθήματα στούς κατηγητές καί ὡς ἐναλλακτικά βιβλία θρησκευτικῶν.

Ἐσῶθεν τά πράγματα εἶναι δυσκολώτερα. Τολμῶ νά ἀρθρώσω κάποιες προτάσεις, ἄν καί καταλαβαίνω πόσο μικρός καί ἀναρμόδιος εἶμαι καί πόσο δυσχερῆς καί ἰδιόμορφη εἶναι ἡ θέση τῶν ὀρθά φρονούντων μέσα στό Πανεπιστήμιο.

Κατ'ἀρχάς ὀφείλουν οἱ ὀρθοδόξως διδάσκοντες νά διδάσκουν τά τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως μέ σθένος χωρίς μισόλογα καί χωρίς νά καλύπτουν τούς θρασεῖς ὑπερμάχους τῆς μεταπατερικῆς πλάνης. Ὅφείλουν νά συγκροτοῦν στή συνείδηση τῶν φοιτητῶν ἕνα ἐνιαῖο σῶμα διδασκόντων, ἕνα σημεῖο ἀναφορᾶς τους ὅπου θά μπορούν (οἱ φοιτητές) νά ἀκούσουν ὀρθόδοξη πατερική διδασκαλία. Δέν ἐννοῶ μ'αὐτό τήν ἐπιστημονική τους ἀπομόνωση, οὔτε βέβαια διαμόρφωση ἐχθρικοῦ κλίματος, ἀλλά τή συγκρότηση μιᾶς ὀρθοδόξης πυξίδας πού θά μπορούν νά βρίσκουν καί νά ἀκολουθοῦν οἱ φοιτητές, οὔτως ὥστε μαζί μέ τήν γενικότερη θεολογική τους παιδεία καί τίς ποικίλες θεωρίες πού διδάσκονται νά μπορούν νά μένουν, ἄν θέλουν, στερεωμένοι στήν Ὄρθόδοξη Καθολική Ἐκκλησία, δηλ. στή διδασκαλία τῶν Ἁγίων Πατέρων.

Ὅφείλουν ἐπίσης οἱ ἀκαδημαϊκοί θεολόγοι νά ἐπιμείνουν στήν αὐτοτέλεια τῶν θεολογικῶν σχολῶν, ἐξηγώντας *inbi et orbi* τήν ποιότητα τῶν θεολογικῶν μαθημάτων καί καταδεικνύοντας τήν ἀπύδυμένη διαφορά τους ἀπό τή θρησκευολογική μεταχείρισή τους καί νά ἀρνηθοῦν νά ὑποβιάσουν τήν ἐπιστήμη τους σέ θρησκευολογικό παρακλάδι τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν.

Ὅσον ἀφορᾶ τό τόσο καθοριστικό γιά τίς θεολογικές σχολές ἐκλεκτορικό δικαίωμα τῶν διδασκόντων καταλαβαίνω ὅτι εἶναι ἄψαυστο καί ἄβατο σέ μᾶς, ἀλλά πιστεύω ὅτι οἱ ὀρθά βαδίζοντες τήν ἀκαδημαϊκή θεολογική τρίβο γνωρίζουν τό πρός τήν ὀρθόδοξη θεολογία καί Ἐκκλησία καθῆκον τους καί ἔχουν πρό ὀφθαλμῶν τόν ἀδέκαστο Κύριο τόν ἐτάζοντα καρδίας καί νεφρούς.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ.

Ἐπειτα ἀπό τή συγκροτημένη παρουσίαση τῶν θεμάτων τῶν δέκα εἰδικῶν ὁμιλητῶν τῆς ἡμερίδος, πού διαπραγματεύθηκαν τό ὡς ἄνω φλέγον θέμα ἀπό ὅλες τίς πλευρές του καί τή γόνιμη συζήτηση πού ἐπακολούθησε διατυπώθηκαν καί ἐγκρίθηκαν ἀπό τό πολυπληθές ἀκροατήριό τά κάτωθι πορίσματα:

1. Μετά τήν ἀλλοίωση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καί τή διαστρέβλωση καί συκοφάντηση τῆς ἐλληνικῆς μας ἱστορίας, πῆραν σειρά τά θρησκευτικά, τό τελευταῖο ἀπό τά τρία ἀπαραίτητα μαθήματα τῆς ἐθνικῆς μας παιδείας, μέ τά ὁποῖα ὁ μαθητής «γιομίζει προκοπή κι'ἀρετή» (Μακρυγιάννης) γιά νά διαμορφώσει ὄριμο ἀνθρώπινο πρόσωπο. Στή μακραίωνη Ἐθνική μας παιδεία ἀστασίαστη θέση κατέχει τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὡς ὀρθόδοξη ὁμολογία. Ἡ ἱστορία μας στή διαχρονία τῆς τό ἐπιβεβαιώνει.

2. Οἱ τελευταῖες ριζικές μεταρρυθμίσεις διά τοῦ νέου νόμου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας στή θρησκευτική ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαίδων, παρά τούς παιδαγωγικούς στόχους τους, παρουσιάζουν πολύ σοβαρά προβλήματα. Αὐτά ἀφοροῦν τήν ἡλικία τῶν μαθητῶν πρὸς τούς ὁποίους ἀπευδύνονται, τόν ὄγκο τῶν ἑτερόκλητων ἐννοιῶν τῶν θεματικῶν ἐνοτήτων, τόν πρόδηλο θρησκευτικό συμφυρμό σέ συνδυασμό μέ τήν ἀπουσία τῆς οὐσιώδους ἀλήθειας τοῦ Χριστοῦ ὡς Σωτήρα τῶν ἀνθρώπων καί τήν παράλληλη παρουσίαση τῶν Ἁγίων, τῶν Μυστηρίων, τῆς ἀσκήσεως καί τῆς προσευχῆς τῆς Ἐκκλησίας, μέ φαινομενικά ἀντίστοιχες καταστάσεις διαφόρων θρησκευμάτων.

3. Ἡ πολυπολιτισμικότητα στήν ὁποία βασιζόνται οἱ συντάκτες τοῦ νέου Π.Σ. γιά νά κάνουν τό μάθημα πολυθρησκευτικό, ἀποτελεῖ ἕνα μύθο, μιά κατασκευασμένη, πλασματική καί φανταστική ἱστορία, πού ἔχει ἤδη ἐγκαταλειφθεῖ ὡς μοντέλο καί στίς ΗΠΑ καί στήν Εὐρώπη. Ἀποδομεῖ τήν οὐσία τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης, ἀπορρυθμίζει τή βούληση, τή δραστηριότητα καί πρόοδο τῶν μαθητῶν. Τούς καδιστᾶ ἀδύνατες μονάδες στήν ἀχανῆ παγκοσμιοποιούμενη κοινωνία.

4. Διαπιστώθηκαν ἀντορθόδοξες τάσεις στή δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση προερχόμενες ἀπό μερίδα καθηγητῶν θεολόγων, ἐπηρεασμένων ἀπό τή νεοφανῆ μεταπατερική θεολογία. Στίς θεολογικές μας Σχολές τινές τῶν καθηγητῶν μέ ἐλλιπή τήν ὀρθόδοξη παιδεία διακινοῦν αἰρετικές ἰδεολογίες πού ἐπίσημα ἔχουν καταδικασθεῖ τόσο διά Συνοδικῶν ἀποφάσεων, ὅσο καί ἀπό τό Σῶμα τῶν πιστῶν.

5. Τό ἰσχύον Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος δέν ἐπιτρέπει τήν ἀναλυτική καί ἰσόκυρη διδασκαλία ἄλλων ὁμολογιῶν καί ἄλλων θρησκειῶν, ἐφόσον ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία στήν πατρίδα μας εἶναι ἡ ὀρθόδοξη πίστη. Ἀποφάσεις δικαστηρίων τῆς πατρίδος μας ἔχουν δικαιώσει προσφυγές γονέων, πού πιστεύουν ὅτι προσβάλλονται ὡς Ἕλληνες πολῖτες καί ὀρθόδοξοι πιστοί,

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ.

ἀφοῦ τὰ παιδιὰ τους προσηλυτίζονται σέ ἄλλα δόγματα, σέ ἄλλους ἀδοκίμαστους τρόπους ζωῆς. Ἡ μετατροπή ἐπομένως τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν σέ πανθρησκειακό εἶναι ἀντισυνταγματική καί παράνομη. Ἡ μετάλλαξη ἐπίσης τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν διασπᾶ τήν Ἑλληνική κοινωνία μας καί ιδιαίτερα τήν ἐνότητα ἀνάμεσα στήν προηγούμενη γενιά καί τήν τῶν νεωτέρων.

6. Ἐγινε ἀπολύτως κατανοητό, ὅτι ἡ ὀρθόδοξη θρησκευτική παιδεία ἀνέδειξε ἐλεύθερες καί ὀλοκληρωμένες προσωπικότητες, μέ ἀποκορύφωμα τοῦς ἐθνομάρτυρες καί νεομάρτυρες τῆς πατρίδος μας μέ γνήσιο φιλόθεο καί φιλάδελφο φρόνημα. Τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὡς ὀρθόδοξη διδαχή παρέχει στοῦς μαθητές τὰ θεραπευτικά φάρμακα πού θά ἀρχίσουν τήν ἀληθινή θεραπεία τόσο γιά τό ὑπόλοιπο διάβα τῆς παρουσίας ζωῆς ἐντός τῆς στρατευομένης μας ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅσο καί γιά τήν εἴσοδο στήν αἰώνια μετά τοῦ Κυρίου μας ζωή, στή θριαμβεύουσα Ἐκκλησία τῶν ἐν οὐρανοῖς πρωτοτόκων. Μέ τήν ὀρθόδοξη διδαχή θά ἀποκτήσουν οἱ μαθητές ἰσορροπία πνευματική, ψυχολογική, μορφωτική, κοινωνική, διανοητική, συναισθηματική, σωματική. Μέ ὄπλισμό καί μέ περιουσία αὐτή τήν ὀρθόδοξη παιδεία θά μποροῦν νά στέκονται μέ σεβασμό ἀληθινό καί ἀγάπη ἀληθινή μπροστά σέ κάθε ἐτερόδοξο ἢ ἀλλόθρησκο, ἀφοῦ εἶναι ἐγνωσμένη ἡ ἐν Χριστῷ φιλαδελφία τῶν ὀρθοδόξων, πού ἀπορρέει ἀπό τήν ταπεινή ἐν Χριστῷ Τριαδική φιλοδεία.

7. Ἡ προσωπικότητα τοῦ θεολόγου παίζει τόν πρωταρχικό ρόλο στήν προσφορά θεανθρώπινης ἐν Χριστῷ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, πού μορφώνει, ἀνδρώνει καί χαριτώνει τὰ νέα βλαστάρια τῆς πατρίδος μας. Ὁ δάσκαλος καί ὁ θεολόγος πού εἶναι ζωντανό μέλος τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διαμορφώνει συγκροτημένο, ξεκάθαρο καί σθεναρό ἐκκλησιαστικό πρόσωπο, μέ ἐφαρμογή τοῦ λόγου στήν πράξη, ἀρμονική σχέση μέ συναδέλφους τοῦ σχολικοῦ περιβάλλοντος, μαθητές καί γονεῖς τῶν μαθητῶν, ὡς ἐπίσης καί μέ τήν τοπική Ἐκκλησία.

Δυστυχῶς μέχρι σήμερα στόν Ἑλλαδικό χῶρο δέν ἐφαρμόσθηκε ὡς μοντέλλο ἐκπαίδευσης τό Ἑλληνικό Σχολεῖο τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ, ἀλλά διάφορες παραλλαγές τῶν ἐκπαιδευτικῶν πειραμάτων τῆς Δύσης. Ὅσο ἡ ἐκπαίδευση ἀπομακρύνεται ἀπό τόν τύπο τῆς Παιδείας πού ὅρισε ὁ Πατροκοσμᾶς, τόσο καί ἡ Ἐθνική καί ἡ ἀτομική Ἐλευθερία μας θά γίνεται ἄπιαστο ὄνειρο καί θολή πραγματικότητα. Γιά νά ἀναπνεύσει ἡ Νεολαία μας αἰσιοδοξία, χαρά καί πραγματική Ἐλευθερία πρέπει χωρίς ἀναβολές νά φτιάξουμε τὰ σχολεῖα τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ.

Ἔτσι θά ἐπαληθευθεῖ καί «ὁ Ἅγιος τοῦ αἰῶνα μας», ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος, πού προφητικά καί θεοφώτιστα στήν ἐποχή του εἶχε πεῖ ὅτι τό Ἑλληνικό Ἔθνος εἶναι προορισμένο νά εἶναι ὀφθαλμός καί διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης.

ὄρθρος
Ἑστία Πατερικῶν Μελετῶν

ΗΜΕΡΙΔΑ: "ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ἢ ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ";
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ 19-5-2012

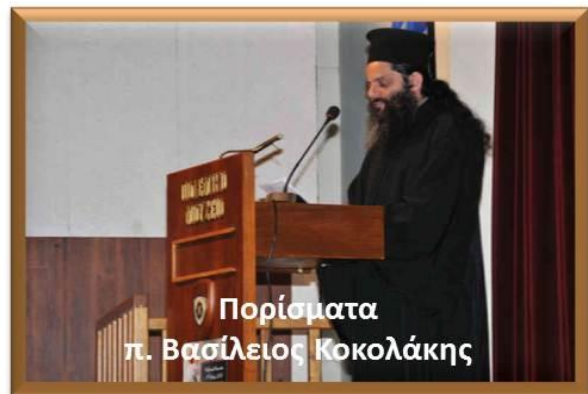
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Πολεμικό Μουσείο
19 Μαΐου 2012
καί ὥρα 16:00

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ἢ ΠΑΝΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ;

Διοργάνωση: ΕΣΤΙΑ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Εἴσοδος ἐλεύθερη

Δ/νση Πολεμικοῦ Μουσείου: Ριζάρη 2 & Βασιλίσσης Σοφίας

Πρόεδρος-Συντονιστής:
πρωτοπρ. π. Ἰωάννης Φωτόπουλος.

Πρόεδρος-Συντονιστής:
πρωτοπρ. π. Ἀντώνιος Μπουσδέκης

16⁰⁰ *Εναρξη—Χαιρετισμοί: χορωδία «Ἐν ψαλτηρίῳ»

16¹⁵ Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Μεταλληνός
16³⁵ Διδάκτωρ θεολογίας & φιλοσοφίας, Ὀμότιμος Καθηγητής
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
«Τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν καί ἡ ἀστα-
σίαστη θέση του στήν ἐθνική μας Παιδεία».

16³⁵ κ. Ἡρακλῆς Ρεράκης
16⁵⁵ Καθηγητής χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Τμήμ. τῆς
Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ

«Πολυπολιτισμικότητα καί Πολυθρησκευτι-
κότητα: Τό νέο μεταπατερικό μοντέλο σχο-
λικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς».

16⁵⁵ κ. Ἐλένη Βασάλου καθηγήτρια Θεολόγος
17¹⁵ «Ριζικές μεταρρυθμίσεις στή θρησκευτική
ἀγωγή ἀπό τό Ὑπουργεῖο Παιδείας».

17¹⁵ κ. Δημήτρης Νατσιός Δάσκαλος
17³⁵ «Τό κακό θά μᾶς ἔρθει ἀπό τοὺς διαβασμέ-
νους. Θά βγοῦν πράγματα ἀπό τό Σχολεῖο
πού ὁ νοῦς σας δέν φαντάζεται»
(ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός).

16³⁵ Πρωτοπρ. π. Λάμπρος Φωτόπουλος
17⁵⁵ Θεολόγος Νομικός, Μγ. Κανονικοῦ Δικαίου,
τέως δικηγόρος παρ' Ἀρείφ Πάγφ
«Παιδεία καί ἐλευθερία κατὰ τόν
Ἅγιο Κοσμά τόν Αἰτωλό»

17⁵⁵ Συζήτηση 18¹⁵

18¹⁵ Διάλειμμα 18⁴⁰

18⁴⁰ Πρωτοπρ. π. Ἰωάννης Φωτόπουλος
18⁵⁵ Νομικός - Θεολόγος, Ἰδρυτικό μέλος τῆς Ε.Π.Μ.
«Μεταπατερικές παρεμβάσεις στίς
Θεολογικές μας Σχολές - Τρόποι διακριτικῶν
ἀντιδράσεων».

18⁵⁵ κ. Γεώργιος Ἡλ. Κρίππας
19¹⁵ Καθηγητής Ἐλευθ. Πανεπιστημίου,
Διδάκτωρ Συνταγματικοῦ Δικαίου,
«Ἡ κατοχύρωση τοῦ μαθήματος τῶν
θρησκευτικῶν».

19¹⁵ κ. Χρῆστος Παπασωτηρίου
19³⁵ Δικηγόρος παρ' Ἀρείφ Πάγφ, ἰδρυτικό μέλος τῆς Ε.Π.Μ.
«Τό συνταγματικό δικαίωμα τῶν Ἑλλήνων
γονέων γιά τή χριστιανική ἀγωγή τῶν
Ἑλληνοπαίδων».

19³⁵ Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Εὐθυμίου
19⁵⁵ Ἐπίκουρος Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
«Ποιμαντική ἀποστολή τοῦ μαθήματος τῶν
θρησκευτικῶν στήν ἐκπαίδευση».

19⁵⁵ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Σαράντης Σαράντος
20¹⁵ Φιλολόγος - Θεολόγος, Ἰδρυτικό μέλος τῆς Ε.Π.Μ.
«Ποιά ἡ προσωπικότητα τοῦ μαχίμου
Θεολόγου καθηγητοῦ στήν ἐκπαίδευση».

20¹⁵ Συζήτηση 20⁴⁵

20⁴⁵ Ἀνάγνωση πορισμάτων. 21⁰⁰

21⁰⁰ Ἐθνικός Ὕμνος